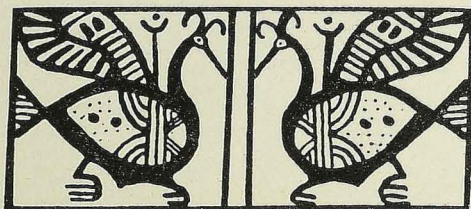




# ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

33



# ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Υπεύθυνος εκδότης : ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ  
Λήδρας 114, Λευκωσία.  
Έτησία συνδρομή £ 1,250 μίλς  
Έτησία συνδρομή εξωτερικού £ 1,500 μίλς  
Τιμή τεύχους £ 0,125 μίλς

Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται. Κλισέ και φωτογραφίες επιστρέφονται

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΛ. ΑΛΙΘΕΡΣΗ: Προσευχή (ποίημα) .....	σ. 309
ΙΝΩΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ—ΝΙΚΟΛΑΟΥ: Οί Διονυσιακοί τεχνίτες και ή Κύπρος (σημείωμα) .....	310
ΣΠ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ: Οί εκδόσεις τής «Λυρικής Κύπρου» (κριτικό σημείωμα) ....	311
Κ. ΓΩΡΓΑΛΛΙΔΗ: Τò χρέος (διήγημα) .....	313
ΧΡ. ΚΑΡΜΙΟΥ: "Όταν ἐγεννήθης (ποίημα) .....	315
Π. ΠΕΡΣΙΑΝΗ: 'Ο 'Ησίοδος ώς φιλόσοφος (μελέτη) .....	316
Δ. ΧΑΜΠΟΥΛΛΙΔΗ: Μετακαρτεσιανή θεωρία — 'Ο προορισμός μου (ποίηματα) ....	318
Ν. ΣΠΑΝΟΥ: 'Ο «'Απελευθερωτικός μας 'Αγώνας στη Λογοτεχνία μας» (είσαγωγικά σημειώματα) .....	319
Α. ΧΑΤΖΗΛΟ-Γ'ΖΟΥ: Παράθυρο (ποίημα) .....	320
Σ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ: Δημοσιον (ποίημα) .....	320
Φ.: 'Ο Καμώ για τήν 'Ελλάδα (έπιστολή) .....	321
Α. ΧΡΥΣΟΧΟΥ: Κανταρωίτες Μοναχοί (λάδι)	
Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ: 'Από τόν «'Ημιτελή κανόνα τών Κανταρωίτων Μοναχών» (άπόσπασμα ποιήματος) .....	322

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ — Κ. Χρυσάνθη: Τò κυριακό βιβλίον — ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ — Α. Α. Γεωργιάδη—Κυπρολόγοντα: Τò πρόβλημα τού βιβλίου — 'Α. Περγάκη: Γύρω στό Λιπέρτη — Κ. Χρυσάνθη: Παραφράσεις ποιημάτων τού Δ. Λιπέρτη — Ν. Θεμιστοκλέους: Δ. Λιπέρτης και «'Ολυμπιακός» — Μ. Χριστοφίδη: Είς άγνωστος Κύπριος λόγιος τού ΙΣΤ' αιώνας — 'Α. Περγάκη: 'Ο «Φιλοκτήτης» — ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ — Κ. Χρυσάνθη: Τεύχος 'Ανθίας, Δημ. Λιπέρτης και Φιλολογική Κύπρος 1963, 'Ο «'Ερωτόκριτος» τού Παγκ. Γυμνασίου Θηλέων Παλλουριωτίσσης, «Πνευματικές Καρσιμέλλες» και «Άγχος» — ΕΚΘΕΣΕΙΣ — Χρ. Παπαχρυσοστόμου: 'Εγκαίνια εκθέσεως Παγκ. 'Εορτής Νεότητος — Θ. Στυλιανού: 'Εκθεση Χριστιανικού βιβλίου — Π. Παττίχη: Τά βιβλία και οί σκοποί τής Παδείας — ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ — Ν. Κληρίδη: 'Α. Γεωργιάδη—Κυπρολόγοντα «'Εκ προμελέτης» — Ν. Σπανού: Γ. Ζώρα και Φ. Μπουμπουλίδη «Βιβλιογραφικών Δελτίων Νεοελληνικής Φιλολογίας» — Κ. Χρυσάνθη: Ζ. Παπαντωνίου «'Ο ὄρκος τού πεθαμένου», 'Α. Γεωργιάδη—Κυπρολόγοντα «'Εξιλέωση», Μ. Πιταλλίδη «Γιά ποιόν νά βρέξη» — Ρούλα Παπαδημητρίου: Πνευματικά ἔργα στην Κύπρον μας — ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗΝ ΚΤΠΡΟ — ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ — ΚΤΠΡΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ — ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ — ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ — ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ: Κ. Χρυσάνθη: Τò ρόζ φουστάνι (θεατρικό σέ τέσσερεις εικόνες).

# ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

Πνευματική Όμάδα : ΦΡ. ΒΡΑΧΑΣ, Κ. ΜΟΝΤΗΣ, Τ. ΦΥΛΑΚΤΟΥ,  
Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ, Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ  
Γραμματέας : ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΧΡΟΝΙΑ Γ΄

ΙΟΥΝΗΣ 1963

ΑΡ. 33

## ΠΡΟΣΕΥΧΗ

'Απόψε οί Ούρανοί, ἀποξεχαστήκαν  
στά βάθη τῆς ψυχῆς μου, σέ κάποιο ἄλλο  
φῶς, ἰλασμοῦ παράξενων ὀνείρων.

Μὲ τοὺς νεκροὺς ὑπνώττου, ὅλοι οἱ ζῶντες!  
—'Εγὼ κ' 'Εσύ!

Οἱ νεκροὶ τῆς Χιροσίμας —  
οἱ τῆς Δουγκέρκης — τῶν καθέτων Στούκας —  
τῆς Ἀλβανίας καὶ οἱ τῶν ὑποβρυχίων —  
τῆς Λυθικῆς ἐρήμου τοῦ Ἀλαμείν —  
τῆς Οὐγγαρίας — Κορέας καὶ Ἀλγερίου —  
τῶν Ἐρυθρῶν — τῶν Μαύρων καὶ Κιτρίνων  
καὶ τῶν Λευκῶν, πού σέ ὅλα θεοποιοῦνται —  
τοῦ Στάλινκραντ καὶ τοῦ Ἄουσβέτς οἱ Ἑβραῖοι.

Σβῦσε, λοιπὸν τὸ φῶς!

Κερὶ πὸν τρέμει  
στή μίξερή σου ὑπόσταση, ἀνθρωπέ μου!  
Σβῦσε τὸ νᾶσ' ἐλεύτερος ἀπὸ ἴσκιους!  
Σβῦσε τὸ φῶς· ἀκροάσου τῶν αἰώνων,  
ἂν θέλεις νὰ ἐπιζῆς, πανάθλια φύτρα.

Στὸ δίσκο τοῦ Ἥλιου φάνηκαν κηλίδες.  
Τὸ τέρας ξαναφάνηκε τοῦ Λόχνης.  
Πύργοι, μεσαιωνικοὶ ξαναμιλοῦνε,  
Δαιμονικά φαντάσματα χορεύουν  
μεσάνυχτα καὶ σεριοῦν στοὺς δρόμους...

Ἡ μάνα μας ἀνάβει τὸ καντύλι,  
μπρὸς στή Χαριτοβλέφαρη Ἐλεοῦσα —  
φίλησε τὰ ἐγγονάκια, πού κοιμοῦνται —  
σταυροκοπιέται, γονατᾶ καὶ δέεται:  
«Ἵπὲρ τῶν πάντων σωτηρίας...»  
—Θεέ μου!

## ΟΙ ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΟΙ ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΚΑΙ Η ΚΥΠΡΟΣ

Τὸ σημεῖωμα αὐτό, πὸ ἀπορρέει ἀπὸ ἐπισημονική ἐρευνα, ἔρχεται σάν μιὰ πὸ πλατεῖα ἐνημέρωση τοῦ θεατροφίλου κοινού, πάνω στὸ θεσμὸ τῶν Διονυσιακῶν τεχνιτῶν (ἡθοποιῶν) στὴν Κύπρο, πὸ μὲ μιὰ μικρὴ παραπομπή ὁ φίλος κ. Χρυσάνθης θέλησε ν' ἀνακινήσει. (Πνευματικὴ Κύπρος, Μάρτις 1963, ἀρ. 30, σελ. 243β).

Ὁ θεσμὸς τῶν «περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν» στὴν Κύπρο μᾶς παραδίδεται ρητῶς μόνο σ' ἐπιγραφὲς τῶν Πτολεμαϊκῶν χρόνων καὶ ἀπαντάται γιὰ πρώτη φορὰ, τοῦλάχιστο σύμφωνα μὲ τὰ σημεινὰ δεδομένα, τὸν 2ον π.Χ. αἰῶνα, πιθανώτατα στοὺς χρόνους τοῦ Πτολεμαίου Ε', Ἐπιφανῆ, (221—205 π.Χ.). Οἱ ἴδιες πηγὲς ὑποδηλοῦν τὴν ὑπαρξὴ θεάτρου στὴν Παλαίπαφο (Κοσκλία), στὴ Νέα Πάφο καὶ στὴ Σαλαμίνα. Ἀλλὰ καὶ τὸ θέατρο τοῦ Κουρίου στὴν ἀρχαιότερή του φάση εἶναι ἐλληνιστικὸ. Κι' οἱ ἄλλες πόλεις τῆς Κύπρου ἀσφαλῶς θάχαν τὴν ἐποχὴν αὐτὴ τὸ θεάτρο τους, πὸ ἀκόμη δὲν εἶχε τὴν τύχην ν' ἀνασκαφῆ.

Οἱ Διονυσιακοὶ τεχνίτες ὀργανωμένοι σὲ κοινὰ (θιάσους) ἦταν ἓνα ἀξιόλογο ὄργανο τῆς ἐπίσημης Πτολεμαϊκῆς προπαγάνδας, μὲ σκοπὸ ὄχι μόνο τὴν προβολὴ τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου, πὸ θεωροῦταν σάν πρόγονος τῶν Πτολεμαίων, ἀλλὰ καὶ τῆς λατρείας τῆς βασιλευσῆς δυναστείας. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς βλέπομε ν' ἀνήκουν στὰ κοινὰ αὐτά, πλάι στοὺς τραγικούς, κωμικούς καὶ σατυρικούς ποιητές, στοὺς κιθαρωδοὺς, αὐλητὲς κ.ἄ., καὶ ἐπίσημοι ἀξιωματοῦχοι τῶν πόλεων.

Μάλιστα «τὸ κοινὸν τῶν κατὰ Κύπρον περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν» ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ πὸ σπουδαῖα πὸ ὑπῆρχαν στὸν ἐλληνιστικὸ κόσμον, κοντὰ σ' ἄλλα τέσσερα ποῦχαν σάν σφαῖρα δράσεως, διὸ τὴν Ἑλλάδα («κοινὸν ἢ σύννοδος τῶν ἐν Ἀθήναις τεχνιτῶν») καὶ τὸ «κοινὸν τῶν ἐν Ἰσθμῷ καὶ Νεμέᾳ τεχνιτῶν»), ἓν ἄλλο τὴν Ἰωνία καὶ τὸν Ἑλλησπόντον («κοινὸν τῶν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν τῶν ἐπ' Ἰωνίας καὶ Ἑλλησπόντου») κ' ἓνα τέταρτο τὴν Αἴγυπτον («κοινὸν τῶν περὶ τὸν Διόνυσον καὶ θεοῦς (π.χ. Ἀδελφοῦς) τεχνιτῶν»).

Στὰ χρόνια πάλι τοῦ Πτολεμαίου Ἐπιφανῆ φαίνεται ν' ἄρχισαν νὰ κόβονται στὴν Κύπρον κ' ἀσημένια νομίσματα Διονυσιακοῦ τύπου (δραχμὲς, δίδραχμα καὶ ἡμίδραχμα) μὲ τὴν προτομὴ τοῦ Ἐπιφανῆ σάν Διόνυσου κισσοστεφανωμένο καὶ μὲ τὸ θύρσο, τὸ σύμβολο τοῦ θεοῦ, στὸν ὄμο. Ὁ ἴδιος αὐτὸς τύπος χρῆσι-

μοποιόταν, ὅπως φαίνεται, ὡς τὴ βασιλεῖα περὶ τοῦ Πτολεμαίου 11ου (114—83 π.Χ.).

Παρ' ὅλο πὸ ὁ ὅρος «περὶ τὸν Διόνυσον τεχνίταις» ἢ «τὸ κοινὸν τῶν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν» δὲν μαρτυρεῖται ὡς τώρα σὲ καμμιά ἐπιγραφὴ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων, ἐν τούτοις ὁ θεσμὸς τῶν Διονυσιακῶν τεχνιτῶν θὰ πρέπει νὰ συνέχισε τὴν ὑπαρξὴ του καὶ σ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους. Γιατὶ εἶν' ἀδύνατο μιὰ τέτοια κίνησι μὲ τὴν παράδοσιν, νὰ μὴ συνεχίστηκε στὴν Κύπρο μόνο — ἐνῶ στ' ἄλλα κέντρα πὸ ἀναφέραμε ἀκοῦμε τὴν ἐποχὴ αὐτὴ γιὰ «ιεράν (θυμελικήν) σύννοδον τῶν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν» — καὶ μάλιστα σὲ μιὰ ἐποχὴ πὸ ὑπῆρχε τὸ κλίμα γιὰ μιὰ ἀκόμη πὸ μεγάλη ἀνάπτυξιν. Ἐξ ἄλλου τὰ θεάτρα, ποῦχομε στίς διάφορες πόλεις τῆς Κύπρου, στὴ Σαλαμίνα, στὸ Κοῦριο, στοὺς Σόλους, διὸ στὴν Νέα Πάφο καὶ στὸ Κίτιο, ὄσ' ἀνακαλύφθηκαν, κ' εἰκὴν πὸ ξέρομε ἀπὸ ἐπιγραφὲς καὶ πὸ κτίστηκαν ἢ ἐπισκευάστηκαν ἀπὸ Ρωμαίους αὐτοκράτορες ἢ ἀπὸ Κυρρίους ἰδιῶτες, καθὼς καὶ ἡ ἀγάπη τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων γιὰ τοὺς ἡθοποιούς καὶ τοὺς ἀθλητὲς, ἔρχονται νὰ συνηγορήσουν γιὰ τὴν συνέχισιν τοῦ θεσμοῦ τῶν τεχνιτῶν στὴν Κύπρο.

Κι' ὅπως σήμερον ἓνας ἐκλεκτὸς ἡθοποιὸς κάνει τὰ τουρνέ του σὲ διάφορες χῶρες γιὰ νὰ κἀνὴ γνωστὴ πὸ πλατεῖα τὴν τέχνην του, ἔχομε δεδομένα πὸ μᾶς δέχονται πὸς ἔτσι ἔκαναν καὶ τότε οἱ Κύπριοι ἡθοποιοί.

Καὶ κάτι ἄλλο τέλος, ποῦρχεται νὰ ρίξῃ κάποιον φῶς, ἔστω κ' ἀμυδρὸ, στὸ θεσμὸ τῶν τεχνιτῶν στὸ νησί μας. Εἶναι μιὰ κολοβὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Λάρνακην (Κίτιο), τοῦ 1 μ.Χ. αἰῶνα, ποῦχει συμπληρωθῆ σὲ «...ιεράς σ[υνόδου] Κ[ύπρου] 1)....». Ἄν ἡ διόρθωσις αὐτὴ κριθῆ ὀρθῆ, ὅπως φαίνεται πὸς εἶναι, τότε μποροῦμε νὰ μιλοῦμε μὲ βεβαιότητα γιὰ τὴν συνέχισιν τοῦ θεσμοῦ τῶν τεχνιτῶν καὶ στὴ Ρωμαιοκρατούμενην Κύπρο. Μάλιστα στὴν ἐποχὴ τοῦ Τραϊανοῦ ἀκοῦμε γιὰ «ιεράν σύννοδον τῶν ἀπὸ οἰκουμένης περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν». Δὲν θάνα λοιπὸν δυνατὸ ἢ Κύπρος, ἓνα ἀπὸ τὰ ἄλλοτε σπουδαιότερα κέντρα, νὰ μὴ εἶχε πάρε μέρος στίς ἱερὰς οἰκουμενικὰς συνόδους τῶν Διονυσιακῶν τεχνιτῶν.

ΙΝΩ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ—ΝΙΚΟΛΑΟΥ

1) Ὅσα εἶναι μέσα στίς ἀγκύλες συμπληρώθηκαν.

## ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΛΥΡΙΚΗΣ ΚΥΠΡΟΥ» \*

—“Ας μάς επιτρέψουν σήμερα οι άκροατές μας να ξεφύγουμε κάπως από τον τίτλο της έκδοσής μας για να επισημάνουμε και να ασχοληθούμε με συντομία μ' ένα σημαντικό έκδοτικό γεγονός: Την συμπλήρωση 30 βιβλίων και ζωής 5 χρόνων των εκδόσεων της «Λυρικής Κύπρου». Οι διμηνιαίες εκδόσεις της «Λυρικής Κύπρου» ιδρύθηκαν το 1958 από τον κ. Κύπρου Χρυσάνθη που ο ίδιος τις διευθύνει. Οι 30 αυτές εκδόσεις κυκλοφόρησαν με επιτυχία σε έπιμελημένους μικρούς τόμους και διαβάστηκαν και σχολιάστηκαν ευρύτατα. Κατάφεραν να κτυπήσουν σε μεγάλο βαθμό την κυκλοφοριακή κακοδιαμονία του Κυπριακού βιβλίου. Στην «Λυρική Κύπρου» δημοσιεύθηκαν έργα των Κύπρου Χρυσάνθη, Λεωνίδα Μαλένη, Κώστα Μόντη, Ανθίμου Παναρέτου, Κωνσταντίνου Σπυριδάκι, Άντη Περνάρη, Ιακώβου Κυθρεώτη, Θεοκλήτου Σοφοκλέους, Έλευθερίου Οικονόμου, Άγγελ Κρέσπο, Φρίζου Βράχα, Ειρήνης Παναγή και Δημήτρη Γιάκου. Κάνουμε τώρα μία σύντομη περιγραφή των εκδόσεων:

—Πρώτη έκδοση της «Λυρικής Κύπρου» ήταν μία ανθολόγηση ποιημάτων Κυπρίων με θέμα την Μητέρα. Τα ποιήματα εικονογραφήσαν πίνακες και σχέδια πάνω στο ίδιο θέμα και πάλι από Κυπρίους. Τίτλος της έκδοσης: «Ο θησαυρός ή Μάνα...». “Ένας ύμνος είναι δόκλιχη η συλλογή για το μεγαλείο της μάνας και άκμηση με άδρα χρώματα ένας ύμνος για το πάθος της Κυπρίας μάνας. “Ας μη ξεχνούμε πώς η έκδοση έγινε στα 1958, δηλαδή όταν η μάνα της Κύπρου γινόταν σύμβολο τραγικής έγκαρτέρησης, ίδια μάνα του Χριστού. Δημοσιεύθηκαν ποιήματα των Κώστα Μόντη, Λεωνίδα Μαλένη, Κύπρου Χρυσάνθη, Νήσου Κτάρου, Σάνθου Λυσιώτη, Εύραιμ Άθηνάου, Αύγης Σακαλλή, Παντελή Μηχανικού, Γλαύκου Άλιθέρη, Τεύκου Άνθια, και Δημήτρη Λιπέρη.

—Και η δεύτερη έκδοση της «Λυρικής Κύπρου» «Τα τραγούδια της Λευκωσίας», ήταν ανθολόγηση ποιημάτων Κυπρίων με θέμα, καθώς φανερώνει και ο τίτλος, την πρωτεύουσα του Νησιού, την Λευκωσία. Κι' αυτή εικονογραφήμένη από τους Διαμαντήν, Οικονόμου, Άβερκίου και Σφήκαν. Στην συλλογή δημοσιεύθηκαν ποιήματα των Χρυσάνθη, Μαρκίδη, Μιχαηλίδη, Μόντη, Χειμαρρίδη, Σωφρονίου, Καλαζώνη, Ροδίτη, Χατζησαγκάρη, Μιχαηλικού, Περνάρη, Κληρίδη, Εύγενίου, Περδίου, Γερμασιώτη, Λυσιώτη, και Αύγης Σακαλλή. ‘Ο καθ' ένας ποιητής τραγουδά την Λευκωσία στον δικό του τόνο, με το δικό του αίσθημα κι' άγάπη περισσή.

—Μία πρωτότυπη συλλογή είναι η τρίτη έκδοση της «Λυρικής Κύπρου». Είναι ο «Πρισματικός ‘Οκτώβρης» του κ. Κύπρου Χρυσάνθη. Είναι ένα λυρικό ήμερολόγιο σ' έλευθερο στίχο. Πολλό ασθημα, συμβολισμός και δυνατή έκφραση διακρίνουν την συλλογή. Στο τέλος με τον τίτλο «Ιστορίες με χρώματα» δημοσιεύονται ποιήματα έμπνευσμένα από πίνακες Κυπρίων και ξένων.

—Άκολουθεί ο αριθμός 4 που είναι τα «Πέντε διηγήματα» του κ. Λεωνίδα Μαλένη. Είναι μία ποίηση σε πεζό λόγο αυτά τα διηγήματα. Προπάντων τα δυο «Αιχμάλωτοι» και «Επίσκεψη» που είναι έμπνευσμένα από τον Άγωνα έχουν μία δυνατή συγκίνηση, κάτι το συγκλονιστικό. Άλλα και τα πέντε διηγήματα έχουν αξιόλογα προσόντα τεχνικά: Καλή δομή και προσεγμένη έκφραση.

—‘Ο αριθμός 5 είναι η ποιητική συλλογή του κ. Κώστα Μόντη «Στιγμές». Οι «Στιγμές» του κ. Μόντη είναι η άνατομία των στιγμών που διαπρέουν αφήνοντας πάθη, συγκινήσεις ή άγωνίες. “Ένα άγωνιάδες τραγούδι είναι η ποίηση των «Στιγμών». “Ένα πέλαιος έρωτηματικών, ένα φορτίο ερωτικής είναι χυμένο παντού. Και το τραγούδι του είναι άπλο και συγκινητικό. Σ' αν αυτό:

Αυτή η χαρά μέσα μου  
άπο ποιο βράχο πέφτει,  
άπο που ξεκίνησε  
αυτός ο τρυφερός πλόκαμος  
με την βαθυπράσινη ύπόσχεση,  
με την άρπάγη του έτοιμη;

—‘Ο «Έδδημος ο Κύπριος» του κ. Κύπρου Χρυσάνθη είναι ο αριθμός 6 της «Λυρικής Κύπρου». Το διαλογικό αυτό ποίημα του κ. Χρυσάνθη πρωτοδημοσιεύτηκε στην «Ήπειρωτική Έστία». ‘Ο ποιητής με τέχνη δίνει μία θαυμαστή πλοκή στο μύθο. ‘Ο στίχος του έχει τεχνική και δύναμη.

—Άκολουθεί ο αριθμός 7, τα «Δέκα Γεωργικά διηγήματα» του κ. Ανθίμου Παναρέτου. Τα διηγήματα αυτά είναι δέκα ιστορίες του Κυπριακού χωριού δοσμένες με άπλοτητα και πιστικότητα. Σκοπός τους είναι να παραδειγματίσουν, να διδάξουν. Παρ' όλο που αυτός ο διδακτισμός του συγγραφέα είναι φανερός σ' όλα τα διηγήματά του έν τούτοις δέν ένοχλεί γιατί ξετυλίγει το θέμα του με μία φυσικότητα που σ' έλκύει.

—Τα «‘Οκτώ άρθρα» του Δρος Κωνσταντίνου Σπυριδάκι είναι η 8η έκδοση της «Λυρικής Κύπρου». Είναι όκτώ έθνικά ιστορίες που δημοσιεύθηκαν κατά καιρούς στις έφημερίδες «Έλευθερία» και «Έθνος» και στο περιοδικό «Έλληνική Κύπρος». Μερικά άπ' αυτά έκφωνήθηκαν πρώτα σαν λόγιοι σε συγκεντρώσεις. Τα άρθρα διακρίνει βαθιά γνώση των θεμάτων και πολύπλευρη άνάλυσή τους.

—‘Η «Καλλιρρόη» του κ. Άντη Περνάρη είναι έκλογη από το ποιητικό του έργο από το 1925 μέχρι το 1950. Συγκεκριμένα είναι έπιλογή από τις συλλογές του «Τ' άλαργινά και τα σκόρπια», «Τραγούδια της θάλασσας», «Ρυθμοί της ζωής», «Της Πατρίδας» και «Άσμα άσμάτων». Τα ποιήματα του κ. Περνάρη είναι δοσμένα μέσα σ' ένα κλίμα λυρισμού. ‘Η «Λυρική Κύπρος» με την «Καλλιρρόη» ξεπλήρωσε ένα χρέος σ' ένα από τους πιο παλιούς στυλοβάτες της Κυπριακής Λογοτεχνίας.

—Στην νουέλλα «Κανάκης, ο Κυπριώτης κουρσάρος», ο κ. Κύπρος Χρυσάνθη παίρνει για θέμα το ιστορικό γεγονός της ύπαρξης, στα χρόνια της Φραγκοκρατίας, του κουρσάρου Κανάκη. Με φαντασία πλέκει και έπεκτείνει τον μύθο. Και ζωντανεύει τις μηχανορραφίες, τόν πάθη και τις άγωνίες της εποχής. ‘Η συγγή Φράγκικη τυραννία του Νησιού δίνεται με λογοτεχνική δύναμη και ο ήρωας Κανάκης σκιαγραφείται με έπιτυχία.

—‘Η 11η έκδοση της «Λυρικής Κύπρου» είναι τα «Τρία Κυπριακά διηγήματα» του κ. Ιακώβου Κυθρεώτη. Τα τρία αυτά διηγήματα του κ. Κυθρεώτη.

\* Μεταδόθηκε από το ΡΙΚ στις 10.3.63.

ώτη είναι αναπλάσεις προσώπων και γεγονότων από την Κυπριακή Ιστορία στον καιρό της Τουρκοκρατίας και Ένετοκρατίας. Τα διηγήματα έχουν πολύ καλή περιγραφή.

—'Ακολουθεί τὸ ποιητικὸ «Πάθος γιὰ ἓνα λεύτερο οὐρανὸ» ἀριθμὸς 12, τοῦ κ. Κύπρου Χρυσάνθη. Εἶναι τὰ τραγούδια τοῦ Ἀγῶνα. Ἄλλοτε θριαμβικὰ κι' ἄλλοτε σὲ τόνο ἐλεγειακὸ ὁ ποιητὴς ψάλλει τὸ μεγαλεῖο του. Καὶ τραγουδεῖ γιὰ τὸν νεαρὸ πολεμιστὴ:

Τὴν ἔξοχη μορφή ἀρχαγγέλου  
μὰς πρόσφερεσ στὴ γῆ  
μὲ πράξι κι' ἄποψη γενναία.  
Ἵψωσες μιὰ φτωχὴ παράδοση.  
Τὸ σκλαβωμένον χῶμα σὲ καλύπτει.  
Μὰ φύτεψες τὸν σπέρμο  
τὴν ὥρα ποὺ ἦταν ἔτοιμη κι' ἡ γῆ.

Τὴν γραφικὴ σου νιότη δὲ θὰ κλαίμε.  
Γέμισε τόσο τὴ ζωὴ ἐδῶ πέρα  
ποὺ ἂν δὲν ἐκάλυπτε τὴ γῆ μας  
μοῖρα δὲ θάχαμε στὸν ἥλιο.  
Γι' αὐτὸ κρατᾶς στεφάνι  
δίχως τὸ ρόδο, δίχως καὶ τὴ δάφνη:  
μὲ τὴν εὐχαριστία μονάχα τῆς καρδιάς.

Εἴχαμε τόσο πεθυμήσει  
μιὰ λεύτερη στιγμή.  
Τὸ γρήγορὸ τῆς δνείρο ἔγραψες  
στὰ μάτια μας ἐδῶ. Σ' εὐχαριστοῦμε.

—'Ο ἀριθμὸς 13 εἶναι τὸ θεατρικὸ ἔργο τοῦ κ. Κύπρου Χρυσάνθη «Ἡ μάχη τῶν Μόλων». Ὑπόθεση τοῦ ἔργου εἶναι ἡ δράση καὶ ὁ θάνατος τοῦ Μιχάλη Κυπραίου, ἐνὸς ἀπὸ τὰ πρῶτα παλληκάρια τοῦ Μακρυγιάννη. Ὁλόκληρο τὸ ἔργο βασίζεται πιστὰ σ' ὅ,τι ἀναφέρει ὁ στρατηγὸς Μακρυγιάννης γιὰ τὸν «καλὸ καὶ γενναῖο του στρατιώτη», τὸν Μιχάλη Κυπραῖο.

—Τὸ «Πρὸς τὰ σύνορα» εἶναι ταξειδιωτικὸ βιβλίο τοῦ κ. Θεοκλήτου Σοφοκλέους καὶ περιέχει ἔντυπώσεις ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ λόγος καὶ ἡ περιγραφή τοῦ κ. Σοφοκλέους ἔχουν μιὰ εὐχάριστη ροὴ καὶ πολὺ αἰσθημα. Ἡ βαθεὶα γνώση τοῦ συγγραφέα γιὰ πρόσωπα καὶ πράγματα καὶ ἡ ἀναδρομὴ στὴν ἀρχαία ἱστορία δίνουν στὸ βιβλίο περσιότερη ἀξία.

—Τὸ θεατρικὸ τοῦ κ. Κύπρου Χρυσάνθη «Ἦταν ὄλοι τοὺς ἀντρεῖοι», ἀριθμὸς 15, εἶναι μιὰ ἱστορία βγαλμένη ἀπὸ τὸν Κυπριακὸν Ἀγῶνα. Ἔχει πλοκή καὶ δράση μεγάλη.

—Σ τὸν ἀριθμὸ 16 τῶν ἐκδόσεων τῆς «Λυρικῆς Κύπρου» δημοσιεύεται τὸ «Συμπλήρωμα τῶν σπυμῶν» τοῦ κ. Κώστα Μόντη. Οἱ «σπυμῆς» τῆς νέας συλλογῆς τοῦ ποιητῆ ἀναπνεύουν στὸ ἴδιο κλίμα τῶν παλιῶν σπυμῶν κι' ἔχουν τὴν ἴδια ἀγανία. Νὰ μιὰ ἀπὸ τίς «σπυμῆς», τίς νέες, τοῦ κ. Μόντη:

Τώρα ποὺ εἶν' ὄλα ἐκεῖμῶσα  
κι' ἡ μουσικὴ πάει καλά,  
μπορεῖς νὰ φύγης,  
μπορεῖς ν' ἀνοίξης κρυφὰ τὴν πίσω πόρτα  
καὶ νὰ φύγης στὶς μύτες τῶν ποδιῶν.  
Θάνα μεγαλὴ ἡ εὐτυχία σου  
ν' ἀκούς μ' ἠδονισμό καθὼς θὰ ξεμακραίνης  
τὴν μουσικὴ τῶν ἄλλων καὶ τὸ θέρυβο  
ποὺ ὀργάνωσες χωρὶς νὰ συμμετάσχης.

—'Ο ἀριθμὸς 17 εἶναι ἀφιερῶμένος σὲ σχέδια τοῦ ζωγράφου κ. Ἐλευθερίου Οἰκονόμου, ἀμπνευσμένα ἀπὸ Κυπριακὰς σκηνές.

—'Ακολουθεῖ ὁ ἀριθμὸς 18 μὲ τὸ τρίπρακτο τοῦ κ. Κύπρου Χρυσάνθη «Τὸ κρησφύγετο». Τὸ θέμα τοῦ ἔργου εἶναι παρμένο ἀπὸ τὸν Ἀγῶνα. Τὸ ἔργο ἔχει σημαντικὰ προσόντα.

—Τὸ θεατρικὸ τοῦ κ. Ἀντὶ Περνάρη «Σωκράτης» δίνει μὲ ζωντάνια δραματοποιημένες μερικὲς ἐκδηλώσεις τοῦ Σωκράτη καὶ τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς διδασκαλίας του. Τὸ ἔργο εἶναι πλήρως βασισμένο πάνω σ' ἀρχαία κείμενα.

—Σ τίς ἐκδόσεις τῆς «Λυρικῆς Κύπρου» ἀκολουθοῦν ἔξη ἐκδόσεις τοῦ κ. Κύπρου Χρυσάνθη. Καὶ πρῶτα «Ἡ ζωγραφικὴ» τοῦ Ἀνχελ Κρέσπο. Οἱ μετὰφράσεις ἀνήκουν στὸν κ. Χρυσάνθη καὶ οἱ εἰκονογραφήσεις στὸν κ. Τάκη Φραγκοῦδη. Δεύτερο εἶναι ἡ νουβέλλα τοῦ ἴδιου «Ἐστὶ ἀρχισε ἡ Κυριακὴ». Ὁ συγγραφέας σκιαγραφεῖ μ' ἐπιτυχία τὰ πρόσωπα ποὺ κινῶνται σὲ μιὰ Λονδρέζικη πανσιὸν μέσα σὲ πολὺ σύντομο χρονικὸ διάστημα. Ἀκολουθοῦν δυὸ μονόπρακτὰ του, σ' ἓνα βιβλίο, τὰ «Προδοσία» καὶ «Πατέρας χωρὶς παιδί». Τὸ πρῶτο εἶναι ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὸν Ἀγῶνα καὶ τὸ δεύτερο εἶναι μιὰ συγγραμμικὴ ἱστορία τῆς ζωῆς. Ἄλλα βιβλίο τοῦ κ. Χρυσάνθη εἶναι ἡ νουβέλλα «Τὸ ἡμερολόγιο τοῦ Γαλάζιου κοριτσιοῦ» ποὺ εἶναι ἴσως τὸ δυνατώτερο πεζογράφημα τοῦ συγγραφέα. Θέμα τῆς νουβέλλας εἶναι ἡ ἱστορία ἑνὸς μικροῦ κοριτσιοῦ ποὺ ὑποφέρει ἀπὸ τὴν «σκυλὴ νόσο». Ἡ ἱστορία δίνεται μὲ λεπτότητα καὶ συγκλονιστικὸ πάθος. Ἀκολουθοῦν δυὸ ἀξιοσημεῖωτα ἔργα τοῦ ἴδιου, ἓνα πεζὸ καὶ ἓνα ποιητικὸ μὲ θέμα καὶ πάλι τὴν τετραετία τοῦ Ἀγῶνα: Τὰ «Ἐννία πικρὰ καὶ ρωμαλέα διηγήματα» καὶ οἱ «Μπαλλάντες μιὰς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς».

—'Ἡ 26η ἐκδοσι τῆς «Λυρικῆς Κύπρου» εἶναι τὰ «Ὀκτὼ Ἑλληνικὰ θέματα» τοῦ κ. Φρίξου Βράχα. Αὐτὰ τὰ θέματα τοῦ κ. Βράχα εἶναι μικρὰ γλαφυρὰ δοκίμια ποὺ τὰ διακρίνει πάλι ἀπ' ὄλα μιὰ ὑπέρταστη ἀγάπη γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

—Οἱ «Μῆνες στὴν νύχτα», ἀριθμὸς 27, εἶναι ποιητικὴ συλλογὴ τῆς δ. Εἰρήνης Παναγιῆ ποὺ πῆρε τὸ πρῶτο βραβεῖο στὸν ποιητικὸ διαγωνισμό τοῦ περιοδικοῦ «Πνευματικὴ Κύπρος». Τὰ ποιήματα ἔχουν ἀλήθεια καὶ συγκίνηση καὶ δίνονται μὲ πλούσια ἐκφραστικὰ μέσα.

—'Ακολουθεῖ τὸ βιβλίο μὲ μελετήματα τοῦ κ. Δημήτρη Γιάκου «Ἀσκήσεις λόγου». Οἱ «Ἀσκήσεις λόγου» περιλαμβάνουν μελέτες γιὰ τὸ ἔργο τῶν Παπαδιαμάντη, Χατζόπουλου, Μελᾶ, Χρυσάνθη, Νικολαΐδη καὶ Χουρμούζιου, καὶ διακρίνονται ἀκριβῶς γιὰ τὴν βαθεὶα τοῦς διεύθυνση στὸ ἔργο τοῦς.

—'Ο ἀριθμὸς 29 ἀνήκει στὸ θεατρικὸ τοῦ κ. Κύπρου Χρυσάνθη «Ἐλένη Παλαιολόγου». Τὸ ἔργο, δοσμένο σὲ στίχους, διαφεύγει σὲ τέσσερις εἰκόνας καὶ ἡ ὑπόθεσή του εἶναι παρμένη ἀπὸ τὴν Φραγκοκρατία. Ὁ συγγραφέας παίρνει ἀπλᾶ γεγονότα καὶ τὰ ντύνει μὲ φαντασία πολλή, τοῦς δίνει πλοκή καὶ σκηρικὰ προσόντα.

—Τὸ τελευταῖο ἔργο τῆς πενταετίας τῆς «Λυρικῆς Κύπρου» εἶναι δυὸ μικρὰ μονόπρακτα τοῦ κ. Κύπρου Χρυσάνθη «Ὁ Κανακὸς στὴ Λάπηθα» καὶ «Ἡ Ἀνάσταση». Μ' αὐτὰ συμπληρώθηκε ἓνας κύκλος ἀπὸ ἓνα πλούσιο καὶ πολὺπλευρο ἔργο πολλῶν συγγραφέων. Τώρα οἱ ἐκδόσεις μπαίνουν στὸν ἕκτο χρόνο τῆς ζωῆς τοῦς κι' ἐτοιμάζουν νέες ἐκδόσεις. Εὐχόμαστε κάθε ἐπιτυχία.

Σ ΠΥΡΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

## ΤΟ ΧΡΕΟΣ

(ΔΙΪΓΗΜΑ)

—'Ελένη, πάρε τὸ παιδί και δέσε του τὸ χέρι με τὸν ἐπίδεσμο και φώναξέ μου τὸν ἄλλο πούναι στή σειρά...

—Μάλιστα κύριε γιατρέ...

—Κι' ἀκοῦς; 'Ετοίμασε τούτη τὴ συνταγή και γράψε του δυὸ χάπια ἀπόψε, δυὸ τὸ πρωτὶ και δυὸ τὸ μεσημέρι... ἔξη τὴν ἡμέρα. Και πές σ' αὐτοὺς ἔξω νὰ μὴν φωνάζουν γιατί κατάντησαν ἀνυπόφοροι.

—Νὰ βάλω και ἄλοιφή στὸ παιδί, γιατρέ;

—'Οχι, ἔ... βάλε, και βάλε. Τέλος πάντων κάμε ὅπως ξέρεις.

...«Δὲν μπορῶ, δὲν μπορῶ, μονολογοῦσε ὁ δόκτωρ 'Αρίσταρχος και βηματίζει νευρικὰ δῶθε κειθε στὸ δωμάτιο. Οὔτε δυὸ λεπτά δὲν ἔχω νὰ ἡσυχάσω. 'Εγίνα ἕνα ρομπότ. 'Εχω μπουκτίσει με τούτους τοὺς σακάτηδες, με τοὺς χωριάτες. Δὲν τοὺς ἀνέχομαι πιά. 'Εχω νὰ κάμω ὄλο με ἠλίθιους».

Ἐίχε γίνα πολὺ νευρικὸς τελευταία ὁ δόκτωρ 'Αρίσταρχος. 'Όλα τοῦ φαινόντουσαν βαρειά, ὄλα τοῦφταιγαν και καταριόταν κάθε λίγο και λιγάκι τὴν στιγμή πού πήρε τὴν ἀπόφαση νὰ ἀκολουθήσει τοῦτο τὸν δρόμο και νὰ γίνη γιατρός. Χίλιες φορὲς τῷχε μετανοιώσει. Κι' ἄλλες τόσες φώναζε στὸν ἑαυτό του πὼς ἡ ἐκλογή του ἦταν μιὰ ἀποτυχία, κι' ἡ μέρα τῆς ἐκλογῆς του ἡ ἀποφράδα μέρα τῆς ζωῆς του.

'Απὸ τὸν καιρὸ π' ἄρχισε νὰ βαρῆ λίγο ἡ τζέπη του με λεπτά πού κέρδιζε ἀπ' τὸν πόνο τοῦ κοσμάκη ἀπ' τὸν καιρὸ πού στήριξε ἐκεῖνο τὸ μεγάλο κονάκι ἀπάνω στὰ κόκκαλα και στὸ αἷμα τῶν πελατῶν του, κι' ἄρχισαν τὰ γύρω του νὰ λάμπουν χρυσάφι και διαμάντι ρεν-στό, νὰ κοιμάται στὰ πούπουλα και νὰ ξυπνῆ στὸ ἀτλάζι, και τὰ μεσημέρια νὰ ξεπλώνη ράθιμα στις πιδὸ σύγχρονες και βολικὲς πολυθρόνες τῆς βελουδοντυμένες... ἀπὸ τότε λοιπὸν πού ἐξασφάλισε μιὰ ἀνετη ζωὴ, κι' ἔγινε νεόπλουτος, και ἡ «καθὼς πρέπει» κοινωνικὴ τάξη τὸν εἶχε στὰ σπλάχνα τῆς παραχαϊδεμένο καλοπαίδι, ἔγινε ἐντελῶς διαφορετικὸς ἄνθρωπος.

Τοῦγινε μανιὰ νὰ γίνετα λόγος γύρω ἀπ' τ' ὄνομά του, νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψη, νὰ ἀποτελῆ σημαντικὸν παράγοντα. 'Εκαμε συχνὰ ἀνακινώσεις ἀπ' τὸ ραδιόφωνο. 'Εβαξε διαφημίσεις στις ἐφημερίδες μ' ἕναν τρόπο ἐπιδεικτικὸ και κομπαστικὸ, σὰν νὰ στεκότανε κορδατὸς ὅπως κοκόρι σ' ἕνα ἕννομα και νὰ φώναζε — «Νᾶμαι, ἐδῶ εἶμαι, ὁ διάσημος δόκτωρ σας, πού θὰ σώσει τὰ παιδιά σας ἀπὸ κάθε ἀσθένεια και πάθημα. Δὲν με ξέρετε; Λάθος σας...».

Μιὰ αἰχμὴ ἀλλαγὴ ἔγινε μέσα του. Κι' ὅσοι τὸν γνώριζαν ἀπὸ πρὶν ἄλλοι ἀποροῦσαν, ἄλλοι γελοῦσαν κι' ἄλλοι τὸν λυπόντουσαν γιὰ τὴν κατάντια του. Τώρα τελευταία μάλιστα τὴν καλημέρα τὴν ἔλεγε σὲ περιορισμένο ἀριθμὸ γνωστῶν του κι' ἀπομόνωσε ἡ μᾶλλον ἀπομόνωθηκε ἀπὸ τῆς «χαμηλῆς» τάξης. Γιατί δὲν θάταν «εὐπρεπὲς» ἀπὸ μέρος του γιατροῦ αὐτὸς... ἕνας δόκτωρ 'Αρίσταρχος Λοβᾶς νὰ σχετίζεται με τὸν κάθε σακάτη!

Μεγάλωσε ὁ Λοβᾶς, μεγάλωσαν και τὰ ἔργα του. Πανευτηχῆς ὁ δόκτωρ Λοβᾶς. Γιὰ τίποτα δὲν ἔχει νὰ γνοιαστῆ, τίποτα δὲν τοῦ λείπει.

'Αν τὸν ἐξέταζες ὅμως τὸν ἄνθρωπο κατὰ βάθος, θᾶβρισκες ἕνα δυστυχισμένο πλάσμα, ἕναν ἀνήσυχον ἄνθρωπο, πού ζοῦσε μιὰ ζωὴ ἀγωνιώδη κι' ἐφιαλτικὴ. Δὲν μποροῦσε νὰ βολεντῆ σὲ καμμιά κατάσταση κι' ἐρχόντουσαν στιγμὲς πού θαρροῦσε πὼς τὰ μάτια ὄλου τοῦ κόσμου γινόντουσαν ἀκονισμένα βέλη, πού ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή θὰ ξέφευγαν ἀπ' τὰ τόξα τους και θὰ καρφονόντουσαν ἀπάνω του νὰ τὸν συντρίψουν. Κι' ἔνοιωθε μίσος γιὰ τοὺς ἀνθρώπους και τοὺς ἔστελνε ὄλους στὸ διάβολο κι' ἔβριζε θεοὺς κι' ἄγιους. Κι' ἐκδηλωνόντουσαν ἐτούτες οἱ ψυχολογικὲς του καταστάσεις ποικιλότητα. Κι' ἀντιδροῦσε κάποτε με σιληρότητα και με περιφρόνηση κι' ἄλλοτε με νεῦρα και φωνῆς και βρισιές.

\* \* \*

'Ο 'Αρίσταρχος Λοβᾶς ποτὲ δὲν εἶχε σκεφτῆ νὰ γίνη γιατρός. 'Αγαποῦσε πάντοτε τὰ ἐμπορικὰ θέματα. Τὰ ἐπαγγέλματα τὰ «χειροπιαστὰ» ὅπως τᾶλεγε, πούχανε νὰ κάμουν με λεπτά, μονάχα με λεπτά. Με ἀφηρημένες ἐπιστῆμες και ἀνώτερα κοινωνικὰ και πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα, οὐδέποτε ἐπέτρψε στὸ μυαλό του νὰ ἀσχοληθῆ. Εἶχε κακοπαθίαιε στὴν οἰκογενειακὴ του ζωὴ. Πέρασε δύσκολους καιροὺς και μέρες μζέστιας. Οἱ οἰκονομικὲς δυσχέρειες τοῦ πατέρα του και οἱ ἐπίμωνές του προσπάθειες νὰ μὴ πέση κι' αὐτὸς στὰ ἴδια χάλια, τὸν ἔσπρωξαν ὀλότελα στὸ δρόμο τοῦ ὕλισμου και τῆς φιλαργυρίας χωρὶς νὰ τὸ καταλάβη. Κι' ἔτσι μόλις τέλεψε τὸ σχολεῖο γύρψε και πήρε δουλειὰ σὲ ἐμπορικὸν οἶκον χαράσσοντας ἔτσι τὴν καριέρα του στὸ ἐμπόριο.

Πιο μικρός απ' τόν 'Αρίσταρχο ήταν ο Πρωγάκης. Ένα λιγνό, ξεραγμανό πλάσμα που κρατιόταν στη ζωή με δυσκολία. Όσο περνούσε ο καιρός τὰ πήγαινε τὰ πίσω ώσπου μιά μέρα έγινε αποκαμωμένος και αποβιταμνωμένος στην άγκαλιά του 'Αρίσταρχου με γουρλωμένα τὰ μάτια. Ήταν μακρὰ και γιατρός δεν βόισκονταν με εύκολία στην περιοχή αφού και λεφτά δεν είχαν. Και τὸ άγόρι ξεψύχησε στά χέρια του 'Αρίσταρχου πὸ τὸ έσφιγγε μ' όλη του τήν δύναμη λές και προσπαθοῦσε νὰ τὸ συγκρατήσει στην ζωή. «Στάσου άδελφέ μου... στάσου». Κι' είναι τότες πὸν ένοιωσε τήν ζωή του άδεια. Κι' ό,τι δέ μπόρεσε νὰ προσφέρει στο χαμένο του άδελφάκι, έταξε στὸν έαυτό του νὰ πασχίση νὰ τὸ κάμη γιά τούς φτωχοὺς και τούς άδύνατους. Κι' είναι άκριβῶς τότες πὸ τὰ έπιχειρηματικά του σχέδια ναυάγησαν. Κι' ό,τι είχε και δεν είχε ή οικογένειά του τάβαλε κάτω. Τὰ βόλεψε ψηλά, χαμηλά και πήρε τὸ δρόμο τῆς Ίατρικῆς.

Τὰ δικτὰ χρόνια όμως στο έξωτερικό, μέσα στη χλιδή και τήν εύκολία, στάθηκαν άρκετά γιά νὰ τὸν σβόσουν τὸ χρέος του και τήν δέσμευση στὸν νεκρὸ του άδελφῶ. «Δέ βαριέσαι. Παιδική άφέλεια» έλεγε κάποτε στὸν έαυτό του και γελοῦσε ειρωνικά. «Άνόητος πὸν ήμουν, νὰ γίνω γιατρός και καλά... Χά...Χά...».

\* \* \*

—«Άντε, τέλος πάντων, μίλα. Μίλα καμμένη καθαρά. Πές μου τί θέλεις με δυὸ λόγια. Είναι πολλοί οί πελάτες πὸν περιμένουν...»

Ό πελάτης, ένα τραγισμένο λιγνὸ άνθρωπάκι, γλωμὸ κι' ήλιοκαμένο, έτρεμε μπροστὰ στίς φωνάρες του «Κυρίου γιατροῦ». Και προσπαθοῦσε με τρόπο νὰ τὸν καλοπιάση και νὰ τὸν καμάρη.

—«Έσείς είσαστε καλὸς άνθρωπος, κύριε γιατρέ, και πονετικός και θὰ με νοιώσετε. Σὲ σὰς βασίζομαι, είστε ή μοναδική μου έλπίδα, τὸ τελευταίον μου άποκούμι...»

—«Τί θέλεις τέλος πάντων; Λέγε...»

—«Νὰ γιατρέ, σῶσε μου τούτο τὸ δούτυχο τὸ πλασματάκι απ' τήν άρρώστια πὸν τὸ πλάκωσε. Και θὰ σὰς έχω σάν θεό μου. Κάμετέ με σκλάβο σας. Νὰ σὰς δουλέψω όσο καιρό θέλετε γιά ν' αποπληρώσω ό,τι κάνει ή δουλειά σας. Φτάνει νὰ μου κρατήσετε στη ζωή τούτο τὸ κακόμοιρο τὸ μονακριβὸ μου. Έσείς καταλαβαίνετε ἀπὸ φτώχειες. Είστε σπλαχνικός άνθρωπος». Έτρεμε ὁ πονεμένος ὁ πατέρας και μέρδευε τὰ λόγια του, κι' έτρεμε δίπλα του σάν φύλλο στὸν άνεμο και τὸ δύσμοιρο τὸ παθιασμένο πλάσματι σάν καλάμι σὲ παντέρημο κάμπο. Ένα εννιάχρονο κοριτσάκι κατάχλωμο σάν γήφος με τὰ ρούχα κρεμασμένα ἀπάνω του σὰ φλάμπουρο με δυὸ ματάκια — Θεέ μου τί ματάκια — πεταμένα απ' τίς κόχες τους, απ' τὸν ύποσιτισμὸ ἴσως... λές κι' ἀπὸ στιγμή θὰ ξεφευγαν και θὰ κυλοῦσαν ἐπάνω στο πάτωμα σάν χάντρες κομπολογιῶ μ' ένα μικρὸ θόρυβο τί... π... π... τί.

Έμεινε έτσι ἴδια σιὰ τὸ κοριτσάκι, κοιτάζοντας σ' άκαθόριστη κατεύθυνση. Κι' έτσι τρέμοντας σάν κυνηγημένο σπουργίτι μπροστὰ στα σουβλερὰ νύχια και τ' άστραφτερὰ μάτια του άετοῦ...

Και τούτα όλα όμως τὰ θερμά και τραγικά δεν στάθηκαν δυνατὰ νὰ ραγίσουν τήν σκληρή πέτρα πὸν φόλιαζε στο στήθος του γιατροῦ... Και νὰ θερμάνουν κάπως και νὰ λυώσουν τὸ κομμάτι του πάγου τῆς άσπλαχνίας και τῆς άπονίας πὸν τρύπωσε μέσα του.

—«Αποκλείεται... αποκλείεται... δεν γίνεται, δεν μπορῶ. Πόσους; είστε πολλοί, πάρα πολλοί. Είναι μήπως κανένας πὸν δουλεύει ἀπλήρωτος; Μὰ μανία τέλος πάντων πὸν σὰς πήρε. Έσείς βάλατε σκοπὸ νὰ με ξεπαστρέψετε, νὰ με κλείσετε... Κι' ἐξάλλου δεν είναι φτωχοκομείο ἐδῶ! Κλινική είναι, έπιστήμη. Δουλεύει ή έπιστήμη και πρέπει νὰ πληρώνεται. Άντε ὄξω, δεν θέλω νὰ ακούσω άλλα... κατάλαβες; Άντε, κατάλαβα. Ξέρω τί θὰ πῆς. Όξω. Έλένη, ὁ άλλος...»

—«Σὰς παρακαλῶ, γιατρέ, σὰς ίκετεύω. Μὴ μὰς διώχνετε. Σῶστέ μου το. Έσείς έχετε παιδιά και νοιώθετε. Δεν είναι δυνατόν νὰ μὴ μὰς βοηθήσετε».

—«Είπα, είπα φτάνει πιά. Η έπιστήμη θέλει πληρωμή. Άντε δίνε του».

Δεν είχε άποτελειώσει τὰ λόγια του ὁ δύστυχος ὁ πατέρας και βρέθηκε πεταμένος στο διάδρομο σάν κουρέλι στο δρόμο.

—«Ακούς εκεί τὸν άνόητο. Νὰ μου λέει γιά τὰ παιδιά μου. Και τί σὲ νοιάζει, βρε κύριε, ἐμένα γιά τὰ οικογενειακά μου; Ναι, γιά πές μου τί σὲ νοιάζει; Θὰ βάλῃς τὸ κικιάρικό σου ένα με τ' άγγελουδία μου; Αὐτὰ καλά τρῶνε, καλά πίνουν, τάχω μὴ στάξη και μὴ βρέξη. Καλά νάνα ή έπιστήμη κι' αὐτοὶ πὸν κρατᾶνε και πληρώνουν. Χρειάστηκε σποδιή, κύριε, χρειάστηκε κόπος, πόνοι και βάσανα γιά νάμαστε δῶ νὰ σὰς θεραπεύουμε, και σὲ ξερχεσαι με άδειες τίς τζέπες και με κλαυουρίσματα... Έ, δεν περνοῦν αὐτὰ. Σάν πληρώνῃς, γίνεται ή δουλειά σου».

Και στο κάτω κάτω, πές πώς πέθανε τὸ μξιάρικὸ σου! Τί μὲ τοῦτο δηλαδή; Θὰ λιγοστέψουν τὰ ἑκατομύρια τοῦ κόσμου κατὰ ἓνα; Χμ!... Σπουδαία ἀπώλεια!...»

Πῆρε τὸν κατήφορο ὁ γιατρός καὶ δὲν μπορούσε νὰ χαλιναγωγήσῃ τὴν γλώσσα του καὶ τὸ ξέσπασμά του.

Γιὰ μὰ στιγμή ὅμως ἔτσι ξαφνικὰ ὁ μονόλογός του σταμάτησε καὶ τὸ βλέμμα του βρέθηκε νὰ πλανιέται σ' ἀκαθόριστη κατεύθυνση. Φαινόταν ἀφηρημένο καὶ ὑποδηλοῦσε κάτι τὸ θλιβερὸ ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου. Τὸ μόνο ποῦβγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα του καὶ τ' ἀναμασοῦσε σὰν καραμέλα ἦταν «... κοπίασα... μόχθησα νὰ μορφωθῶ».

Τὰ χεῖλι του ἄρχισαν νὰ τρεμουλιάζουν, τὰ λόγια νὰ μερδεύοντα, τὰ πόδια του νὰ γίνονται ἀδύνατα κ' ἀσταθῆ. Τὰ μάτια του τώρα γυαλιστὰ καὶ πεταμένα ἔξω ἀπ' τὴν κόχες τους κατευθύνονταν πρὸς τὸ βάθος τοῦ θαλάμου. Τὰ χέρια του τινάζονταν νευρικὰ σὲ μυστηριώδικες κινήσεις. Μιὰ μπροστὰ, μιὰ πάνω, κ' ἕστερα συμμαζεύονταν καὶ σκέπαζαν τὰ μάτια μὲ τρόμο. Τεντώνονταν πάλι μπροστὰ σὰν σὲ ἰκεσία, κ' ἀπ' τὸ στόμα τοῦφευγαν ἕστερικὲς ἐπικλήσεις. «Στάσου ἀδελφέ μου... στάσου...» Ἔστερα τὰ συμμαζεύει μὲ τρόμο καὶ σκέπαζε τὰ μάτια μὲ φρίκη κ' ἕστερα. Τὰ τέντωσε ἀπότομα μπροστὰ κ' ἔτρεξε ἀπελπισμένα πρὸς τὴν κατεύθυνση ποῦχε βγῆ ὁ ἀποδιωγμένος πατέρας μὲ τὸ κατάχλωμο κοριτσάκι.

Κτύπησε δυνατὰ τὴν πόρτα πίσω του καὶ δρασκελίσει τὸν διάδρομο μὲ τοὺς μαζεμένους πελάτες. Στάθηκε στὸ παράθυρο τοῦ δρόμου. Ἐκανε χωνὶ τὰ δυὸ του χέρια καὶ φώναξε— «Στάσου ἀδελφέ... στάσου...ου...ου...»

Στὸ βάθος τοῦ δρόμου, στὴ δύση, δυὸ θλιμμένες σιλουέτες μοίραζαν τὸν ἥλιο στὰ δυὸ.

ΚΩΣΤΑΣ ΓΙΩΡΓΑΛΙΔΗΣ

## ΟΤΑΝ ΕΓΕΝΝΗΘΗΣ

Στὸ ἐγγονάκι μου

Διεσπάσθη ἡ στιγμή  
κ' ἔγιναν αἰωνιότης  
τὰ δευτερόλεπτα.  
Ὁ χρόνος ἔκανε  
ἀκροθασίες  
ἐπάνω στὰ σύννεφα.  
Ὁ ἥλιος ἔστελλε  
τὶς ἀκτίνες του  
νὰ σχηματίσουν  
περσικοὺς τάπητες  
γιὰ νὰ περάσει  
τὸ Χερουβείμ  
ποῦ εἰσήλθε στὴν Ὑλη.  
Ὅταν ἐγεννήθης  
ἔγινε  
Δευτέρα Παρουσία  
στὴν καρδιά μου.  
Ἦσουνα  
ὁ Κριτὴς  
ὁ Δίκαιος  
ὁ Γλυκὸς  
ὁ Ὑπέροχος.  
Ὅταν τὸ μαγικὸ

χεράκι σου  
μὲ χάρῃσε  
νοερά  
ἕκαστα δέμμα  
τὶς ἀμαρτίες μου  
καὶ ἡ καρδιά μου  
εἶδε τὸ φῶς  
τῆς Ἀγάπης.  
Καὶ εἶπα:  
«Ἄφες ἡμῖν  
τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν  
ὡς καὶ ἡμεῖς  
ἀφίεμεν  
τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν».  
Ἦταν τὸ τέλος  
τοῦ δρόμου  
τοῦ ἀνήλιαγου.  
Ἦλθε τὸ φῶς  
καὶ μὲ σκέπασε.  
Κι' ἦλθες ἐσὺ  
καὶ μ' ἀνάστησες,  
σπλάχνο τοῦ παιδιοῦ μου.

ΧΡ. ΚΑΡΜΙΟΣ

## Ο ΗΣΙΟΔΟΣ ΩΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

‘Ο Ησίοδος είναι γνωστός ως άπαισιόδοξος ποιητής. Σ’ όλόκληρο τὸ ἔργο του διαφαίνεται μιὰ διάχυτη μελαγχολία, μιὰ ἀπογοήτευση γιὰ τὴν κατάσταση τῶν πραγμάτων τῆς ἐποχῆς του καὶ τὴν ἠθικὴ τῶν συγχρόνων του ἀνθρώπων. Τὸ μέλλον εἶναι τελείως ἀβέβαιον, τόσον ἀπὸ ὕλικῆς ὅσον καὶ ἀπὸ ἠθικῆς πλευρᾶς.

Ἡ ἀπαισιόδοξία αὐτῆ τοῦ Ἡσίοδου ὀφείλετε πιθανώτατα σὲ δυὸ κυρίως αἰτίαι, πρῶτον, τῆ γεμάτῃ κόπῳ καὶ στερήσει ζωῆ τῆς ἐποχῆς του, καὶ δεύτερον, τὲς κοινωνικὲς μεταβολὲς ποὺ ἤρχισαν τότε νὰ παρατηροῦνται.

‘Ο Ησίοδος εἶναι ὁ ποιητὴς τῆς φτώχειας καὶ τῆς δυστυχίας. Τὸ φάσμα τῆς πείνας καὶ τῶν στερήσεων δὲν φεύγει ποτὲ ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ ποιητοῦ. Ἡ ξηρὰ καὶ ἀγονη γῆ τῆς Βοιωτίας ἔχρονιάζετο φοβεροῦς κόπῳ γιὰ νὰ ἀποδώσῃ ἔστω καὶ λίγους καρπούς. Οἱ ἄνθρωποι ἔπρεπε νὰ ὀργάνουν τὰ χωράφια τους καὶ νὰ τὰ σπεύρουν στὴν κατάλληλῃ στιγμῇ, γιατί ἀλλιῶς θὰ ζητιάνευαν καὶ θὰ λιμοκτονοῦσαν.

Ἐκείνο ὅμως ποὺ ἀπεγοήτευσε περισσότερο τὸν ποιητὴ ἦτο ἡ ἐγκατάλειψη τῶν παλαιῶν αὐστηρῶν ἠθῶν καὶ ἡ ἠθικὴ κατάρπτωση τῆς ἐποχῆς του. Ἡ ἠθικὴ αὐτὴ κατάρπτωσις ἦταν ἀποτέλεσμα τῶν κοινωνικῶν μεταβολῶν τῆς ἐποχῆς του. Συγκεκριμένα τὴν ἐποχὴ ἀκριβῶς αὐτὴ ἤρχισε ἡ μετάβασις ἀπὸ τὴν παλαιὰ ὀργάνωσι τοῦ γένους στὴν ὀργάνωσι τοῦ κράτους. ‘Ο θεσμὸς τῆς ιδιοκτησίας καὶ ὁ ἀνταγωνισμὸς, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀγνωστοὶ παλαιότερον, ἀποτελοῦν τώρα κύρια γνωρίσματα τῆς νέας ἐποχῆς. ‘Οπως ἦτο φυσικόν, ἡ νέα αὐτὴ κοινωνικὴ ὀργάνωσι ἐδημιούργησε νέα ψυχολογία, νέες ἀντιλήψεις περὶ ζωῆς, καὶ νέα ἤθη.

Ἡ μαγία γιὰ τὴν αἴψηση τῆς ιδιόκτητης γῆς ποὺ κατέλαβε τοὺς ἀνθρώπους ἐδημιούργησε τάσεις γιὰ κλοπὲς, σφετερισμοὺς καὶ ἀδικίες. Ἄδελφός ἐσφετερίζετο τὴν περιουσία τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ ὁ υἱὸς τὰ κτήματα τοῦ πατέρα του. Οἱ ἄρχοντες ἐδωροδοκοῦντο καὶ ἐβοήθουν καὶ αὐτοὶ τοὺς σφετεριστάς.

Τὴν περιουσία τοῦ ἴδιου τοῦ ποιητῆ τὴν ἐσφετερίσθη ὁ ἀδελφός του διὰ τῆς δωροδοκίας τῶν ἀρχόντων. ‘Ολα αὐτὰ, συγκρινόμενα πρὸς τὴν προηγουμένην κατάσταση τῆς ὀργάνωσεως τοῦ γένους, ἔδιδον τὴν ἐντύπωσι μιᾶς ἠθικῆς καταπτώσεως καὶ παρακμῆς καὶ μιᾶς καταστάσεως ποὺ ἔβαινε ἀπὸ κακὸ σὲ χειρότερο καὶ ὠδήγοῦσε τὸν κόσμον στὴν τελειωτικὴ καταστροφὴ.

Τῆ βαθμιαία αὐτὴ παρακμὴ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους παρουσίασε παραστατικώτατα ὁ ποιητὴς μὲ τὸν μῦθον τῆς κατὰ καιροὺς διαφοροτικῆς συστάσεως τῶν ἀνθρώπων. Σύμφωνα μὲ τὸν μῦθον αὐτὸ, πέντε διαφοροτικὰ ἀνθρώπινα γένη διεδέχθησαν τὸ ἔνα τὸ ἄλλο μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ ποιητοῦ. Τὰ γένη αὐτὰ, τὰ ὁποῖα ἐπλάσθησαν ἀπὸ τὸν Δία, ἦταν, κατὰ τὴ χρονολογικὴ

τῶν σειρᾶ, τὸ χρυσοῦ, τὸ ἀργυρὸ, τὸ χάλκινο, τὸ ἠρωϊκὸ καὶ τὸ σιδερένιο.

Ἀπόλυτος εὐτυχία ἐπικρατοῦσε κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ χρυσοῦ γένους. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ χρυσοῦ γένους εἶχαν ὅλα τὰ καλά, συμπόσια, ἀφθονία τροφῆς, πραότιτα καὶ εἰρήνη. Ταυτοχρόνως ἦταν ἀπαλλαγμένοι ἀπ’ ὅλα τὰ κακά. Οἱ λύπες, οἱ πόνοι, ἡ σκληρὴ δουλειὰ καὶ τὰ γηρατειὰ ἦσαν κάτι ἀγνωστο γι’ αὐτοὺς. ‘Οταν ἐφθανε ἡ ὥρα νὰ πεθάνουν, «πέθαιναν σὰν νόγερναν σὲ ὕπνον γλυκόν». Καὶ ὅταν ὁ Δίας ἔδωσε ἓνα τέλος στὸ γένος αὐτό, οἱ ἄνθρωποι ἐκείνοι μετεβλήθησαν σὲ πνεύματα θεϊκὰ ποὺ γυρίζουν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ὡς ἀγαθοὶ φύλακες.

Μὲ τὸ ἀσημένιο γένος ἀρχίζουν νὰ ὑπεισέχωνται τὰ πρῶτα κακά. Καὶ τὰ κακὰ αὐτὰ εἶναι ἐσωτερικὰ κακά, εἶναι κακὰ ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐπομένως ἠθικά. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἀσημένιου γένους χαρακτηρίζονται γιὰ τὴν «ὑβριν», δηλαδὴ τὴν ἀλαζονείαν καὶ τὸν ἐγωισμὸν. Τπ’ αὐτῆς τῆς ἀλαζονείας ἐλαυνόμενοι δὲν ἤθελαν νὰ λατρεύουν τοὺς θεοὺς. ‘Ἐτσι ὁ Δίας τοὺς κατέστρεψε πολὺν γρήγορα καὶ τοὺς ἀντικατέστησε μὲ τὸ τρίτον γένος, τὸ χάλκινο.

Τὸ χάλκινο γένος ἦταν ρωμαλέο καὶ φοβερό. Ὁπλισμένοι μὲ τὰ χάλκινα ὅπλα τους οἱ ἄνθρωποι τοῦ γένους αὐτοῦ δὲν ἀσχολοῦντο μὲ τίποτε ἄλλο παρὰ μὲ τὸν πόλεμον. Τπ’ ὅπως ἦταν φυσικόν, ὁ Δίας ἀπηύδωσε πολὺν γρήγορα μ’ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀντικατέστησε μὲ τὸ ἠρωϊκὸ γένος.

Τὸ ἠρωϊκὸ γένος ἀποτελεῖ μιὰ ἀναστολὴ στὴ συνεχῆ παρακμῇ, γιατί αὐτὸ ἦταν «πῶ δίκαιο καὶ πῶ ἀντρεῖο» ἀπὸ τὸ χάλκινο. Παρ’ ὅλο τοῦτο καὶ αὐτοὶ εἶχαν κακὸ τέλος. Κι’ αὐτοὺς ὁ «μαῦρος πόλεμος κ’ οἱ σκληρὲς μάχες ἔσολοθρέψανε, ἄλλους μπροστὰ στὴ Θῆβα τὴν ἐφτάπυλιν, στὴ γῆ τοῦ Κάδμου ἐπάνω, ὅταν γιὰ τοῦ Οἰδίποδα τὰ πλούτη πολεμοῦσαν, κ’ ἄλλους ὅταν τοὺς ἔφερε μὲ τὰ καράβια ὁ πόλεμος ἀπ’ τὴ μεγάλη ἄβυσσος, τῆς θάλασσας ἐπάνω, στὴν Τροία, γιὰ τὴ χάσῃ τῆς Ἑλένης τῆς ὁμορφομᾶλλας» κ’ ἐκεῖ, ἄλλους πῆρε ὁ θάνατος, κ’ ἄλλους ὁ Δίας πατέρας ἔφερε, τοῦ Κρόνου ὁ γυῖός, στὰ πέρατα τῆς γῆς, ὅπου τοὺς ἔβαλεν ἀπ’ τοὺς ἀνθρώπους χωριστὰ νὰ μένουνε καὶ βιὸς τοὺς ἔδωκε καὶ τάξη. Καὶ ζοῦνε αὐτοὶ μ’ ἀπίκραντὴ στὰ στήθη τους ψυχὴ μέσα στῶν μακαρίων τὰ νησίαι, δίπλα στὸν βαθυστρόβιλον ὠκεανόν, μακάριον ἦρωες αὐτοὶ, ποὺ τρεῖς φορὲς καρπούς γλυκοὺς σὰ μέλι τοὺς ὠριμάζει κάθε χρόνον ἡ γῆς, ἡ γῆς ἡ ζωοδότρα».

Ἡ ἐποχὴ τοῦ Ἡσίοδου εἶναι ἡ ἐποχὴ τοῦ πέμπτου γένους, τοῦ σιδερένιου. Τὸ σιδερένιο γένος εἶναι τὸ πῶ δυστυχισμένο ἀπ’ ὅλα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἠθικὸν κακὸν τῆς ὑβρεως, ἔχουν ὑπεισέλθει τώρα καινούρια κακά, τελείως ἐξω-

τερικά, όπως ή σκληρή δουλειά, και οι φοβερές οι έγνοιες που δεν αφήνουμε ούτε στιγμή ήσυχους τους ανθρώπους αλλά διαρκώς τους σιγοτοώνε σα σαράκι. Τόσα είναι τα κακά που βασανίζουν το σιδερένιο γένος, ώστε ο ποιητής θα προτιμούσε να μην είχε γεννηθῆ: «Ω! Νάθε μη γεννιόμουνά τώρα στο πέμπτο γένος ἐγώ, μα ἢ πρὶν νὰ πέθαινα ἢ ὕστερα νὰ ἐρχόμουν».

Ἐνα πρόβλημα τὸ ὁποῖον συζητεῖται πολὺ μεταξύ τῶν μελετητῶν τοῦ Ἡσιόδου εἶναι κατὰ πόσον τὰ γένη αὐτὰ προήλθον τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο κατὰ ἔσωτερικὴν ἀναγκαιότητα ἢ κατὰ πόσον ἡ παρακμὴ αὐτῆ εἶναι τυχαία. Ἐὰν δεχθῶμεν τὴν πρώτη λύση, πρέπει νὰ ὑποστηρίξωμεν ὅτι μέσα στὸ ἀνθρώπινο γένος ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς τὸ σπέρμα τῆς παρακμῆς, τὸ ὁποῖον ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ τὸ ὠδηγοῦσε πρὸς τὴν καταστροφή.

Ἄν πραγματικὰ αὐτὴ ἦταν ἡ ἀντίληψη τοῦ Ἡσιόδου, τότε πρέπει νὰ δεχθῶμε τὸ μέρος αὐτὸ ὡς τὴν πρώτη προσπάθεια φιλοσοφίας τῆς Ἱστορίας, προσπάθεια δηλαδὴ ἀνευρέσεως γενικῶν νόμων οἱ ὅποιοι καθορίζουν τὴν πορεία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Σύμφωνα μὲ τὴ διαφαινόμενη αὐτὴ ἀντίληψη τοῦ Ἡσιόδου, τὸ ἀνθρώπινο γένος διαρκῶς παρακμάζει καὶ δηγείται μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια πρὸς τὴν καταστροφή. Ἡ καταστροφή θὰ ἐπέλθῃ ἀμέσως μετὰ τὸ σιδερένιο γένος, θὰ εἶναι δὲ φοβερά. Ἡ τιμὴ, ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς γέροντας καὶ ἡ δικαιοσύνη θὰ ἀφανισθοῦν καὶ θὰ ἐπικρατήσῃ τὸ δίκαιο τοῦ ἰσχυροτέρου. Ἄλλὰ καὶ βιολογικὴ παρακμὴ θὰ παρατηρηθῆ, διότι τὰ παιδιά θὰ γεννῶνται «πολιοκρόταφα».

«Μὰ πῶς ἡ ὥρα καὶ θὰ ῥθῆ πὸν ὁ Δίας θὰ ἔσλοθρέψῃ καὶ τοῦτο τὸ λιγδῶσο γένος τῶν ἀνθρώπων, σάν θὰ γεννιῶνται τὰ παιδιά μὲ τὰ μαλλιά τους ἄσπρα. Τότε ὁ πατέρας δὲν θὰ μοιάζῃ τῶν παιδιῶν μήτε καὶ τὰ παιδιά μὲ τὸν πατέρα. Δὲν θάνα ὁ ξένος πιά ἀκριβὸς σ' αὐτὸν πὸν τὸν φιλοξενεῖ, μήτε στὸ φίλο ὁ φίλος του κ' ὁ ἀδερφὸς στὸν ἀδερφὸ του, ὅπως καὶ πρῶτα. Καὶ στοὺς γονιοὺς του, μόλις θὰ γεράσουνε, κανένα σέβας δὲν θὰ δείχνουν οἱ ἄνθρωποι καὶ θὰ τοὺς βρίζουν φαφλατίζοντας ἀδιάντροπα λόγια, ὦ! οἱ κακόμοιροι! — μὴ βάζοντας στὸ νοῦ τους τὴν ὀργὴ τοῦ θεοῦ. Καὶ τὴ χροστούμενη τροφὴ στοὺς γέροντας τῶν γονιῶν πὸν τοὺς ἀνάθρευαν, οὔτε κ' αὐτὴ θὰ δίνουν. Καμμιά τιμὴ δὲν θάχη πιά τὸ λόγο ὅποιος κραταίει καὶ μήτε ὁ δίκιος κ' ὁ ἀγαθός, μα τὸν κακοῦργο πὸ πολὺ καὶ τὸν ἀνήθικο θὲ νὰ τιμήσουν». Ἐπειτα αὐτὰ αὐτὰ ἐπικρατήσῃ τὸ δίκαιο τοῦ ἰσχυροτέρου, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἡ Αἰδῶς καὶ ἡ Νέμεσις θὰ καλύψουν τὸ πρόσωπό τους μὲ τὸν ἄσπρο πέπλο τους καὶ θὰ φύγουν μιά γιὰ πάντα ἀπὸ τὸν κόσμον.

Ὅλα λοιπὸν ἀκολουθοῦν ἕνα ἀσάλευτο νόμον, τὸν νόμον τῆς φθορᾶς, ἀπὸ τὸν ὁποῖο δὲν μπορεῖ νὰ ξεφύγῃ ἡ ἀνθρωπότης. Κι' ὅμως,

ἐὰν παρατηρήσῃ κανεὶς προσεκτικὰ στὸ ἔργο τοῦ Ἡσιόδου, θὰ βρῆ ἄλλα στοιχεία τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν ἀντίφαση πρὸς τὰ προηγούμενα καὶ δείχνουν πὸς ὁ Ἡσιόδος δὲν εἶχε σχηματίσει μιὰν ἐνιαία καὶ συνεχῆ κοσμοθεορία. Βάσει τῶν στοιχείων αὐτῶν ὁ Ἡσιόδος δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ὅτι ὑποστηρίζει τὴν ἰδέα τῆς ἀπόλυτης ἀναγκαιότητας εἰς τὴν ἐξέλιξη τοῦ κόσμου. Δὲν δύναται π.χ. νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι μέσα στὸ ἀνθρώπινο γένος ὑπάρχει ἐξ ἀρχῆς τὸ σπέρμα τῆς φθορᾶς καὶ τῆς καταστροφῆς καὶ ὅτι τοῦτο ἐπομένως θὰ καταστραφῆ κατὰ ἔσωτερικὴν ἀναγκαιότητα, διότι τὰ γένη δὲν προήλθον ἀλληλοδιοδόχως καὶ ἐξελικτικῶς τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἀλλὰ ἐδημιουργήθησαν ὅλα ἀπὸ τὸν Δία χωρὶς ἀναφορὰ πρὸς τὰ προηγούμενα.

Παραλλήλως, ἐὰν τὸ γένος τοῦ Ἡσιόδου, τὸ σιδερένιο γένος, ἐμελλε, κατὰ τὸν Ἡσιόδον, νὰ καταστραφῆ κατὰ ἀδήριτη ἀναγκαιότητα, δὲν ὑπῆρχε κανεὶς λόγος νὰ ἀπευθύνῃ συμβουλὲς πρὸς τὸν ἀδελφόν του, τοὺς ἄρχοντας τῆς χώρας καὶ γενικῶς πρὸς ὅλο τὸν λαὸ διὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς δικαιοσύνης. Τὸ ὅτι ὁ ποιητὴς ἀπευθύνει τέτοιες παραινέσεις ποδεικνύει ὅτι ἐπίστευεν εἰς τὴν ἐλευθερία τῆς βουλήσεως καὶ ἐπομένως τὴν βελτίωση τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τὴν ἀποτροπὴ τῆς καταστροφῆς.

Σ' ὁλόκληρον τὸ ἔργο τοῦ Ἡσιόδου εἶναι φανερὴ ἡ προσπάθεια πὸν καταβάλλει ὁ ποιητὴς νὰ συντελέσῃ στὴν ἐπικράτηση τῆς ἠθικῆς τάξεως καὶ τοῦ ἠθικοῦ νόμου στὸν κόσμον. Ἀκόμη καὶ οἱ θεογονικοὶ μῦθοι, πὸν ἀναφέρονται στὴ Θεογονίαν, συμβάλλουν κατὰ ἕνα τρόπο στὸ σκοπὸ αὐτό, γιὰτι ὑποβάλλουν μὲ τὴν μεγαλοπρέπεια καὶ τὴν πειστικότητά τους τὴν ἰδέα τῆς ἠθικῆς τάξεως καὶ τῆς θείας προνοίας. Διὰ τῆς τιμωρίας τῶν κλεφτῶν, τῶν μοιχῶν, τῶν σκληρῶν καὶ ἀφιλοξένων, καθὼς ἐπίσης καὶ ἐκείνων πὸν ἀδικοῦν τὰ ὄρανα καὶ τὲς χῆρες, οἱ θεοὶ γίνονται οἱ προσωπικοὶ φύλακες τοῦ ἠθικοῦ νόμου καὶ τῆς ἠθικῆς τάξεως.

Ὅσονδήποτε ἄπλη καὶ ἀφελὴς καὶ ἂν εἶναι ἡ διδασκαλία τοῦ Ἡσιόδου, ἔχει θαυμάσια ἀποτελέσματα. Μεταξὺ θεῶν καὶ ἀνθρώπων ὑπάρχουν προσωπικὲς σχέσεις κατὰ τὸν Ἡσιόδον. Ἡ ἀμαρτία τῶν ἀνθρώπων εἶναι διατάραξη αὐτῆς τῆς προσωπικῆς σχέσεως καὶ ἐπομένως προσβολὴ τοῦ θεοῦ, γιὰ τὴν ὁποία ὁ θεὸς πρέπει νὰ λάβῃ ἐκδίκηση. Ἐτσι καμμιά παράνομη πράξη δὲν μένει ἀτιμώρητη, ἀλλὰ σὲ ὅλες ἐέρχεται ἡ Θεία Δίκη. Γιὰ ὅλα τὰ ἀδικήματα «ἀναναχτεῖ ὁ ἴδιος ὁ Δίας καὶ τέλος ἀμείβετ' ἅδικα τοῦτα ἔργα μὲ σκληρὴ ἀνταπόδοση».

Ὁ Ἡσιόδος ἦτο ἄνθρωπος πρακτικὸς καὶ ἔξυπνος, ἕνα εἶδος φιλοσόφου τῆς ὑπαίθρου. Ἐμελέτα τὴν ζωὴν καὶ ἐξῆγεν ὀρισματά συμπεράσματα. Στὰ ποιήματά του δίνει συμβουλὲς γιὰ τὴ γυναῖκα, τὸ γάμον καὶ τὰ παιδιά, γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς ζωῆς, γιὰ τὲς καλὲς καὶ τὲς κακὲς συνήθειες. Ἡ πρακτικότητά μὲ τὴν ὁποία

λύνει καμιά φορά τὰ ἠθικά προβλήματα εἶναι παρομιώδης. Ἔτσι, όταν μιλά στον ἀδελφό του γιὰ τὲς σχέσεις του με τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, τονίζει. «Αὐτὸν ποὺ σ' ἀγαπάει νὰ τὸν ἀγαπᾶς, καὶ νὰ πηγαίνης σ' αὐτὸν πῶρχε-ται σὲ σέ· νὰ δίνης σ' αὐτὸν ποὺ σοῦ δίνει καὶ νὰ μὴ δίνης σ' αὐτὸν ποὺ δὲν σοῦ δίνει».

Ἄπὸ ὅσα εἶπα μέχρι τώρα, με κανένα τρόπο δὲν θέλω νὰ υποστηρίξω ὅτι ὁ Ἡσίοδος ἀσχολήθηκε συστηματικὰ με τὴ φιλοσοφικὴ θεώρηση τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ἔκαναν οἱ προσωκρατικοὶ φιλόσοφοι καὶ οἱ σοφιστὲς καὶ ὁ Σωκράτης ἀργότερον.

Ὁ Λόγος δὲν ὥριμασεν ἀκόμη ἀρκετά, ὥστε νὰ κληθῆ διαλεκτικὰ καὶ νὰ καταπιαστῆ κριτικὰ με τὸν ἄνθρωπο καὶ τὰ προβλήματά του. Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χρησιμοποιοῦν περισσότερο τὰ συναίσθημα καὶ τὴ φαντασία παρὰ τὸ Λόγο γιὰ νὰ ἐπιτύχουν θεώρηση καὶ γνώση τοῦ κόσμου. Ἔτσι ἡ πρώτη γνώση τοῦ κόσμου ἔγινε με τὸ Μῦθο καὶ ὄχι με τὴ διαλεκτικὴ. Δημιουργημα αὐτοῦ τοῦ συναίσθηματος καὶ τῆς φαντασίας εἶναι οἱ ἄφθονοι κοσμογονικοὶ καὶ θεογονικοὶ μῦθοι τοὺς ὁποίους βρισκόμε στὰ ἔργα τοῦ Ἡσίοδου.

Ὁ Ἡσίοδος δὲν θέτει βασικὰ ἀνθρώπινα προβλήματα ὅπως π.χ. τὸ πρόβλημα τῆς ἀντινομίας τῆς ζωῆς ἀπὸ τὴ μιά καὶ τῆς ἀδήριτης ἀνάγκης ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀντινομίας ποὺ ἔθεσαν ἀργότερα οἱ ἠθικοὶ φιλόσοφοι καὶ οἱ τραγικοὶ ποιητὲς. Ὁ Ἡσίοδος δὲν ἀνεκάλυψε

ἀκόμη τὴν τραγικότητα τοῦ ἀνθρώπου ποὺ τόσο ἐξοχα ἐξεμεταλλεύθησαν ἀργότερα οἱ τρεῖς μεγάλοι τραγικοὶ ποιητὲς. Σὲ κανένα σημεῖο δὲν ἀμφισβητεῖ τὴ θεία ὑπεροχή, οὔτε εὐνοεῖ σύγκρουση τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ θεῖο. Ὁ Ἡσίοδος ξέρει καλὰ τὰ ἀνθρώπινα πλαίσια. Ἡ τραγικὴ σύγκρουση, ποὺ τόσο ἄφθονη βρισκόμε στὰ Ὀμηρικὰ ἔπη, δὲν ὑπάρχει καθόλου στον Ἡσίοδο. Γνωρίζει ἀπὸ πρὶν τὴν ἀλήθεια ὅτι εἶναι σοφοὶ «οἱ προσκυνούντες τὴν Ἀδράστειαν», ἀλήθεια τὴν ὁποῖαν ὁ Προμηθεὺς ἐχρειάσθη νὰ διέλθῃ ἀπὸ τόσα βάσανα γιὰ νὰ καταλάβῃ.

Τὸ ἀγωνιστικὸ ὅμως στοιχεῖο δὲν εἶναι τελείως ἀγνωστο στον ποιητὴ. Ὁ ποιητὴς δὲν ὑμνεῖ τοὺς ἐπικούς ἥρωες τοῦ Ὀμήρου, οἱ ὁποῖοι μποροῦν με τὸ ψυχικὸ μεγαλεῖο τους νὰ φθάσουν σὲ τεράστιο τραγικὸ ὕψος. Ἵμνεῖ ὅμως, τοὺς ἀνθρώπους ποὺ δουλεύουνε «τὲς δουλειὰς ποὺ ὥριसानε οἱ θεοὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους». Ἵμνεῖ τὸν ἥρωεο, κοπιαστικὸ, ἀδιάκοπο καὶ συγχρόνως ὑπέροχο ἀγῶνα, ποὺ διεξάγει ὁ δουλευτὴς τῆς γῆς, ὁ ὁποῖος, σφίγγοντας τὸ χερσὺλι τοῦ ξύλινου ἀρότρου, δουλεύει, δουλεύει ἀδιάκοπα τὴ γῆ, μέσα στον ἥλιο καὶ τὴ βροχή, μέσα στὸ κρῦο καὶ τὴ ζέστη, γιὰ νὰ παράγῃ τὸ χρυσαφένιο καρπὸ τῆς Δήμητρας καὶ νὰ θρῆψῃ μ' αὐτὸ τὰ παιδιὰ του καὶ τὴν οἰκογένειά του.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Κ. ΠΕΡΣΙΑΝΗΣ

## ΜΕΤΑΚΑΡΤΕΣΙΑΝΗ ΘΕΩΡΙΑ

Μήπως δὲ σκεφτόμουνα ὡς τώρα;  
Βέβαια, πῶς;... Μὰ δὲν ὑπῆρχα.  
Τώρα ὑπάρχω.  
Μοῦ χαμογελάς, ἄρα ὑπάρχω!

## Ο ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΜΟΥ

Ὅταν θρεφόμουν ἀκόμα με παιδικὰ ὄνειρα,  
ἔβλεπα τὰ πιτσιρίκια τοῦ χωριοῦ στὴν ἐκκλησιά  
με τὴν τελετουργικὴ τους φορεσιά  
νὰ κρατᾶνε τὰ ἑξαπτέρυγα.  
καὶ ζήλευα.

Τὸ μεγάλο μου ὄνειρο ἦταν, σὰ μεγαλώσω,  
νὰ γίνω λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου!

Ὅμως ἡ μοῖρα με προώριζε  
γιὰ λειτουργὸ τῆς Ὑψίστης!  
Νὰ κρατῶ μέρα καὶ νύχτα τὰ ἑξαπτέρυγα τοῦ Πηγάσου  
καὶ νὰ περιφέρω τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων τῆς Ὀμορφιάς.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΜΠΟΥΛΙΔΗΣ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΩΡΑ:

## «Ο ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΣ ΜΑΣ ΑΓΩΝΑΣ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΜΑΣ» ΤΟΥ ΡΙΚ

### 1. «Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΚΙ' Ο ΑΔΕΡΦΟΣ ΜΟΥ Ο ΝΙΚΟΣ»

(Του Κώστα Μόντη)

Ο κ. Μόντης είναι γνωστός για τη σημαντική προσφορά του στη λογοτεχνία μας. Από χρόνια τώρα δημοσιεύει σε περιοδικά ποιήματα και διηγήματά του. Τελευταία έγινε ευρύτερα γνωστός με την έκδοση της ποιητικής του συλλογής «Συμμέρι» πουχε ενοικίαση άπληση στους Έλλαδικούς πνευματικούς κύκλους. Σήμερα είναι διευθυντής του Τμήματος Τουρισμού του Υπουργείου Έμπορίου και Βιομηχανίας, δέν παύει δέ συνεχώς να γράφει και να δημοσιεύει ποιήματα και διηγήματα.

Σήμερα θά σάς μεταδώσουμε απόσπασμα από τη νουβέλλα του «Ο πατέρας κι' αδελμός μου ο Νίκος». Το απόσπασμα τούτο δημοσιεύτηκε στο έβδομο τεύχος του περιοδικού «Πνευματική Κύπρος», στο οποίο την πενταμελή ομάδα ανήκει ο κ. Μόντης. Το απόσπασμα έχει την εξής αφιέρωση: «Σ τούς συναγωνιστές μου, στο τελευταίο βλέμμα τών παιδιών που σκοτώθηκαν, στον τελευταίο ρόγχο του Έθνικού Ύμνου τών παιδιών που απαγχονίστηκαν».

Η νουβέλλα είναι γραμμένη σε πρώτο πρόσωπο και διηγείται ένας δεκαπεντάχρονος μαθητής του Γυμνασίου. Η γλώσσα είναι άπλη και ρέουσα με σφρίγος όμως και ζωντανία. Σ τó απόσπασμα που θά διαβάσουμε δίνεται, κατά τρόπο δυνατό ή πρό της 1ης Άπριλίου κατάσταση τών ψυχών, που περιμέναν τά όπλα και τόν άγώνα και άμέσως με την σύλληψη του πλοιαρίου «Άγιος Γεώργιος» προσαρμόστηκαν έντελώς στα γεγονότα που θά ακολουθούσαν. Οι ψυχές ήταν από καιρό ώριμες και περιμέναν τήν μεγάλη ώρα. Γι' αυτό τις θόμβες της πρώτης τ' Άπριλίου τις δέχτηκαν όλοι με ευχές και πίστη και εχρήθηκαν ανά τούς φλάγν ή Θεός» δίχως να ξέρουν πώς μ' αυτήν τήν εχρή έπρεπε να προστατώνουν σύντομα τά παιδιά τους, τούς συζύγους τών.

### 2. ΤΑΞΙΔΕΥΕ

(Διήγημα του Κύπρου Χρυσάνθη)

Ο κ. Κύπρος Χρυσάνθης με τη συλλογή του «Έννιά πικρά και ρωμαιοάα διηγήματα» δίνει σε παραστατικότητα εικόνες εκείνα ακριβώς τά στοιχεία του Κυπριακού άγώνα, τά όποια είναι τά λιγώτερο γνωστά, είναι όμως συνάμα και τά πιο δραματικά της εποχής εκείνης. Οι ήρωες και οι άνθρωποι που κινδύναν μέσα στα διηγήματά του αυτά δέν βρίσκονται στο κέντρο της εποχής. Βρίσκονται στο περιθώριο τών γεγονότων. Όμως ή δραματικότητα που συνεικλόνισε τις ψυχές και τήν προσαρμογή τους στη ζωή είναι έξ ίσου δυνατή μ' εκείνη τών πρωταγωνιστών του άγώνα. Ο σπαρτακτικός κρυφός πόνος τών ανθρώπων, τών συζύγων, τών αδελφών, τών παιδιών και γενικά όλων τών Κυπρίων, που κινδύνευαν από στιγμή σε στιγμή να γίνουν ο στόχος της μανίας και της έκδικής από τó μέρος τών ανθρώπων της βίας, ο σπαρτακτικός αυτός κρυφός πόνος, είναι από τά βαθύτερα δράματα που τράδηξε ή Κυπριακή ψυχή. Ο κίνδυνος από στιγμή σε στιγμή κρεμόταν σαν Δαμό-

κλειος σπάθη πάνω από κάθε σπίτι. Κι' ύστερα άνοίγονταν ο δρόμος για τούς άτυνομικούς σταθμούς, τά άνακριτήρια, τήν Όμορφίτα, τις Πλάτες.

Σ τó διήγημά του «Ταξίδευε» ο κ. Χρυσάνθης δίνει παραστατικότητα με τήν μορφή ένός έφιαλτικού όνειρου τó δράμα του ανθρώπου που άπτάγεται από τó σπίτι του, οδηγείται σε άγνωστο μέρος με συνοδεία ένόπλων, δέν ξέρει που πηγαίνει, αν θά ζήσει, αν θά ξαναδη αγαπημένα πρόσωπα, έχει μπροστά του τήν άγνωστο σκοτεινή του μοίρα, που βρίσκεται στα χέρια τών τεσσάρων ανθρώπων, που έν όνόματι της βίας και της άνομίας στραπατσάρουν τις ψυχές και άφήνουν άνεπούλωτες πληγές.

Είναι πολλοί εκείνοι που τó διήγημα αυτό του κ. Χρυσάνθη θά έρων γεγονα και ψυχικές καταστάσεις, που τις έχουν ζήσει τόσο έντονα ώστε να τούς μένουν ζωντανές και παραστατικώτατες μέσα στην ψυχή. Χαρακτηριστικό είναι τó τέλος του διηγήματος όπου με τά λίγα λόγια τών δύο συζύγων ή μάλλον τις λέξεις που ανταλλάσσουν κορυφούται τó ψυχικό δράμα.

### 3. ΖΗΤΑ. ΣΙΓΜΑ ΡΩ — ΣΤΑ ΣΥΡΜΑΤΟ. ΠΛΕΓΜΑΤΑ ΤΗΣ Σ ΚΛΑΒΙΑ Σ

Ένα από τά πρώτα βιβλία που κυκλοφόρησε έντος μετά τó τέλος του άγώνος και έχουν θέμα παρμένο άπ' αυτόν είναι και τó βιβλίο «Σ τά Συρματοπλέγματα της Σικελιάς» της Ζήτα—Σίγμα—Ρώ. Ο συγγραφέας είναι γνωστός άγωνιστής από τήν Λεμεσό και παρουσιάζει τó βιβλίο του με μορφή ήμερολογίου.

Τό έργο είναι έκτυπωμένο στην Άθήνα στα 1959 έχει δέ για κύριο θέμα του τήν ζωή τών κρατουμένων στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως Κοκκινοτριμιθιάς και Πόλας. Είναι γνωστό πώς με τά στρατόπεδα αυτά είναι συνδεδεμένο ένα μεγάλο μέρος του άγώνος, γιατί σ' αυτά έχουν έγκλωβισθή χιλιάδες άνθρωποι, και άλλες πολλαπλάσιες χιλιάδες ζήσανε για μήνες και χρόνια με τήν προσμονή πότε θάνοιε ή πόρτα τών κρατητηρίων, θά σηκώνονταν τά συρματοπλέγματα και θά άγκάλιαζαν τά αγαπημένα τους πρόσωπα, που ζούσανε σε άυστηρή άπομόνωση κάτω από σκληρές συνθήκες και κάτω από τó άγρυπνο μάτι τών φρουρών και τών προβολών. Με τά κρατητήρια είναι άκόμη συνδεδεμένες ήρωικές δραπετεύσεις άγωνιστών, άπεργίες πείνης και έυλοδοαρμού τών κρατουμένων από τούς Άγγλους φρουρούς.

Ο συγγραφέας, που είχε τήν τύχη και τήν άτυχία να ζήσει άρκετό καιρό πίσω από τά συρματοπλέγματα κατόρθωσε να δώσει μία πολύ καλή εικόνα αυτής της ζωής τών κρατητηρίων. Μέσα από τó βιβλίο του παρελαύνουν γεγονότα, που άρχίζουν από τις πρώτες έντυπώσεις μέχρι τις άνακρίσεις, τις άπεργίες πείνης, τήν λεπτοσυγκη και τις αντίδράσεις τών κρατουμένων για γεγονότα του άγώνα.

Τό ύφος του βιβλίου είναι λιτό, οι εικόνες και οι περιγραφές διαδέχονται ή μία τήν άλλη, οι ψυχικές μεταπτώσεις και περιπέτειες περιγράφονται πιστά.

Τό ψευδώνυμο που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας και ή παρατήρηση πώς τó βιβλίο δέν είναι τίποτε

άλλο παρά τὰ τετραδάκια πού ὁ ἀδελφός τῆς Ζήτα Σίγμα—Ρῶ ἔστειλε με ἕνα ἀγνωστο στό σπῆτι, δίνουν εὐθύς ἀπό τὴν ἀρχὴ μιὰ πτυχὴ τοῦ ἀγῶνα, ὅπου ἡ μυστικότητα καὶ τὸ ψευδώνυμο ἦταν ἀπαραίτητα στοιχεῖα γιὰ τὴν διεξαγωγὴ του. Ὁ συγγραφέας σὰν ἀφιέρωση γράφει:

«Τοῦτο τὸ ἡμερολόγιο εἶναι τὸ ὑπόμνημά μου στὸ Θεὸ — ἀφιέρωμα γιὰ ὅσους ὑπόφεραν, γιὰ ὅσους θυσιάστηκαν στὸ ἔσωμά τῆς Ἰδέας γιὰ τὴ Λευτερίαν τῆς Πατρίδος τους».

Ἀπὸ τὸ ὄρατο αὐτὸ διέβlio θὰ σὰς μεταδώσουμε στὴν σημερινὴ ἐκπομπὴ μέρη τοῦ πρώτου κεφαλαίου τοῦ διέβliου ὅπου περιγράφεται ἡ σύλληψη, ἡ μεταφορά στὴν Κοκκινότριπιθιά καὶ οἱ πρώτες ἐντυπώσεις τῶν κρατουμένων.

#### 4. ΟΜΟΡΦΙΤΑ (Ἐναμνήσεις)

(Τοῦ Χρ. Παπαχρυσοστόμου)

Μεταξὺ ἐκείνων πού συμβάλλουν θετικὰ στὴν διαμόρφωση λογοτεχνίας ἐμπνευσμένης ἀπὸ τὸν Κυπριακὸν ἀγῶνα τοῦ 1955—59 εἶναι καὶ ὁ κ. Χρ. Παπαχρυσοστόμου, ὁ ὁποῖος σήμερα εἶναι διευθυντὴς τοῦ τμήματος πνευματικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἀναπτύξεως. Γιὰ χρόνια διευθυντὴς τοῦ τμήματος Θηλέων τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου, συνελήφθη κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνα, ἀνεκρίθη εἰς Ὀμορφίταν ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐκλείσθη γιὰ ἀρκετὸν καιρὸ στὰ κρατητήρια. Ἡ συμβολὴ του στὸν ἀγῶνα, ἡ μεγάλη ἐμπειρία, τὴν ὁποίαν ἔχει ἀποκομίσει ἀπὸ τὴν ἡρωϊκὴν τετραετίαν εἶναι πολὺ πλούσια, ὥστε νὰ μπορῇ νὰ ἀποτελέσῃ τὴν καλύτερη προϋπόθεση γιὰ δημιουργία μιᾶς καυτῆς πνευματικῆς προσφοράς. Ὅπως ἐλέχθη στὴν ἀρχὴ ὁ κ. Παπαχρυσοστόμου εἶναι σήμερα διευθυντὴς τοῦ τμήματος πολιτιστικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἔχει ὑπὸ τὴν εὐθύνην του τὸ Μουσεῖο Κυπριακοῦ ἀγῶνος.

Στὴν ποιητικὴ του συλλογὴ «Αἶμα καὶ Πῦρ» πού κυκλοφόρησε στὰ 1959 δίνει ζωντανὰ ποιήματα τοῦ ἀγῶνα. Ἐχει ἐπίσης δημοσιεύσει ποιήματα καὶ ἀναμνήσεις στὴν «Φιλολογικὴ Κύπρος» καὶ στὸ περιοδικὸ «Πνευματικὴ Κύπρος». Μετὰ τὰ ἔργα τοῦ κ. Παπαχρυσοστόμου θὰ ἔχουμε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀσχοληθῶμε καὶ στὸ μέλλον. Σήμερα θὰ σὰς μεταδώσουμε μιὰ ἀδρὴ εἰκόνα τῶν ἀνακριτηρίων τῆς Ὀμορφίτας, τὴν ὁποία δίδει μετὰ μορφὴν ἀναμνήσεων, ὑπὸ τὸν τίτλο «Ὀμορφίτα» σὲ ἔργο του πού δημοσιεύτηκε στὴν «Φιλολογικὴ Κύπρος» τοῦ Ε.Π.Ο.Κ. τοῦ 1962.

Ἀπλᾶ, ζωντανὰ καὶ ἀδρὰ δίνεται τὸ μέρος ἐκείνου τῆς ζωῆς τῶν ἀγωνιστῶν πού συνδέεται μετὰ τὴν Ὀμορφίτα, ὅπου ἡ θία δὲν δίστασε νὰ καταφύγῃ στὰ πῶ ἀπείσια καὶ φρικτὰ βασανιστήρια γιὰ νὰ στραγγαλίσῃ τὴν ἐθνικὴ συνείδηση τῶν Κυπρίων μαχητῶν. Ἄλλοι, οἱ περισσότεροι βγήκαν ἀπ' ἐκείνη τὴν φρικτὴ κόλαση μετὰ κραταιωμένο τὸ ἠθικὸ καὶ τὴν πίστη στὸν ἀγῶνα. Ἄλλοι βγήκαν δειλιασμένοι καὶ διασπαστικοί, εὐτυχῶς λίγοι. Καὶ οἱ ἄλλοι, οἱ λιγώτεροι κατακρεούργησαν τὸν ἑαυτὸ τους καὶ τὴν συνείδησή τους, ἀποκαλύπτοντας κάτω ἀπὸ κτηνώδη θία, μυστικὰ τοῦ ἀγῶνα. Ἡ Ὀμορφίτα ὑπῆρξε γιὰ τὴν Κύπρον καμὶν δοκιμασίας. Περωνώντας ἀκαμπτῇ τὴν Κυπριακὴν ψυχὴ μέσα ἀπὸ τὴν Ὀμορφίταν γιγαντώθηκε πὸ πολὺ καὶ συνέχισε περήφανη τὸν δρόμο τῆς πρὸς τὴν Ἐλευθερίαν.

#### 5. «Η ΠΡΟΔΟΣΙΑ»

(Θεατρικὸ ἔργο τοῦ Κ. Χρυσάνθη)

Ἐνα ἀπὸ τὰ πῶ δυνατὰ ἔργα πού ἔχουν γραφῆ μετὰ θέμα παρμένο ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῆς ΕὐΟΚΑ εἶναι τὸ θεατρικὸ μονόπρακτο τοῦ κ. Κύπρου Χρυσάνθη «Ἡ Προδοσία», τὸ ὁποῖον ἔχει πρωταγωνιστὰς δυὸ ἀπὸ τὰ θλιβερὰ ἐκείνα πρόσωπα πού εἶναι γνωστὰ στὰ Ἑλληνικά μετὰ τὸ ὄνομα «Προδότες». Μέσα σὲ δυὸ σκηνῆς ὁ κ. Χρυσάνθη καταφέρνει νὰ δώσῃ κατὰ τρόπο δυνατὸ τὸ δράμα τριῶν ἀνθρώπων: Τοῦ πατέρα πού ἀποκηρύσσει τὸ παιδί του, τὸν Σοφοκλῆ γιὰτὶ ἔγινε προδότης, καὶ τῶν δυὸ προδοτῶν τοῦ Σοφοκλῆ καὶ τοῦ Καίσαρα, πού παίρνοντας χρήματα ἔγιναν ὄργανα τῶν Ἀγγλῶν καταπιεστῶν.

Ὁ πατέρας διώχοντας τὸ παιδί του φθάνει στὴν μεγάλη δοκιμασία, νὰ σπράξῃ τὸ παιδί του πρὸς τὸν θάνατον γιὰτὶ στὸ πρόσωπό του βλέπει τὴν χειρότερη ἀτιμία γιὰ τὸν Ἕλληνα: τὴν προδοσία. Κι' ὁ γυῖός, πού φαίνεται πῶς ἀκόμα ἔχει ἰχνη συνειδήσεως μέσα στὴν ψυχὴ του, ἀποφασίζει νὰ ξεπλύνῃ τὴν ντροπὴ μετὰ τὸ αἷμα. Γι' αὐτὸ δὲν ἔ ἀφήσῃ τὸν «συνάδελφό» του, τὸν Καίσαρα νὰ ἡσυχάσῃ. Θὰ τὸν προκαλέσῃ μέχρι τὸ σημεῖον πού μετὰ τὸ τσεκούρι θὰ διαπράξῃ φόνον, θὰ σκοτώσῃ τὸν ἴδιον τὸν Σοφοκλῆ. Ὑστερα θὰ ἔλθῃ ὁ νόμος τῆς πολιτείας γιὰ νὰ τιμωρήσῃ μετὰ θάνατον τὸν ἄνθρωπον πού ἐγκλημάτισε διπλᾶ: Πρόδωσε τὸν τόπον του καὶ σκότωσε ἕνα συνάδελφό του.

(συνεχίζεται)

ΝΙΚΟΣ ΣΤΙΑΝΟΣ

#### ΠΑΡΑΘΥΡΟ

Συζητήσαμε χτὲς γιὰ τὸ παράθυρο  
ἂν πρέπει νὰ τὸ μεταθέσουμε.  
Τὸ ἀμελήσαμε τόσα χρόνια.  
Ἐπρεπε κάποτε νὰ τὸ ἀγγίξουμε  
τελοσπάντων εἶναι κάτι δικό μας  
ἔτσι πού τὸ σκεπάσαμε μετὰ πέτρες  
καὶ πάψαμε νὰ βλέπουμε τὸ λιμάνι.  
Σοῦ μίλησα γιὰ τὴν μετάθεση.  
Ἀρνήθηκες.  
Εἶναι τόσο δύσκολο νὰ χωριστεῖς κάτι  
δικό σου.

ἈΝΤΡΕΑΣ ΧΑΤΖΗΛΟΪΖΟΥ

#### ΛΗΣΜΟΝΙΑ

Θυμοῦμαι κάποτε  
πού τρέχαν  
τόσο εὐκόλα  
τὰ δάκρυα  
—ἐλμυρὰ ποτάμια  
τῆς συνείδησης—  
Ἦταν ἕνας μόχθος  
μιὰ ἀπαγοίτευση...  
Ἦλθε ἡ λησμονία  
καὶ φύγαμε οἱ τύψεις.  
Στέρεψε καὶ τὸ τελευταῖον  
πικρὸ δάκρυ...  
Ἄναισ ἠσία καὶ μηχανισμός.  
Μόνον τὸ ἄπειρο ἀπλώνεται...  
Ποῖος ξέρεῖ πού;

ΣΩΤΗΡΙΟΣ Γ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

## Ο ΚΑΜΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

(άνέκδοτο γράμμα του πρὸς τὸν κ. Ροζιέ Μιλλιέξ)

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς 50ῆς ἐπετείου τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀλμπέρ Καμὺ (1913—1960), δημοσιεύουμε τὸ κατωτέρω ανέκδοτο γράμμα ποὺ ἀπετέλεσε ἀπάντηση τοῦ Καμὺ σὲ μιὰ ἐκκλήση ποὺ ἔκανε τὸ 1945 ὁ κ. Ροζιέ Μιλλιέξ σὲ κορυφαίους Γάλλους διανοούμενους γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὰ αἰσθήματα ποὺ ἔθρεψαν γιὰ τὴν Ἑλλάδα τὰ χρόνια 1940—1944. Ἡ μαρτυρία τοῦ Καμὺ ὅπως καὶ τῶν ἄλλων 100 περίπου Γάλλων πνευματικῶν ἀνθρώπων πρόκειται νὰ δημοσιευθῇ σὲ μιὰ ὁμαδικὴ Χρυσὴ Βίβλο.

Votre lettre me parvient avec beaucoup de retard. Je comprends tout à fait les sentiments qui vous inspirent, et je m'en voudrais de ne pas y répondre immédiatement et avec toute la chaleur que je me sens à l'égard de cet admirable peuple grec. L'idée que nous avons de la liberté, nous la tenons de la Grèce, avec bien d'autres qui font la fierté de l'homme. C'est pourquoi sans doute l'entrée des Allemands à Athènes fut pour ceux qui m'entourent et pour moi-même le symbole le plus déchirant de ce que nous avons souffert pendant cinq ans. Mais dans le même temps, nous avons gardé au coeur le souvenir et l'exemple de l'extraordinaire guerre d'Albanie. C'est la Grèce, après l'Espagne, qui nous a fait savoir, dans la rage et l'amertume, qu'on peut avoir raison et être vaincu. Mais c'est la Grèce qui la première a fait saisir au monde que les hommes de la liberté pouvaient être aussi ceux du courage et qu'aucune défaite n'était éternelle. Ce petit peuple s'est montré égal à son prodigieux passé. Quelle leçon et quel réconfort d'apercevoir que la plus haute civilisation n'enlève rien aux qualités de coeur et à la force de l'âme! Qu'on juge de ce que signifiait cet enseignement pour des hommes désarmés, livrés à la plus monstrueuse des tyrannies et décidés à surmonter tout ce qui était à surmonter. C'est du moins la raison de ma gratitude, d'une gratitude silencieuse que je puis exprimer grâce à vous, selon mes moyens et à la place qui est la mienne. Dites à nos amis grecs, puisque vous y retournez, la fraternelle admiration que leur vouent les écrivains français.

Τὴν ἀγάπη τοῦ πρὸς τὸν ἑλληνισμό ὁ Καμὺ τὴν ἀπέδειξε ἔμπρακτα καὶ 10 χρόνια ἀργότερα, ὅταν, ὕστερα ἀπὸ ἐκκλήση τοῦ Γάλλου φίλου του ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἔγραψε τὸ συγγραμμικὸ τοῦ ἄρθρου L' ENFANT GREC (στὸ EXPRESS τῆς 6.12.1955) γιὰ νὰ συνηγορήσῃ θεορμὰ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ Μιχαὴλ Καραολῆ καὶ γενικὰ ὑπὲρ τῆς Κυπριακῆς ὑποθέσεως.

Φ.



## ΚΥΠΡΙΟΙ ΑΓΙΟΙ ΚΑΙ ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΙ



Οί «Κανταριώτες Μοναχοί», άγιογραφία του κ. ΑΝΔΡΕΑ ΧΡΥΣΟΧΟΥ.

## ΑΠΟ ΤΟΝ «ΗΜΙΤΕΛΗ ΚΑΝΟΝΑ ΤΩΝ ΚΑΝΤΑΡΙΩΤΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ»

(άπόσπασμα)

ΩΔΗ Ε΄

Έκθέτει ο μύθος τὰ έργα σας σὰ χρυσικούς τὴν τέχνη του  
 διαμαντοχολλημένη.  
 Τὸ πνεῦμα πάντοτε ἐξυμνεῖ με μυστικὴ ὑποχρέωση  
 μιὰ πράξη τιμημένη.  
 Ἐνα μνημείο πνευματικὸ στὸ χῶρο τῆς καρδιάς  
 με τ' ἄγνωστου στρατιώτη  
 τὴν ἀκαθόριστη εὐωδιά θὰ στήσουμε ἀξιοθέατο  
 σὰν αἴσθησι ἀπὸ νιότη.  
 Καὶ θὰ περνοῦν οἱ ἀρετές, ἀρχαῖες καὶ νέες, νὰ χαιρετοῦν  
 τὴν πάντιμη ἔκτασή τους.  
 Σὰν κάλλος ἀπροσμάχητο τῶν ἀρετῶν εἶν' ὁ καρπὸς  
 στὴν ἀποθέρισή τους.

ΘΕΟΤΟΚΙΟ

Εὐδύστερνο παράδεισο πρόσβευε, σὰν τὴν πράξη τους.  
 ψηλὰ ν' ἀξιοξοῦνε,  
 ὦ Πλατυτέρα, θρίαμβε τῶν ἐναρέτων στοχασμῶν  
 στὸ γάλα σου ποὺ ζοῦνε.

('Απὸ τὸ βιβλίο «Στέφανος Ἀρετῆς» 1954).

Κ. ΧΡΥΣΙΑΝΘΗΣ

# Κ Α Θ Ε Μ Η Ν Α

## ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

### ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

Τό θέμα τοῦ βιβλίου καί ζωτικό καί νευραλογικό είναι γιά τήν Κύπρο. Ἐξάλλου λογοτεχνία σημαίνει βιβλίο. Ὅτι γράφεται καί φυλάσσεται στό συρτάρι γιατί ὑπάρχει ἀδυναμία χρηματική γιά τήν ἐκδόσή του, ὅτι ἀπαγγέλλεται ἢ διαβάσσεται σέ πολὺ περιορισμένο κύκλο, ἀκόμα ὅτι μεταδίδεται ἀπό τό ραδιόφωνο καί σ' εὐρύτερο κύκλο δέ μπορεῖ ν' ἀποτελεῖ λογοτεχνία μέ τήν αὐστηρὴ ἔννοια τοῦ ὄρου. Πνευματικὴ κίνηση δημιουργοῦν ἄλλ' αὐτὰ λίγο - πολύ, ἀλλά δὲν ὑπάρχει τίποτε τό σταθερό, τό μονιμώτερο θάλεγα, καί προπαντὸς δὲν σπρώχνουν γιά ἀνώτερες δημιουργίες.

Μιά ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἀ. Γεωργιάδη — Κυπριόλεοντα ἀνακνέει ἐντονιώτερα τό θέμα. Ἄλλοτε ὁ κ. Φρ. Βράχας ἀπό τίς σελίδες τῆς «Πνευματικῆς Κύπρου» (1961, τομ. Α' σελ. 246) ἔγραψε σχετικὸ σχόλιο γιά τό κυπριακὸ βιβλίο προτείνοντας α) καθιέρωση βραβείου γιά βιβλίο ποῦ ἀφορᾷ τὸν κυπριακὸ ἀγώνα καί β) ψήφισμα εἰδικοῦ κοινδουλίου γι' ἀγορὰ κάθε χρόνου τῶν καλύτερων κυπριακῶν βιβλίων. Καί τὰ δύο αὐτὰ ὑπὸ τῆς ΕΚΣΚ.

Τελευταία τὸ Τμήμα Πολιτιστικῆς - Πνευματικῆς Ἀναπτύξεως Κύπρου καθιέρωσε (μετὰ ἀπὸ εἰσήγηση στήν ΕΚΣΚ) βραβεῖο γιά τό καλύτερο λογοτεχνικὸ καί ἐπιστημονικὸ βιβλίο τῆς χρονιάς. Προσωπικά εἶχα τὴν πληροφορία γιά τήν κατάθεση προτάσεως στήν ΕΚΣΚ σχετικὰ μέ βραβεῖα. Χωρὶς νὰ πολεμῶ τὴ σημασία τῶν βραβεύσεων εἶχα προτείνει ὡς πὸ ἀναγκαῖα ἢ τοῦλάχιστον σέ παράλληλη γεωμῆ τὴν ἀγορὰ ἀξιοσημείωτου ἀριθμοῦ τῶν καλύτερων βιβλίων τῆς χρονιάς γιά νὰ ἐμπλουτίζονται μέ αὐτὰ διάφορες βιβλιοθήκες, ἰδίως συλλόγων. Τὰ ποσὰ θὰ τὰ πληρώνει ἡ ΕΚΣΚ καί ἡ εἰσφορά τῆς «Ἐνώσεως Συντακτῶν Κύπρου» ἂν θὰ συνεχιζόταν τό λαεῖο. («Πνευματικὴ Κύπρος», 1963, τομ. Γ' σελ. 198).

Στό μεταξὺ οἱ δύο εταιρεῖες τῶν λογοτεχνῶν, ἡ «Ἐταιρεία Κυπρίων Λογοτεχνῶν» καί ἡ «Ἐθνικὴ Ἐταιρεία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν Κύπρου» μερμνήσανε γιά τό ζήτημα τοῦ κυπριακοῦ βιβλίου, δοξίζοντας πρὸς τοῦτο εἰδικὲς ἐπιτροπές. Ἡ «Ἐταιρεία Κυπρίων Λογοτεχνῶν» τείνει περισσότερο (ἀπ' ὅτι διάβασα σπὺς ἐφημερίδες) στήν ἰδέα δημιουργίας ἐνὸς ἐκδοτικοῦ ὁργανισμοῦ μέ κεφάλαιο χορηγημένο ἀπὸ κάποια ἐπίσημη ἀρχή. Ἡ «Ἐθνικὴ Ἐταιρεία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν Κύπρου» τείνει πε-

ρισσότερο στήν υἱοθέτηση συλλογικῶν ἐκδόσεων (ἔχει κ' ὄλας κυκλοφορήσει τὴν πρώτη μέ Ὁδὲς καί Μπαλλάντες γιά τό Γεηγόρη Ἀύξεντιοῦ, ἐπιλ. Ἀ. Περγάκη καί Κ. Χρυσάνθη). Καί οἱ δύο εταιρεῖες ἀσφαλῶς ὑπολογίζουσι καί στή σημασία ἄλλων μεθόδων ὡς τοῦ θεσμοῦ τῶν βραβείων, τῆς ἀγορᾶς βιβλίων κλπ.

Ἄλλὰ καί ὁ «Ἑλληνικὸς Πνευματικὸς Ὁμιλος Κύπρου» προσανατολίζεται στήν ἰδέα ἰδρύσεως δικοῦ τοῦ ἐκδοτικοῦ ὁργανισμοῦ κατὰ πρόταση τοῦ προέδρου τοῦ κ. Κ. Σπυριδάκη (Γενικὴ συνέλευση, Γενάρης τοῦ 1963), παρόλο ποῦ στό παρελθόν εἶχε ἐκδόσει μιά σειρά βιβλίων (ὄχι ἀνατυπώσεων).

Στό τεῦχος αὐτὸ ὁ κ. Ἀ. Γεωργιάδης - Κυπριόλεων ἐκθέτει τὴν πρότασή του γιά τὴν ἐνίσχυση τοῦ κυπριακοῦ λογοτεχνικοῦ βιβλίου. Μέ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ξαναθυμῶμαι μιά παλιὰ πρότασή μου στή διεύθυνση τοῦ Παγκυπριοῦ Γυμνασίου, ποῦ ἀφοροῦσε κυρίως τὸν τρόπο σχηματισμοῦ βιβλιοθηκῶν στό σπίτι τοῦ μαθητῆ. Μέ μιά μικρὴ τροποποίηση θὰ μπορούσε ἡ πρόταση αὐτὴ νὰ ἐνισχύσει καί τὸν σχηματισμὸ ἀτομικῶν βιβλιοθηκῶν τῶν μαθητῶν καί τὴν κυκλοφορία τοῦ κυπριακοῦ λογοτεχνικοῦ βιβλίου.

Ἡ πρόταση εἶναι ἡ ἑξῆς: τό ἐσωτερικὸ ταμεῖο θὰ μπορούσε νὰ ἐπιβαρυνθῆ μ' ἕνα ποσὸν £0.500—1.000 κατὰ μαθητῆ γιά νὰ τὸν ἐφοδιάζει μ' ἕνα ἀριθμὸ βιβλίων λογοτεχνικῶν (κυπριακῶν κ' ἑλλαδικῶν). Ἔτσι στά ἔξη χρόνια ὁ καθένας θάχε ἕνα πυρῆνα βιβλιοθήκης μέ βιβλία καλοδιαλεγμένα.

Πολλὰ πράγματα στήν ἀρχὴ φαίνονται δύσκολα στήν ἐφαρμογὴ τους. Πολλοὶ φοβοῦνται μιά κάποια ἀντίδραση ὅταν θὰ νεωτερίσουν σέ κάτι. Ἄλλα πάλιν φαίνονται ἀπλᾶ κ' ὅμως ἀποδεικνύονται στήν πράξη δύσκολα κ' ἐπικίνδυνα. Ἀσφαλῶς πρέπει νὰ τολμήσουμε, πάντοτε μέ περισκέψη. Καί προπαντὸς ν' ἀφήσουμε τὰ λόγια. Οἱ προτάσεις νὰ μεταφέρονται στήν πράξη μέ ὄλη τὴν καλὴ θέληση καί νὰ ὑπάρχει θάρρος καί εὐσυνειδησία γιά ἀναθεωρήσεις ἐγκαίρως.

Τὸ περιοδικὸ μας εἶναι στή διάθεση τοῦ καθενός, ποῦ ἔχει μιά σαφὴ πρόταση. Ὅχι ὅμως θεωρίες, ὑπανηγμοὺς καί θέσεις ἀπὸ καθέδρας. Ἀπλὸ, σαφὲς καί σύντομο τὸ καθετὶ καί μέ τιμότητα εἰπωμένο. Ἐδῶ κυτᾶμε πῶς νὰ διορθώσουμε μιά δυσάρεστη κατάσταση κ' ὄχι γιά νὰ βροῦμε εὐκαιρία νὰ ἐπιδειχτοῦμε. Ὅριστε! περιμενεῖται.

Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

## ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

## ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

‘Αγαπητή «Πνευματική Κύπρος»

Το πρόβλημα της κυκλοφορίας του Κυπριακού βιβλίου είναι εξύψατο και είναι καιρός πειά να παρθούν δραστικά μέτρα αν δεν θέλουμε να δοῦμε τὴ νεαρή λογοτεχνία μας νὰ πάθῃ ἀσφυξία καὶ νὰ ξεραθῇ προτοῦ ἀκόμα ἀρχίσῃ νὰ θάλλῃ.

Ξέρουμε ὅλοι μας βέβαια πὼς τὰ περιοδικὰ ὅσο ἀξιόλογα καὶ νάνα καὶ ἂν συμβάλλουν στὴν ἀνάπτυξη τῆς λογοτεχνίας ἐνὸς τόπου, δὲν μποροῦν —κάθε ἄλλο— ν’ ἀποτελοῦν τὸ ἅπαντο τῆς λογοτεχνικῆς κίνησης. Ἡ Λογοτεχνία κάθε χώρας ἐκφράζεται ἔγκυρα μονάχα μὲ τὸ βιβλίο, καὶ ἕνας συγγραφέας δὲν λογαριάζεται ἀληθινὸς συγγραφέας, ὀλοκληρωμένος συγγραφέας, ἂν δὲν ἐκδίδῃ τὰ ἔργα του σὲ βιβλία. Κι’ οὔτε μπορεῖ κανεὶς νὰ παρουσιάσῃ μεγάλο ἔργο σὲ ἄλλη μορφή. Μὰ οὔτε βέβαια ὑπάρχει καὶ λογοτέχνης πού νὰ ἱκανοποιεῖται μὲ τὸ νὰ σκορπάτῃ τὸ ἔργο του κομματιασμένο σ’ ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ. Ὁ καήμενος ὁ Παπαδιαμάντης πέθανε μὲ τὸ παράπονο πὼς δὲν εἶδε ζωντανὸς οὔτε ἓνα τόμο ἐκδομένο ἀπὸ τὸ τόσο πλούσιο ἔργο του.

Εἶναι ντροπὴ ὅμως νὰ ἐπαναλαμβάνεται ἀκόμα καὶ σήμερα ὅσῃρα ἀπὸ πενήντα χρόνια τὸ «σκάνδαλο» Παπαδιαμάντη. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά εἶναι γνωστὴ ἡ ἐπώδυνη ψυχρολουσία πού περιμένει ὅσους ἀφελεῖς ἀπ’ τοὺς λογοτέχνες μας νομίζουν πὼς ἐκδίδοντας τὸ ἔργο τους θὰ βροῦνε ἄμεση ἀνταπόκριση ἀπὸ τὸ κοινὸ παίρνοντας τουλάχιστο τὰ λεφτὰ τους πίσω.

‘Ένας τέτοιος «παθὼν» εἶμαι καὶ γώ. Κι’ ἂν τόλμησα νὰ ἐπαναλάβω τὸ πείραμα εἶναι τουλάχιστο ἐν γνώσει μου πὼς δὲν πρόκειται νὰ πάρω πίσω τὰ λεφτὰ μου. Ναι, ἀλλὰ τὸ πρῶτό μου βιβλίο τῖβγαλα πρὶν ἀπὸ 26 χρόνια. Κι’ ἂν ἐξακολουθήσῃ ἡ ἴδια κατάσταση τὸ τρίτο μου βιβλίο θὰ τὸ ἐκδώσω... στὸν ἄλλο κόσμο (ἂν ὑπάρχουν ἐκεῖ τυπογραφεῖα)!

Κάτι λοιπὸν πρέπει νὰ γίνῃ. Καὶ νὰ γίνῃ ἄμεσα. Καὶ πολλὰ μποροῦν νὰ γίνουν. Καὶ μὲ τόσο λίγα λεφτὰ, πού θάταν ἔγκλημα ἀσυγχώρητο ἂν δὲν κνηθοῦμε νὰ δώσουμε ζωὴ στὴ Λογοτεχνία μας, βρισκοντας ἴσως ἀνόητες προφάσεις καὶ ἐκφράζοντας ἐνδοιασμοὺς ἀνάξιους γὰ νοήμονες ἀνθρώπους.

Παρακάτω ἀναπτύσσω ἓνα σχέδιο, πού ἐφαρμοζόμενο (καὶ εἶναι τόσο ἀπλό ὅσο καὶ τὸ αὐγὸ τοῦ Κολόμβου) θὰ δώσῃ μιὰ τέτοια ἀνθηση στὴ λογοτεχνία μας πού θὰ μᾶς ξαφνιάσῃ καὶ μᾶς τοῦς ἴδιους! Καὶ μὲ τί ποσόν; Μὲ τὸ γελοῖο ποσόν, ἄς ποῦμε, τῶν πέντε χιλιάδων λιρῶν τὸ χρόνο! (Μέσα στὸ χορὸ τῶν ἑκατομμυρίων ποιήμαστε μπλεγμένοι, ἓνα τέτοιο ποσὸν εἶναι παρωνυχίδα).

Τὸ ποσὸ αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἐξευρεθῇ μὲ πολλοὺς

τρόπους, ἀλλὰ ἀναφέρω μονάχα τρεῖς:

1) Νὰ τὸ καταβάλῃ ἡ Ἐκκλησία.

2) Νὰ τὸ καταβάλῃ ἡ ΕΚΣ.

3) Νὰ τὸ καταβάλουν οἱ Σχολικὲς Ἐφορεῖες ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τῶν Ταμείων ἐπιβαρύνοντας στὴν ἀνάγκη τοὺς μαθητὰς Μέσης Παιδείας μ’ ἓνα πρόσθετο μικρὸ ποσόν. Δεδομένου ὅτι ὑπάρχουν πάνω ἀπὸ 25 χιλιάδες μαθητὲς Μέσης Παιδείας, ὁ κάθε μαθητὴς δὲν θὰ ἐπιβαρυνθῇ μὲ περισσότερο ἀπὸ 4 σελλίνια τὸ χρόνο!

Αὐτὲς οἱ πέντε χιλιάδες λίρες τὸ χρόνο θὰ διατίθενται γὰ τὴν ἀγορὰ βιβλίων Κυπρίων λογοτεχνῶν ἀπὸ 500 ὠς 1000 ἀντίτυπα τὸ καθένα καὶ θὰ μοιράζονται δωρεάν εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν ἀνωτέρων τάξεων ὑπὸ μορφήν βραβείων καὶ ἐπάθλων. Καὶ γι’ αὐτοὺς ἀκόμα τοὺς μαθητικούς ἀγῶνες γὰ ἐπάθλα νὰ δίδονται Κυπριακὰ βιβλία ἀντὶς γὰ ἀχρηστὰ κῦπελλα.

Ὅταν μὲ τὸν παραπάνω τρόπο ἐξασφαλίζονται τουλάχιστο τὰ ἔξοδα μιᾶς καλῆς ἐκδόσεως, θὰ εἶναι φυσικῶ τῷ λόγῳ καὶ ἡ τιμὴ τοῦ βιβλίου χαμηλότερη ἀπὸ σήμερα. Ἄν λοιπὸν πάρουμε ἓνα μέσο ὄρο 6 σελλίνα κάθε βιβλίο καὶ μέσο ὄρο ἀγορᾶς ἀντιτύπων 700, ἐξασφαλίζουμε τὴν ἐκδοση περίπου 25 ἀξιολόγων Κυπριακῶν βιβλίων κάθε χρόνο.

Ὅταν ὅμως μιὰ Κύπρος καταφέρῃ νὰ βγάξῃ 25 ἀξιόλογα βιβλία τὸ χρόνο, θάνα σίγουρα ἓνα πολὺ μεγάλο ἐπίτευγμα. Καὶ τὸ πολιτιστικὸ μέλλον τοῦ τόπου μας θὰ προδιαγραφῇ λαμπρῶ, λαμπρότατο! Κι’ ὅλα αὐτὰ μὲ τὸ γελοῖο ποσὸ τῶν πέντε χιλιάδων λιρῶν τὸ χρόνο! Μπορεῖ λοιπὸν νὰ ὑπάρξῃ δισταγμός; Κι’ ἂν ὑπάρξῃ θὰ εἶναι κακόβουλος!

Μὰ καὶ ἓνα ἄλλο πλεονέκτημα θὰ προκύψῃ μὲ τὸ σύστημα αὐτὸ, πλεονέκτημα οὐσιαστικώτατο. Θὰ δημιουργήσουμε μὲ τὸν καιρὸ συνειδητὸ ἀναγνωστικὸ κοινόν. Γιατὶ ὁ μαθητὴς πού θὰ πάρῃ 2-3 ἴσως καὶ περισσότερα βιβλία ὡς βραβεῖα καὶ ἐπάθλα, θὰ τὰ διαβάσῃ καὶ θὰ τ’ ἀγαπήσῃ. Καὶ σὰν βγῇ στὴν κοινωνία θὰ ἐξακολουθεῖ ν’ ἀγαπᾷ τὸ βιβλίο καὶ ἰδιαιτέρα τὸ Κυπριακὸ βιβλίο. Καὶ τὰ βιβλία αὐτὰ δὲν θὰ τὰ διαβάσῃ μονάχα ὁ ἴδιος μὰ καὶ οἱ γοιοὶ του, τ’ ἀδέρφη του, οἱ φίλοι του. Τὸ κέρδος λοιπὸν θάνα διπλό, τριπλό.

Ἐμπρὸς λοιπὸν! Ἄς κλείσουμε μάτια καὶ αὐτὰ σὲ δισταγμοὺς καὶ ἐπιφυλάξεις, καὶ ἄς προχωρήσουμε! Κάθε ἄλλη σκέψη, κάθε ἄλλη ἀποψη, κάθε ἐνδοιασμός, ἄς παραμερισθοῦν. Τὸ πνευματικὸ κέρδος θάνα τόσο τεράστιο πού ὅλα θὰ τὰ σκεπάσῃ.

Ἐλπίζω ὅτι τόσοσὸν ἡ ἀγαπητὴ «Πνευματικὴ Κύπρος» ὅσο καὶ ὁλος ὁ πνευματικὸς μας κόσμος θὰ ἐγκολπωθοῦν τὸ σχέδιο καὶ θὰ τὸ ὑποστηρίξουν μὲ φανατισμό, ὀδηγώντας τὸ σὲ σύντομη πραγματοποίησιν.

Μ’ ἐκτίμηση,

A. A. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΚΥΠΡΟΛΕΟΝΤΑΣ

## ΓΥΡΩ ΣΤΟ ΛΙΠΕΡΤΗ

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑθνικῆς Ἑταιρίας Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν Κύπρου κ. Α. Περνάρης, πού, ὅπως εἶναι γνωστό συνιδεόμενος μέ στενὴν φιλία μέ τὸν ποιητὴ Δημήτριο Λιπέρτη, μᾶς ἔστειλε τὴν παρακάτω ἐπιστολή, σχετικὰ μὲ δυὸ σημεῖα τοῦ ἔργου τοῦ ποιητῆ, πού θίγονταν στὸ προηγούμενο τεύχος μας:

Πρὸς τὴ Διεύθυνση τῆς «Πνευματικῆς Κύπρου»  
Λευκωσία.

Ἄγαπητοί μου,

Σὰς συγχαίρω γιὰ τὴν ἐμπνευσί σας νὰ ἀφιερώσετε μέρος τοῦ τελευταίου τεύχους στὸν ἀξέχαστο Λιπέρτη κ' ἐλπίζω πῶς σύντομα θὰ κάνετε ἕνα πῶς πλατὺ καὶ πῶς σημαντικό ἀφιέρωμα.

Μὲ τὴν εὐκαιρία, σὰς παρακαλῶ νὰ σημειώσετε πῶς, μέ τὴν μεταφορὰ ποιημάτων τοῦ μεγάλου μας διαλεκτικοῦ ποιητῆ στὴ Νεοελληνικὴ ἀσχολήθηκε συστηματικὰ ὁ μ. Ἄργης Κόρακας καὶ δημοσίευσε μάλιστα ἀρκετὰ πολὺ ἐπιτυχή μεταφράσματα στὴν «Πνευματικὴ Ζωή» τοῦ κοινῶ μας φίλου Μελεῆ Νικολαΐδη στοὺς τόμους 1936—37. Συχνὰ μάλιστα, ὅταν συναντιόμαστε στοῦ Μελεῆ, μοῦ ζητοῦσε ὁ Ἄργης νὰ τοῦ ἐρμηνεύσω μερικὲς λέξεις, ἔκανε τὶς σχετικὲς διορθώσεις καὶ μοῦ ἀπάγγελλε κατόπι μεταφρασμένα τὰ ποιήματα. Ἄπ' ὅ,τι θυμάμαι, τὸ τελευταῖο ποίημα πού μεταφράσε ἦταν «Τὸ ἀερουδίον».

Σχετικὰ μὲ τὸ ποίημα «Τὰ μαυρ' ἀμμάδικο» θάθελα ν' ἀναφέρω ὅτι τὸ ἐνέπνευσε στὸν ποιητὴ μιὰ ώραία τὴν κυρία τῆς Λευκωσίας. Ὁ Λιπέρτης τὸ ἔγραψε στὴν παρουσία μου κι ἀφοῦ τὸ ἔδωσε τὴν τελειωτικὴ του μορφή, ὕστερ' ἀπὸ δυὰ τρία διορθώματα, τῆς τὸ ἀφιέρωσε. Ὅταν, λοιπὸν, ἀπευθύνθηκε στὴ δεκαοχτάχρονη παιδοῦλα τῆς Βάσας μὲ τὸ «ἔλα κορού, νὰ δοῦμεν τὰ μαύρα σου τ' ἀμμάδικο», ὅπως λέει σ' ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν Δρα Σπυριδάκι ὁ κ. Γιάννης Κτωρίδης — πράγμα πού δὲν τὸ ἀμφισβητῶ — δὲν ἔκανε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἀναλαβῆ τὸ στιχο-τραγουδιὸ πού εἶχε ἤδη γράψει.

(Μιὰ καὶ μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία, ἐπιθυμῶ νὰ προσθέσω πῶς ὁ Λιπέρτης ἔγραψε καὶ σατιρικά ποιήματα, ὅπως εἶναι τὰ «Στὸν ἀνηψιὸν μου τὸν Μελεῆν μιὰν συβούλην πολλὰ καλήν», «Στὴν Μελάναν», «Στὲς μαθήτριες», πού ὅμως, ἐνεκα τῆς πολὺ τομηρῆς γλώσσας τοὺς δὲν δημοσιεύονται.

Στὸ Λιπέρτη ἐπίσης ἀνήκουν πολλὰ βιστιχὰ πού κυκλοφοροῦν ἀνώριμα ἀνάμεσα στὸ λαό, μὲ ἐξαιρετικὰ ὠραία γυρίσματα, σὰν ἐκεῖνο τὸ «ἐφίλησα μιὰν κορασιὰν τζι ἐθάστουν δικὸ χρόνια δροσιάν»).

Τελειώνοντας, θάθελα νὰ μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ κάνω μιὰ εἰσήγησι: Ποιήματα τοῦ Λιπέρτη μελοποίησαν οἱ μουσικοσυνθέτες μας κ.κ. Σὺλων Μιχαηλίδης, Γιάνκος Μιχαηλίδης, Κώστας Δ. Ἰωαννίδης καὶ Ἀχιλλέας Λυμπουρίδης. Καλὸ θάτανε, νομίζω, ἂν αὐτὰ τὰ μελοποιήματα τραγοῦδια δημοσιεύονταν σ' ἕνα τόμο, γιὰ νὰ τὰ μέθουν ὅσο τὸ δυνατὸ πῶς πολλοὶ καὶ νὰ διδάσκωνται καὶ στὰ σχολεῖα μας.

Φιλικώτατα  
Α. ΠΕΡΝΑΡΗΣ

## ΠΑΡΑΦΡΑΣΕΙΣ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Δ. ΛΙΠΕΡΤΗ

Ἄγ. σύνταξι,

Στὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴ τοῦ ὁ φίλος κ. Ἄ. Περνάρης, στεντότατος τοῦ Δ. Λιπέρτη, ἀναφέρει

τὴν μεταφορὰ στὴν πανελληνικὰ μερικῶν ποιημάτων τοῦ Δ. Λιπέρτη, πού δημοσιεύθηκαν στὴν «Πνευματικὴ Ζωή» τοῦ Μελεῆ Νικολαΐδη στὰ 1936—37.

Παραφράσεις ποιημάτων τοῦ Δ. Λιπέρτη ἔκανε καὶ ὁ κ. Κυρ. Καραμάνος, πού τὶς διάβασα στὴ «Νέα Ἑστία» (Χριστούγεννα 1954) καὶ στὸ βιβλίο του «Κύπρος» (Ἀθήναι, 1954). Σύμφωνα μὲ τὶς πληροφορίες πού μοῦ ἔδωσε ὁ ἴδιος ὁ παραφραστής, οἱ παραφράσεις αὐτὲς πρωτοδημοσιεύθηκαν τὸ 1933 στὸ Φιλολογικὸ Περιοδικὸ τῆς «Μεγάλης Ἑγκυκλοπαίδειας τοῦ Πυρσοῦ» καὶ ἀργότερα τὸ 1937 πληρέστερα στὸ 3 καὶ 4 τεύχος τῆς «Φαλαγγίτικης Ἐπιθεώρησης».

Εὐχαριστῶ  
Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

## Δ. ΛΙΠΕΡΤΗΣ ΚΑΙ «ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ»

Ἀπὸ τὸν «Ἑλληνικὸ Πνευματικὸ Ὄμιλο Κύπρου» μᾶς παρεχωρήθη πρὸς δημοσίευσήν ἡ πῶς κάτω ἐπιστολὴ τοῦ προέδρου τοῦ «Ὀλυμπιακοῦ». Ἡ ἐπιστολὴ περιέχει ἀξιοσημείωτη πληροφορία γιὰ τὸν ποιητὴ Δ. Λιπέρτη. Εὐχαριστοῦμε.

Ἀξιότιμο Κύριο

Θεωροῦμεν καθήκον καὶ ὑποχρέωσίν μας νὰ σὰς εὐχαριστήσωμεν διὰ τὴν πρωτοβουλίαν σας νὰ τοποθετήσητε τὴν προτομὴν τοῦ ἀειμνήστου Δ. Λιπέρτη εἰς τὸν κήπον Χρυσολιωνώσεως.

Διὰ τῆς πράξεώς σας αὐτῆς ἐνισχύσατε τὴν προσπάθειάν μας πρὸς διατήρησιν καὶ ἐξόψωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς, οἵτινες ὑπέστησαν καὶ ὑφίστανται τὸ βάρος τοῦ συνθινασμοῦ τοῦ συνοικίου στοιχείου.

Ἐλπίζομεν ὅτι θὰ κωφεύσητε εἰς τὰς ἐπικρίσεις τῶν ἀπὸ καθέδρας ἐπικριτῶν καὶ θὰ συνεχίσητε τὴν ἐνίσχυσιν τῆς περιοχῆς μας διὰ τῆς ἐκτελέσεως καὶ ἄλλων ἔργων παρομοίας φύσεως.

Εἴμεθα φτωχοὶ καὶ οἱ γειτονίες μας ἔχουν ἐμφάνισιν φτωχογειονίων, εἴμεθα ὅμως τίμιοι καὶ ἀξιοὶ τῆς πατρίδος ἐκτελέσαντες ὅλοι μηδενὸς ἐξαιρουμένου τὸ καθήκον μας ἀπὸ πάσης πλευρᾶς εἰς τὸ ἀκέραιον οἱ δὲ γειτονίες μας ἔχουν γίνῃ σύμβολον καὶ θὰ καθέξουν περιλαμπρὸν θέσιν εἰς τὴν Κυπριακὴν ἱστορίαν.

Πλὴν τούτου ὁ Ὀλυμπιακὸς τὸ 1935 διοργάνωσε διὰ πρώτην φοράν ἑορτὴν πρὸς τιμὴν τοῦ ἀειμνήστου Δ. Λιπέρτη εἰς τὴν ὁποίαν ἐξετελέσθησαν ὑπὸ τῆς ἀρχήστρας καὶ χορωδίας του μελοποιηθέντα ὑπὸ τοῦ μαέστρου κ. Γ. Μιχαηλίδη ποιήματα τοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητοῦ. Εἰς τὸ τέλος τῆς ἑορτῆς ὁ ἀειμνήστος Λιπέρτης βαθυτάτα συγκινημένος ἀνεβῶν εἰς τὴν σκηνὴν εἶπε τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ:

«Θὰ ἀποτελοῦσε ξεχωριστὸν τίτλον τιμῆς γιὰ μένα νὰ γίνω μέλος τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ Σωματείου».

Διατελοῦμεν μετὰ τιμῆς

Ν. ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ, πρόεδρος.

Λευκωσίᾳ τῆ 14ῃ Μαΐου 1963.

## Εἰς ἀγνωστὸς ΚΥΠΡΙΟΣ ΛΟΓΙΟΣ ΤΟΥ ἸΣΤ' Αἰῶνος

Ἄγ. σύνταξι,

Ἀναλῶν τὸν ὄρον καὶ τὴν σ' μακρίαν τῆς λέξεως «Ἱστορίαν», ὁ πολὺς Παῦλος Καρολίδης, ὁ μμητῆς τοῦ πατρὸς τῆς Ἱστορίας» μας Κωνσταντίνου Παπαρηγοπούλου, ἔγραψε τόσον εἰς τὸν

Πρόλογον—Εισαγωγήν τοῦ πολυκέρτου ἔργου τοῦ «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους», ὅσον καί εἰς τὸ ἄρθρον «Ἱστορία», τῆς «Μεγ. Ἑλληνικῆς Ἑγκυκλοπαιδείας», τὰ ἐξῆς περίπου περὶ τοῦ ὀρισμοῦ «Ἱστορίας»:-

«Αὕτη (ἡ Ἱστορία), ἐκθέτει πάντα ὅσα ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου πράττονται ἐν τῷ κόσμῳ μετὰ συνειδήσεως καὶ λογικῆς ἐνεργείας, ὧν τὸ σύνολον καλεῖται ἀνθρώπινος βίος καὶ ἀποτελεῖ κόσμον ἠθικὸν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου δημιουργούμενον ἐν ἀπιθέσει πρὸς τὸν φυσικὸν κόσμον. (Πρόβλ. Κ. Παπαρηγοπούλου, «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους», Εἰσαγωγή, ὑπὸ Π. Καρολλίου, ἔδοσις Ἐλευθερουδάκη (6η), Ἀθήνα 1932, τόμ. 1α', σελ. κδ', καὶ Ἐλευθερουδάκη, «Ἑγκυκλοπαιδικὸν Λεξικόν», τόμ. 6ος, σελ. 862β'. Τὰ αὐτὰ περίπου ὀρίζει καὶ Ἀδ. Ἀδαμαντίου, εἰς τὴν «Μεγ. Ἑλληνικὴν Ἑγκυκλοπαιδείαν», τόμ. 1Γ', σελ. 276α').

Πράγματι, ὅταν «μετὰ συνειδήσεως καὶ λογικῆς ἐνεργείας» ἐρευνᾷ τις τὰ διάφορα συγγράμματα, πολλὰς ἄλλας ἀγνωστούς πτυχὰς τοῦ θέματος μετὰ τὸ ὅποιον καταγίνεται, θὰ ἀνακαλύψῃ, συμπληρῶν οὕτω, ἔστω καὶ μικρὰ κενὰ τῆς Ἱστορίας τοῦ τόπου του.

Ἔτσι καὶ ἡμεῖς σήμερον, φέρομεν εἰς γνῶσιν τῶν ὀλίγων (δυστυχῶς) ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν Ἱστορίαν τοῦ τόπου μας, κάποιον ἀγνωστον Κύπριον λόγιον τοῦ 16ου αἰῶνος, δρᾶσαντα εἰς Ἐπτάνησον καὶ διὰ εἰς Κεφαλληνίαν.

Τὴν πρώτην πηγὴν περὶ τούτου, τὴν ἀναφέρει ὁ Κώδιξ τῆς Καθολικῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου εἰς Ἀργοστόλιον (σελίς 7), ὁ ὁποῖος Κώδιξ, ἀγνωστὸν ἐάν ὑπάρχει σήμερον, μετὰ τὴν τρομερὰν ἐκείνην καταστροφὴν ὑπὸ τῶν σεισμῶν τῆς 12ης Αὐγούστου, 1953, καὶ ἀκολούθως ὁ γνωστὸς Ἕλληνας ἱστορικὸς Ἡλίας Τσιτσέλλης, Κεφαλλῆν τὴν καταγωγήν, εἰς τὸ πολυκέρτου ἔργον του «Κεφαλληνιακὰ Σύμμικτα» (τόμ. 1ος, Ἀθήνα, 1904, σελ. 52). (Σημ. τοῦ γράφοντος:- Δὲν γνωρίζομεν κατὰ πόσον ἀναφέρεται ὁ Κύπριος οὗτος λόγιος εἰς τὸν τέως ἐκδοθέντα Β' τόμον τοῦ ἀνωτέρω ἔργου τοῦ ἀειμνήστου Τσιτσέλλης, ἔκδοθέντος πρὸ 2 περίπου ἔτων καὶ δι' ἐξέδων τῆς πολιτείας τῆς Κεφαλληνίας. Τὸν τόμον τούτον τὸν ἀναμένομεν ἐντός τῶν ἡμερῶν, ὁπότεν θὰ λύσωμεν τὴν ἀπορίαν μας).

Ἦδη πρόκειται περὶ τοῦ Κυπρίου λογίου ὀνόματι Βαρουλάμιος, ὅστις καὶ διετέλεσε διδάσκαλος λήγοντος τοῦ 16ου αἰῶνος εἰς Κάστρον. Ἠργάσθη καὶ ὡς ἐφημέριος τοῦ ἐκεῖ καθολικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ προσητοῦ Δαν. Βετούρη τοῦ 1566. Ὁ Κύπριος οὗτος, ἀνῆκεν εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἐλασσόνων ἀδελφῶν τοῦ Ἁγίου Φραγκισκίου. Εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦ διορισμοῦ του ὡς ἐφημέριος, ἀναφέρεται λατινιστί, ὅτι «*atteso anco la buona et fedel verivitu sua Portata ill questo luogo nel disciplinare et ammaestrare i figli dei cittadini*».

Τὸν Κώδικα τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου ὡς καὶ τὸ Ἀρχεῖον τῆς Μονῆς αὐτῆς, ἐπέτρεψεν εἰς Τσιτσέλλην, ὅπως ἐρευνῆσθαι ὁ τότε ἠγουμένος τῆς καὶ φίλος τοῦ Τσιτσέλλης, Inn. Da Modugno.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1961—1963, ὅτε καὶ ἐξεδίδοντο τὰ γνωστὰ Συμπληρώματα, τὸσον τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἑγκυκλοπαιδείας», ὅσον καὶ τὸ τοῦ Λεξικοῦ τοῦ «Ἐλευθερουδάκη», ἀπεστειλάμεν σχετικὴν περιγραφὴν περὶ τοῦ Κυπρίου τούτου λογίου, ἀλλ' εἰς οὐδὲν Λεξικὸν ἐδημοσιεύθη, ἀγνωστον διατί. Μήπως τὸν ἐθεώρησαν οὐχὶ Ἕλληνα ἀλλὰ Κύπριον καὶ διὰ δευτερευούσης σημασίας;

Ἄς σημειωθῆ ἔδῳ, χάριν τῆς Ἱστορίας, ὅτι ὁ

ῥῥοις συγγραφεὺς Τσιτσέλλης, εἰς τὸ ἀνωτέρω σύγγραμμά του, δὲν παραλείπει ἀπὸ τοῦ καὶ ἀναφέρεται ἐν ἐκτάσει εἰς τὴν Κύπρον καὶ τὰ Κυπριακὰ ζητήματα, παρέχων οὕτω μίαν πολὺ ὠραϊὰν καὶ ζωντανὴν πτυχήν τῆς Ἱστορίας μας.

Ἦδη εἰς τὴν σελίδα 44 ἀναφέρεται ἐν ἐκτάσει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Βαλσαμῶν, μνημονεύων καὶ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Κωνσταντίνου Βαλσαμῶκη εἰς Κύπρον τῷ 1821. Περὶ τῶν λοιπῶν Βαλσαμῶν δὲν ἀναφέρονται τίποτε ἀφοῦ διαλαμβάνει 9 ὀλοκλήρους σελίδας τοῦ ἔργου του.

Εἰς τὴν σελίδα 52 ἀναφέρεται περὶ τοῦ ἀνωτέρω Βαρουλάμιου.

Εἰς τὴν σελίδα 79 ἀναφέρεται εἰς τοὺς Κυπριακῆς καταγωγῆς Γαρκάκας γνωστότατος τῶν ὀπίωιν τυγχάνει καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Γεράκης, ὅστις διέπρεψεν εἰς τὴν διπλωμασίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ γενικῶς εἰς τὰς ἐγκυκλοπαιδικὰς καὶ διπλωματικὰς του γιῶσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (Πρόβλ. καὶ «Μεγάλην Ἑλληνικὴν Ἑγκυκλοπαιδείαν», τόμ. Η', σελ. 212β', Ἐλευθερουδάκη «Ἑγκυκλοπαιδικὸν Λεξικόν», τόμ. Γ', σελ. 810β', καὶ «ἩΛΙΟΥ» «Νεώτερον Ἑγκυκλοπαιδικὸν Λεξικόν», τόμ. 5ος, σελ. 101α').

Εἰς τὴν σελίδα 221 ἀναφέρει κάποιον Γ. Κυπρίωτην (φαίνεται ναὶ κατάγεται ἐκ Κύπρου ἵνα φέρει τὸ ἐπώνυμον αὐτοῦ), ὅστις καὶ ἐγκαμίωσεν ἐμμέτρως τὸν Θεόδωρον Καρούσον, λόγιον ἔξ Ἀργοστόλιου, γεννηθέντα τῷ 1808 καὶ ἀποθανόντα τὴν 3.11.1876.

Εἰς τὴν σελίδα 241 περιγράφει τὴν βιογραφίαν τοῦ γνωστοῦ Κυπρίου λογίου Ἰλαρίωνος Κιγάλα, περὶ οὗ γράφει μέχρι τῆς σελίδος 244.

Εἰς τὴν σελίδα 344 ἀναφέρει τὸν Ἀνδρέαν Λουκίσσον ἢ Λουκίσσαν, υἱὸν τοῦ ἐξ Ἀργοστόλιου ἱεροκήρυκος Ἰωάννου Λουκίσσα, ὅστις τὸς γνωστὸν ἠνδραγαθήσεν εἰς Κύπρον κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀμμοχώστου. Ἦδη ἀναφέρει Λατινιστὶ τὰ μέρη ὅπου ἐπολέμησεν ἐν οἷς καὶ τὴν Κύπρον. Περὶ τοῦ ἴδιου καὶ εἰς τὴν ἐπομένην σελίδα (245) ἀναφέρει τὰ ἐξῆς:-

«δ') Ἀ ν δ ρ ε α ς, ἀνδρείως πολεμήσας ἐν Ἀμμοχώστῳ καὶ Ναυπλίῳ, πολλὰ δὲ παθὼν κατ' ἔγγραφον Ἀ. Μοτισσηῶν τῷ 1556».

Εἰς τὴν σελίδα 374 καὶ ἐν ὑποσημ. 2α, ἀναφέρεται εἰς τὸν Κύπριον Σαμουήλ, ὡς διδάξαντα τὸν Κεφαλλῆν Σωτήριον Μακρῆν.

Εἰς τὴν σελίδα 406 καὶ ἐν ὑποσημ. 3η, ἀναφέρεται εἰς τὸν Κιγάλα, ὡς γράψαντα περὶ τοῦ οἰκοσῆμου τῆς οἰκογενείας Μεταξάδων.

Εἰς τὴν σελίδα 426 ἀναφέρει κάποιον Κύπριον ὀνόματι Γερ. Κυπρίωτην ὡς μέλος τῆς ἐν Ἀθῆναις Ἐταιρείας «Ἀδελφότης» (1862), ὀρισθεὶς οὗτος ὡς μέλος τῆς καὶ μετὰ σκοπὸν νὰ ἐνεργήσῃ μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν, ἐν τῇ νήσῳ (Κεφαλληνία), ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τῆς ἑταιρείας ἐκείνης.

Εἰς τὴν σελίδα 683 ἀναφέρεται εἰς τὸν οἰκουμένικὸν θρόνον τὸσον τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἱερουσαλῆμ καὶ Ἀντιοχείας, ὅσον καὶ τὸν τῆς Κύπρου, καὶ ἴδιος εἰς τὸ ἄρθρον του περὶ Γεωργίου Ἰακωβάτου Τυπάλδου, ὡς βοηθήσαντα τὸν κληρὸν τῆς Κύπρου εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς ἐκεῖ Σχολῆς.

Εἰς τὴν σελίδα 687 ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐπισκοπον Τριμυθούντος Κύπρου Σπυριδῶνα, εἰς ἔργον ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρω Μακρήνα (Τυπάλδου), γράψαντος τὸ ἔργον «Ἀκολουθία παρακλήσεως τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σπυριδῶνος ἐπισκόπου Τριμυθούντος τοῦ θαυματουργοῦ πατρὸς καὶ προστάτου Κερκύρας» (Κέρκυρα, 1827). Ἔτερον ἔργον του εἶναι εἰς χειρόγραφα τὸ ὑπὸ τίτλον «Λόγος παθηγυρικός εἰς τὸν Ἅγιον Σπυριδῶνα ἀπὸ τοῦ 1826—1837» (σελίς 688).

Εἰς τὴν σελίδα 738—9 ἀναφέρεται ἐν ἐκτάσει σχεδὸν διὰ τὴν Κυπρίαν Μαρίαν Χάρτα, θυγατέρα τοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατατομηθέντος Παυλῆ Χάρτα τὴν 10.7.1821. (Πρέλ. καὶ Κωνσταντίνου Δ. Χριστοφίδου, «Παλληγυρικὸν Λεόκωμα», Λευκωσία 1929, σελ. 95).

Εἰς τὴν σελίδα 767 ἀναφέρεται εἰς τὴν Κυπρογενῆν Ἀφροδίτην καὶ δημοσιεύει ἐλεγείον τοῦ Μελετίου Τζωννάτου Τυπάλδου.

Εἰς τὴν σελίδα 898 (Προσθήκα καὶ Συμπληρώσεις), ἀναφέρει τὰ ἑξῆς:— «(Σελ. 19 καὶ 22) ... α) Νεοφύτου Ροδινοῦ Κυπρίου τοῦ Σιναίτου, ἀχρονολ. Πανοπλία πνευματικῆ ἀφιερωμένη φραγ. τῷ Βερθερίῳ»).

Εἰς τὴν σελίδα 899 τέλος, ἀναφέρεται εἰς τὰ ἑξῆς συμπληρωματικὰ ἔργα περὶ τῶν Κυπρίων Ἰλαρίωνος Κιγάλα καὶ Ἐπιφανίου Κύπρου:— «δ') Ἰλαρίωνος Κιγάλα Κυπρίου, θέσεις γραμματικὰ πληρέσταται, μέθοδος διαλεκτικῆ, ἐπιστροφθεῖσα καὶ εἰς διάλεκτον προθεθεῖσα θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς».

«ε') Ἐπιφανίου Κύπρου λόγοι εἰς τὴν ταφὴν τοῦ Κυρίου, εἰς τὸν Ἰωσήφ τὸν Νικοδήμον καὶ εἰς τὴν ἐν Ἀδου κάθοδον. Ἄπαντα εἶναι ἀχρονολόγητα».

Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι καὶ εἰς τὸν Β' τόμον θὰ ἀναφέρεται ἐν ἐκτάσει διὰ τὴν Κύπρον καὶ τοὺς Κυπρίους, ὡς καὶ εἰς τὸν Α' τόμον.

Διατελῶ,

ΜΥΡΩΝ Κ. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ

Ἐν Λάρνακι τῆ 13ῃ Ἀπριλίου, 1963.

### Ο «ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ»

Ἀγαπητοί μου,

Τὸ περασμένο Σάββατο, 18)5)63, παρακολούθησα στὴν Τηλεόραση συζήτηση μὲ τοὺς καθηγητὰς τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου κ.κ. Περσιάνη καὶ Χριστοφίδη γιὰ τὴν παράσταση τοῦ «Φιλοκτῆτη» τοῦ Σοφοκλέους ἀπ' τὸ Γυμνάσιο.

Ὁμολογῶ πὺς ἡ συζήτηση ἦταν πολὺ εὐχάριστη κ' ἔδινε σημαντικὰ ἐξηγήσεις γὰ τοὺς λόγους πού ὑπαγόρευσαν τὴν ἐκλογή αὐτοῦ τοῦ ἔργου. Θάπρεπε ἐντούτοις νὰ ὑπογραμμίσω μὴν ἀνακρίβεια: Ὁ κ. Χριστοφίδης εἶπε πὺς ὁ «Φιλοκτῆτης» σὲ κανένα μέρος τοῦ κόσμου δὲν ἀνεβάρσθηκε στὴ σκηνή, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πρώτη του παράσταση πού δόθηκε τὸ 409 π.Χ. στὴν Ἀθήνα. Δὲν ξαίρω, βέβαια, ἀν εἶναι σωστὸ πὺς πουθενὰ ἄλλοῦ τὸ ἔργο αὐτὸ δὲν εἶχε διδασθῆ ἰστὴν Κύπρῳ ὅμως παραστάθηκε ὁ «Φιλοκτῆτης» τὸ 1947 ἀπ' τοὺς σπουδαστὰς τοῦ Διδασκαλικοῦ Κολλεγίου μὲ σκηνοθεσία δική μου — ὑπηρετοῦσα τότε ἐκεῖ ὡς καθηγητῆς τῶν Ἑλληνικῶν — καὶ μὲ χορικά μελοποιημένα καὶ διδασγμένα ἀπ' τὸν κ. Κώστα Ἰωαννίδη, τότε καθηγητῆ στὸ Κολλεγίῳ καὶ τάρῃ Ἐπιθεωρητῆ τῆς Μουσικῆς.

Μὲ τιμῆ

Α. ΠΕΡΝΑΡΗΣ

Λευκωσία 21)5)63.

ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΔΕΚΤΕΣ ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΣΥΝΤΟΜΕΣ ΕΝΥΠΟΓΡΑΦΕΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ. ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ.

## ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

### ΤΕΥΚΡΟΣ ΑΝΘΙΑΣ

Ἡ κυπριακὴ λογοτεχνικὴ παραγωγή σὲ ὅλους τοὺς τομείς εἶναι πενιχρή. Ἐνα χελιδνὸν δὲν φέρνει τὴν ἀνοιξη. Δυὸ-τρεῖς ἐπιτυχίες μας δὲν φέρνουν τὴν πνευματικὴ ἀνοιξη. Ἀλλὰ μὲ λίγη παραγωγή ξεμανοῦν πάντοτε οἱ τόποι, εἴτε μεγάλοι, εἴτε μικροί, εἴτε λεύτεροι, εἴτε σκλαβωμένοι. Αὐτὴ ἡ παραγωγή ἐτοιμάζει τὴν ἀνοιξη. Καὶ δὲν ὑπάρχει περίπτωση ποὺ νὰ μὴν ἔρθῃ ἀργὰ ἢ γρήγορα ἡ ἀνοιξη.

Ὁ Τεῦκρος Ἀνθίας, κλείνοντας τὰ ἑξῆς χρόνια τῆς ζωῆς του κ' ἔνα πολὺ μεγάλο χρονικὸ διάστημα συνεχοῦς λογοτεχνικῆς παραγωγῆς σὲ πλείστους τομείς καὶ πραγματοποιοῦντας τὴν ἔκδοση τῶν «Ἀπάντων» τοῦ δικαιοῦται πιά νὰ πανηγυρίσῃ θεωρῶντας τὸν ἑαυτὸ του φτασμένο στὴν συμπλήρωση τοῦ κύκλου δημιουργίας του. Μένει σ' ἑμᾶς, ἀνεξαρτήτως τῶν πολιτικῶν τοποθετήσεων καὶ προπαντὸς τῆς πολιτικῆς ἐκμεταλλεύσεως ἐνὸς δικαίου ἐορτασμοῦ, νὰ τιμήσομε τὸν ποιητῆ. Λίγοι εἶναι οἱ πρωτοεργάτες τῆς νεώτερης κυπριακῆς λογοτεχνίας ἐνσωματωμένης μὲς τὸ σύνολο τῆς νεοελληνικῆς. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς εἶναι καὶ ὁ Ἀνθίας. Τὰ «Σφουρίματα τοῦ Ἀλήτη» ἦταν καὶ εἶναι ἕνας καινούργιος ἦχος, καθαρὰ δικός του, μὲς τῆ νεοελληνικῆς λογοτεχνίας, ἰδίως στὰ χρόνια ἐκεῖνα πού βασιλεῦσε ὁ ἄρρωστος καρωακισμὸς μὲ τὰ συγγενικά του ρεύματα παρακμῆς.

Ἐδῶ στὴν Κύπρῳ μὲ τὸ σάλῳ πού σήκωσε ἡ «Δευτέρα Παρουσία» του (ἔργο κατὰ τὴ γνώμη μας πολὺ κατώτερο ἀπὸ τὰ «Σφουρίματα τοῦ Ἀλήτη») ὁ Ἀνθίας στὴν ἀρχὴ τῆς τέταρτης δεκαετίας ἀποτελοῦσε γιὰ τοὺς νέους ἕνα ξεχωριστὸ ἦχος. Τὰ ποιήματα τότε τῶν νέων εἶχαν σαφεῖς τὶς ἐπιδράσεις ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Ἀνθία (ἐπιδράσεις τεχνικῆς καὶ ὄχι ἰδεολογίας). Καὶ ἀλήθεια τὸ λυρικό του ἔργο (πὺν δὲν ἔχει ἢ ἐλάχιστα ἔχει σημεῖα πολιτικῆς προπαγάνδας, γι' αὐτὸ εἶναι καὶ πὺς εἰλικρινῆς) ἀποτελεῖ ἕνα εὐπροσδεκτὸ ἦχο γιὰ τὸ κάθε αὐτῆ, κυπριακὸ κ' ἐλλαδικό.

Ἀλλὰ ὁ Ἀνθίας στὰ γράμματά μας ξεχωρίζει καὶ ὡς ὁ μόνος κυρίως ἐπαγγελματίας συγγραφέας: ζῶσε ἀπὸ τὴ λογοτεχνικὴ του πέννα — γιὰτὶ ἡ δημοσιογραφικὴ (κ' ὅταν τὴ χρησιμοποιοῦσε) ἐλάχιστα ἀπόδινε ἢ κ' αὐτὴ ἐξυπηρετοῦσε τὴ λογοτεχνία.

Ὁ κύκλος τῶν δραστηριοτήτων τοῦ Ἀνθία ὑπῆρξεν εὐρύς. Εἶναι εὐνόητο πὺς κάπου θὰ ξεχώρισε περισσότερο καὶ κάπου θὰ ὑστεροῦσε. Ἀλλὰ εἶναι ἀδιαιμοσίμητο κ' ἀπ' ὅλους παραδεχτὸ πὺς ὁ Τεῦκρος Ἀνθίας ὑπῆρξε ποῶτ' ἀπ' ὅλα καὶ πάνω ἀπ' ὅλα ποιητῆς. Κι' ὡς ποιητῆς δὲν πρόδωσε τὴν τέχνην του ἔστω καὶ στὶς ἀτονες (φυσικῆς γιὰ ὅλους) στιγμῆς του.

Τὸν χαιρετίζομε μὲ εἰλικρίνεια.

ΔΗΜ. ΛΙΠΕΡΤΗΣ ΚΑΙ  
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ 1963

Ο «Ἑλληνικός Πνευματικός Ὀμιλος Κύπρου» πάλι ὀρθά ἀποφάσισε ν' ἀφιερῶσθαι τὴν ἑτήσια ἔκδοσή του, τὴν «Φιλολογικὴ Κύπρος» 1964, στὸν διαλεκτικὸ μας ποιητὴ Δημήτρη 1964, στὸν διαλεκτικὸ μας ποιητὴ Δημήτρη πρὸς τὸν ποιητὴ μὲ ξεχωριστὴ προσήλωση. Κάποτε ὄρισε ὁμάδα νὰ δουλέψῃ γιὰ μιὰ σχολιασμένη ἔκδοσιν τῶν ἀπάντων του. Δυστυχῶς προσέκρινε στὴ σωπὴ τῶν κληρονόμων. Δὲν ἔμεινε ὅμως ἀμέτοχος στὴν ἐμπρακτὴ ἐκδήλωση γενικοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸν ποιητὴ καὶ τὸ ἔργο του, πού ὅλη ἡ Κύπρος ἔτρεφε καὶ τρέφει. Ἐμπρακτὴ ἐκδήλωσή του ὑπῆρξε ἡ προτομὴ τοῦ ποιητῆ, πού ἔστησε στὸ δημοτικὸ κῆπο πέτρα στὴ Χρυσολιωτίσση, στὶς μαρτυρικὲς Κάτω Γειτονιὲς τῆς Λευκωσίας.

Τὸ διακριτικὸ συμβόλιό του Ὀμίλου συνεχίζοντας τὴ γραμμὴ του νὰ δίνει εὐκαιρίες σ' ὅλους γιὰ ἐκδηλώσεις καὶ συγχρόνως παίρνοντας μιὰ δευτέρην εὐκαιρία γιὰ νὰ τιμῆσθαι τὸν ποιητὴ, ἀποφάσισε, ὅπως ἀνάφερα, νὰ τοῦ ἀφιερῶσθαι τὴν Φιλολογικὴ Κύπρον τοῦ 1964. Ὅσοι θέλουν νὰ συνεργαστοῦν μὲ ὁποιοδήποτε ὕλικό σχετικὸ μὲ τὸν Λιπέρτη (τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του) προτρέπονται νὰ τὸ ἀποστέλλουν στὸν γραμματέα τοῦ Ὀμίλου κ. Κ. Χρυσάνθη, Λήδρας 114, Λευκωσία. Τὸ ὕλικό θὰ κριθῆ ἂν εἶναι κατάλληλο νὰ συμπεριληφθῆ στὴν ἔκδοσιν ἀπὸ τὴν τετραμελῆ κριτικὴ ἐπιτροπὴ, πού ἀπορτίζουν οἱ ἐξῆς: κ.κ. Κ. Σπυριδάκης, Θ. Σοφοκλέους, Φρ. Βράχας καὶ Κ. Χρυσάνθης. Τονίζεται πὼς τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται. Ἐπιστρέφονται ὅμως οἱ φωτογραφίες καὶ τὰ κλισέ.

Ὁ «Ἑλληνικός Πνευματικός Ὀμιλος Κύπρου» δίνει τὴν εὐκαιρία εἰς ὅσους ἔχουν κάτι—ὕλικό ἢ μελετήματα—πάνω στὸν Δημ. Λιπέρτη, νὰ τὸ κοινοποιήσουν, βοηθώντας τὴν ἔρευνα καὶ τὴ μελέτη, καὶ τιμώντας τὸν ποιητὴ, πού τόσο πιστὰ ἔδωσε μὲς τοὺς στίχους του τὸν λυρικό ἑαυτό μας.

Ο «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ»  
ΤΟΥ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΘΗΛΕΩΝ  
ΠΑΛΛΟΥΡΙΩΤΙΣΣΗΣ

Κάποτε στὴν Κύπρον τραγουδιόταν ὁ «Ἐρωτόκριτος»· πλάι στ' ἀκριτικὰ εἶχε κ' αὐτὸς τῆ θέσιν του μὲ τὸ δικό του σκοπὸ. Πέρασε ὅμως ὁ καιρὸς τους. Στὴν ὑπαίθρο κάποιος κομματιαστὲς ἀναμνήσεις τους διατρποῦνται κ' αὐτὲς χωρὶς ἐκεῖνο τὸν παλιὸ ζωογόνο παλμό. Ἐπάσχει ἐλπίδα γιὰ μιὰ ἀναβίωσή τους; Ὁχι! Καινούρια πιά ἐποχὴ, καινούριες ἀπαιτήσεις ζωῆς. Τὰ πνευματικὰ σὺνορα πέσανε.

Κι' ὅμως ὀφείλουμε νὰ ξέρομε τὸ παρελθόν μας. Αὐτὸ τὸ παρελθόν εἶναι γεμᾶτο μὲ στοιχεῖα ζωῆς. Ἄλλο εἶναι ἡ γνωριμία κ' ἄλ-

λο ἡ ἀναβίωση.

Δυστυχῶς ἡ γνωριμία δὲ μπορεῖ νὰ γίνῃ μὲ τίς ὑποδείξεις καὶ τίς συμβουλές. Ὁ νέος ἢ εἶναι πνιγμένος μέσα στὸ βαρὺ σχολικὸ του πρόγραμμα ἢ εἶναι ἀσυνήθιστος κ' ἀδύναμος γιὰ μιὰ κατ' ἴδιαν προσπάθεια πού ἀπαιτεῖ χρόνον καὶ κόπο.

Δοκιμαστήκανε οἱ θεατρικὲς προσαρμογὲς καὶ οἱ θεατρικὲς διασκευὲς μερικῶν ἔργων τῆς παλιότερῆς μας λογοτεχνίας. Ἐχῶ ὑπόψην μου δύο θεατρικὲς διασκευὲς τοῦ Ἐρωτόκριτου. Ἡ μιὰ σὲ βιβλίον, κατωμένη ἀπὸ τὸ Ζαρούκα (Θεσσαλονίκη). Ἡ ἄλλη ἀνεβασμένη καὶ στὴν κυπριακὴ σκηνὴ ἀπὸ τὸ Χατζίσκο. Γιὰ τὴν πρώτη δὲ μπορῶ νὰ ἐκφέρω γνώμη γιὰτὶ ἄλλο νὰ τὸ διαβάξῃς κ' ἄλλο νὰ τὸ βλέπῃς στὴ σκηνή. Ἄλλὰ ἡ παραστάσις τοῦ Χατζίσκου ὑπῆρξε ἐδῶ μιὰ φοικτὴ ἀποτυχία (καὶ ὡς ἐρμηνεία καὶ ὡς θεατρικὴ διασκευή).

Ἡ μέθοδος ὅμως τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου Θηλέων Παλλουριωτίσσης, πού θὰ μποροῦσα νὰ τὴν χαρακτηρῶ «ἦχος καὶ εἰκόνα», κατόρθωσε κάτι τὸ σημαντικό: γνώρισε στὸν μαθητικὸ κόσμον τὸν «Ἐρωτόκριτο» χρησιμοποιώντας τὸ μαγνητόφωνο (ἦχος) καὶ τὸν προβολέα (εἰκόνα). Κάθε κριτικὴ λεπτομερειὴν παραμερίζεται. Ὁ σκοπὸς ἐπετεύχθηκε μὲ τὰ λίγα μέσα καὶ τὴ λίγη πείρα πού διαθέτουμε.

Οἱ ἐκπαιδευτικοὶ ὡς μελετήσουν τὰ ἀποτελέσματα τῆς μεθόδου αὐτῆς. Παρόμοια μέθοδο χρησιμοποίησε καὶ ἡ Κυπριακὴ Τηλεόρασις σὲ πολλὰς περιπτώσεις.

«ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΡΑΜΕΛΛΕΣ»  
ΚΑΙ «ΑΓΧΟΣ»

Νὰ πιπιλᾷς τὴν καραμέλλα δικαίωμά σου. Μὰ νὰ βγάξῃς τὸ συμπέρασμα πὼς οἱ ἄλλοι πού δὲν πιπιλοῦν τὴν καραμέλλα τῆς προτίμησής σου εἶναι... «καθυστερημένοι, κτῖσιν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τους», «μὴ δημοουργικοὶ» κλπ. νομίζω εἶναι μεγάλη ἀφέλεια (γιὰ νὰ χρησιμοποιήσω λιγώτερον ἐπώδυνον χαρακτηρισμό).

Ἄν δηλ. ἡ Εὐρώπη πλέει σ' ἓνα πέλαγος γεμᾶτο ναυάγια, ἂν νοιώθῃ ἀποξένωση, ἂν ἀναζητᾷ νέες ἀξίες γιὰτὶ ἔχασε τίς παλιὰς χωρὶς νὰ γεμίσῃ τὸ κενὸ τους, εἶναι ὑποχρεωμένα τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ κόσμου νὰ νοιώθουν τὸ ἴδιο καὶ νὰ ἐμφράξουν αὐτὴ τὴν ἀγωνία, πού τυραννᾷ τὴν γηραιὰ Ἠπειρὸν (ἢ ἓνα μεγάλο κομμάτι τῆς γηραιᾶς ἡπείρου); Καὶ νὰ ἦταν σίγουρο πὼς ἡ νέα κατάστασις τῆς Εὐρώπης, πού ἐπιβάλλει τὸ «ἀγχος» εἶναι μιὰ πρόδοσις γιὰ καλύτερευση πνευματικὴ, πολιτικὴ, ἠθικὴ καὶ οικονομικὴ! Κἀπὼς θὰ μποροῦσε νὰ συζητηθῆ τὸ θέμα. Μὰ ὅταν αὐτὸ συμβαίνει νὰ εἶναι κατάρρευσις;

Ἐπάρχουν ἀρετὰ μέρη (περιοχὲς πολυπληθέστερες ἀπὸ τὴν καταρρέουσα Εὐρώπη) πού ζοῦν τὸ μεθῦσι τῆς δημοουργίας καὶ ἀναδημοουργίας. Ἄλλοῦ εἶναι τ' ὄνειρο μᾶς νέας πολιτικῆς κατάστασης. Ἄλλοῦ μαίνονται ἐθνικιστικὰ κινήματα. Ἄλλοῦ πετύχουν οἱ ἀπελευ-

θεωρητικές εξεγέρσεις κ' οι τόποι όπου αυτές δράσανε, γίνανε κράτη που κοιτάζουν με χαρά κ' ελπίδα το μέλλον τους.

Σύμφωνα με το σύνθημα της «πνευματικής καράελλας», που έχει πυρήνα της το «άγχος», πρέπει όλοι αυτοί οι υγιείς οργανισμοί να ταξιοπονηθούν όλα και ν' αρχίσουν να νοιώθουν αποξενωμένοι, καταρρέοντες, ανεργάσιμοι και τὰ ὅμοια, και ἐν συνεχείᾳ οἱ πνευματικοὶ τους εκπρόσωποι νὰ ἐκφράζουν με κάθε ἐπιδεικτικὸ τρόπο το «άγχος» τοῦ τόπου τους.

Ἄν βέβαια ὁ ἄλφα ἢ βῆτα συγγραφέας ὡς ἄτομο νοιώθει τὰ τοῦ «άγχος» και εὐκρινῶς ἐκφράζεται, δικαίωμά του! Συνοδοιοπορεῖ μετὰ τὴν Βδοκπλη. Δὲν ἐκφράζει τὸ λαὸ του, δὲν ἐκφράζει τὴν ἐποχὴ του, ἀλλὰ ἐκφράζει κάποιον ἄλλο λαὸ και τὴν ἐποχὴ τοῦ ἄλλου ἐκείνου λαοῦ. Αὐτὸ ὅμως δὲ σημαίνει «προοδευτικότη-  
τα», «δημιουργικότητα» κλπ. Ἡ προοδευτικότη-  
τα και ἡ δημιουργικότη-  
τα δὲν ἔχουν σχέση  
μόνο με αὐτὸ.

K. ΧΡΥΣΑΝΘΗ Σ

## ΕΚΘΕΣΕΙΣ

### ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΥ ΕΟΡΤΗΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

Αΐθουσα Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας  
12 Μαΐου 1963.

Ἡ ἔκθεσις Τέχνης τῆς Κυπρίας Νεότητος, τῆς ὁποίας τὰ ἐγκαίνια ἔχομεν ἡν εὐτυχίαν νὰ τελοῦ-  
μεν σήμερον, εἶναι μίᾳ ἔκθεσις πολυσύνθετος,  
τόσον ὡς πρὸς τὰς τάξεις τῶν ἐκθετῶν, ὅσον και  
τὴν ποικιλίαν τῶν ἐκθεμάτων. Ἐκθέτουσιν εἰς τὴν  
παρούσαν ἔκθεσιν παιδιὰ τῶν Δημοτικῶν σχολείων,  
μαθητὰ τῶν Σχολῶν Μέσης Παιδείας, νέοι τῆς  
ὑπαίθρου, νέοι τῶν πόλεων. Ἡ ποικιλία τῶν ἐκ-  
θεμάτων εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερα. Εἶδη ζωγρα-  
φικῆς, γλυπτικῆς, χαρακτικῆς, διακοσμητικῆς, ἀγ-  
γιοπλαστικῆς, πλεκτάς, ὑφαντῆς, κεντήματα, εἶδη  
λατινικῆς Τέχνης, και ἐν γενεῇ εἶδη, τὰ ὁποία κα-  
λύπτουν ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς νεανικῆς δραστη-  
ριότητος.

Εἶναι τόση ἡ ποικιλία τῶν ἐκθεμάτων, και τό-  
σον ἔντονος ὁ παλμός τῆς ζωῆς, τὸν ὁποῖον ἀντα-  
νακλοῦν, ὥστε εὐκόλα μὴ μπορεῖ νὰ ἀλλάξῃ κανεὶς  
τὴν ὀνομασίαν τῆς ἐκθέσεως, και ἀπὸ ἔκθεσιν Τε-  
χνης νὰ τὴν ὀνομάσῃ ἔκθεσιν ζωῆς, ἔκθεσιν ἐλπί-  
δων, ἔκθεσιν Ἐθνικῆς καὶ κοινωνικῆς ὑπερφανεῖας  
καὶ περισυλλογῆς. Καὶ εἶναι ἔκθεσις ζωῆς, διότι  
τὰ ἐκθέματα τῆς ἀντανάστροφου πλήρη τὴν εἰκόνα  
τῆς Κυπριακῆς ζωῆς τῆς ὁποίας μάλιστα δίδουσιν  
τὸν χαρακτηριστικὸν τόνον. Εἶναι ἔκθεσις ἐλπί-  
δων, διότι τὰ εἶδη τῶν ἐκθεμάτων τῆς και οἱ ἐκ-  
θετὰ τῆς ἀποτελοῦν τὴν συνισταμένην τῶν ἐλπί-  
δων τῆς Κυπριακῆς ζωῆς. Εἶναι τέλος ἔκθεσις  
ἔθνικῆς ὑπερφανεῖας και περισυλλογῆς. Τὰ αἰ-  
σθηματὰ τὰ ὁποία προκαλοῦν τόσον ὁ πλοῦτος και  
ἡ ἐκλεκτικότης τῶν ἐκθεμάτων εἰς ἓνα τομεᾶ, ὅ-  
σον και ἡ ἑλλημεις και αἱ ἀτέλεια εἰς ἄλλον, κα-  
θὼς ἐπίσης και αἱ σκέψεις και τὸ συναισθημα τῆς  
εὐθύνης τῶν κρατούντων ἐναντὶ τῆς Νεολαίας τοῦ  
Τόπου, τὰ ὁποία γεννῶνται ἀπὸ τὸ γενικότερον  
ἀντίκρουμα τῆς ἐκθέσεως, δικαιολογοῦσι τὸν τε-  
λευταῖον χαρακτηρισμόν.

Ἡ παρούσα ἔκθεσις δικάως δύναται νὰ θεωρη-

θῆ ὡς μίᾳ ἀπὸ τὰς σπουδαιότερας ἐκδηλώσεις  
τῶν εορτασμῶν τῆς Π.Ε.Ν. Ἡ Τέχνη ἀποτελεῖ τὸ  
ἀσφαλέστερον κριτήριον τῆς μορφώσεως τῶν νέων.

Τὰ ἐκτιθέμενα δημιουργήματα, ἔργα εἰς τὴν  
μεγίστην τὸν πλεονότητα, τῆς ἀνευδικοῦτος τά-  
ξεως τῆς νεολαίας, θὰ ἔπρεπε νὰ κριθῶσιν ὄχι  
μετὰ τὴν συνήθη καλλιτεχνικὰ κριτήρια, ἀλλὰ μετὰ  
κριτήρια, μετὰ τὰ ὁποία κρίνονται ὅλα τὰ δημιουρ-  
γήματα τῆς λεγομένης τάξεως ἀνατῆ—ἄρος καλύ-  
πτων περίπου τὸν ὅρον πρωτόγονος τῆς Ἑλληνι-  
κῆς — εἰς τὴν Τέχνην. Ὅμως, καθὼς θὰ ἔχουν  
τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξακριβώσουσιν οἱ ἐπισηεπτα, μίᾳ  
μεγάλῃ ἀναλογίᾳ τῶν ἐκθεμάτων ἀντέχει και εἰς  
κρίσιν μετὰ κριτήρια καθαρῶς καλλιτεχνικὰ.

Ἐκεῖνον, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τονισθῆ ἰδιαιτέρως  
εἶναι, ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον τῆς παρούσης ἐκθέσεως  
δὲν ἔγκειται τόσον εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἀρτίη η-  
τα τῶν ἐκθεμάτων, ὅσον εἰς τὸ γενικότερον πνεῦ-  
μα τῆς ἀρμονίας και τοῦ καλοῦ, τὸ ὁποῖον τὴν  
διέπει, και ἰδίως εἰς τὸ ζήτημα τῶν μορφῶν, αἱ  
ὁποῖαι ἀπασχολοῦν τοὺς νέους, ἐκ τῆς μελέτης  
τῶν ὁποίων καταφάνεται και καθοδηγεῖται ὁ πνευ-  
ματικὸς και ὁ ψυχικὸς τῶν κόσμος. Μορφαί, ποῦ  
ἀποπνέουσιν δυσαρμονίαν, φρικὴν και βαρβαρότητα,  
δὲν ἀπαντοῦν εἰς τὴν ἔκθεσιν αὐτὴν. Αὐτὸ ση-  
μαίνει, ὅτι ἡ νεολαία τοῦ Τόπου αὐτοῦ δὲν ἀρέ-  
σκειται οὔτε εἰς τὴν φρικὴν, οὔτε εἰς τὴν βαρβα-  
ρότητα, οὔτε εἰς τὴν δυσαρμονίαν οὐδὲν ποτε εἰ-  
δους, ἡ ὁποία εἶναι ἐνδεικτικὴ τῆς ψυχικῆς δυσ-  
αρμονίας. Καὶ ἐφ' ὅσον δὲν τὴν ἐκφράζει, δὲν  
τὴν ἔχει οὔτε μέσα τῆς. Ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν αὐτὴν  
διαπιστοῦται, ὅτι ἡ νεολαία τῆς Κύπρου ἀπὸ 8  
ἕως 30 ἐτῶν εἶναι μίᾳ νεολαία ἀρρασκομένη εἰς τὴν  
εὐγένειαν τῆς μορφῆς, τὴν εὐρυθμίαν τῶν σχημά-  
των, τὴν ἀρμονίαν τῶν χρωμάτων. Ὅλη αὐτὴ ἡ  
ἐξωτερικὴ εὐρυθμία και ἀρμονία, ἡ ὁποία δια-  
πιστοῦται εἰς τὰ ἐκτιθέμενα δημιουργήματα τῆς  
Κυπριακῆς Νεολαίας, δὲν εἶναι δυνατόν, παρὰ νὰ  
ὑπαγορευεῖται ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν ἀρμονίαν και  
εὐρυθμίαν τῆς ψυχῆς τῆς. Περιπλέον οἱ θεαταὶ  
τῆς ἀρμονίας και τῆς εὐρυθμίας αὐτῆς δὲν εἶναι  
δυνατὸν παρὰ νὰ ἐπιηρεασθοῦν ψυχικὰ.

Αἱ ἀνωτέρω διαπιστώσεις πρέπει νὰ μᾶς ἐμπνεύ-  
σουσιν μεγάλας ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον τῆς Νῆσου.  
Νεολαία, ἡ ὁποία δὲν ἀνέχεται τὴν ἀρρυθμίαν εἰς  
τὰς ἐξωτερικὰς μορφὰς, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὴν  
ἀνεχθῆ ὡς στοιχεῖον τοῦ ἐσωτερικοῦ εἶναι τῆς.  
Και ἐφ' ὅσον δὲν ἀνέχεται τὴν ἀρρυθμίαν ὡς στοι-  
χεῖον τοῦ ἀτομικοῦ ἐγῶ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὴν  
ἀνεχθῆ οὔτε ὡς στοιχεῖον τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.  
Ἄρα, ὅπως ἀγωνίζεσθαι και ἀποδιώκει τὴν ἀρ-  
ρυθμίαν ἐκ τῆς ἀτομικῆς ζωῆς, θὰ ἀγωνισθῆ και  
θὰ ἐκδιώξῃ τὴν ἀρρυθμίαν και ἐκ τῆς κοινωνικῆς  
και ἐκ τῆς ἔθνικῆς ζωῆς.

Κάτι, ποῦ πρέπει ἐπίσης νὰ τονισθῆ ἰδιαιτέρως,  
εἶναι ἡ μεγάλη παιδευτικὴ ἀξία τῆς μορφοποιή-  
σεως τῶν πνευματικῶν και τῶν ἠθικῶν ἀξιών. Ἡ  
μορφοποιῆσις τῶν ἐσωτερικῶν ἀνθρωπιῶν και τῶν  
ἐνδιαφερόντων τῆς νεολαίας ἀποτελεῖ τὸν καλύτε-  
ρον τρόπον παιδεύσεως τόσον τῶν καλλιτεχνῶν,  
ὅσον και τῶν θεατῶν. Ὁ νέος εἰς τὴν προσπάθειάν  
του νὰ μορφοποιῆσῃ τὰ ἐσωτερικὰ του ἐνδιαφέ-  
ροντα, τοὺς δίδει μίαν θετικὴν και ὀλοκληρωμένην  
ὑπόστασιν, ἀπαλλάσσοντάς τα ἀπὸ τὰ νεφελώμα-  
τα, τὰ ὁποῖα μοιραίως συνοδεῖουσιν ὅλα τὰ καθῶ-  
ρῶς πνευματικὰ δημιουργήματα. Οἱ θεαταὶ τῶν  
ἔργων ἐγκόπτουσι εἰς τὴν μελέτην τῶν μορφο-  
ποιημένων ἐνοιῶν, συνειδητοποιοῦν εὐκολώτερον  
καὶ πληρέστερον ὅλον τὸ ἀφηρημένον περιεχόμε-  
νον τοῦ ἰδικοῦ τῶν ψυχπνευματικοῦ κόσμου, εἰς  
πολλὰς δὲ περιπτώσεις τὸ συμπληρώνουσι, ἡ και τὸ  
διαρθρώνουσι. Καὶ ἡ ἀπλουστερία εὐρυθμία ἐνδὸς

κεντήματος, ή μετριωτέρα αρμονία των χρωμάτων ενός πίνακος, και ή πλέον γεωμετρική συμμετρία των μορφών ενός πίνακος, ενός γλυπτού, μιάς διακοσμήσεως, δέν είναι δυνατόν παρά να βελτιώσουν, έστω εις μέτριον βαθμόν την ζωωτερικήν εύρυθμίαν των θεατών.

Αυτή ή ψυχοπνευματική εύρυθμία αποτελεί την απαραίτητον προϋπόθεσιν της άρετης, ή οποία εις την ύσσιαν της δέν είναι άμυχος κανών, έξωθεν έπιβαλλόμενος, άλλα βίωμα έσωτερικόν, καλύτεργούμενον διά της έπιτυχούς μορφοποιήσεως των έννοιών και των ήθικών αξιών.

Ό πλούτος των μορφών και των αρμονιών που άπαντώνται εις την έκθεσιν αύτην πρέπει να μάς έμπνεύσιν έν άίσθημα αισιοδοξίας διά το μέλλον της Νήσου. Νεότης, ή οποία μορφοποιεί τόσον άρμονικά τά συναισθήματα και τάς άνησυχίας της, ή μελετά την υπό των άλλων έπιτυχασμένην μορφοποίησιν, δέν είναι δυνατόν παρά να εδοκιμήσῃ. Καί, εδοκιμεί ή Νεότης, εδοκιμεί και τό "Έθνος. Διότι Νεότης ήσιν "Έθνος. Παρά τό άίσθημα της αισιοδοξίας πρέπει να μάς τώνσῃ και τό συναίσθημα της ευθύνης. Την νεότητα, ή οποία καλύτεργεί τάς άνωτέρας ψυχοπνευματικές δυνάμεις πρέπει να την προστατεύσωμεν και να την προαγάγωμεν. "Εκείνη, ή οποία, διά διαφόρους λόγους, κινδυνεύει να έκτραπή των οδών, αί οποία οδηγούν εις την τελειοποίησιν, να την περισυναγάγωμεν και να την καθοδηγήσωμεν.

Με τάς όλίγας αύτάς σκέψεις κηρύσσουμεν τό άνοιγμα της έκθέσεως της Παγκυπικής "Εορτής Νεότητος, συγχαίροντες τούς όργανωτάς διά τάς άκόκους φροντίδας των, τούς δημιουργούς διά την εύσυνειδητόν και έπιτυχή δημιουργίαν των και εύχόμεθα ή προσεχής έκθεσις να παρουσιάσῃ έτι μεγαλύτερας έκπλήξεις άρμονιών και έλπίδων.

ΧΡ. ΠΑΠΑΧΡΥΣΟΣ ΤΟΜΟΥ

## ΕΚΘΕΣΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Η έκθεση Χριστιανικού Βιβλίου που όργανώθηκε στη Σεβέρειο Βιβλιοθήκη από 17 "Απριλίου μέχρι της 24 δέν είναι μονάχα μία φωνή παρουσίας, άλλα περισσότερο μία φωνή διαμαρτυρίας για τόν κυκλώνα του ύλιστου που ασφυκτικά πλέον μάς περισφίγγει με τά πλοκάμια του.

Είναι γνωστό πώς ό τύπος έχει προορισμόν να διενεργή ύψηλόν έκπολιτιστικόν έργο. Ό Τύπος, (ή έφημερίδα, τό περιοδικόν) έχαρακτηρίσθη διδάσκαλος, διαμορφωτής του λαού. Παρουσιάζεται έκπρόσωπος της «Κοινής Γνώμης» και άναλαμβάνει να παιδαγωγήσῃ τόν λαόν, για να μορφώνεται ή «κοινή γνώμη». Εις καιρούς άποστασίας όμως έργάζεται με πολλόν ζήλον για να γίνη τό αντίθετο, διαπλ. να δηλητηριάζεται ή «κοινή γνώμη», να διαφθείρεται ό λαός, να ύμνηται ή κακία και να διακωμωδείται ή άρετή. Πολλάκις ό τύπος έκμεταλλευόμενος άγρίως τις αντίληψεις για έλευθεροτυπία γίνεται ασύδοτος και με τά έπισίχυντα ρυπαρογραφήματά του, χύνει τό δηλητήριο στην κοινωνία, ύποσκάπτει τις παραδόσεις του λαού, άνατινάσσει τά θεμέλια της οικογενείας και ένοπείρει τό χάος. Άσφαλώς τότε τό κράτος καθόλου δέν περιορίζει την έλευθερίαν της σκέψης, άλλα σώζει την κοινωνία, άν πατάσῃ άκάμπτως την ρυπαρογραφίαν. Είναι θεαίως έλεύθερος ό τύπος, άλλ' υπό τόν όρον να μη χρησιμοποιή την έλευθερίαν του επί θλάθ των άλλων ύλική και ήθική. "Όπως έλεύθερος είναι και ό πολίτης, έφ' όσον δέν καταχράται της έλευθερίας του προς βλάθην των άλλων έπίσης έλευθέραν πολιτών. Άλλως είναι όπόδικος εις τόν νόμον. Δυσ-

τυχώς όμως ή «έλευθερία» ύφώνεται πολλές φορές στη θέση ειδωλικής θεάπτης, που για χάρη της θυσιάζονται και τιμή και ήθική και τά πάντα. Τότε άκριβώς έπειθεί ό άνθρωπος θυσιάζει τά πάντα κατανατῶ δούλος.

Σ τις μέρες μας τό έντυπον ως μέσον έμπορικής έπιχειρήσεως και κερδοσκοπίας έχει κατακλύσει κάθε γωνία της γης. "Έτσι έλέπουμε πώς — κατά γενικό κανόνα — έχει χάσει τό δρόμο του και έν τη έπιδιώξει του κέρδους κολακαυεί τις κατώτερες τάσεις του ανθρώπου και τόν έξωθεί στην ύλιστική ζωή. "Όμως είναι ευτύχημα που ύπάρχουν και βιβλία ζωογόνα που είναι άγαθουργήματα, που φραγματίζουν, έξευγενίζουν, που άποτελούν ίσχυρά τονωτικά. Μάς βοηθούν εις τό να ρίψωμεν άνάμεσα εις τόν σάλον και τά ρεύματα των παθών τά θεμέλια σταθεράς βουλήσεως...

Η παράδοξα και κρίσιμη έποχή μας έπιτυχημένα χαρακτηρίστηκε σαν μία «ο ρ ι α κ ή» έποχή. Εύρισκόμεθα εις τά άκραία όρια μεταξύ ζωής και καταστροφής, πολιτισμού και βαρβαρισμού, ύπάρξεως και μη ύπάρξεως. Σήμερα κυβερνάει ό άχαδελφισμός, ή dolce vita και ό μηδενισμός, ή ζάλη και ό ύλιγγος. Ό άνθρωπος σήμερα περισσότερο παρά ποτέ άλλοτε βρίσκεται άντιμέτωπος σε έντονος ανάγκης και άγωνιώδη προβλήματα, ψυχικά έχει μονωθεί μέσα στο κοινωνικό σύνολο, έχει βρεθί άποκλεισμένος χωρίς κί' ό ίδιος να ξεριπώ, στα τείχη ενός άφόρητου έγωϊσμού.

Με μαδημένα τά φτερά του ό άνθρωπος έρπει σήμερα στη ρουτίνα και στη συμβατικότητα. Τά ψηλά πετάγματα είναι γι' αυτόν άποκρουστικά, γιατί συνήθεισε οι άναζητήσεις του να μην είναι πού ψηλά από τό χώμα. Έν τούτοις ό άνθρωπος των καιρών μας κOURασιμένος από την περιπλάνηση στα βαλτωνέρια της ύλης, ποθεί πάσχα την άσση του πνεύματος. Άναζητεί την άνάπαυση και τη δροσιά στις «πηγές των υδάτων». "Εκείνος ό όποιος θέλει να είναι άληθινός άνθρωπος πρέπει να τρέφεται και να δροσίζεται από ζωντανές πηγές. Βασικόν στοιχείον έπιδιώσεως και άνανεώσεως των ανθρώπων του πνεύματος είναι ή συνεχής και έπίμονη άντληση από τις πηγές. Αυτή ή μεγάλη ανάγκη αρχίζει να γίνεται ιδιαίτέρως αισθητή σήμερα εις τόν άνθρωπον. Ταλαιπωρημένη ή σύγχρονος Εύρώπη από τούς διαφόρους Μάρξ και Φρόντ, οι όποιοι προσάθησαν να της άφαιρέσουν κάθε πνευματικό ήθος, καταπληρωμένη από τούς συγχρονους πολέμους και τις συνεχείς προετοιμασίες πολέμων, ασφυκτίσχα μέσα στο άγχος της τεχνικής εξέλιξεως, στρέφεται με πόθον βαθόν και δίψαν άκόρεστον «έπί τάς πηγάς των υδάτων». Καί συγκεκριμένα προς τάς τρεις ζωογόνους πηγάς της χριστιανικής μας ύπάρξεως: την Άγίαν Γραφήν, τούς Πατέρες και την Λειτουργίαν. Εις τούς τρεις αύτους άρχαίους θησαυρούς ό σύγχρονος άνθρωπος δέν ζητεί άπλώς άρχαία κεμήλια, άλλα ζωνή άληθινή και γνησίαν. Με τόν τρόπον αυτόν ζητεί να πληρώσῃ τόν άληθινόν άνθρωπον και τόν άληθινόν Θεόν. Διά τουτο ό σύγχρονος άνθρωπος στρέφεται με άληθινήν πείναν και δίψαν προς τάς πηγάς του ζώντος ύδατος, ως προς κάτι άπαραίτητον διά την ύπαρξίν του». Δέν είναι, λοιπόν, καθόλου παράδοξη ούτε και άνεξήγητη ή τροπή του σύγχρονου ανθρώπου προς τό άγνωστον μεταλλείον που λέγεται Χριστιανισμός. Γιατί τό δέντρο που φύτρωσε στο Γολγοθά κλείνει μέσα του μία άκατάλυτη και πάντα νέα δύναμη που και στην έποχή μας γεννά θουμισμό και κατάπληξη.

Σ τις μέρες μας, όποτε γίνονται διαρκώς και νέες άνακαλύψεις νέων ήθωμων εις τούς τομείς

της τεχνικής, της φυσικής, της ψυχολογίας κλπ. χρειάζεται να γίνεται μία έκ νέου ανακάλυψη του μυστηρίου του Λόγου του Θεού. Σήμερα υπό την πίεση της αγωνίας της εποχής μας, σκάπτουν βαθύτερα εις τὸ ἀγνωστον αὐτὸ μεταλλεῖον καὶ εὐρίσκουν ὄλοεν καὶ νέα κοιτάσματα, τὰ ὁποῖα θέλουν μίαν ἀληθινὴν ἀνανέωση καὶ ἀποσχολαστικοποίηση τῆς θεολογίας καὶ τῆς χριστιανικῆς διανοήσεως. «Μέσα ἐκεῖ ἀνακαλύπτουν μίαν γνησίαν ἀνθρωπολογία καὶ κοινωνιολογίαν, ἕνα ἀληθινὸν ἀνθρωπισμὸν, περσοναλισμὸν καὶ ὑπαρξισμὸν, ἕνα δροσερώτατον καὶ πάντοτε σύγχρονον μήνυμα ἐλευθερίας καὶ ἀγάπης». Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀφοπλίζονται. Κι' οἱ σθεαροὶ ἐχθροὶ ποὺ ἀπειλοῦσαν τὸν Χριστιανισμὸ ἀνέκαθεν ἦσαν δύο: ὁ ἕνας ἐξωτερικώτερος, ὁ ὀρθολογισμὸς, καὶ ὁ ἄλλος ἐσωτερικώτερος, ἡ τυποποίηση.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι μεγάλοι ἐπιστήμονες ἄλλων κλάδων τῆς περιωπῆς τοῦ Werner Jager καὶ Igor Caruso στρέφονται μὲ ἀκατάχαση δίψα στὴς πηγὲς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ὁ Werner Jager ἀφιέρωσε τὶς τελευταῖες δεκαετίες τῆς ἐπιστημονικῆς του ἐρευνας στὴ μελέτη ὅχι πλεόν τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ τοῦ Γρηγορίου Νύσσης. Ὁ Igor Caruso τονίζει ὅτι «θὰ ἐπρεπε μίαν ἡμέραν ἡ ζωολογία διδασκαλία τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπολογίας νὰ ἀντλήσῃ διδάγματα ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν τῶν πατέρων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας». Δικαιολογημένα, λοιπόν, ὁ Ἀρνολντ Τόμμητ, ἔγραφε πρὶν ἀπὸ δύο χρόνια: «ἡ ὥρα τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔφθασε». Τοῦτο δέ, διότι ἡ δημοκρατικὴ προσφορά τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν ἔγκαιρα παρὰ στὴν προβολὴ ἐνὸς ὀλοκληρωμένου προσανατολισμοῦ. Ἡ προσφορά ὅμως αὐτὴ δὲν εἶναι κάτι τὸ «ἔτοιμον», ἀλλὰ προέρχεται μόνον ἀπὸ τὴν προσπάθειαν μεταμορφωτικῆς ἀφομοιώσεως» ἐκ μέρους τῶν πιστῶν.

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι «ζῶν καὶ ἐνεργῆς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πάσαν μάχαφραν δίστομον» (Ἐβρ. δ' 12). Δὲν εἶναι — ὅπως παρουσιάζεται δυστυχῶς ἀπὸ πολλοὺς — ἐξηρὸς καὶ ἀπολιθωμένος, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν ζωντανὸς καὶ δραστηκός. Δὲν ἐγράφῃ ἀπλῶς πρὸ 2.000 ἐτῶν, ὅπως συνηθίζομεν νὰ λέγομεν. Εἶναι αἰώνιος καὶ ἐπομένως καὶ σημερινός. «Ὅταν εἰς κάθε ἀνοιγμα τοῦ Εὐαγγελίου προβάλλεται ὡς βασικὸ ἐρώτημα τὸ «τί λαλήσει ἐν ἐμοὶ Κύριος;», ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ γίνεται γιὰ τὸν καθένα μίαν καθημερινὴ ἀποκάλυψις, ἕνα φανέρωμα τοῦ Αἰωνίου στὴν ἀπομερινότητά μας, μίαν κοινωνία μὲ τὸν ζῶντα Θεόν, μίαν θεῖαν μετάληψη.

Ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωση Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν καὶ ἡ Ἀδελφότης Θεολόγων «Ζωή» ὀργάνωσαν τὴν Ἐκθεση Χριστιανικοῦ Βιβλίου, γιατί πιστεύουν ὅτι μὲ τὴν προβολὴ τοῦ Χριστιανικοῦ ἐντύπου σπὸ εὐρὸ κοινὸ προσφέρουν θάλασμο καὶ τοποθετοῦν ἔστω ἕνα λιθάρι στὸ γὰρ ποὺ καταρριπώθηκε καὶ ποὺ λέγεται Χριστιανός.

Εἶναι εὐτύχημα πῶς ἡ Ἐκθεση ἀγκαλιάστηκε μὲ ἀγάπη τόσο ἀπὸ ἐπιστήμους ὅσο κι' ἀπὸ τὸν τύπο, τὴν πληρῶσα καὶ τὸ ραδιόφωνο. Καὶ ἀσφαλῶς εἶναι πρὸς τιμὴ καὶ τοῦ τύπου μας καὶ τῆς τηλεδρασίης καὶ τοῦ ραδιοφώνου, γιατί βοήθησαν ὅσο μποροῦσαν γιὰ τὴν προβολὴ τῆς Ἐκθέσεως. Τόσον εὐνοϊκὴ ἦταν ἡ ἀπάντησή της ὥστε ζητήθηκε εἰμίονα νὰ ὀργανωθῇ καὶ σὲ ἄλλες πόλεις τῆς νήσου μας.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Π. ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

## ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

(Τὰ πορίσματα ἐνὸς ἐκπαιδευτικοῦ συνεδρίου)

Εὐλογημένος νάνα ὁ Κάδμος, οἱ Φοῖνικες, ἢ ὁ ὀποιοσδήποτε ποὺ ἀνεκάλυψε τὸ βιβλίον.

(Καρλάυλ).

Τὸν τελευταῖο καιρὸ συγκροτήθηκε στὴν Ἀμερικὴ ἕνα συνέδριο ἐκδοτῶν βιβλίων ποὺ σημείωσε μεγάλη ἐπιτυχία, γιατί δὲν περιορίστηκε μόνον στὶς στατιστικὰ πωλήσεως, κερδῶν καὶ ζημιῶν, μὰ ἀσχολήθηκε πρὸ πολλῶ μὲ τὸν μορφωτικὸ ρόλο ποὺ παίξει τὸ βιβλίον, κυρίως στὴν ἐποχὴ μας. Ἀκόμα ὁ γενικώτερος ρόλος τῆς παιδείας ἔγινε θέμα συζητήσεως καὶ ἀκουστήκανε ὠρισμένες καθαρῆς ἀπόψεις ποὺ εἶναι ἀληθινὲς γιὰ κάθε ἐποχὴ.

Τρεῖς εἶναι οἱ κυριώτερες ἀπόψεις γιὰ τὴν χρησιμότητα τῶν σχολικῶν βιβλίων: 1) οἱ περισσότεροι ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν παιδείαν πιστεύουν πῶς τὸ βιβλίον εἶναι σπουδαιότατο καὶ ἀναγκαῖοτατο στοιχεῖο στὸ σχολικὸ πρόγραμμα.

2) Καθηγητὲς Πανεπιστημίων, ἐπιθεωρητῆς, εἰδικοί καὶ συγγραφεῖς πιστεύουν πῶς τὸ βιβλίον εἶναι ἐντελῶς ἀνήρητο γιὰ τὴν τάξη καὶ τὸν διδάσκοντα. Γι' αὐτοῦς, ὅπως καὶ τὰ χρήματα, τὸ βιβλίον εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ κάθε κακοῦ, καὶ ἔχει ἀντιδραστικὴ ἐπίδραση στὴν ἐκπαιδευτικὴ πορεία.

3) Τέλος, εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ πιστεύουν πῶς τὸ βιβλίον σήμερα χρειάζεται καὶ τολμηρὴ μεταρρύθμιση, χωρὶς νὰ ἴσως πῶς μπορεῖ νὰ γίνῃ τοῦτο.

Δὲν ὑπάρχει καμιά ἀμφιβολία πῶς οἱ δύο τελευταῖες κατηγορίαι τῶν ἀρνητῶν τοῦ βιβλίου ἀντλοῦν τὰ συμπεράσματά τους ἀπὸ τὴν κακὴν χρῆσιν τοῦ βιβλίου ποὺ γίνεται στὰ σχολεῖα ἢ ἀκόμη καὶ τῶν κακῶν σχολικῶν βιβλίων ποὺ κυκλοφοροῦν, αὐτὸ τὸ τελευταῖο συμβαίνει ἀπόλυτα μὲ τὰ σχολικὰ βιβλία ποὺ χρησιμοποιοῦμεν ἐδῶ καὶ στὴν Ἑλλάδα. Ὅτι, λοιπὸν φταίει δὲν εἶναι τὸ βιβλίον, εἶναι τὸ εἶδος καὶ ὁ τρόπος ποὺ χρησιμοποιοῦμε τὸ βιβλίον. Γι' αὐτὸ παρὰ νὰ ἐκφραζόμεστε κατὰ τῆς χρησιμότητος τοῦ βιβλίου εἶναι καλύτερα νὰ διορθώσουμε αὐτὸ καὶ νὰ μάθουμε πῶς νὰ τὸ χρησιμοποιοῦμε.

Τὸ σχολικὸ (γιατὶ μ' αὐτὸ ἀσχολούμεθα ἐδῶ) λοιπὸν βιβλίον εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ἐκπαίδευση, τὸν μαθητὴ καὶ τὸν δάσκαλο. Γιὰ νὰ εἶναι ἕνα βιβλίον τέτοιο πρέπει ὁ συγγραφεὺς νὰ καταρωθῶς ὠρισμένους ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς, σχετικὰς τόσο μὲ τὴν μέθοδο διδασκαλίας ὅσο καὶ μὲ τὴν ψυχολογία τῆς ἐποχῆς. Πρέπει κυρίως νὰ προσέξῃ στὴ γενικὴ διάταξιν τοῦ ὅλκου τοῦ, ποὺ δὲν πρέπει νὰ στηρίζεται στὴ λογικὴ μὰ στὴ ψυχολογία, χρησιμοποιώντας τὴν πείρα του γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ καθορίξῃ τὴν ὀρθὴ συνέχεια τῶν ἰδεῶν, τῶν συλλήψεων, καὶ τὴν σειρά τῶν ἐπιδεικτικῶν ποὺ χρειάζονται γιὰ τὴν ἀποτελεσματικὴ μάθησι. Μερικοὶ σχολικοὶ συγγραφεῖς ἀποτυγχάνουν γιατί πιστεύουν πῶς ἔκείνο ποὺ προέχει εἶναι ἀπλῶς ἡ μεταφορά τοῦ θέματος. Ἀποτυγχάνουν νὰ συνδυάσουν τὸ θέμα μὲ τὴν πορεία τῆς σκέψης. Ἄγνοοῦν πῶς τὸ κυριώτερον πράγμα σ' ἕνα σχολικὸ βιβλίον δὲν εἶναι τὸ θέμα, τὸ ὄλκον, μὰ ὁ τρόπος ποὺ μπορεῖ ὁ μαθητὴς νὰ ἀντλήσῃ τὶς πληροφορίες του ἀπὸ τὸ ὄλκον. Χρειάζεται μεγάλῃ τέχνῃ καὶ πείρα γιὰ νὰ μπορέσῃ ὁ συγγραφεὺς νὰ δώσῃ τὴν οὐσίαν καὶ συγχρόνως νὰ ὑποδείξῃ πῶς αὐτὴ ἢ οὐ.

σία θα χρησιμοποιηθῆ γιὰ τὴν ἐξαγωγή συμπερασμάτων.

Εἶναι δηλαδή ἓνα καλὸ βιβλίον ἕνας βοηθὸς δάσκαλος πού παίζει τρομακτικὸ ρόλο στὴ παιδεία. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά πρέπει νὰ σημειώσουμε ἐδῶ πὼς εἶναι ἐφαλμένη ἡ γνώμη πὼς τὸ βιβλίον μπορεῖ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν δάσκαλο. Γιατὶ ὁ συγγραφεὺς του δὲν μπορεῖ νὰ ξέρῃ τίς εὐκαιρίες διδασκαλίας πού ἐγγείρονται σὲ μιὰ τάξη γιὰ ἓνα ζήτημα. Ἀκόμη δὲν μπορεῖ νὰ ἀπαντήσῃ στὶς διάφορες ἀπορίες — τοῦτα ὅλα μονάχα ὁ δάσκαλος μπορεῖ νὰ κάνῃ.

Συγκεκριμένα τὸ σχολικὸ βιβλίον βοηθεῖ:

1) τὸν δάσκαλο νὰ ὀργανώσῃ τὴν σχολικὴ ἐργασία καὶ νὰ δώσῃ σ' αὐτὴ ἐνέργεια. Βοηθεῖ νὰ θεθοῦν σκοποὶ καὶ περιέχει ὄλιγον πού βοηθεῖ τὸν δάσκαλο νὰ ἀντιμετωπίσῃ τίς ἀτομικὲς διαφορῆς. Ἐπίσης περιέχει εἰσηγήσεις γιὰ ἐργασία παρὰ-πλήρη μὲ ἐκείνη πού γίνεται στὴ τάξη, ἔτσι πού τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ μαθητῆ αὐξάνονται καὶ ἡ γνώση του ἐπὺρύνεται.

2) Εἶναι τὸ βιβλίον πολὺ χρῆσιμο στὸν πρωτοδιωριζόμενον δάσκαλο, πού δὲν ἔχει ἡν πείρα τῆς διδασκαλίας, παρ' ὅλο πού πῆρε διδακτικὴ. Μέχρι νὰ ἀποκρίσῃ αὐτὴ τὴν πείρα τὸ σχολικὸν βιβλίον εἶναι καθηγητῆς του. Τὸ βιβλίον εἶναι ἀκόμη ὁ μοναδικὸς σύμβουλος προσώπων ἀνειδικεῦτων καὶ μὴ προσόντων, πού καμιά φορά προσλαμβάνονται γιὰ νὰ πληρῶσουν τὰ κενά.

3) Ἡ αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν ὅταν δὲν συνοδεύεται ἀπὸ τὴν ἀνάλογη αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δασκάλων δημιουργεῖ προβλήματα κατάρτισεως τῶν μαθητῶν, προβλήματα, πού ἔν δὲν λύονται ὀριστικά ἀπὸ τὸ σχολικὸ βιβλίον, ἀντιμετωπίζονται ἱκανοποιητικά.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ συνεδρίου ἀκούστηκαν μερικὲς σοβαρῆς σκέψεις γιὰ τὸ μέλλον τοῦ σχολικοῦ βιβλίου, ὅπως αὐτές:-

1) Τὸ σχολικὸ βιβλίον θὰ συνεχίσῃ νὰ εἶναι ἡ κυρία πηρὴ διὰ τὸν δάσκαλον καὶ τὸν μαθητῆ. Τὰ ἄλλα ὄλικά καὶ τεχνικά μέσα θὰ ἐμπλουτίσουν καὶ θὰ αὐξήσουν τὸν ρόλο τοῦ σχολικοῦ βιβλίου στὴ διδασκαλία, ἀλλὰ οὐδέποτε θὰ τὸ ἀντικαταστήσουν.

2) Εἶναι ἡ πίστη μας, εἶπε κάποιος, πὼς τὸ σχολικὸν βοήθημα παραμένει τὸ πῶς βασικὸ διδακτικὸν βοήθημα πού ἔχουμε στὴ διάθεσίν μας. Πειραματιζόμεθα φυσικά μὲ τίς νεώτερες μεθόδους διδασκαλίας, ὅπως μὲ τίς διδασκαλικὲς μηχανές, τὴν τηλεόραση κλπ., ἐν τούτοις πιστεύουμε πὼς τὸ σχολικὸν βοήθημα θὰ εἶναι βασικὸ καὶ ἀναγκαῖο γιὰ νὰ στηρίξῃ καὶ θεμελιώσῃ σ' αὐτὰ τὰ προγράμματα, τὴν ἀκρίβεια καὶ ἐπὶ πλέον τὴν ἐδουλογία πού χρειάζεται σ' ἓνα καλὸ ἐκπαιδευτικὸ πρόγραμμα.

3) Χωρὶς τὸ σχολικὸν βοήθημα, πολλοὶ διδάσκαλοι καὶ τάξεις ἀγωνίζονται ἀσκόπα. Μόνον ὁ πῶς ἐμπειρὸς δάσκαλος πρέπει νὰ τολμήσῃ νὰ διδάξῃ χωρὶς τὸ σχολικὸν βοήθημα, ὅμως καὶ στὴν περίπτωση αὐτὴ μὴ συστηματικὴ περίληψη πρέπει νὰ δίδεται. Χωρὶς τὸ ἐγχειρίδιον, ὁ δάσκαλος πρέπει νὰ στηρίζεται στὶς δικές του δυνάμεις γιὰ νὰ μαζέψῃ ὄλικό, νὰ τὸ τακτοποιήσῃ στὴ προσήκουσα σειρά καὶ νὰ τὸ παρουσιάσῃ ἀποτελεσματικῶς. Αὐτὸ μερικὸι δάσκαλοι μποροῦν, καὶ πρέπει νὰ τὸ κάνουν, σὶ πῶς πολλοὶ ὅμως δὲν μποροῦν.

Τὸ Συνέδριον, ὅπως εἶπαμε, δὲν περιορίστηκε γύρω στὸ βιβλίον. Τοποθέτησε τοῦτο στὴ θέση του, στὴν παιδείαν, κτ' ἀσχολήθηκε ἔτσι μὲ τὴν ἴδια τὴν παιδείαν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων εἰπώθησαν καὶ οἱ ἀκόλουθες γνώμες γιὰ τὸν σκοπὸν καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς παιδείας.

1) Ὁλοκληρωμένο κλίμα τῆς μάθησης σήμερα

εἶναι ἐκεῖνο πού δίδει προτεραιότητα στὶς ἀτομικὲς συνήθειες καὶ ἐπιτεύξεις.

2) Ὁ κεντρικὸς σκοπὸς τῆς παιδείας πρέπει νὰ εἶναι ἡ καλλιέργεια τῆς ἱκανότητος τοῦ σκέπτεσθαι.

3) Τὸ Ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα πρέπει νὰ ἔχῃ σκοπὸν του, ὥστε ὁ μαθητῆς, ὕστερα ἀπὸ δώδεκα χρόνια φοίτησιν, νὰ βλέπῃ κάποια ὠφέλεια.

4) Τὸ μέγιστον πλεονέκτημα εἶναι ἡ ἀνθρωπιστικὴ παράδοσις, ἡ Δυτικὴ μὲ κληρονομία. Ἐάν μετατρέψουμε τὴν παιδείαν σὲ ἐπαγγελματικὴ ἐξάσκηση, θὰ χάσουμε αὐτὸ τὸ πλεονέκτημα.

5) Ἡ μοναδικὴ σπουδαία πράξις γιὰ νὰ καλλιτερεύσῃμε τὴν ποιότητα τῶν σχολείων εἶναι νὰ βάλωμε πῶς πολλὰ βιβλία στὰ σπίτια.

6) Θὰ προτιμῶσα, εἶπε κάποιος, νὰ ἔβλεπα λιγώτερον ἐνθουσιασμὸν γιὰ σχολικὰ μηχανήματα καὶ περισσότερα χρήματα στοὺς σχολικοὺς προϋπολογισμοὺς γιὰ βιβλία.

Δὲν ξέρω ἐν ὑπάρχει ἀντίρρηση στὶς πῶς πάνω γνώμες, μὰ ἐκεῖνο πού ἔχει σημασία εἶναι πὼς τὰ προβλήματα, τὰ βασικά, πού ἀντιμετωπίζει ἡ παιδεία εἶναι κοινὰ σὲ πολλὰ μέρη, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τίς ἰδιότυπες τοπικὲς συνθήκες. Ἐτσι θάλεγα πὼς ἡ δευτέρη γνώμη, γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς παιδείας, εἶναι πρόβλημα καθολικόν. Σ' αὐτὴν τὴν καλλιέργειαν τῆς ἱκανότητος τοῦ σκέπτεσθαι συντείνει πάρα πολὺ τὸ βιβλίον, καὶ μέσα καὶ πῶς ἀπ' αὐτό, ὁ συγγραφεὺς του. Παρ' ὅλο πού ἀναγνωρίστηκε στὸ συνέδριον πὼς οἱ ἀμερικανοὶ συγγραφεῖς σχολικῶν βιβλίων κράτησαν στενὴν σχέσηιν μὲ τίς σπουδαῖες ἐξελίξεις στὴν ἐκπαιδευτικὴν ἔρευνα, ἐν τούτοις ἐτανίσθη πὼς γιὰ νὰ συνεχισθῇ ἡ παιδεία πρέπει ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς νὰ ἔχουν σχέσηιν μὲ τὰ ἰδανικά τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας, τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πρωτοβουλίας καὶ τοῦ εὐγενικοῦ κοινωνικοῦ σκοποῦ. Παράλληλα τονίστηκε πὼς τὸ σχολεῖον πρέπει νὰ παρακολουθῇ τίς οικονομικὲς καὶ κοινωνικὲς ἀλλαγὰς γιὰ τὸ τοῦτο δὲν εἶναι ἐρημητήριον, οὔτε τόπος μόνον πνευματικῆς μάθησης, ἀλλὰ τὸ μέρος ὅπου ἀνταλλάσσονται σκέψεις γιὰ ὅλα τὰ θέματα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Πρέπει νὰ ὑπάρχει ἰσοζυγία στὰ μέσα διδασκαλίας. Καὶ αὐτὴν τὴν ἰσοζυγίαν θὰ τὴν προσφέρῃ ὁ δάσκαλος καὶ τὰ βιβλία. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου εἶναι συνήθως πρόσωπον μὲ ἀνώτερες ἱκανότητες καὶ πείρα στὴ διδασκαλία, πρόσωπον πού ἔχει τόσο τὴν ἐπιθυμία καὶ τὴν δημιουργικότητα νὰ βελτιώσῃ τὴν διδασκαλίαν τοῦ θέματός του. Κριτικὰ φέρεται πολὺ τῶσον ἀπὸ ἐκδότους ὅσο καὶ ἀπὸ τίς ὑπεύθυνες ἐκπαιδευτικὲς ἀρχές. Ἐτσι φαίνεται πὼς, ὕστερα ἀπὸ τὸν ἔλεγον αὐτῶν, τὸ βιβλίον πού εἶναι χρησιμώτατον γιὰ τὸ μαθητῆ, τὸν δάσκαλον καὶ γιὰ τὸ θέμα στὸ ὅποιον ἀναφέρεται.

Δρ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Λ. ΠΑΤΤΙΧΗΣ

## ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

### ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ἀ. Γεωργιάδην — Κυπρολέοντα:  
Ἐκ προμελέτης, Ἀθήνα, 1963.

Μὲ τὸν τίτλον: ΕΚ ΠΡΟΜΕΛΕΤΗΣ — Νουβέλλα, κυκλοφόρησε πρὶν λίγες μέρες ἓνας τόμος, πού περιλαμβάνει στὶς 175 σελίδες του 5 διηγήματα. Τὸ πρῶτον ἀπὸ αὐτὰ, πού φέρει τὸν τίτλον τοῦ βιβλίου, παίρνει τίς 120 σελίδες καὶ τὰ ἄλλα 4 τίς 55 σελίδες.

Συγγραφέας του έργου είναι ο γνωστός μας λογοτέχνης Α. Α. Γεωργιάδης Κυπριόλεων, καθηγητής στο Γυμνάσιον της Πόλης Χρυσοχού. Το έργο αυτό του κ. Κυπριόλεοντα, και σαν εμφάνιση και σαν περιεχόμενο είναι πολύ φροντισμένο. Τυπώθηκε στην 'Αθήνα από τον γνωστόν εκδότη Ι. Σιδέρη και κυκλοφορεί στο νησί μας μέσον του βιβλιοπωλείου Φιλιππίδη.

Το λογοτεχνικό αυτό έργο έρχεται να πληρώσει ένα κενό που από καιρό παρατηρείται στο νησί μας, και το κενό αυτό δεν είναι άλλο από την πεζογραφία, που αποτελεί αντίθεση με την ποιητική παραγωγή. Έκδόσεις ποιητικών συλλογών στο νησί μας βλέπομε πιο συχνά, καθώς και δημοσιεύσεις στίχων στον ήμερήσιο και περιοδικόν τύπο, ενώ πεζογραφήματα στα βιβλία μορφή διηγημάτων και νουβελλών σπάνια βλέπομε.

Το περιεχόμενο του τόμου αυτού του κ. Κυπριόλεοντα είναι πολύ φροντισμένο κι οί ήρωες των διηγημάτων του ψυχολογικά ταιριαστοί. Η γλώσσα είναι τόσο καλά δουλεμένη και στρωτή, ώστε να τραβά τον αναγνώστη έπιμονα για να φτάσει στο τέλος και να αρχίσει να σκέφτεται πώς ή κοινωνία και το έγγις περιβάλλον δημιουργούν έγγληματικούς τύπους και διαφθοράν ήθων. Και τα 5 διηγήματα του τόμου αυτού είναι καλογραμμένα και έλκυστικά, μά ξεχωρίζουν άρεκτά τό: Έκ προμελέτης, ο γάμος της Δεμονιάς κι ο Χατζής των ροδακίνων.

Με την έκδοση αυτή αρχίζει να κερδίζει έδαφος ή διηγηματογραφία στο νησί μας, και από τον συγγραφέα του Έκ προμελέτης τόμου, άναμένομε συνέχεια του ώραιου πεζογραφικού του έργου.

Ν. ΚΛΗΡΙΔΗΣ

Γ. Θ. Ζώρα — Φ. Κ. Μπουμπουλίδου: Βιβλιογραφικόν Δελτίον Νεοελληνικής Φιλολογίας, Β', 1960. Σπουδαστήριον Βυζαντινής και Νεοελληνικής Φιλολογίας

του Πανεπιστημίου 'Αθηνών, 'Αθήνα 1961.

Μετά τό Α' τεύχος του Βιβλιογραφικού Δελτίου Νεοελληνικής Φιλολογίας (που περιλαμβάνει τά δημοσιεύματα του 1959), έξεδόθη τό Β' τεύχος με έπιμέλεια πάλι του Γ. Θ. Ζώρα, καθηγητού της Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιον 'Αθηνών και Φ. Κ. Μπουμπουλίδου, ύφηγητού της Νεοελληνικής Φιλολογίας στο ίδιο Πανεπιστήμιον.

Η χρησιμότης ενός τέτοιου έργου για τους μελετητές της Νεοελληνικής μας Φιλολογίας είναι προφανής. Ήδη τό πρώτον τεύχος έχει γίνει δεκτό με εύνοϊκότατα σχόλια. Με τό Β' τεύχος, που περιλαμβάνει τά δημοσιεύματα του έτους 1960, ή προσπάθεια συνεχίζεται με έπιτυχία. Στην αρχή παρατίθεται κατάλογος των έφημερίδων και των περιοδικών δημοσιευμάτων τά όποια έχουν άποδελτιωθή. Τό κύριον σώμα του Δελτίου χωρίζεται σε έννέα μέρη. Α' Γενικά Δημοσιεύματα, Βιογραφία —

Νεκρολογία, Β' Δημόδης Μεσαιωνική Λογοτεχνία, Γ' Δημόδης Άσματα — Μνημεία Λαϊκού Λόγου, Δ' Έλληνες λόγιοι μετά την Έλωσιν, Ε' Οί πρό της Άναγεννήσεως, Σ' Έπανήσιοι ποιητάι και πεζογράφοι, Ζ' Ρομαντικοί, Η' Ποίησις και Πεζογραφία 1880—1950, Θ' Κατάλογος χειρογράφων και Βιβλιογραφία.

Άπό τις Έλληνικές έφημερίδες άποδελτιώνται, «Τό Βήμα», ή «Έλευθερία» και ή «Καθημερινή» και όλα σχεδόν τά έλληνικά περιοδικά και τά ξένα τά άναφερόμενα εις την Έλληνικήν ιστορίαν και φιλολογίαν.

Εις τό δελτίον παρατίθενται 517 δημοσιεύματα. Για τά σημαντικώτερα από αυτά ύλάχει σύντομον σημείωμα, που άναφέρεται στο περιεχόμενον και τις άπόψεις του συγγραφέως, ή και σύντομος κρίσις για την μεθοδικότητα και συστηματικότητα της εργασίας του. Άναφέρονται άκόμη οί βιβλιοκριτές που έχουν γραφή για τό έργο, σε περιοδικά ή έφημερίδες.

Με την εύκαιρία αυτή θεωρούμε σκόπιμο ν' αναφέρουμε μερικά από τά σημαντικώτερα φιλολογικά έργα που δημοσιεύτηκαν τό 1960 στα έλληνικά και τά όποια παίρνομε από τό δελτίον.

Μάνη Εύ., Άνδρέας Μουστοξύδης, Άθήνα 1960 (σελ. 400).

Ζώρα Γ. Θ., Έπτανησιακά μελετήματα, τόμ. Α' + Β'.

Λ. Πολίτη: Διον. Σολωμού, Άπαντα, τ. Β'.

Νέα Έστία: Άφιέρωμα εις Άνδρέαν Κάλδον, σελ. 356).

Κ. Παλαμά: Γράμματα στη Ραχήλ, Έπιμέλεια Γ. Π. Κουρνούτου.

Δόξα Άγγέλου: Παλαμάς, (ψυχολογική άνάλυση του έργου και της ζωής του).

Χουμουζίου Αϊμ.: Ο Παλαμάς και ή έποχή του, τόμ. Γ' (σελ. 410).

Περάνθη Μιχ.: Κρυστάλλη, Άπαντα (σελ. 357).

Βρεττάκου Νικ.: Νίκος Καζαντζάκης (Η άγωνία του και τό έργο του) (σελ. 768).

Με την μορφή που παρουσιάζεται τό δελτίον είναι πολύ εύχρηστο, γιατί διακρίνεται για μεθοδικότητα και συστηματικότητα. Χρησιμώτατοι είναι δυό πίνακες, που παραθέτουν στο τέλος οί έπιμελητές της εκδόσεως. Στόν πρώτον πίνακα παρατίθενται με άλφαβητική σειρά τά όνόματα των συγγραφέων της βιβλιογραφίας και στόν δεύτερον περιλαμβάνονται τά κύρια όνόματα των άρθρων της βιβλιογραφίας. Μ' αυτόν τον τρόπο είναι εύκολώτατο για τον μελετητή να άνεύσει τά άρθρα και τά βιβλία που τον ενδιαφέρουν. Στόν Καθάριον για παράδειγμα αναφέρονται τά 24, 32, 398—407 άρθρα της βιβλιογραφίας, στόν Παλαμά τά 18, 39, 270, 276, 346, 349, 351—367 και 499.

Έλπίζομε πως και στο μέλλον οί κ.κ. Ζώ-

ρας και Μπουμπουλίδης δὲν θὰ φειστοῦν κόπον και θὰ μᾶς παρουσιάζουν τακτικά τὸ ἀξιόλογο δελτίο, πού, εἶναι ἀλήθεια, χρειάζεται πολλή φροντίδα και κόπος, γιὰ νὰ παρουσιασθῆ ἔτσι ἄριστο και εὐχρηστο γιὰ τοὺς μελετητές.

Ν. Σ. ΣΠΑΝΟΣ

## ΘΕΑΤΡΟ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΩΝ

**Ζαχ. Παπαντιωνίου:** Ὁ ὄρκος τοῦ πεθαμένου, ΕΘΑ Ἔγκωμης Λευκωσίας, σκην. Ν. Παναγιώτου.

Ἔχω τὴν ἀποψη πὼς ἡ μεταφορὰ στὸ θέατρο ἐνὸς δημοτικοῦ τραγουδοῦ εἶναι ἐπικίνδυνο ἐγχείρημα. Πρέπει νὰ ξεφύγης πολὺ ἀπὸ τὸ ποίημα, νὰ ἐνεργήσης ἐλεύθερα γιὰ νὰ μπορέσης νὰ δώσης σκηνηκὴν οἰκονομία στὸ ἔργο σου. Ἀλλὰ ὁ θεατῆς ἀντιδρᾷ δυσμενῶς ὅταν τὸ τραγοῦδι τοῦ εἶναι πολὺ οἰκειο, τῆς καθημερινῆς του ζωῆς και αἰσθήματος. Ἄν κρατηθῆς πιστὰ στὸ μῦθο και τὰ καθέκαστά του τότε ὑπάρχει ὁ μεγάλος κίνδυνος τῆς μονοτονίας ἢ (συνχότερα) τῆς ἀπὸ σκηνης διδασκαλικῆς ἀναλύσεως.

Δυστυχῶς ὁ «Ὁρκος τοῦ πεθαμένου» τοῦ Ζαχ. Παπαντιωνίου μπορεῖ νάχη μὰ ἀνεχτὴ σκηνηκὴ οἰκονομία (ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πράξη τοῦ στοιχειωμένου λόγγου), νὰ κρατήθηκε μὲς τὸ μῦθο χωρὶς τολμηρὸς ἀλλαγές, μὰ δὲν ξεπεράσε τὸ ἐπίπεδο τῆς ἀπλῆς ἠθογραφικῆς προσπάθειας. Ἡ συνεχῆς χρῆση λαογραφικῶν στοιχείων (κλύδωνας, ἐξήγηση γιὰ τὰ ξωτικά τοῦ λόγγου κλπ.) δίνουν τὴν ἑλληνικὴ ἀτμόσφαιρα, δὲν δημιουργοῦν ὅμως συγκρούσεις, ἀπρόβλεπτα κλπ.

Οἱ ἐρασιτέχνες τοῦ Σωματείου ΕΘΑ Ἔγκωμης — Λευκωσίας πραγματικὰ δουλέψανε σκληρὰ γιὰ ν' ἀνεβάσουν τὸ ἔργο αὐτό, πού ἔχει ἀρκετὲς δυσκολίες. Δὲ θὰ μπορούσε νὰ ξεχωρίσης τὸν ἕνα ἐρασιτέχνη ἀπὸ τὸν ἄλλο. Ὁ καθένας τους δούλεψε καλά κ' ἔπαιξε τὸ ρόλο του μὲ συναίσθηση. Εὐτυχῶς μόνον ἕνας-δύο και σὲ πολὺ λίγες στιγμὲς ξεφύγανε ἀπὸ τὴ στρωτὴ ὁμιλία γιὰ ν' ἀπαγγείλουν τὰ λόγια τους.

Ἡ δυσκολία στὸ χορὸ τῶν νεράιδων (πού θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ ἄστοχη ἐπίδειξη μπαλλέτου) ξεπεράστηκε μὲ μὴ πολὺ ἀπλὴ και λιτὴ χορογραφία. Τὰ σκηνηκὰ τῆς πρώτης και τελευταίας πράξης ἀρκετὰ καλά και βοηθητικὰ γιὰ τίς κινήσεις στὴ σκηνή. Τὰ σκηνηκὰ τῆς Ἀφρικῆς και τοῦ δάσους ἦταν κάπως παραφορτωμένα και βαρειά. Θὰ μπορούσε νάχανε μεγαλύτερη ἀπλότητα καὶ σχήματα και χρώματα, ἔστω κ' ἂν τὰ συμβαίνονταν ἦταν κάπως «φοβερά και τρομερά».

**Ἀ. Α. Γεωργιάδη Κυπρολέοντα:** Ἐξιλέωση, ἔρασ. Πόλεως Χρυσοχοῦς, σκην. τοῦ ἴδιου.

Ὁ Ἀπελευθερωτικὸς Ἀγὼνας μας 1955—

1959 φαίνεται πὼς γιὰ πολὺ καιρὸ θάνα πηγὴ θεμάτων γιὰ τὴν ἐπιτόπιά μας λογοτεχνία. Ἄν ἀκόμα δὲν δόθηκε τὸ ἄριστο ἔργο δὲ σημαίνει πὼς τὸ ὅτι ἐμπνέεται ἀπὸ αὐτὸν δὲν ἀποτελεῖ μὴ πνευματικὴ κίνηση ἀξία προσοχῆς και μελέτης.

Ὁ Ἀ. Γεωργιάδης Κυπρολέοντας ἔγραψε και ἄλλα θεατρικὰ ἔργα — τὸ ἕνα ἀνεβάστηκε ἀπὸ θίασο στὴ σκηνὴ τοῦ «Ἐθνικοῦ Θεάτρου» — κ' ἕνα ἄλλο βραβεύτηκε σὲ θεατρικὸ διαγωνισμὸ τῆς Ἀθήνας. Ἀμέσως μετὰ τὸ τέλος τοῦ Ἀγὼνα ἀνέβασαν σχολεῖα μικρὰ μονόπρακτὰ του μὲ θέματα παρμένα ἀπ' αὐτόν. Τὸ ἔργο του ἢ «Ἐξιλέωση» βραβεύτηκε στὸ θεατρικὸ διαγωνισμὸ τοῦ Τμήματος Πνευματικῆς—Πολιτιστικῆς Ἀναπτύξεως Γραφείου Ἑλληνικῆς Παιδείας. Ἡ κριτικὴ ἐπιτροπὴ ξεχώρισε τὴν σκηνηκὴ οἰκονομία τοῦ ἔργου. Πραγματικὰ τὸ ἔργο αὐτὸ ἔχει ἀρκετὴ κίνηση και συγκρούσεις σὲ πολλὰ μέρη. Μερικοὶ τύποι διαγράφονται πολὺ καλά. Λίγο δύσκολο νὰ παραδεχθῆς πὼς ὁ δάσκαλος μὲ τὸ νὰ παραδοθῆ γιὰ νὰ ἐκτελεσθῆ ἕστερα ἀπὸ τὴν προδοσία του (ἔστω κ' ἂν δὲν ἦταν γιὰ τὰ λεφτὰ πού πρόδωσε) μπορεῖ αὐτὸ νὰ τὸν ἐξιλέωνε στὴ συνείδησή μας. Αὐτὸ εἶναι ἡ προσωπικὴ μου ἐπιφύλαξη. Ὅτι ὑπάρχει δράμα στὸν προδότη πού δὲν πληρώθηκε γιὰ τὴν πράξη του, ἀλλὰ ὑποχώρησε ἀπὸ ἀδυναμία, παραπλάνηση κλπ. εἶναι ὀλοφάνερο. Ἐξιλεώνεται ὅμως μὴ παράδοση γιὰ νὰ ἐκτελεσθῆ ἢ μὲ μὴ αὐτοκτονία πού δείχνουν και τὰ δύο ἀπλῶς μετάνοια; Νομίζω ὄχι!

Οἱ ἐρασιτέχνες τῆς Πόλης προσπάθησαν. Μερικὲς στιγμὲς ἦταν ἀρκετὰ καλοὶ και γνήσιοι. Μερικὲς φορὲς ὅμως... ἀπαγγέλλανε, δίχως κανένα λόγο, πρᾶγμα ποῦδινε τὴν ἐντύπωση τῆς μὴ γνησιότητας. Τὰ σκηνηκὰ, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ τελευταῖο, ἦταν λιτὰ. Μπορεῖ κάλλιστα ἕνας νὰ ἐκτιμῆση γενικὰ τὴν ἐρασιτεχνικὴ αὐτὴ προσπάθεια ἐνὸς μικροῦ τόπου.

Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

## Η ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

**Μιχ. Πιτσιλλίδη:** Γιὰ ποιὸν νὰ θρέξῃ, ΟΘΑΚ, σκην. Θ. Σακέτα, τηλ. προσ. Χαρ. Πακαδόπουλου, σκην. Γιάν. Ρουσάκη.

Εἶν' ἀλήθεια πὼς ἐφέτος ἡ τηλεόραση ὑστέρησε στὸ θέμα τοῦ θεάτρου. Ἀντιλαμβανομαί τοὺς λόγους και νοιώθω τὴ δικαιολογία ὄχι τόσο στὴν ἔλλειψη χώρου στὸ στούντιο, ὅσο στὴ δυσκολία τοῦ ἔμφυχου ὄλιμου. Γιατὴ ἡ παρουσίαση ἐνὸς θεατρικοῦ στὴν τηλεόραση και πολλὴ προπαρασκευὴ χρειάζεται και ἐπιλογή ἠθοποιῶν ἀπὸ πολλοὺς κ' ὄχι ἀπὸ τοὺς δύο-τρεις διαθέσιμους. Ἐξἄλλου τὸ πρόγραμμα στὴν τηλεόραση γίνεται στίς ἐργάσιμες ὥρες τῶν ἐπαγγελματικῶς ἀπασχολημένων σὲ θεατρικοὺς ὀργανισμοὺς ἠθοποιῶν. Δὲ μπορῶ ν' ἀρνηθῶ τὸ δικαίωμα τοῦ σκηνοθέτη νὰ παρουσιάσῃ ἔργο ὅσο τὸ δυνατὸ πῶς ἄριστο κ' ὄχι γρήγορος αὐτοσχεδιασμοὺς μὲ τὸ ὄπως λά-

χει». 'Από την άλλη μεριά έργα που είχαν κάποια επιτυχία στη σκηνή είναι αμφίβολο αν θα πετυχαίνουν στην τηλεόραση. Άλλα παρουσιάζουν κάποιες σοβαρές δυσκολίες στην τηλεοπτική προσαρμογή.

Η θεατρική ήθογραφία του Μιχ. Πιτσιλίδη «Για ποιόν να βρέξη», είχε μία καλή επιτυχία στη σκηνή του ΟΘΑΚ. Την επιτυχία αυτή την είχε και στην τηλεόραση. Ο Χαρ. Παπαδόπουλος στην τηλεοπτική προσαρμογή του πολύ καλά ενεργώντας έδωσε στο έργο πολλή λιτότητα, αφαιρώντας κάθε έξωτερικό στολίδι, που μπορεί στο ανέθασμα πάνω στη σκηνή να δημιουργούσε κάποια άτυσφαιρα, αλλά έδω στην τηλεόραση θά σύγγιζε τὰ πράγματα, και θά βράδυνε τὸ ρυθμὸ τοῦ ἔργου. 'Επίσης δὲν χρησιμοποίησε χτυπητὰ ἔμφε παρὰ δύο γρήγορα καθαρώς ὀπτικά, (μὲ συνοδεία τὰ ἡχητικὰ) πὸν βροῖσκονταν μέσα στο πνεῦμα τοῦ ἔργου, ὅπως τὸ τρέξιμο τοῦ νεροῦ ἀπὸ τὴ βρύση καὶ ἡ κίνηση τῆς καμπάνας. Οἱ ἡθοποιοὶ ὑπῆρξαν ἀρετὰ συγκρατημένοι, χωρὶς προσπάθεια προσωπικῆς προβολῆς τους. Στὴν τηλεόραση ξεχώρισαν (χωρὶς νὰ ὑποτιμῶ τοὺς ἄλλους) ὁ Μούστρας κ' ὁ Παντελίδης.

Τὰ σκηνικά, χωρὶς νὰ φεύγουν ἀπὸ τὴ γραμμὴ τοῦ Ζωγράφου, δὲνανε ποιικιλία σὲς διάφορες εἰκόνες.

Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

## Η ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΔΜΩΝ

### ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΜΑΣ

(Ραδιοφωνική Έκπομπή στο Σταθμό των Ενόπλων Δυνάμεων Βορείου Ελλάδος)

Σήμερα, καθώς η γαλήνη αποκαθίσταται στη Κύπρο, το αγαπημένο Νησί, μετά από τόσους ήρωϊσμούς, τόσες μεγάλες ἀληθινοὶ τραγικὲς καὶ μεγαλειώδεις στιγμῆς, ὅπως σὲ παρόμοιες στιγμῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέσα στοὺς μακροὺς αἰῶνες τῆς ἱστορίας του, ὅμοια καὶ τώρα μὲ μὴ πνευματικὴ ἀντίση ἀναφαίνεται.

Αὐτὸ πὸν οἱ Κύπριοι μας ἔζησαν καὶ αἰσθάνθηκαν, πάει νὰ γίνῃ ὕμνος τραγοῦδι, ἀνάταση, ἔκφραση, πάει νὰ ἀποκρυσταλλωθεῖ σὲ ἔργα ὠραία, ἔργα πὸν σημαδεύουν μὲ νέα ἐποχῆ. Μὴ ἐποχῆ πὸν ἕνας δυναμικὸς, πάντα νέος στὴ ψυχὴ λαὸς ἀκατάβλητος, δημιουργεῖ.

Ὁ ἀγῶνας μετατοπίζεται καὶ γίνεται πνευματικὸς. Γιατὶ οἱ Ἕλληνες πάντοτε τάζουν τὸ πνευματικὸ ἀγαθὸ πᾶν ἀπὸ κάθε ἄλλο ἀγαθὸ τῆς ζωῆς καὶ δίνουν σὲ κάθε τοὺς ἀγῶνα τὸ ὕψιλό ψυχῆ λαός, ἀκατάβλητος, δημιουργεῖ.

Ὁρατὰ βιβλία, σὲ ποιητικὸ καὶ πεζὸ λόγο, ἐξαιρετὰ δοκίμια, βιβλία πὸν τὰ περισσότερα ἐκφράζουν τὶς μεγάλες στιγμῆς πὸν ἔζησαν τὰ ἀδελφία μας ἔρχονται κάθε λίγο. Ἀποκορύφωμα αὐτῆς τῆς κίνησης εἶναι τὸ λαμπρὸ Περιοδικὸ «Πνευματικὴ Κύπρος», πὸν συγκεντρώνει ὅτι ἐκλεκτότερο ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ἡ Μεγαλόνησος σὸ πνευματικὸ τομέα. Μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ μεγάλο σύγχρονο Ποιητὴ τῆς Κύπρου Ἰατρὸ κ. Κύπρον Χρυσάνθη, μὲ συνεργάτες ὅλους τοὺς ἐξέχοντες Κύπριους ποιητῆς, λογοτέχνες καὶ ἐπιστήμονες, ἡ «Πνευματικὴ Κύπρος» εἶναι τὸ ἀντιπροσωπευτικὸ πνευματικὸ ὄργανο, πὸν ξεδιπλώ-

νει μπροστὰ μας τὸ θαυμαστὸ σφίγγος τῆς ζωῆς τοῦ πνεύματος στὴ σύγχρονη μας Κύπρο.

Τὸ Περιοδικὸ ἐπιμελημένο καὶ πολυσέλιδο φθάνει τακτικὰ κάθε μῆνα, γιὰ νὰ φέρῃ στὴ νοσταλγικὴ Μητέρα Πατρίδα, τὴ πνοὴ Ἑκείνων πὸν τόσον ἀγάπησαν τὴν Ἰδέα πὸν αἰώνια τὴ θρέφει, τὴν Ἰδέα τῆς Ἐλευθερίας τῆς ἐθνικῆς, τῆς ἀτομικῆς, τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας.

Καὶ μὴ φορὰ τὸ χρόνο, ἡ «Φιλολογικὴ Κύπρος», μᾶς χαρίζει ἕνα ὀγκώδη καλλιτεχνικώτατο τόμο, ἕνα τόμο μὲ τὶς πὸν ἐκλεκτῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς συνεργασίες, πὸν εἶναι τὸ ἀποκορύφωμα τῆς λαμπρῆς πνευματικῆς προσπάθειας τῆς Μεγαλόνησου μας.

Πῶς νὰ μὴ θαυμάζει καὶ νὰ μὴ καμαρῶνῃ κανεὶς τὴ μεγάλη, τὴν ἀνυπολόγιστη σὲ Ἑθνικὰ ὀφέλη καὶ ἐθνικὸ μεγαλεῖο τούτῃ Προσφορᾷ;

Πῶς νὰ μὴν αἰσθάνεται ἐδναυμοσύνη πρὸς τοὺς πνευματικὸς ἀνθρώπους τῆς Κύπρου, πὸν δὲν φείδονται μόχθου καὶ θυσιῶν, γιὰ νὰ παρουσιάσουν τούτῃ τὴν ἐλπιδοφόρο ἀντίση τοῦ πνεύματος, σὸ Νησί πὸν θγαίνει μέσα ἀπὸ τὴν ἡρωϊκὴ, τὴν αἰματηρὴ καὶ ὑπερήφανη δοκιμασία, ὑπὲρ ποτὲ δυνατὰ, ἀκαταμάχητο, ἀγέρωχο, περήφανο καὶ ὠραίο, μὲ τὴ ἐσώτερη ἐκείνη ὁμορφιά, τοῦ πνεύματος, τῆς εὐγένειας τοῦ ἥθους!

Εἶναι ἀξιοὶ τῆς Ἑθνικῆς ἀναγνωρίσεως καὶ τοῦ θαυμασμοῦ οἱ πνευματικὸς ἄνθρωποι τῆς Κύπρου γιὰ τὸν ὠραίο, τὸν ὕψηλό, τὸν εὐγενικὸ ἀγῶνα πὸν ὀψεδύθησαν.

Σ τὸν ἀγῶνα αὐτὸ μὴ ἀπὸ τὶς πρώτες θέσεις κατέχουν οἱ Ἕλληνίδες τῆς Κύπρου μας. Αὐτὲς πὸν στὰ πικρὰ τελευταία χρόνια, ὅπως καὶ στὴ μακραίωνη ἱστορία τῆς Νήσου, χάρισαν θαυμαστῆς Ἡραίδες τὴν Ἑλένη Παλαιολόγου, τὴ Μαρία Συγκλητικὴ καὶ τόσες ἄλλες, πὸν ἀντάξια στὴ μνήμη τους στάθηκαν οἱ σύγχρονες, αὐτῆς πὸν στὴν εἰρηνικὸ πνευματικὸ ἀγῶνα δὲν ὑπέρσσαν νὰ μὴ δώσουν πρώτες τὸ παρὸν.

Μὲ κέντρο τὸ θαυμαστὸ τοὺς Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων στὴν Ἀρμόχωστο, πὸν ἐπὶ τριάντα ἔτα χρόνια εἶναι ἡ ἐθνικὴ Κυψέλη ὅπου συγκεντρῶναι τὶς καλῆς μέλισσες πὸν ἐργάζονται γιὰ τὸ μεγαλεῖο καὶ τὴ δόξα τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὴ Μεγαλόνησο, μὲ κέντρο τους τὸ Λύκειο, ὀκάνουν καὶ σήμερα τὸ ἀγέρωχο ἀνάστημά τους σὸ πνευματικὸ στίβο.

Ἄπειρα εἶναι τὰ ἔργα πὸν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ τὸ Λύκειο τὸν τελευταῖο καιρὸ. Αὐτὸ παραστάθηκε μὲ ἀγάπη καὶ ἀφοσίωση τὴ μεγάλη μας Ἑλληνίδα τὴν κ. Ἀθηνᾶ Ταρσοῦλη, νὰ συγκεντρῶσῃ τὸ πολῦτιμο ὄλικό της, πὸν διοχέτευσε στοὺς μνημιώδεις τόμο της «Κύπρος», εἰκονογραφημένους ἀπὸ τὴν ἴδια, πὸν εἶναι ὅπως γνωρίζουμε λογοτέχνης καὶ μεγάλη ζωγράφος ταυτοχρόνως. Ἔργο πὸν ἐπράβευσε ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν καὶ θά μείνῃ Μνημεῖο ἀθάνατο εἰς τοὺς αἰῶνες.

Αὐτῆς φιλοξενοῦν κάθε διανοούμενο καὶ καλλιτέχνη πὸν θά περάσῃ ἀπὸ τὸ Νησί, αὐτῆς διοργανῶναι τὶς διαλέξεις, τὶς καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεις, τὶς ἐθνικῆς γιορτῆς, τὶς θεατρικῆς παραστάσεις. Ἡ Ἑλληνίδα τῆς Κύπρου δίνει παντοῦ πρῶτῃ τὸ παρὸν στὴ πνευματικὴ ζωὴ καὶ στὶς ἐθνικῆς ἐκδηλώσεις.

Σήμερα τὸ ἔργο της αὐτὸ παίρνει μὴ νέα ἀποφασιστικὴ μορφή, μὲ τὴ λαμπρὴ Πνευματικὴ Ἔστια, πὸν ἀναγειρεῖ τὸ Λύκειο Ἑλληνίδων στὴν Ἀμμόχωστο δαπάναις τῆς Προέδρου καὶ Ἰδρυτριάς του κυρίας Μαρίας Π. Ἰωάννου. Πρὸ ὀλίγου ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ Πνευματικῦ αὐτοῦ

Ίδρύματος, που θα σκορπά τὴ φωτοβολία του ἀπὸ τὴ Μεγαλόνησο σὲ ὅλο τὸν Ἑλληνισμό. Γιατὶ ἡ Πνευματικὴ Ἔστια τοῦ Λυκείου Ἀμμοχώστου, ὅπως τὴν δραματίζεται ἡ Ίδρυτρια κ. Μαρία Π. Ἰωάννου, θὰ περιλάβῃ κάθε ἀξία ἐκδηλώσει τῆς Κύπρου, θὰ καταστή τὸ θάβρο, ἀπὸ ὅπου ἡ πλοῦσια πνευματικὴ παράδοση τοῦ Νησιοῦ θὰ ἐκκινήσῃ γιὰ νέες ἐπιτεύξεις, γιὰ νέες δημιουργίες.

Οἱ Ἕλληνίδες εἶναι υπερήφανες γιὰ τὴς ἀδελφές τους Κύπριες. Εἶναι υπερήφανες πού κράτησαν τὸ κεφάλι ψηλά σ' ὅλα τὰ χρόνια τῆς πικρῆς σκλαβιάς, πού ἀνέθρεψαν τοὺς Ἥρωες, πού πολέμησαν παλληκαρίσια στὸ πλευρὸ τῶν ἀνδρῶν, πού δὲ λύγισαν ἀπὸ τοὺς διωγμούς, τὴς λεηλασίες, τὴς φυλακίσεις, τὴς ἀγχόνες, ἔδωσαν πρῶτες σὲ κάθε στιγμή τὸ Ἡρωϊκὸ παράδειγμα. Καὶ σήμερα στέκουσιν αὐτὲς πρωτοπόρες στὴν ἐκπολιτιστικὴ κίνηση τοῦ Νησιοῦ, δίνουν τὸ μεγάλο, τὸ ἀμίμητο παράδειγμα.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος, καταθέτοντας τὸ θεμέλιο λίθο στὴν Πνευματικὴ Ἔστια τοῦ Λυκείου Ἀμμοχώστου καὶ ἀπευθυνόμενος στὴ Πρώτη Ἑλληνίδα καὶ Δημιουργό του σεβαστὴ δέσποινα κυρία Μαρία Π. Ἰωάννου ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιο τῆς Κυπρίας ἡ ὁποία, ὅπως ἐτόνισε, «προήγαγε κατ' ἐξοχή τὸ ἰδεώδες τῆς ἐλευθερίας καὶ διεμόρφωσε πνεύματα ἐλεύθερα καὶ φρονήματα υπερήφανα. Ὑπῆρξαν ταῦτα τὸ ἀκαταμάχητον ὄπλον διὰ τὴν ἀνάληψιν καὶ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ Ἀγῶνος μας καὶ εἶναι σημαντικὴ ἡ συμβολὴ τῆς εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς Κυπριακῆς Ἑλευθερίας. Ἡ θέσις τὴν ὁποίαν κατέχει εἰς τὴν πρόσφατον ζωὴν τῆς νήσου μας εἶναι περίοπτος καὶ τιμητικὴ».

Ποιὸς ἔπαινος θὰ ταίριαζε καλλίτερα σὲς ἀρετές τῆς;

Τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος παρακολουθεῖ τὴν κάθε ἐκδήλωσιν μὲ ἀισθήματα υπερηφανείας.

ΡΟΥΛΑ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

## ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Στὴ «Φιλολογικὴ Πρωτοχρονιά» 1963, Ἀθήναι, Χρόνος Ἐικοστῆς, σελ. 508 περιλαμβάνονται καὶ τὰ ἀκόλουθα ἔργα Κυπρίων:

Γιὰ γκου Πιερίδη: "Ενας δραπέτης (διήγημα), σελ. 187—201.

Μελῆ Νικολαΐδη: Συνέσιος ὁ Κυρηνάιος (ἀπόσπασμα ἀπὸ ἀνέκδοτο ἱστορικὸ ἀφηγημα), σ. 325—332.

Θ. Βασιλείου: «Ἡρώων Καραολῆ, Μάτση καὶ Γεωργίου εἰς Παλαχώριον Λευκωσίας (φωτογραφία), σ. 377. [σημ. ἀντὶ Μάτση ἀναγράφεται λανθασμένα «Μάτσα»].

Κώστα Κύρρη: Τὸ κοινωνικὸ καὶ πολιτιστικὸ κλίμα τῆς Κύπρου στὰ πρῶτα χρόνια τῆς Ἀγγλοκρατίας μὲσ' ἀπὸ ἀνέκδοτα ἔγγραφα (μελέτη), σ. 421—430.

Φ. ΣΤ.

## ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

### ΤΑ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1962

Σὺν τῇ λήξει τοῦ ἔτους 1962 ἡ Βιβλιοθήκη συνειληφῶσεν αἰσιῶς 29 ἔτη κανονικῆς λειτουργίας καὶ δράσεως.

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1962 ἐφοίτησαν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ 11.782 ἀναγνώσται, ἐκ τῶν ὁποίων 7.856 μαθηταὶ καὶ μαθήτρια καὶ 3.926 πολῖται,

ἐνῶ κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος 1961 οἱ προσελθόντες ἀναγνώσται ἦσαν 7.271, ἐκ τῶν ὁποίων 5.245 μαθηταὶ καὶ 2.962 πολῖται. Κατὰ ταῦτα οἱ κατὰ τὸ 1962 φοιτήσαντες εἰς τὴν Βιβλιοθήκην ἀναγνώσται ἦσαν περισσότεροι κατὰ 4.711, γεγονόςς τὸ ὁποῖον ἰδιαίτερος πρέπει νὰ σημειωθῇ καὶ νὰ μᾶς χαροποιήσῃ.

Ποσὰ δαπανηθέντα ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως  
μέχρι 31/12/1962

Βιβλία, περιοδικὰ καὶ ἔφημερίδες	£12486,748 μίλες
Βιβλιοδεσία	2771,436
Μισθοὶ	23735,250
Ἐπίπλωσις	2126,641
Διάφορα ἔξοδα, ἀσφάλιστρα ἐκτυπωτικὰ, καθαριότης κλπ	4750,980
	<hr/>
	£45871,105 μίλες

Κατὰ τὸ 1962 ἠγοράσθησαν τόμοι 352

Κατὰ τὸ 1962 ἐδωρήθησαν τόμοι 56

Κατὰ τὸ 1962 εἰσῆχθησαν τόμοι 408

Σύνολον τῶμων βιβλίων κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1962 21220 τόμοι

Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως ἠγοράσθησαν τόμοι 13290

Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως ἐδωρήθησαν τόμοι 5638

Κωνσταντινίδεοι Βιβλιοθήκῃ τόμοι 2292

Σύνολον ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως εἰσαχθέντων τῶμων 21220

## ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Σ πύρου Παπαγεωργίου: Τέσσαρα διηγήματα, Λευκωσία, 1963.

Ε. Νεοκλέου καὶ Ἀ. Ἀθηνοδωροῦ: Αὐτοὶ πού δὲν λύγισαν, Κύπρος, 1963.

Παπάσταυρου Παπαγαθαγγέλου: Ψαλλοὶ καὶ μελωδίαι, τεύχος Α', Κύπρος, 1963.

Γιάννη Παπαδόπουλου: Τότε πού πολεμούσαμε, Λευκωσία, 1963.

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

Ὀλγας Βότση: Πρώτη ρίζα, Ἀθήνα, 1962.

Τάσου Κόρρη: Ἡμερολόγιο, 1963.

Σαβάντου Παυλιέα: Ἑλξη καὶ δίχτυ, Θεσσαλονίκη, 1963.

Ντ. Χριστιανόπουλου: Ποιήματα 1949—1960, Θεσσαλονίκη, 1962.

Λίζας Φραγκιάδη: Σπουδὴ, Ἀθήνα, 1963.

Γιάννη Δάλλα: Πόρτες Ἐξόδου, Ἀθήνα, 1962.

Λουκᾶ Κούσουλα: Σχηματοποίηση, Ἀθήνα, 1962.

Γεωργίου Θ. Ζώρα: Κάλβου: Ὠδαί, Ἀθήνα, 1962.

## ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

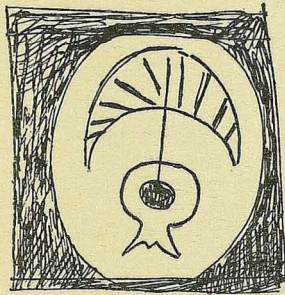
Στὴ σελ. 299 καὶ στὸν ὑπότιτλο τοῦ «Γιὰ τὸν Παλαμᾶ, νὰ διορθωθῇ ἡ 3η γραμμὴ «γιὰ τὰ εἰκόσχρονα...».

Στὸ γράμμα τοῦ Δ. Λιπάρτη σελ. 272 νὰ διαβασθῇ ἡ 4η γραμμὴ ὡς ἐξῆς: «Ὅσοι ἀνέγνωσαν τὸ Ἐγγόνι τῆς Στρίγγλας ἐδάκρυσαν».

Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ

# ΤΟ ΡΟΖ ΦΟΥΣΤΑΝΙ

(ΣΕ ΤΕΣΣΕΡΕΙΣ ΕΙΚΟΝΕΣ)



Έκδοση περιοδικού  
«ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ»

1963

**ΠΡΟΣΩΠΑ :**

**ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ**

**ΘΕΙΑ**

**ΑΝΘΟΥΛΑ**

**ΤΑΝΤΑ**

**ΠΕΡΙΒΟΛΑΡΗΣ**

**ΜΕΝΕΛΑΟΣ**

**ΓΛΑΥΚΟΣ**

**ΚΥΡΡΗΣ**

**ΖΩΡΑΣ**

**ΝΙΚΗ**

**ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ**

**Σύγχρονη εποχή.**

(Πρώτο βραβείο του Α' Δραματικού Διαγωνισμού Χρ. Καρμίου  
των «Κυπριακών Γραμμάτων» 1954. Καινούρια έπεξεργασία).

# ΤΟ ΡΟΖ ΦΟΥΣΤΑΝΙ

## ΕΙΚΟΝΑ ΠΡΩΤΗ

(Σαλόνι στο σπίτι της θείας. "Επιπλα μάλλον παλιού ρυθμού: Πολυθρόνες, τραπεζάκια, Κάπου μια λάμπα πετρελαίου. Στον τοίχο κάδρο με την Μάτερ Ντολορόζα του Γκρέκο. 'Η ώρα πλησιάζει προς τὸ σούρουπο. Κάθονται ἡ Θεία, ἡ Κυρία Μαργαρίτα καὶ ἡ 'Ανθούλα λίγο πὸ μακριά, σχεδὸν κοντὰ στὸ παράθυρο ποὺ βλέπει πρὸς τὸν κήπο).

**Μαργαρίτα:** 'Εγὼ νομίζω πὸς πρέπει νὰ γυρίσουμε τὰ σπῖτια νὰ δοῦμε μὲ τὰ μάτια μας. Μιὰ ομάδα Κυριῶν, ἐσὺ νὰ ποῦμε, ἡ κυρία Βασιλειάδου, ἡ κυρία Στράτη καὶ δυὸ - τρεῖς νέες νὰ πᾶτε σ' αὐτὴ τὴ γειτονιά. 'Εγὼ, ἡ κυρία Βιολέττα καὶ ἄλλες νὰ πᾶμε στὴν ἄλλη γειτονιά. Καὶ συνέχεια. Νὰ δοῦμε πὸσα ἄτομα εἶναι, πὸς εἶναι ἐπιπλωμένο τὸ σπῖτι τους, τί ρουχικὰ ἔχουν στὰ ντουλάπια τους καὶ νὰ ἀποφασίσουμε.

**Θεία:** Μὰ αὐτὸ εἶναι 'Ιερὰ 'Εξέτασις, κυρία Μαργαρίτα μου, καὶ ὄχι φιλανθρωπία. Δηλαδή νὰ μετατραποῦμε σὲ ἀστυφύλακες τῆς φιλανθρωπίας ἢ ἀνακριτές... δὲ βρῖσκω τὴν κατάλληλη παρομοίωση.

**Μαργαρίτα:** Ναί, μὰ διαχειριζόμαστε λεφτὰ. Πρέπει νᾶμαστε δίκαιες καὶ ἀ-στηρές. Νά! προχθὲς δώσαμε ἕνα σωρὸ λεφτὰ καὶ πράγματα στὴ Μιτσίδανα, ἀγκαλιὰ εἶναι καὶ λίγο συγγένισά σου...

**Θεία:** Μακρυνὴ πολὺ.

**Μαργαρίτα:** Μακρυνὴ πολὺ, μὰ ποὺ δὲν ἔχει ἄμεσον ἀνάγκη. Αὐτὴ ἐτοιμάζεται νὰ παντρεύη καὶ κόρη. Ποὺ βρῆκε, παρακαλῶ, τίς δυνάμεις γιὰ νὰ ἐτοιμάσῃ ἔστω καὶ μικρὸ νοικοκυριό; Σὲ ρωτῶ.

**Θεία:** Πρῶτα - πρῶτα, κυρία Μαργαρίτα μου, ἡ φιλανθρωπία καὶ ἡ ἐλεημοσύνη δὲν εἶναι εἶδος ἐξευτελισμοῦ. Νὰ ταπεινώσουμε ἕνα ἄτομο μὲ ἔρευνες στὰ ντουλάπια του καὶ ὕστερα νὰ τοῦ δώσουμε ἕνα ποσὸ μόνον καὶ μόνο γιὰ νὰ χορτάσῃ μὰ δυὸ μέρες; 'Ε, αὐτὸ εἶναι σκληρότητα, εἶναι... εἶναι..., ἀλλὰ δὲν εἶναι μῆτε φιλανθρωπία, μῆτε ἐλεημοσύνη, μῆτε κἂν στοιχειώδης εὐγένεια.

**Μαργαρίτα:** Διαφωνῶ. Χωρὶς παρεξήγηση θὰ προτείνω στὸ συμβούλιο τὴν ἀπο-ψή μου καὶ θὰ τὴν ὑποστηρίξω. Νᾶμαστε, λέω, δίκαιες, ἀνεξαρτήτως εὐγενείας, φιλανθρω-πίας καὶ τὰ παρόμοια. 'Ο ἄντρας μου εἶναι ἔμπορας καὶ ἔμαθα στοὺς ἀριθμούς. Τόσα, τόσα. 'Εκεῖ, ἐδῶ. 'Η δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀσφάλεια τῶν ἀριθμῶν.

**Θεία:** Δικαιώμά σας, κυρία Μαργαρίτα μου. Πάντως, χωρὶς παρεξήγηση πάλιν, θὰ πολεμήσω τὴν ἀποψή σας. 'Εξηγῶμαστε, λέω, τιμῶς.

**Μαργαρίτα:** (Σηκώνεται πειστωμένη) Εἶσαι πεισματάρρα, εἶσαι... εἶσαι... καὶ θὰ πηγαῖνω, χωρὶς παρεξήγηση βέβαια. Λοιπὸν χαιρετε. Νὰ σὲ φιλήσω, χρυσῆ μου. (τὴ φιλᾷ).

**Θεία:** Στὸ καλὸ. Τὰ σέβη μου στὴ μητέρα σας. Χαιρετισμοὺς στὸν σύζυγό σας.

**Μαργαρίτα:** Εὐχαριστῶ. (Πρὸς τὴν 'Ανθούλα) 'Ανθούλα μου, χαιρετε. ('Η 'Ανθούλα κοιτᾷ πρὸς τὰ ἔξω ἀφηρημένη).

**Θεία:** ('Επιπληκτικά) 'Ανθούλα; Δὲν ἀκοῦς;

**'Ανθούλα:** (Τρομάζοντας) 'Ορίστε, θεία;

**Θεία:** (Αὐστηρὰ) Σὲ χαιρετᾷ ἡ κυρία Μαργαρίτα.

**'Ανθούλα:** Μὲ συγχωρεῖτε, κυρία Μαργαρίτα. Χαιρετε. Νὰ σᾶς πάω ὡς τὴν πόρτα.

**Μαργαρίτα:** "Οχι, ὄχι. Δὲν εἶναι ἀνάγκη. 'Εξ ἄλλου θέλω κάτι νὰ ρωτήσω τὴν Τάντα. Αὐτὴ ξαίρει πὸση ὄρα πρέπει νὰ βάζουμε στὸν ἀσβέστη τὸ βερύκοκκο.

**Θεία:** Θὰ σᾶς πῆ, θὰ σᾶς πῆ. Τάντα;

**Μαργαρίτα:** 'Αφήστε, ἀφήστε.

**Τάντα:** (Μπαίνοντας) Μᾶς φεύγετε, κυρία Μαργαρίτα;

Μαργαρίτα : "Ε. Τὸ παράκανα. Κάθησα τόση ὥρα σὺν νάχαμε συνεδρίαση τῆς Φιλοπτώχου.

Θεία : (πρὸς τὴν Τάντα) Κάτι νὰ σὲ ρωτήση ἡ κυρία Μαργαρίτα.

Τάντα : "Ο, τι ζητήσε. Στὴ διάθεσή της. (Φεύγουν ἡ κυρία Μαργαρίτα καὶ ἡ Τάντα).

Θεία : (Αἰσθητὰ πρὸς τὴν Ἀνθούλα) Θαῦμα, Ἀνθούλα. Σὲ χαιρετοῦν κ' ἐσὺ τσιμουδιά. Τέτοια ἀφηρημάδα πάλιν εἶναι ἀνεξήγητη. Σὲ ἀφήνω νὰ παρακολουθῆς τὶς συζητήσεις γιὰ νὰ μάθης, ναι, νὰ μάθης. Μεγάλωσες πιά. Πρέπει νὰ μάθης ἀρχετὰ, νὰ ἀσκηθῆς γιὰ νάχη βαρῦτητα ὁ λόγος σου ἀργότερα. Ἐγὼ ὄνειρευόμην νὰ μὲ διαδεχθῆς μὰ μέρα σ' ὅλη τὴν κοινωνικὴ καὶ φιλανθρωπικὴ κίνηση. Ἀλλὰ ἐσύ, Θεέ μου...

Ἀνθούλα : Μὲ συγχωρεῖτε, θεία μου. Δὲν αἰσθάνομαι καὶ τόσο καλὰ σήμερα.

Θεία : Μὰ αὐτὸ δὲν εἶναι μόνο σημερινό. Εἶναι λίγος καιρὸς πρὸς νὰ παρακολουθῶ. Συμβαίνει τίποτα; Μίλησε.

Ἀνθούλα : Τίποτα, τίποτα, θεία μου.

Θεία : Καὶ ὅμως ἡ ὅλη σου συμπεριφορὰ δείχνει πὸς κάτι σοῦ συμβαίνει. Δὲν τὸ λὲς σ' ἐμένα τὴ θείτσα σου; Ἐλα, Ἀνθούλα μου. Ἄνοιξέ μου τὴν καρδιά σου νὰ σὲ βοηθῶ. Ἐχει ἡ νότιη τὶς ἀμφιβολίες της, τὰ βάσανά της. "Ε;

Ἀνθούλα : Μὰ τίποτα, θεία μου.

Θεία : (Ἐπιπληκτικὰ) Ἀνθούλα. Χθὲς γύρισες ἀπὸ τὸν περίπατο μὲ δάκρυα στὰ μάτια.

Ἀνθούλα : Μά...

Θεία : Τί μὰ καὶ ξεμά. Σὲ εἶδα πρὸς τὰ σφόνγιες μὲ τὸ μαντίκι σου. Δὲν πρόφτασες νὰ βγάλῃς τὸ μαντηλάκι σου... "Ε!

Ἀνθούλα : Μὰ θεία μου... θάταν κάτι τὸ τυχαῖο.

Θεία : "Οχι. Σήμερα σὲ τσάκωσα νὰ κρυφοκοιτάξης μὲ ἀγωνία ἀπὸ τὶς γυρλίτες. Σὰν κάτι νὰ περιμένεις. Κάτι... Κάτι... Λέγε τί; Θέλω νὰ σὲ βοηθῶ.

Ἀνθούλα : Ἀπλῶς περιέργεια, θείτσα μου.

Θεία : Καὶ ὅσοι αὐτὲς οἱ ἀφηρημάδες τὸν τελευταῖο καιρὸ! Ναι, ναι. Προχθὲς σοῦ μιλοῦσε ἡ κυρία Βιολέττα κ' ἐσύ; Τί ἀπάντηση ἔδωσες, Θεέ μου;

Ἀνθούλα : Ἦμουνα κουρασμένη, θείτσα, καὶ δὲν εἶχα ἀντιληφθῆ τὴν ἐρώτηση.

Θεία : Τὴν Κυριακὴ πάλιν; Βγαίναμε ἀπ' τὴν ἐκκλησία καὶ ὅταν μᾶς χαιρετίσανε οἱ Στράτηδες, κοκκίνισες. Ναι, κοκκίνισες, τᾶχασες κ' ἔλεγες παλαβομάρες. Θεέ μου, πὼς γελάσανε μὲ τὴν ἀδεξιότητά σου!

Ἀνθούλα : Μά...

Θεία : Ναι, ναι. Ἐνα κόκκινο σύννεφο ἔβαρε τὰ μάγουλά σου. Μοῦ φάνηκες μάλιστα πὼς ἔτρεμες. Ἐλχες τελείως ἐξουθενωθῆ.

Ἀνθούλα : Θεία μου, λυπᾶμαι.

Θεία : "Οχι, ὄχι. Μίλησε. Ἐχω ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων. Προπαντὸς ὑποχρέωση ἀπέναντι τοῦ μακαρίτη τοῦ πατέρα σου, τοῦ ἀδελφοῦ μου. Τί συμβαίνει; Μήπως....

Ἀνθούλα : Τί, θεία;

Θεία : (Μαλακὰ) Μήπως ὑπάρχει κανένα... νά... π.χ. αἰσθημα μεταξύ σου καὶ τοῦ... γιοῦ τοῦ Στράτη, τοῦ γιαιτρουδάκου θέλω νὰ πῶ.

Ἀνθούλα : "Οχι, ὄχι, θείτσα.

Θεία : (Ἐπιπληκτικὰ) Καὶ ὅμως. Κοίταξέ με στὰ μάτια. Εἶμαι ἡ θεία καὶ ἡ μητέρα σου. Εἶμαι; Λοιπὸν; Θέλω τὴν ἀλήθεια.

Ἀνθούλα : (Τρέμοντας) Ναι. Μὲ τόν...

Θεία : Τὸν νεαρό Στράτη;

Ἀνθούλα : Ν....

Θεία : (Θυμωμένη) Δὲ ντρέπεσαι; Εἶναι ἡλικία γιὰ τέτοια πράγματα; Λοιπὸν, ὄχι. Δὲ θὰ ἐπιτρέψω τέτοια πράγματα στὸ σπίτι μας. Ἀνέλαβα ὑποχρέωση ἀπέναντι Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Προπαντὸς ἀπέναντι τοῦ μακαρίτη ἀδελφοῦ μου. Ἀνέλαβα λέω ὑποχρέωση νὰ σὲ προστατεύω καὶ νὰ σὲ καθοδηγῶ στὴ ζωὴ. Καὶ ἐννοῶ νὰ φέρω εἰς πέρας τὴν ἀποστολή μου.

Ἀνθούλα : Θεία μου...

Θεία : Σοῦ ἀπαγορεύω καὶ τὸν ἀπλὸ χαιρετισμὸν ἀκόμα. Μῆτε στὸν νεαρό, μῆτε στὴν οἰκογένεια, μῆτε στοὺς συγγενεῖς. Τ' ἀκούς; Ἀλλοιώτικα θὰ σὲ κλείσω στὸ σπίτι. Νὰ μὴ δῆς κἄν κίνηση τοῦ δρόμου. Νὰ μὴ δῆς κἄν τὴν ἐκκλησία. Νὰ μὴ σὲ δῆ πλάσμα τοῦ Θεοῦ. Τ' ἀκούς; (Φεύγει. Ἡ Ἀνθούλα κλαίει καὶ μετὰ τρέχει στὸ παράθυρο. Τὴν ἴδια ὥρα μπαίνει καὶ ἡ Τάντα. Στὸ μεταξύ ἄρχισε σιγὰ - σιγὰ νὰ σκοτεινιάξῃ).

Τάντα : (Μπαίνοντας) Τί φωνές είν' αυτές; Τί! κλάματα; Καί σκοτάδι! μπά!  
'Ανθούλα μου κλαίς; Τί ἔχεις μικρό μου κοριτσάκι;

'Ανθούλα : (Πέφτοντας στήν ἀγκαλιά της) Τόν... τόν ἀγαπῶ, Τάντα μου.

Τάντα : Ποιά; Τί; (Τή βάζει νά καθήση) Στάσου ν' ἀνάψω μιά λάμπα. Σκοτείασε. ('Ενώ ἀνάβει τή λάμπα) "Ε, ἡλικία εἶναι, δέ λέω. Στόν καιρό μας ἦταν πῶ δύσκολα τὰ πράγματα. Μά τώρα; Χί, χί, λοιπόν, κορούλα μου, νάχουμε καλό ρώτημα;

'Ανθούλα : (κλαίνοντας) Τόν Γλαῦκο...

Τάντα : Ποιό Γλαῦκο;

'Ανθούλα : Τοῦ Στράτη, τὸ γιατρό.

Τάντα : (Σά νά τάχη χαμένα) Τόν κυρ-γιατρό; Τόν νεαρό, βεβαίως. Τί λέω!

'Ανθούλα : Ναι. Κι' ἡ θεία πού τώμαθε ἔγινε ἔξω φρενῶν. Γιατί; Γιατί;

Τάντα : ('Επιληκτικά) "Α! ὄχι, παιδί μου. Ποῦ διάλεξες κι' ἐσύ. 'Η οἰκουμένη εἶναι γεμάτη παληκάρια. Ποῦ σκόνταψες κι' ἔπεςες. Φτ!

'Ανθούλα : Μά γιατί, Τάντα; "Ολοι ἐναντίον μου..!

Τάντα : 'Ασφαλῶς καί γώ. Δέν ξέρεις, παιδί μου, καλά - καλά τί γενιά εἶναι αὐτοὶ οἱ Στράτηδες. 'Απατεῶνες. "Ολοι, ὅλοι. Καί νά σοῦ πῶ ἀκόμα κάτι; Πληγῶνεις τή θεία σου. "Ε! Εἶναι ἱστορία μεγάλη. Ποῦ νά στά λέω τώρα. Καί μάλιστα στήν ἡλικία σου τί θά καταλάβης;

'Ανθούλα : Μά δέν καταλαβαίνω... Τάντα, μίλησε ἐπὶ τέλους.

Τάντα : "Ακουσε, παιδί μου. Εἶναι γενιές καλῶν ἀνθρώπων, ἀγκαλιὰ σάν τήν δική μας. Εἶναι καί γενιές διαβολανθρώπων. Μὴν ἀκοῦς σπουδαῖο τζάκι καί νά νομίζης πῶς ὅλα αὐτὰ τὰ τζάκια εἶναι τίμα. Πῶ! "Ακουσε. 'Ο πατέρας τοῦ Γλαύκου, ὁ διαβολόπιστος Στράτης, (καί ὁ Θεός ἄς μὲ συγχωρήσῃ πού βλαστημῶ), ἀγκαλιὰ κι' αὐτὸς γιατρός, ἀγαποῦσε κάποτε τή θεία σου.

'Ανθούλα : "Α.

Τάντα : Μάλλον ἔλεγε πῶς τὴν ἀγατοῦσε. 'Ιστορία μεγάλη μὲ ἀποτελεσμα, παρακαλῶ; Νά μείνη ἀνύπαντρο ἡ θείτσα σου. Εὐτυχῶς σοῦσουρο καί ντροπές δέν εἶχαμε. 'Αγκαλιὰ ἐδῶ πού τὰ λέμε ἔξερουμε τί λέγανε τότε στίς περιβόητες συναναστροφές τῶν μεγάλων τζακιῶν; Ποιὸς ξέρει;

'Ανθούλα : (Βασισκῆ) Τάντα μου, δυὸ λεπτά... μισό λεπτό. ("Ενας κρότος ἀκούγεται ἀπ' ἔξω). "Α! 'Ο ἦχος, τὸ σύνθημα. Θά τρέξω στό περίπτερο. Δυὸ λεπτά. (Φεύγει τρεχάτη).

Τάντα : (Κουνώντας τὸ κεφάλι της, σιγυρίζει γύρω τὰ ἐπιπλα μονολογώντας) Καίμεινα ὄνειρα. Νά! Θυμάμαι τὴ νύχτα τῆς ὑποσχέσεως. 'Ο Στράτης τὰ κἀνότισε μὲ τή θεία. Τόν ἄλλο μῆνα θά ἀναγγέλλανε τοὺς ἀρραβῶνες τῶν. 'Εκεῖνη θά φοροῦσε τὸ ρῶς φουστάνι της μὲ τὰ κεντήματα στήν τραχηλιά καί στά μανίκια. Θά βγαίνανε στόν πρῶτο ἐπίσημο περίπτερο. 'Εκεῖ κοντὰ στήν ἐκκλησία θά συναντούσαμε τὴν οἰκογένεια Βασιλειάδη. Μετὰ αὐτοὶ θά πηγαῖνανε στήν παραλία νά τοὺς δῆ ὁ κόσμος. Κι' ὅμως...

Περιβολάρης : (Μπαίνοντας) Καλησπέρα, Τάντα. Μὲ συγχωρεῖς πού δὲ χτύπησα.

Τάντα : (Τρομάζοντας) Μὲ τράμαξες, εὐλογημένε. Γιατί δὲ χτυπᾶς; Κουράστηκε τὸ χέρι σου πού ὅλη μέρα μοῦ κάθεσαι;

Περιβολάρης : (Πειραγμένος) "Ε! Σοῦ ζήτησα συγγνώμη, καλέ. Νά κόψω τὸν λαϊμό μου;

Τάντα : 'Αμ ὄχι καί τὸν λαϊμό σου. Τὴ γλώσσα σου καλύτερα. "Εχεις μάτια νά σὲ χαρῶ;

Περιβολάρης : (Περιπαικτικά) Γιατί, παρακαλῶ;

Τάντα : Δέν ἄρπαξε τὸ μάτι σου τίποτα ὑποπτο στόν κῆπο;

Περιβολάρης : ('Απορῶντας) "Εμ! Τίποτε. Σάν τί, δηλαδή;

Τάντα : Πέρα βρέχει. Ξεχόρισμα, ψέκασμα, πότισμα, ψιλοτραγουδάκι καί ἀπαιτήσεις, ἀπαιτήσεις. Τίποτε ἄλλο. Σπουδαίους ἀνθρώπους ἔχουμε νά μᾶς φυλάγουνε.

Περιβολάρης : Πολλὰ νεῦρα, κυρὰ Τάντα, σήμερις. Φτωχὸς ἤμουνα. Περιβολάρης ἔγινε. Τὴ δουλειά μου δέν τὴν κἀνω; Σάματις ἐσὸν τί περισσότερο κἀνεῖς; Ξεσκόνισμα, σιγυρίσμα, πλύσιμο καί... γλώσσα.

Τάντα : 'Ωραῖα. "Εχουμε καί παρατηρήσεις τώρα. Δέν μοῦ λές, τί θέλεις καί στρώθηκες ἐδῶ;

Περιβολάρης : Τὴν Κυρά.

Τάντα : 'Η Κυρὰ τώρα ἔχει δουλειά. Πήγαινε στό καλὸ καί αὔριο τὴ βλέπεις.

Περιβολάρης : Αὔριο θάρθοῦν οἱ γυναῖκες νά ξεχορτίσουν.

Τάντα : Αὐτὸ τὸ ξέρουμε. Λοιπόν;

Περιβολάρης : Δηλαδή, ἐννοῶ γιὰ τὸ κολατσιὸ καί τὸ μεσημεριάτικο.

Τά ντα : 'Ωραία! έσένα καρτερούσαμε νά μās πής τί θά κάνουμε; 'Αμε στό καλό χριστιανέ μου, κ' έσύ.

Περιβολάρης : (Φεύγοντας) 'Αμ! 'Ετσι λές κάθε φορά και μās ταράξεις στό φρομί και την έλιά. 'Αμ οί άνθρωποι δουλεύουν, σκύβουν, δέν παίζουνε τά χείλη τους, μήτε παραμύθια λένε. Καλά!

Τά ντα : 'Αμε σοῦ λέω, χριστιανέ μου. 'Ηρθες κ' έσύ στην ὄρα. 'Εξυπνάδες. 'Εκομφες λίγα κολοκυθάκια;

Περιβολάρης : 'Όχι. Ποιός μοῦ εἶπε;

Τά ντα : Ποιός σοῦ εἶπε; Και πότε ἤρθες νά ρωτήσης; 'Αν είναι νάρθῶ μιά ὄρα δρόμο νά σέ βρῶ, πάω στην κολοκυθιά και τά κόβω μοναχή μου. 'Ανευ ὑποχρέωσης.

Περιβολάρης : Καλά θά σās κόψω πρωί-πρωί. 'Τσαμε καμμιά δεκαριά;

Τά ντα : 'Ωραία. 'Αμε τώρα στό καλό.

Περιβολάρης : ('Ενώ βγαίνει συναντῶ την 'Ανθούλα πού μπαίνει) 'Ω! συγνώμη. Καλησπέρα σας, δεσποινίς. 'Ορίστε, μέ την άδειά σας. Καληνύχτα σας. Τά σέβη μου στη θεία σας. Καληνύχτα.

Τά ντα : 'Αντε, άντε. Καληνύχτα. (Φεύγει ὁ περιβολάρης).

'Ανθούλα : (Μελαγχολικά) Πάει τὸ όνειρο, Τά ντα.

Τά ντα : (Μέ χαλοσύνη) Δύο καινούργια όνειρα, τρία, έκατό, χίλια θά ξαναβλαστήσουν, κορούλα μου.

'Ανθούλα : Και έλεγα τόν άλλο μήνα νά άναγγείλουμε τούς άρραβώνες μας. Θά φορούσα τὸ ρόζ φουστάνι μου μέ τά κεντήματα στην τραχηλιά και στά μανίκια. Θά βγαίναμε στόν πρώτο έπίσημο περίπατό μας. 'Εκεί κοντά στην εκκλησιά... (κλάματα).

Τά ντα : Πάντα ἡ ίδια ιστορία. Σύμπτωση;

'Ανθούλα : Τί άτυχία...

Τά ντα : ('Αγκαλιάζοντάς την) 'Ελα, κορούλα μου, ἡσύχασε. Εἶσαι λογικό κορίτσι και θά δῆς τὸ σωστό. Κι' ύστερα, κάλλιο νά κλάψης στην άρχή παρά στό τέλος. Στην άρχή όλα διορθώνονται. Στο τέλος τί θά διορθωθῆ;

Θεία : (Μπαίνοντας) Τί συμβαίνει;

Τά ντα : Κουβεντούλα, κυρά μου.

'Ανθούλα : (Τρέχοντας νά την άγκαλιάσῃ) Θεία μου.

Θεία : ('Απομακρύνοντάς την ψυχρά) Μόνο αν γυρίσης στό δρόμο τοῦ Θεοῦ θά ξαναβρῆς μέ θέση στην καρδιά μου. Τά ντα, έτοίμασε τὸ τραπέζι. Κι' έσύ νά πās στό δωμάτιό σου.

'Ανθούλα : 'Όλα έχουν διορθωθῆ, θείσα μου. 'Αν ἤξερα άπ' την άρχήν τὸ καθετί, θάπνιγα κάθε αἰσθημα προτοῦ γεννηθῆ μές την καρδιά μου.

Θεία : Δικαιολογίες. Οί δικαιολογίες δέν ξεγράφουν τὸ κακό. Πήγαινε.

'Ανθούλα : (Μέ δισταγμό) Χωρίς νά σέ φιλήσω;

Θεία : (Ψυχρά) 'Αν αἰσθάνεσαι την άνάγκη, όρίστε. ('Η 'Ανθούλα τῆ φιλά). Πάντως ἐγὼ ἐπιφυλάσσομαι. Θά ἐξαρτηθῆ άπό την ὄλη σου στάση.

'Ανθούλα : (Φεύγει κλαίοντας). Θεέ μου...

Τά ντα : Την καιμένη...

Θεία : (Αὔστηρά) 'Εσύ τῆ δουλειά σου. 'Η ὑποχωρητικότητα σου τότε μέ κατέστρεψε. Μοῦ κάλυπτες τά παραστρατήματά μου και τις συναντήσεις μου μέ κείνο.

Τά ντα : Εἶχα άρνηθῆ στην άρχή. 'Αμ, οί κλαμοῦρες σου μέ γονατίσανε. Εἶχα κ' ἐγὼ καρδιά. Την άποκατάστασή σου ζητοῦσα. Κακό ἦταν; 'Αν ἤρθαν στραβά, τί φταίω ἐγὼ;

Θεία : 'Ας άφήσουμε τώρα τὸ παρελθόν. Τί σοῦ έλεγε ἡ προκομένη;

Τά ντα : Μάλλον μασημένα. Καλά -καλά δέν κατάλαβα.

Θεία : 'Ας εἶνα και τά μασημένα. Λέγε γιατί ἔχω εὐθύνη. 'Αμ και τοῦ λόγου σου ἔχεις εὐθύνη. 'Εσύ τῆ μεγάλωσες. Και ἔπρεπε νάχες τά μάτια σου δεκατέσσερα.

Τά ντα : Βέβαια, βέβαια. Τῆ θυμάμαι τόσο δά κοριτσάκι μέ τὸ πλεχτό της φουστάνι, τὸ κρεμεζί, καλέ.

Θεία : 'Ασε τώρα τὸς αἰσθηματισμούς. 'Απάντησε στην ἐρώτησή μου.

Τά ντα : Θά τόν έβλεπε πριν λίγη ὄρα στό περιπτερο. Φαίνεται λογαριάζαν νά τακτοποιήσουν ὄλες τις ὑποθέσεις τοῦ άρραβώνα. Μέ την άπαγόρευσή σου άναγκάστηκε νά τόν δώξῃ. Νά χαλάσῃ χατήρι τῆς θείας της; 'Όχι, βέβαια. Καθαρά και παστρικά τοῦ τάπε ένα-ένα. Αυτό ἔτσι, εκείνο ἔτσι... και τόν έδιωξε.

Θεία : Δηλαδή, τί καθαρά και παστρικά τοῦ εἶπε;

Τά ντα : Τί τοῦ εἶπε...! 'Αμ, πού νά ξέρω; ἐδῶ ἤμωνα.

Θεία : Δέν τὸ παστεῖω νά εἶχες τῆν κουταμάρα νά διγηθῆς τά περασμένα...

Τά ντα : Καλέ, άνήλικο εἶμαι; Συμβουλές τῆς έδωσα. Λόγος τώρα νά λέμε τά

περασμένα;

Θεία: Είπα... (Ακούεται θόρυβος) Μμ. 'Ο έξοχάτατος ήρθε.

Γάντα: (Ένω μπαίνει ο Μενέλαος) Καλώς τον, καλώς τον. Πφ.

Μενέλαος: Βραδάκι, φίλημα. Καλησπέρα, αδελφή. Φρεσιάδα, άνοιξη στον άγέρα. Ω, Καλησπέρα, Τάντα, φύλαξ άγγελέ μου.

Τάντα: Πφ. Κρασί, πάλι.

Θεία: Εύθυμίες βλέπω.

Μενέλαος: Καλά αδελφή, να προσβάλω τον άνθρωπο; Τόν νεαρό Στράτη, τόν γιατρό έννοω.

Θεία: Τί;

Μενέλαος: Τόν συνάντησα μισό λεπτό προηγουμένως έξω από την πόρτα μας. «Κερνώ», μου λέει. «Κερνάς;» «Ναί». Μπήκαμε άντίκρου και εύχηθήκαμε για τά ώραία λουλούδια, τά... τά τριαντάφυλλα, καλέ. Τί; Δεύτερο; «Δεύτερο στο πόδι» μου λέει. «Δεύτερο» είπα. Άνοιξις είναι... τά... τά τριαντάφυλλα, καλέ. (Κάμνει κίνηση ή θεία) Νά πάω; Ποϋ;

Θεία: Πήγαινε, πήγαινε. Τάντα, φώναξε την Άνθούλα.

Γάντα: (Φεύγοντας) Καλά.

Μενέλαος: Πολύ περίεργο πράγμα. Τό σπίτι πυρέσσει (έτσι λένε οι γιατροί). Νεύρα ο ένας, νεύρα ο άλλος. Κι όμως ή άνοιξη και τά λουλούδια έχουν χαρές. Νεύρα, βέβαια, αλλά χαρούμενα νεύρα.

Θεία: Καθόλου περίεργο, φίλε μου. Περίεργο είναι να καίγεται τό σπίτι σου κι έσύ να ραντίξεις τις τριανταφυλλίες σου ή τά ραδίκια σου με ροδόσταμα. Βλέπεις;

Μενέλαος Νομίζω.

Θεία: Άκούς;

Μενέλαος: Νομίζω.

Θεία: Μυρίζεσαι;

Μενέλαος: Αυτό με τό σίγουρο.

Θεία: Και δέν πήρες χαπάρι;

Μενέλαος: Χαπάρι και χαπάρι. Ν' άφίσω τά μηνύματα της Άνοιξης και να παίρνω χαπάρια από την αδελφή μου. Μνήσθητί μου, Κύριε. Θα πάω τή βόλτα μου παρα να συζητώ. (Βγαίνοντας συναντά την Άνθούλα) Κορούλα μου, τριαντάφυλλό μου; Πήρες τά μηνύματα της άνοιξης; Άνοιξη, παιδί μου, είν' ή ζωή. Τίποτε άλλο.

Άνθούλα: Καλησπέρα, θείε.

Μενέλαος: (Φεύγοντας) Θεϊε, θεϊε, τί έξοχο όνομα. Μυρίζει κι αυτό άνοιξιάτικο λυρισμό.

Άνθούλα: Με ζήτησες, θεία μου;

Θεία: (Αδσθηρά και νευρικά) Πάρε χατί. Κάθησε... και μελάني... και... γράφε... χωρίς άντιλογίες. (Στό μεταξύ γίνονται όλες οι σχετικές πράξεις) Άγαπητή Κυρία Στράτη.

Άνθούλα: Ά.

Θεία: Χωρίς άντιλογίες και εκπλήξεις. Γράφε. Η άναξιοπρέπεια της οικογενείας σας μου ήταν γνωστή από καιρό. Ουδέποτε όμως έφαντάστηκα ότι ή συμπεριφορά του υιού σας, φέροντος τόν τίτλον Ίατρός, θα υπερέβαινε τά έσκαμένα όρια. Όθεν, σάς έφιστώ την προσοχήν σας, ως υπευθύνου δια την άνατροφήν του, προς άποφυγήν δυσαρέστων εκπλήξεων. Άλλη παράγραφος — Θα τό θεωρούσα τιμήν μου αν επαύετε και τόν άπλουϊν τυπικόν χειρετισμόν προς όλα τά μέλη της οικογενείας μου. Ουδεμίαν εξήγησιν περαιτέρω έχω διάθεσιν να σάς δώσω. Ημερομηνία. Διατελώ και τά λοιπά. Δώσε να υπογράψω. Ωραία. (υπογράφει) Τάντα, δόσε τό γράμμα στον προκομμένο να τό πάη στο σπίτι των Στράτηδων. Φάκελλον; Φάκελλο. Ωραία. (Γίνονται οι σχετικές πράξεις).

Τάντα: Τοϋ κυρ-Μενέλαου; (Φεύγει).

Θεία: Ναί. Θα πάρω τό σάλι μου μιá στιγμή. Θα πάμε στον κήπο μαζί, Άνθούλα. Θέλω να σου μιλήσω.

Άνθούλα: (Πρόθυμα) Νά σάς τό φέρω, θεία.

Θεία: Περιττό. Άρκετή ήταν ή χολή πού με πότισες. Και πολν άποόβλεπτη.

Άνθούλα: Θεία μου πρέπει πιά να με συγχωρέσης. Όλα τάχω διορθώσει. Η καρδιά μου τό νοιώθω πώς έχει κάπου ραγίσει. Μά προτιμώ έτσι παρα να σάς στενοχωρήσω.

Θεία: Μ' εύχαριστεί ή μεταμέλειά σου, ή πολν άξιοπρεπής. Άλλά δέν είναι εύκολο να ήρεμήσουν τά νεύρα μιás κουρασμένης γυναίκας σαν έμένα. Θα τά πούμε όμως όλα στον κήπο. Θαρρώ πώς είναι καιρός να τά μάθης όλα. Και να μπορέσης έτσι να δικαιολογήσης τή μεταμέλειά σου.

Άνθούλα: Πόσο καλή είσαστε...

**Θεία:** Δέν είναι ζήτημα μόνο καλωσύνης. Ἄν καί ἐκτιμῶ τήν καλωσύνη καί τὸ θεωρῶ τιμῆ μου πὼς τήν ἔχω. Ἄλλὰ εἶναι ζήτημα προφυλάξεως. Ἡ πείρα τοῦ παρελθόντος ὀφείλει νὰ προασπίσῃ τὸ παρόν καί τὸ μέλλον, ἐσένα δηλαδή, (Φεύγει).

**Ἀνθοῦλα:** Θεία μου. (Ἡ θεία φεύγει).

**Τάντα:** Τί ἐνοχλητικός... τριαντάφυλλα... τριαντάφυλλα... Αὐτὰ βουλιάζανε τὸ σπῆτι. Τὰ τριαντάφυλλα. (Μπαίνει).

**Ἀνθοῦλα:** Τί ὄνειρο θὰ ἦταν ὁ κισός... καί τὰ τριαντάφυλλα γύρω! Τί περίεργες ὄψεις ἔχει ἡ ζωὴ! Μόλις τώρα ἀρχίζω νὰ τήν ἀντικρῶξω.

**Τάντα:** Ἔχεις νὰ δῆς, παιδί μου, ἕνα σωρὸ παραξενιές. Δέν ἦταν αὐτὸ πού συχάθηκα αὐτὴ τὴ ζωὴ καί κλείστηκα μὲ τὴ θεία σου σ' αὐτὸ τὸ σπῆτι; Ἀκόμα αὐτὴ μὲ τίς φιλανθρωπίες της δίνει κ' ἕνα γύρο. Ἄμ, ἐγὼ πού φυτεύτηκα σ' αὐτὸ τὸ σπῆτι! Ὅσο πάει τὸ πλάτι μου σερίανι στὴν πλατεία, ἄλλο τόσο πάω κ' ἐγώ. Ἐ. Παλιές ἱστορίες τώρα. Εὐτυχῶς πού ὑπάρχουνε τὰ γλυκά. Εἶναι τέλος πάντων κάτι πού νὰ ζυγίσης τὴ νοικοκυροσύνη. Παιρνεῖς τὴ φλούδα, ψήνεις τὸ σιρόπι, κόμπο - κόμπο νὰ στάξῃ, κάτι ἀσβέστη, κάτι βανίλια κ' αὐτὸ καί κέينو καί φτιάχνεις ἕνα γλυκό, γεύση καί μυρουδιά πού λὲς ἀξίζει νὰ τὴ ζήσης αὐτὴ τὴν ἔρημη ζωὴ μας.

**Ἀνθοῦλα:** Τόσο ἀπλᾶ τὰ βλέπεις ὅλα... Νὰ θυσιάσης ἕνα σωρὸ αἰσθήματα, ὄνειρα, φπαξιμο μᾶς φωλιάς, μᾶς χελιδονοφωλιάς, γιὰ μιὰ ἀπλὴ ζωὴ, μιὰ ψευτοζωή...!

**Τάντα:** Πολὺ παράξενα μιλάς, Ἀνθοῦλα. Ἐτσι μιλοῦσε τότε κ' ἡ θεία σου καί μ' ἔκανε νὰ ὑποχωρῶ. Καί νά! τί βγήκε ἀπὸ τὴν ὑποχώρησή μου. Στὸ ράφι κ' οἱ δύο μας δηλαδή.

**Ἀνθοῦλα:** Μὲ συγχωρεῖς, Τάντα μου... Εἶσαι τόσο καλὴ, πού μπορεῖς νὰ νουιάσης τὴν ἀναστατώσή μου.

**Τάντα:** Τὴ νουιώθω καί τὴ παρανοιώθω. Γέρασα... μὰ ἡ καρδιά δὲ γερνᾷ.

**Θεία:** (Μπαίνοντας) Πάμε. Ἐνα μικρὸ περίπατο στὸν κῆπο. Εἶναι τόσο ἀποπνευματικὰ ἐδῶ. (Πρὸς τὴν Τάντα) Νὰ σιγυρίσης λίγο τὸ δωμάτιο. Μὲ ἀναστατώσετε, μού ἀναστατώσατε τὰ πάντα.

**Τάντα:** Νὰ ἐτοιμάσω τὸ τραπέζι ἢ νὰ καρτερῶ νὰ γυρίσετε;

**Θεία:** Νὰ περιμένῃς νὰ δώσω ὁδηγίες.

**Τάντα:** Ναι, μὰ ἡ σούπα θ' ἀργήσῃ νὰ ἐτοιμασθῇ. Πότε νὰ χτυπήσουμε τ' αἰγά, πότε...

**Θεία:** Εἶπα θὰ δώσω ὁδηγίες. Θάμαστε στὸν κῆπο. Πάμε. (Φεύγουν).

**Τάντα:** Νεῦρα, νεῦρα. Κατάσταση, βρὲ ἀδερφέ. Στὸ κάτω - κάτω δὲν ἀμάρτησε στὸ Ἅγιο Εὐαγγέλιο τὸ κορίτσι.

**Μενέλαος:** (Κρυφοκτυτώντας ἀπὸ τὴν πόρτα) Στ. Στ. Στ...

**Τάντα:** Τί εἶναι κύρ - Μενέλαε;

**Μενέλαος:** Ποῦ... ποῦ εἶναι;

**Τάντα:** Στὸν κῆπο μὲ τὴν Ἀνθοῦλα. Μὰ τῶδωσες τὸ γράμμα μάν - μάν;

**Μενέλαος:** Βρῆκα τὸν κύρ - γιατρὸ μὰ σπιθαμὴ ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα μας. Τοῦ τῶδωσα. Στράτης δὲν εἶναι; Θάπρεπε νὰ βρῶ τὴ μητέρα του;

**Τάντα:** Ἔχουμε καί παρακολουθήσεις τώρα; Τὸ ρεζίλημα μᾶς ἔλειψε.

**Μενέλαος:** Ὠραῖα. (Πρὸς τὸν Γλαῦκο πού εἶναι ἔξω) Ἔλα μέσα, ἔλα μέσα, γιατρέ. (Ὁ Γλαῦκος μπαίνει) Τάντα, παραμέρισε. Ἐδῶ στὴν πολυθρόνα.

**Γλαῦκος:** Καλησπέρα σας.

**Τάντα:** Μμ... Μμμ.

**Μενέλαος:** Ἡ ἐπίπλωση εἶναι ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς μακαρίτισσας. Ὠραῖο στὴν ἐπίπλων. Ἄν καί ὁ ὑποφαινόμενος ὡς γνωστὸ καταλαβαίνει μόνο ἀπὸ ἄνθη. Τὰ ἄνθη, φίλε μου, εἶναι ἡ ὀλοκληρωμένη ἐκδήλωση τῆς φυσικῆς ὁμορφιάς. Τὰ τριαντάφυλλα. Κάποτε εἶχα διαβάσει ἕνα ἐγγλέζικο βιβλίο γιὰ τὰ τριαντάφυλλα. Ἦταν ἕνας τόμος νά! τόσο παχὺς καί μεγάλος σὲ σχῆμα. Ἐγραφε κάθε λεπτομέρεια γιὰ τὰ τριαντάφυλλα. Ἄλλὰ ἐκεῖνο πού σοῦ προκαλεῖ ἐκπληξη εἶναι οἱ ποιμαλίες αὐτοῦ τοῦ λουλουδιοῦ. Σ' ἐνδιαφέρουν τὰ λουλούδια, γιατρέ;

**Γλαῦκος:** Ὅχι ξεχωριστά... Πάντως τὸ κάθε ὥραῖο πρᾶγμα μὲ ἐνδιαφέρει. Μπορεῖ βεβαίως νὰ μὴ ἀσχολοῦμαι ἰδιαίτερος. Πάντως κάθε ὥραῖο πρᾶγμα εἶναι μιὰ χαρὰ παντοτεινῆ. Εἶναι στίχος ἐνὸς ἐγγλέζου ποιητῆ. Δὲ θυμῆμαι τώρα τὸ ὄνομά του.

**Μενέλαος:** Δέν ἔχουν σημασία τὰ ὀνόματα, μήτε οἱ τόποι. Σημασία ἔχουν τὰ ὥραῖα πρᾶγματα, καί γιὰ μένα τὰ λουλούδια μου.

**Τάντα:** Μήπως ὁ κύριος θέλει νὰ κλείσω τὸ παράθυρο;

**Γλαῦκος:** Παρακαλῶ, παρακαλῶ, ὅπως νομίζετε.

**Μενέλαος:** Τάντα, θὰ κερᾶσουμε τὸν ἄνθρωπο;

Τά ντα : Καλά, καλά, μόλις πάτησε τὸ κατώφλι ὁ εὐλογημένος. Ἡ μήπως θέλεις νὰ τὸ στρίβω;

Μενέλαος : Μπά, μπά. Ἄ. Γιατρέ, εἶδες αὐτὸν τὸν πίνακα;

Γλαῦκος : (Σηκώνεται καὶ πάει κοντά) Μι... Θαρρῶ πὼς εἶναι καμμιά Παναγία. Ἀντίγραφο, βέβαια. Πῶς! Ἔχει κάποια ὁμοιότητα μὲ μερικά ἔργα τοῦ Γκρέκο.

Μενέλαος : Μπράβο, γιατρέ. Ἡ Μάτερ Ντολορόζα τοῦ Γκρέκο. Ἀντίγραφο εἶναι. Ἀλλὰ ἡ ἀδελφή μου κολακεύεται νὰ νομίζει πὼς πιθανὸ νάνα γνήσιο ἔργο ἢ πιθανὸ ἀριστουργηματικὸν ἀντίγραφο. Ἔ, εἶναι κάτι ἀδυναμίες, γιατρέ...

Γλαῦκος : Ποῦ ἀσφαλῶς πρέπει νὰ τις σεβόμαστε ἂν δίνουν στὸν πάσχοντα χαρὰ καὶ ἐνδιαφέρον.

Μενέλαος : Μὰ ὅταν ὁ ἄλλος καταλαβαίνει, εἶναι εἰδικὸς νὰ ποῦμε τοῦ πράγματος;

Γλαῦκος : Δὲν ἀλλάζει ἡ κατάσταση. Μόνον πὼς κ' αὐτὸς θὰ σκέφτηκε ἀπὸ ἐκπλήξη εἶναι ἀρετὸ νὰ δικαιωθῆ μὰ τέτοια ἀδυναμία. Ἄν μάλιστα προκαλέσει μὰ μικρὴ συζήτηση πρὸς διαφώτιση τῶν παρερισκομένων, ἢ σημασία τῆς ἀδυναμίας θάνα μεγαλύτερη μὰ καὶ ἔπαιξε τὸν ρόλο ὠθούσης δυνάμεως.

Μενέλαος : Γιατρέ, τὰ περίπλεξες τὰ ζητήματα καὶ μὲ πελάγωσες. Νά! τὸ ἴδιο προχθὲς στὸ πίσω μέρος τοῦ κήπου. Εἶχα φυτέψει ἄλλοτε κάτι ἄγριες τριανταφυλλίες, μαρτυατικές, καλέ. Χθὲς τις εἶδα ποῦ πρωτοφοῦντωσαν. Ἀλλὰ περιπλέχτηκαν μὲ κάτι μπουλασμένες ἄσπρες, ποῦ πελάγωσα πιά.

Γλαῦκος : Ὡστε φυτεύετε καὶ ἄγριες τριανταφυλλίες;

Μενέλαος : Ἀσφαλῶς. Ὡς ὑποκείμενα ἔχουν ἀποδειχτὴ ἄριστες. Ἀντέχουν στὴν ἀρρώστια, σὺς μεταβολὲς τοῦ καιροῦ καὶ ζοῦν πολλὰ χρόνια.

Γλαῦκος : Ἡ δύναμις καὶ ἡ ἀντοχὴ τοῦ πρωτογόνου.

Μενέλαος : Ἀκριβῶς. Ἡ ἐξενγένιση ἐνέχει καὶ ἀδυναμία. Δὲ λέω. Ἐκπλήττει. Ἀλλὰ εἶναι τόσο εὐαίσθητο πρᾶγμα καὶ λεπτὸ ποῦ σκορπᾶ μ' ἓνα φύσημα τ' ἀνέμου. Κατὰ τὰ ἄλλα ὅπως σᾶς εἶπα γιατρέ. Σαφήνεια, εὐγένεια καὶ διαλεγμένη φράση. Μόνον ἔτσι μπορεῖς νὰ συναπάσης τὴν ἀδελφή μου. Μὴ ἦς πὼς σοῦ ἔδωσα τὸ γράμμα. Τάφος. Ἔ;

Γλαῦκος : Μοῦ φαίνεται τόσο παράξενο. Σὰ νὰ γνωρίζω αὐτοὺς τοὺς τόπους. Σὰ νὰ τοὺς ξανάξηση.

Τά ντα : (Μπαίνοντας στὸ μεταξὺ) Ὁ πατέρας του φτυστός. Θεωρία καὶ κουβέντα.

Μενέλαος : Ἡ ἀνοιξη, παιδί μου, καὶ τὰ... τὰ... τριαντάφυλλα. Ἀναζει στὸ στήθος μας τὸ ἀνθρώπινο παρελθόν, ἢ ἀνοιξη τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς.

Γλαῦκος : Πιστεύεις, κύριε Μενέλαε, στὴν ψυχικὴ συγγένεια; Θέλω νὰ πῶ στὸ κάτι ἐκεῖνο ποῦ κάμνει κάποιες συγγενικὲς ψυχὲς νὰ συμπεριφῆρονται κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο; Δηλαδή, σὰ νὰ ζήσανε κά ου μαζί, πήρανε τις ἴδιες συνήθειες, καλλιεργήσανε τὰ ἴδια γούστα, ζητᾶνε τὰ ἴδια πράγματα ἀπ' τὴ ζωῆ;

Μενέλαος : Πῶς! Πῶς! Κύτταξε: Ἄν πάρουμε δύο τριαντάφυλλα τῆς ἴδιας ποιτικῆς ἀπὸ ξεχωριστὲς πόλεις, νὰ π.χ. «Πριγκήπισσα Μαρίνα». Καὶ τὰ δύο εἶναι τὰ ἴδια. Τριαντάφυλλα. Ἰδια ἐμφάνιση, ὁ ἴδιος ἀέρας, ἴδια θέση μὲς τὸν κόσμον τῶν λουλουδιῶν.

Τά ντα : Περνάνε κάτω ἀπ' τὸ παράθυρο. Σὲ λίγο θάνα ἐδῶ, θαρρῶ.

Μενέλαος : Γεμάτες τὰ... τριαντάφυλλα. Γιατρέ, ἡ ἀδελφή μου καὶ ἡ κορούλα μας εἶναι ἐξαιρετα πλάσματα. Ἄνοιξη, τριαντάφυλλα.

Γλαῦκος : Τὸ πιστεύω. Νοιώθω πὼς ἔχω μὰ ψυχικὴ συγγένεια μαζί τους. Μαζί σας θέλω νὰ πῶ. Σὰ νάμα ἀπὸ τὸ ἴδιο ὄνικό.

Τά ντα : Ἔ! Ἄνθρωποι εἴμαστε ὅλοι.

Μενέλαος : Πάντοτε ἐχτιμοῦσα τὴν οἰκογένειά σας, γιατρέ. Ὁ πατέρας σας παρ' ὅλη τὴν ἀνάμειξη του στὴν πολιτικὴ, διατήρησε μὰ λεπτὴ φλέβα καὶ κάποιες εὐγενικὲς μανιές. Ὅταν γράφη πότε-πότε νοιώθει πὼς εἶναι ποιητής. Μ' ἀρέσουν ἐμένα οἱ ἄνθρωποι μὲ τέτοιου εἶδους ἀδυναμίες. Ὅχι βέβαια τὴν πολιτικὴ.

Γλαῦκος : Δὲν ἔχει... ποίηση ἢ πολιτικὴ;

Μενέλαος : Δὲν ἔχει ἢ λάσπη ποίηση. Μπορεῖ ὅμως ἀπὸ τὴ λάσπη καμμιά φορὰ νὰ ξεπηδήση καὶ ἓνας καλλωπιστικὸς νὰ ποῦμε θάμνος. Ἔ; (Παύση) Ἔχω χαρὴ γιὰ τὴ γνώμη σου.

Γλαῦκος : Γιὰ ποῦ πρᾶγμα;

Μενέλαος : Γιὰ τὴν Ἀνθούλα, καλέ. Στ. Σὰ νᾶρχονται. Ὅπως εἶπαμε, γιατρέ. Σαφήνεια, εὐγένεια καὶ διαλεγμένη φράση. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀδελφή μου. Κι' αὐτὸ ἀπαιτεῖ. Κι' ἀπὸ μὲνα ἀκόμα.

Θεία : (Μπαίνοντας) Ὡ! Ὁ Κύριος...

Ἀνθούλα : (Ταυτοχρόνως) Ἄ!

Μενέλαος : Καλῶς τὰ... τὰ... τριαντά... ἐκπλήξεις...

Θεία : (διακόπτοντας) Πήγαινε, 'Ανθούλα, στο δωμάτιό σου. Μᾶς ἀφήνετε μόνους;  
Μενέλαος : Πῶς! Πῶς! Θά πάω στὸν κήπο. 'Ἡ ἀνοιξη καὶ ἡ... εὐγένεια, καὶ ἡ  
...διαλεγμένη φράση. (Φεύγει μαζί με τὴν Τάντα καὶ τὴν 'Ανθούλα).

(Διγόστιγμη παύση)

Γλαῦκος : Μὲ συγχωρεῖτε, κυρία μου, γιὰ τὸ θάρρος, ἀλλά... ἦταν ἀνάγκη νὰ δώσω  
κάποιες ἐξηγήσεις. Προφανῶς...

Θεία : Καθῆστε, παρακαλῶ... Κατ' ἀρχὴν σέβομαι τὴν κοινωνικὴ σας ιδιότητα ὡς  
γιατροῦ. Συνεπῶς θ' ἀκούσω τὴν ὁποιαδήποτε ἐξήγησή σας ἀρκεῖ νὰ μὴ ξεφεύγετε ἀπὸ  
τὰ ὅρια τοῦ κοινωνικῶς ὑποφερτοῦ.

(Διγόστιγμη παύση).

Γλαῦκος : Μὲ ἐξαιρετικὴ εὐχαρίστηση μαθαίνω τὴν φιλανθρωπικὴ σας δράση, δε-  
σποινίς. Εἶσατε πράγματι τὸ ἔξοχον παράδειγμα, καὶ προπαντὸς τὸ καύχημα τῆς πόλεως μας.

Θεία : Ἀπλὸ καθήκον, κύριε γιατρέ. 'Ἡ καλωσύνη σας...

Γλαῦκος : Δὲ λέω. Μὰ ἀπὸ μέρους σας εἶναι αὐταπάρνηση. Χάνετε τόσες ὥρες  
τῆς ζωῆς σας γιὰ νὰ φροντίσετε καὶ γιὰ τὴν πιὸ ἀσημαντὴ λεπτομέρεια, ποῦ ἀφορᾷ τοὺς  
φτωχοὺς τῆς πόλεως μας.

Θεία : Καὶ ὅμως ἡ λεπτομέρεια ἔχει σημασία, κύριε γιατρέ. Ὅχι τὸ τί θὰ δώσης  
καὶ τὸ ποῦ θὰ δώσης. Ἀλλὰ τὸ πῶς θὰ τὸ δώσης καὶ τότε θὰ τὸ δώσης. Νομίζω πῶς  
γι' αὐτό, χωρὶς νὰ περιαντολογῶ, ἔγινα εἰδική. Δὲ λέω. Καὶ οἱ ἄλλοι δουλεύουν, ἡ κυρία  
μητέρα σας, ἡ κυρία Ἰωαννίδου, ἡ δεσποινίς Γεωργίου καὶ οἱ ἄλλες.

(Διγόστιγμη παύση)

Γλαῦκος : Ἔχω μάθει κάτι ἀόριστες φήμες, χωρὶς νὰ τὸ βεβαιῶνω, παρ' ὅλο ποῦ  
τὸ εὐχόμαι. Ἔχω μάθει πῶς γίνεται σκέψις νὰ σᾶς παρασημοφορήσῃ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις.

Θεία : Λένε. Ἀλλὰ, κύριε γιατρέ, ἡ δρᾶσις μου δὲν ἀπέβλεπε σ' αὐτὰ τὰ μάταια  
πράγματα. Παράσημα πήρε καὶ ἡ κυρία Δανιήλ μὲ μᾶλλον ἀσαφῆ δρᾶση, πήρε ἡ δεσποινίς  
Σκουρίδη γι' ἀγνώστους λόγους κ.λ.π. Ἐγὼ ἔδωσα τὴν ψυχὴ μου, τὴν δύναμή μου, τίς  
ὥρες μου καὶ ἀρκετὴ παρουσία γιὰ νὰ ἐπιτελέσω στοιχειῶδες καθήκον. Δὲ λέω, θάπρεπε  
ἀπὸ καιρὸ νὰ τὸ σκεφθῆ ἡ Κυβέρνησις. Ἀλλὰ οὐδεὶς φθόνος, κύριε γιατρέ. Ἐπάρχουν καὶ  
οἱ ἐχθροὶ στὸ μέσον. Πάντως ἀδικαιολογήτως.

Γλαῦκος : Δὲ λείπουν οἱ ἐχθροὶ ὅταν ὑπάρχῃ κάποια ἀξία.

Θεία : Ἀκριβῶς. Αὐτὸ μὲ καθησυχάζει. Τὸ νᾶχω ἐχθροὺς σημαίνει πὼς κάτι ἀξιό-  
λογο ἐπιτελᾷ.

Γλαῦκος : Ἀσφαλῶς. (Διγόστιγμη παύση).

Θεία : Λοιπόν; Νομίζω πῶς ἀπὸ κάπου ἄλλοῦ ξεκινήσαμε.

Γλαῦκος : Ἀκριβῶς. Οἱ περιστάσεις μπορεῖ νὰ χωρίσουν τοὺς ἀνθρώπους μὲ ἕνα  
τοιχο. Ὡστόσο, οἱ καλὲς προθέσεις καὶ τὰ ὠραία αἰσθήματα μένουν κοινά. Δὲν τὰ χωρί-  
ζουν τοῖχοι.

Θεία : Θεέ μου. Προχωρήστε.

Γλαῦκος : Δὲν ξέρω τί διαφορὲς στὸ παρελθὸν εἶχατε μὲ τὴν οἰκογένειά μου. Μά...  
ἐγὼ νοιώθω μᾶν ἔλξη πρὸς τὴ δική σας. Σὰ νᾶμαι ἀπὸ τὸ ἴδιο ὕψος. Ἔτσι σὰ νὰ νοιώ-  
θω. Νά! σὰν δύο τριαντάφυλλα τῆς ἴδιας ποικιλίας ἀπὸ ξεχωριστὲς πόλεις...

Θεία : Ἡ ψυχικὴ συγγένεια...

Γλαῦκος : Ἀκριβῶς. Ἡ ψυχικὴ, λοιπόν, συγγένεια θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ βάση γιὰ  
μιὰ συνένωση. Ὁ γάμος δὲν εἶναι βέβαια μιὰ κοινὴ, ἐπιπόλαιη ὑπόθεση. Εἶναι ἕνας βαθὺς  
σύνδεσμος, πολὺ συναισθηματικὸς.

Θεία : Συμφωνῶ. Τὰ αἰσθήματα δὲν πρέπει νὰ πουλιοῦνται.

Γλαῦκος : Ἔτσι κερδίζουν καὶ τὰ παιδιά ποῦ θὰ γεννηθοῦν ἀπὸ μιὰ τέτοια ἔνωση.  
Μεγαλώνουν σ' ἕνα ἀρκετὰ συναισθηματικὰ ἰσορροπημένο — λόγω ὑπάρξεως — περιβάλλον.

Θεία : Ἀρκετὰ ὕγιεις οἱ ἀπόψεις σας, κύριε Στράτη, παρόλο ποῦ θεωροῦνται οἱ  
γιατροὶ λίγο λιγώτερο συναισθηματικοί.

Γλαῦκος : Εὐχαριστῶ, δεσποινίς. Καὶ μοῦ δόθηκαν οἱ εὐκαιρίες νὰ διαπιστώσω τὴν  
ψυχικὴ συγγένεια, μᾶλλον τὴν παραδοχὴ τῆς τέτοιας συγγένειας καὶ ἀπὸ τίς δύο πλευρῆς.

Θεία : Τί ἐννοεῖτε...

Γλαῦκος : (Σηκώνεται) Ζητῶ ἀπὸ σᾶς τὴν Ἀνθού... τὴ δεσποινίδα Ἀνθούλα γιὰ  
γυναῖκα μου.

Θεία : Ἐν γνώσει τῶν δικῶν σας; Ὅ... πατέρας σας;

Γλαῦκος : Θὰ ἐρχόταν αἴριο νὰ σᾶς δῆ ἀκριβῶς γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Θὰ τὸ θεω-  
ροῦσε τιμὴ του νὰ σᾶς ζητοῦσε ἀτοπροσώπως τὴν Ἀνθούλα. Λέει πῶς ἐμεῖς οἱ δύο οἰκο-  
γένειες ἔχουμε μᾶν τόση συγγένεια, καθαρῶς ψυχικὴ συγγένεια. Κάτι ἄλλο μοῦ εἶπε μά...  
δὲν κατάλαβα καλὰ - καλὰ.

Θεία : (Συγκινημένη) Τί είναι αυτό τὸ ἄλλο; Ναί...

Γλαῦκος : Οἱ ὄρκοι τοῦ κισσοῦ θὰ ἐπαληθεύσουν. Νά, κάτι τέτοιο.

Θεία : Θεέ μου. Πάντα ὁ ἴδιος. Ἡ ὄραία φράση, ἡ πειστικότητα. Ἄλλο, ἄλλο...

Γλαῦκος : Πῶς θάπρεπε ν' ἀγοράζαμε τῆς Ἀνθ... τῆς δεσποινίδος Ἀνθούλας ἕνα  
ρῶς φουστάνι μὲ κεντήματα στὴν τραχηλιά καὶ τὰ μανίκια. Θὰ ἦταν συγκινητικὸ δῶρο.

Θεία : (Ἀλλοπαριμένη) Θὰ βγαίναμε στὸν πρώτο ἐπίσημο περίπατό μας. Ἐμείς  
κοντὰ στὴν ἐκκλησία... Θὰ συναντούσαμε....

Γλαῦκος : Ἀκριβῶς.

Θεία : Θεέ μου, ἄς ξαναζήση τὸ ὄνειρο στὸ παιδί μου, στὴν Ἀνθούλα μου... Κύριε  
Στράτη, γίνεται δεχτὴ ἡ ἐπιθυμία σας.

Γλαῦκος : (Φιλᾷ τὸ χέρι τῆς) Δεσποινίς....

Θεία : Παιδί μου....

Πέφτει ἡ ΑΥΛΑΙΑ.

## ΕΙΚΟΝΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

(Σαλόνι στο σπίτι του γιατρού Γλαύκου. Πολυθρόνες, τραπεζάκια, βάζο με ώραια τριαντάφυλλα. Μιά πόρτα οδηγεί στο δωμάτιο του παιδιού. Μιά άλλη οδηγεί στα άλλα δωμάτια. Στέκονται και περπατούν ο Κύρρης, η Θεία, ο Μενέλαος, ο Γλαύκος και η 'Ανθούλα. 'Η ώρα είναι δειλινό).

Κύρρης: Ναι, κυρίες μου. Νομίζω πώς δεν υπάρχει λόγος για άνησυχία. Βελτιοῦται, βελτιοῦται.

Θεία: 'Ο Θεός, ὁ Θεός μεθ' ἡμῶν.

Μενέλαος: Θὰ τῆς φέρω αἴριο ἕνα μπουκέτο μισάνοικτα τριαντάφυλλα.

Κύρρης: Ἐχεις ὥραιες ποιιλιές, κύριε Μενέλαε;

Μενέλαος: Πῶς, πῶς! νὰ π.χ. κύρ -γιατρέ μου...

'Ανθούλα: Καλύτερα νὰ πηγαίνουν, γιατρέ. Δὲ μῆχανε στὸ δωμάτιο τοῦ παιδιοῦ μὰ... δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἐλευθεροκοινωνία.

Κύρρης: Συμφωνῶ, κυρία μου. Συμφωνῶ ἀπολύτως.

Θεία: Ναι, νὰ πηγαίνομε. Εὐτυχῶς πᾶμε πρὸς τὸ καλὸ.

Μενέλαος: ('Ενῶ ἐτοιμάζονται γιὰ ἀναχώρηση) Θὰ φροντίσω στὸν καιρὸ νὰ σὰς στείλω μπόλια, γιατρέ. Νομίζω ἡ κυρία σας ἐνδιαφέρεται. Κι' ἐσεῖς; "Ω!

Κύρρης: Πολὺ ἐρασιτεχνικῶς.

'Ανθούλα: 'Απὸ 'δῶ, θεία. Προτιμότερο ἀπ' τὸν κῆπο.

Μενέλαος: Ναι, ναι. Νὰ ρίξω μὰ ματιὰ στὰ φυτὰ σας. Νὰ περάση κι' αὐτὴ ἡ μπόρα καὶ θάρθῃ... ὄχι θάρχομα νὰ παρακολοῦθῃ τῆ ζωὴ τοῦ κῆπου σας. Εὐχαριστεῖς; 'Α! Μπὰ! ἵποχρεωσῆ μου. Κι' αὐτὸς οἰκογένειά μας εἶναι.

Θεία: Καλὰ, καλὰ, περπάτα τώρα.

'Ανθούλα: Ναι, θείε. Στὴ διάθεσή σου. Συγγνώμη, γιατρέ.

Θεία: (Θυμᾶται ἔξαφνα ἐνῶ προχωρῆ) "Α! συγγνώμη, γιατρέ. Νομίζω πὼς θὰ συμφωνῆτε. 'Η 'Ανθούλα πρέπει νὰ ξεκουραστῆ. Νὰ τρώη ταχτικά βοδινὴ μπιριζόλα μισοψημμένη. Καὶ αὐγὰ.

Κύρρης: Βεβαίως. Ἐπιβάλλεται.

'Ανθούλα: Θ' ἀρχίσω ἀπὸ σήμερα, θείτσα μου. Σοῦ τὸ ὑπόσχομαι. (Φεύγει ὁ Μενέλαος).

Θεία: Καλὰ. Καλὰ, παιδί μου. Λέω, Γλαῦκο, ὅταν τελειώση μετ' τὸ καλὸ αὐτὴ ἡ ἱστορία νὰ τοὺς πάρω στὸ περιβόλι νὰ τοὺς περιποιηθῶ. Θὰ τοὺς κάνω ψητὸ σηκῶτι, τὴ μπιριζόλα τους...

Γλαῦκος: Καλὰ θεία. "Ολα θὰ γίνουν.

Θεία: Ὁραῖα. Ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι μακριὰ τὸ σπιτικό μου. Δέκα μίλια δρόμος.

Μενέλαος: ('Απ' ἔξω) 'Αδερφή... Καρτερῶ.

Θεία: ('Ενῶ φεύγει μετ' τὴν 'Ανθούλα) Πνίγηκε πάλι ὁ πολυάσχολός μας. Πᾶμε.

Χαίρετε λοιπόν.

Κύρρης: Χαίρετε, δεσποινίς. (Φεύγουν 'Ανθούλα καὶ Θεία).

Γλαῦκος: Εἶσαι βέβαιος, κύριε συνάδελφε; Δὲ χωρεῖ ἀμφιβολία;

Κύρρης: Δυστυχῶς ὄχι. 'Η ὄραση εἶναι χαμένη. 'Η ἀκοή; Δὲ μπορῶ νὰ τὸ βεβαιώσω αὐτὸ ἀκόμα.

Γλαῦκος: Πάντως τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἀλλάζει πολὺ. Θεέ μου! Πάλευα νὰ μὴν τὸ πιστέψω! Παιδάκι μου! Τί ἀτυχία!

Κύρρης: "Αν ἡ ἀκοή διατηρεῖται, θαρρῶ πὼς ἡ κατάστασις εἶναι λιγώτερο τραγική. Θέλω νὰ πῶ τὸ σύστημα Baillie... ἡ ὀργάνωσις τυφλῶν.

Γλαῦκος: 'Η ὀργάνωσις τυφλῶν. Ναι! εἶναι ἀλήθεια πὼς ἡ κατάστασις δὲν εἶναι ἀπελπιστικὴ ὅπως ἄλλοτε. Πῶς; Καὶ ὅμως δίχως φῶς... ἕνα μπουμποῦμι μετ' τὰ ὥραιότερα χρώματα καταδικασμένο στὸ πιὸ πηχτὸ σκοτάδι! Πῶς θὰ δῆ τὰ χρώματα καὶ νὰ τὰ ἐπιμήση; Κι' ἔλεγα...

Κύρρης: 'Αντιλαμβάνομαι τὴ στενάχωρο θέση σου, κύριε συνάδελφε. 'Ὡς πατέρας, βέβαια, ὡς πατέρας...

Γλαῦκος : Θά προτιμῶσα...

Κύρρης : Τό θάνατο; Βαρειά λέξη.

Γλαῦκος : Κι' ὅμως θάταν προτιμώτερος.

Κύρρης : Μμ... Νομίζω πὸς ἡ ζωή, ἡ ὁποιαδήποτε ζωή, εἶναι προτιμώτερη ἀπὸ τὸν καλύτερο θάνατο. Ἐξ ἄλλου ἐκ φύσεως καὶ ἐξ επαγγέλματος ἀγαπῶ τὴ ζωή.

Γλαῦκος : Ναι. Ἐμεῖς οἱ γιατροὶ εἴμαστε οἱ φύλακες ἄγγελοι τῆς ζωῆς.

Ἀνθούλα : (Μπαίνοντας) Μὲ συγχωρεῖτε, γιατρέ. Ἄλλὰ ὁ θεὸς δὲν τελειώνει εὐκολα τοὺς χαιρετισμούς.

Κύρρης : Εἶναι ἄρρωστος μὲ τὰ φυτὰ καὶ τοὺς κήπους.

Ἀνθούλα : Ἐκκληκτικὴ μανία.

Γλαῦκος : Εὐτυχισμένος. Μπορεῖ ὅταν σακκατευτῆ τὸ φυτό, μπορεῖ, λέω νὰ τὸ ξεριζώσῃ μὲ ἥσυχη συνείδηση. Στὸν τόπο του φυτεῖ κάποιο ἄλλο, ζωντανό, δυνατό. Καὶ καρτερῶ, καρτερῶ τὸ μεγάλωμά του εὐτυχισμένος. Μὰ ἐμεῖς...

Ἀνθούλα : (Ταραγμένη) Μὰ τί συμβαίνει; συμβαίνει... Τιτοτα... τὸ παιδί...

Κύρρης : Ἀκριβῶς ὄχι. Κάτι παρόμοιο. Θὰ σᾶς ἐξηγήσῃ ὁ Γλαῦκος. Μοῦ ἐπιτρέπετε... (Σηκώνεται).

Ἀνθούλα : Πρὸς Θεοῦ, γιατρέ. Τί συμβαίνει;

Γλαῦκος : Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ τὸ κρύψουμε, κύριε συνάδελφε. Ἀνθούλα...

Ἀνθούλα : Λέγε, λέγετε.

Κύρρης : Πιθανὸ κυρία μου, ἡ νόσος νὰ ἄφησε κάποιο ἢ κάποια ἐλαττώματα στὸ παιδί.

Γλαῦκος : Πάντως θὰ προσπαθήσουμε νὰ μετριάσουμε τὸ κακό.

Κύρρης : Βέβαια, βέβαια. Δυστυχῶς αὐτὴ ἡ μηνιγγίτις, ἡ ἐπιδημικὴ μηνιγγίτις, ξαίρετε, συνήθως προκαλεῖ...

Ἀνθούλα : Τί, γιατρέ μου;

Κύρρης : Βλάβες τῆς ὁράσεως... τῆς ἀκοῆς... Δὲ βλέπει... δὲν ἀκούει... ὁ ἄρρωστος!

Ἀνθούλα : Θεέ μου. (Πέφτει στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Γλαῦκου).

Γλαῦκος : (Συγκινημένος) Ἐπάρχουν μέθοδοι βελτιώσεως, σχεδὸν ἴσως. Ἐξάλλου ὑποψία ὑπάρχει μόνον γιὰ τὴν ὄραση. Ἡ ἀκοὴ πιθανὸν νὰ λειτουργῇ.

Ἀνθούλα : Τὸ κοριτσάκι μου, τὸ κοριτσάκι μου...

Κύρρης : Εὐτυχῶς ἀποφύγαμε τὸν κίνδυνο θανάτου.

Ἀνθούλα : Τί; Ναι! τὸ κεφάλι μου...

Γλαῦκος : Νὰ σὲ πάω στὸ δωμάτιο. Ἦσῆχασε λίγο. Μὲ συγχωρεῖς, κύριε συνάδελφε, δὺὸ λεπτά. (Τὴν κρατᾷ καὶ προχωρεῖ σιγὰ σιγὰ).

Κύρρης : Λίγο κονιάκ σὲ δυὸ δάκτυλα νερό. Θὰ τῆς κάνῃ καλὸ. Θέλεις λίγη κορμίνη; Θεορῶ... (Ἀνοίγει τὸ βαλιτσάκι του ψάχνοντας).

Γλαῦκος : Ἐχω στὸ δωμάτιο καρδιαζόλ. Εὐχαριστῶ. Νίκη, Νίκη.

Νίκη : (Μπαίνοντας) Μάλιστα, κύριε.

Γλαῦκος : Λίγο νερὸ στὸ ποτήρι. (Φεύγει ἡ Νίκη).

Κύρρης : (Ἡ Νίκη μπαίνει καὶ φεύγει. Ὁ γιατρὸς Κύρρης περιεργάζεται κατὰ τριαντάφυλλα στὸ βάζο) Ὁραία τριαντάφυλλα. Τί μανία ἔχει αὐτὴ ἡ οἰκογένεια. Ὁ κύριος Μενέλαος κατάντησε παρομιώδης μὲ τὶς ποιιλλές του καὶ τὶς καλλιέργειές του. (Μυρρίζεται) Ὁχι! Εἶναι... εἶναι νοικοκυρωσὴν ὁ στολισμὸς τοῦ σπιτιοῦ. (Περνᾷ ἡ Νίκη) Τί λές, κορίτσι μου ἐσύ;

Νίκη : Τί... τί πράγμα, κύριε γιατρέ;

Κύρρης : Θαυμάζω τὰ τριαντάφυλλα καὶ τὶς νοικοκυρωσύνες σας.

Νίκη : Ὁ! εὐχαριστοῦμε, γιατρέ, κύριε γιατρέ. Ἡ καλοσύνῃ σας. Τὰ ἔχει φέρει ὁ κύριος Μενέλαος. Ὁ στολισμὸς ἀνίγει στὴν κυρία. Κύριε, γιατρέ, νὰ σᾶς ρωτήσω κάτι;

Κύρρης : Λέγε, παιδί μου.

Νίκη : Εἶναι κοληκτικὴ ἢ ἀρρώστια τοῦ παιδιοῦ;

Κύρρης : Ὅταν δὲν προσέχῃς, ναι! Μὴν τρομάξεις ὅμως. Ὁ κύριος Γλαῦκος πιστεύω νάχη πάρει τὶς ἀναγκαῖες προφυλάξεις.

Νίκη : Εὐχαριστῶ. (Φεύγει βιαστικά).

Γλαῦκος : (Μπαίνοντας) Τὴν καὶ μὲν! Ἄλλο χτύπημα.

Κύρρης : Λυποῦμαι, γιατρέ. Ἄλλὰ ξαίρεις. Εἶναι ἀναπόφευκτα μερικὰ πράγματα.

Γλαῦκος : Λές; Ἄ! Ὁχι. Εἶναι κοτό.

Κύρρης : Σὰν τί δηλαδὴ; Πές το. Ψυχοθεραπεία νὰ ἐφαρμόσουμε. Ἡ ἐξομολόγησι εἶναι ἴσως.

Γλαῦκος : Μὰ εἶναι τόσο κουτό! Γιατρέ, νομίζεις, πὸς εἶμαι υπεύθυνος;

Κύρρης : Νομίζω ἀστενεύσαι. Τί σχέση ἔχεις μὲ τὴν ἐπιλοκή; Ἡ καλύτερα τί

σχέση έχουμε με την επιπολοή;

Γλαυκος: Δεν είναι αυτό που έννοώ.

Κύρρης: 'Αλλά τί;

Γλαυκος: Να έφερα εγώ το μικρόβιο στο σπίτι;

Κύρρης: Χμ. Τυχαία. Σύμπτωση. Γιατί να μην το πήρε από μένα π.χ.; Δεν ήρθα ένα βραδάκι εδώ; Και... και γιατί να μη το πήρε από... τόν περίπατο, καλέ;

Γλαυκος: Καλά λές. Ποιός ξέρει; (Λιγότειμη παύση). Και όμως θαρρώ πως ήταν καλύτερος ό θάνατος... παρά ή επιπολοή.

Κύρρης: Δεν έχουμε τό δικαίωμα. 'Εξ επαγγέλματος οφείλουμε να υποστηρίξουμε τή ζωή με κάθε μέσον. Τό ελάττωμα είναι ελάττωμα, δέ λέω. Μά ή ζωή είναι κάτι τό ευρύτερο.

Γλαυκος: Πάντως τό υγιές.

Κύρρης: 'Αμφιβάλλω. 'Αλλοιώτικα δέν ξέρω αν έστω και ένας θάχε δικαίωμα να ζή Ξαίρεις τί θεωρητικό πράγμα είναι ή υγεία, ή απόλυτος υγεία..Μέτρο συγκρίσεως. Μέτρο.

Γλαυκος: 'Εν τούτοις, νομίζω πως έπρεπε να έχουμε τό δικαίωμα. Θάταν τουλάχιστο σοβαρό δικαίωμα μες τά πολλά μας καθήκοντα.

Κύρρης: 'Αμφιβάλλω, κύριε συνάδελφε, αν έχουμε τό δικαίωμα να αφαιρέσουμε μια ζωή από τό βιβλίο τής κοινωνίας. Θυμάσαι τόν όροκο του 'Ιπποκράτη;

Γλαυκος: "Άλλο καιρός, άλλες απόψεις. "Αν και εδώ που τά λέμε ή κοινωνία τής Σπάρτης έρχοινα τά σακκάτικα παιδιά στον Καιάδα. "Έτσι, λεί, γλύτωνε ή κοινωνία από τό βάρος των άρχαίων. Στο κάτω-κάτω ή σημερινή επιστήμη με τήν πρόοδό της μάς δίνει μερικά κριτήρια για να ξεχωρίσουμε με βεβαιότητα ποιό πρέπει να ζήσουν και ποιό δέν πρέπει.

Κύρρης: (Λίγο έντονα) Διαφωνώ, κύριε συνάδελφε. Πρώτα-πρώτα αυτά τά περιβόητα κριτήρια δέν είναι και τόσο άσφαλής. 'Αλλά ως υποθέσουμε πως τά κριτήρια είναι άσφαλής. 'Η κρίση επί των κριτηρίων είναι πάντοτε άσφαλής; Και ύστερα αν είναι κι' αυτή άσφαλής, υπόθεσις εκ των προτέρων, έχεις εμπιστοσύνη στις συνειδήσεις; Προσωπικώς δέν έχω εμπιστοσύνη. Και ό πιο γερός χαρακτήρας και ή πιο εύσυνείδητη να ποίμε συνείδηση έχει και τίς αδυναμίες της. 'Αλλ' όχι αδυναμίες εις βάρος τής επιστήμης, κύριε συνάδελφε. Και ούτε ή επιστήμη δικαιολογητικό του έγκλήματος. "Όχι, κύριε συνάδελφε.

Γλαυκος: Και εάν τά κριτήρια σε δεδομένην περίπτωση είναι άσφαλής, ή κρίσις άσφαλής, και ή συνείδησις απόλυτως ήθική και συνεπής;

Κύρρης: (Μαλακώτερα) Μά αγαπητέ μου συνάδελφε, υπάρχει ή φωνή τής κοινωνίας, ή φωνή τής ομαδικής, έθνικής, φυλετικής, δέν ξέρω πως να τήν πώ, συνειδήσεως. 'Η κοινωνία είναι ή μητρική άγκαλιά για όλους. Δεν ξεχωρίζει σακκάτηδες και υγιείς.

Μενέλαος: (Μπαινονας) "Όπ! "Όπ! πρώτη φορά μου συνέβηκε. Σās όρκίζομαι πρώτη φορά. Τά ξεχασα.

Γλαυκος: Χμ! Πώς, θεϊτε, πίσω;

Κύρρης: 'Ο κύριος Μενέλαος...

Μενέλαος: "Ένα σακουλάκι με μπόλια, Γλαυκο. Τό υποσχέθηκα τής κυρίας Πουλίδου. Είναι κάτι κοικιλίες εξαιρετικές «Χούβεο» και «Ρόζ ντε Φράνς». Τις έχετε ύπ' όψη σας, γιατρέ;

Κύρρης: "Ε! "Όχι και τή λεπτομέρεια.

Μενέλαος: "Έμ. Βέβαια. Δίκαιο έχεις. Σās σερβίρει κάθε τόσο τόσα παράξενα δνόματα φαρμάκων ή Ευρώπη και ή 'Αμερική...

Γλαυκος: Τώρα τελευταία και ή 'Ασία.

Μενέλαος: 'Αλήθεια; Που άλλο ένα μυαλό να έχετε δέ μορείτε να θυμηθήτε. Κι' όμως έξω από τό μυαλό είναι ή ζωή. Στην καρδιά, γιατροί μου.

Κύρρης: Πώς! πώς!

Μενέλαος: Κι' όμως γερονάτε...!

Γλαυκος: (Παίρνει από μια παράμερη καρέκλα ένα σακουλάκι χάρτινο) Αυτό είναι, θεϊτε;

Μενέλαος: 'Ετούτο είναι τ' άφιλότιμο και πρέπει να διάξωμαι γιατί άφησα τή θεία σου στην κυρία Πουλίδου, δ έστι μεθερμηνευόμενον πρακτορείον κτιρίου τύπου. Και ξέρεις συχαίνεται ή αδελφή μου αυτά. 'Αλλά συγγένισσα... συγγένισσα. Δέ γίνεται νερό τό αίμα. "Ε; Πουιλία τριαντάφυλλο, φτηνή βέβαια, αλλά τριαντά... Καληνόχτα σας.

Κύρρης: Καληνόχτα σας, κύριε Μενέλαε.

Γλαυκος: Στο καλό. Να σās πάω;

Μενέλαος: "Όχι επιμένω να μείνεις. Μόνος ό κύριος γιατρός; "Όχι... όχι (φεύγει)

Γλαυκος: Νά! κύριε συνάδελφε, ή εύτυχία τής άγνοιας. 'Ο θεϊός Μενέλαος με τά στενά ενδιαφέροντα. 'Ενώ έμεις τυραννάμα τό μυαλό μας, τό τυραννάμε...

Κύρρη: Ναι, ναι. "Ακουσε κύριε συνάδελφε. Πολύ χριστιανός δὲν εἶμαι. "Ένα πρῶγμα ὅμως ξέρω, πὼς γιὰ ὅλα ὑπάρχει μὰ λύση μόνο στὸν Χριστιανισμό, ἀρκεῖ νὰ ζητήσης τὴν λύση καὶ νὰ τὴν μελετήσης καλοπροαίρετα.

Γλαῦκος: Κατάλαβα. Ἡ χριστιανικὴ καρτερία. Ὁ Θεὸς ἄς μὲ βοηθήσει.

Κύρρη: Μάλιστα. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀσφαλιστικὴ δικλείς στὴν δυστυχία καὶ ἀτυχία. Θὰ μοῦ πῆς χρειάζεται πιστή. "Εἰ! "Όχι δά. Δὲν εἶναι ζήτημα πίστεως. Εἶναι ἀπλῶς λογικὴ. "Εγὼ βρίσκω τὸν Χριστιανισμό ὑπερβολικὴ ἀνθρώπινη λογικὴ. Τὸ ζήτημα πίστεως ἀναφέρεται στὸν κατώτερο κόσμον ποὺ στερεῖται ἀνωτέρας λογικῆς.

Γλαῦκος: Εὐχαριστῶ, κύριε συνάδελφε, γιὰ τὶς ὑποδείξεις σου.

Κύρρη: Στὸ κάτω κάτω, βρε ἀδελφέ, γιὰτὶ δὲν κάνεις καὶ ἄλλα παιδιὰ; Αὐτὸ θὰ μετριάξῃ τὴ δυστυχία μ. μ! Μμ! τὴν ἀτυχία στὸ σπίτι. Θὰ δημιουργοῦσε καινούργια ἐνδιαφέροντα, ἀσχολίες, ὑποχρεώσεις. Ξέρεις ὅλα, αὐτά...

Γλαῦκος: Εἶναι ἀσφαλιστικὲς δικλείδες.

Κύρρη: Κάτι τέτοιο ἤθελα νὰ πῶ.

Γλαῦκος: Γιατρέ, δὲν μπορούμε νὰ κάνουμε παιδι πιά.

Κύρρη: "Α!

Γλαῦκος: Πρὶν ἑπτὰ - ὀχτῶ μῆνες, δὲν εἴχαμε πάει στὸ Παρίσι;

Κύρρη: Δὲν τῶχο ὑπ' ἄρην μου αὐτὴ τὴ στιγμή.

Γλαῦκος: Τὸν λόγο τὸν κρατήξαμε μυστικῶ. Ξέρεις, ἀντιπαθῶ τὶς πολλὲς ἐκφράσεις φιλεισπλαχνίας καὶ τὰ ὅμοια. Μὲ συγχωρῆς δὲν ἐννοῶ ἐσᾶς. Στὸ Παρίσι, λοιπόν, βρεθήκανε ἰνομώματα τῆς μήτρας. "Εγινε ἡ ἐγχείριση. Προσεχτικὰ βέβαια. Ἀλλὰ ὡς τὰ σήμερα ὅλες οἱ δοκιμὲς γιὰ σύλληψη ἀπέβησαν ἄκαρπες.

Κύρρη: Δυσάρεστο. Δὲ λέω...

Γλαῦκος: "Εδῶ εἶναι τὸ δίλημμα. Εὐθανασία καὶ ἐρήμωση; Ἀναπηρία καὶ δυστυχία; Ἡ ἐπιστήμη σωπᾶ. Ἡ κοινωνία ἀπλῶς ἀναφέρει σωρεία περιστατικῶν μὲ ἀνάλογο βαθμὸ ἀμφιβολίας. Ἡ λογικὴ εἶναι ἀπολύτως ἀχρηστὴ. Τί μένει; τίποτα. "Α! Ναι! Μόνο ἡ χριστιανικὴ καρτερία. Εἶναι ὅμως αὐτὴ ἡ χριστιανικὴ καρτερία λύση;

Κύρρη: "Εμ! Δὲ λέω. Πάντως εἶναι ἡ μόνη λύση ποὺ ὑπάρχει ὡς τὴν παρούσα στιγμή. "Ωστε δὲ μπορούτε νὰ κάμετε ἄλλο παιδί; "Όχι. Μμ! Δυσάρεστο.

Νίκη: (Μπαίνοντας) Τὸ διπλανὸ σπίτι, μὲ συγχωρεῖτε ποὺ σᾶς διακόπτω, τὸ διπλανὸ σπίτι ζητᾶ τὸν δόκτορα Κύρρη.

Κύρρη: Ἀνάγκη; Ναι, θάρθῶ σὲ πέντε λεπτά.

Νίκη: Μάλιστα, κύριε γιατρέ. (Φεύγει)

Γλαῦκος: Νὰ μὴ σᾶς κρατῶ, γιατρέ.

Κύρρη: (Ἐνῶ σηκώνεται) Παρακαλῶ, παρακαλῶ. Καθῆκον μου. Νὰ ἐξυπηρετήσουμε ἓνα συνάδελφο. Ἐποχρῶσῃ μας.

Γλαῦκος: Ἀπὸ ἄδῶ γιατρέ.

Κύρρη: Ναι. Μὲ συγχωρεῖς. Ξαίρεις. Πηγαῖνω, μὴν ἐνοχλήσθε. "Α, ἐξᾶλλου κλαίει τὸ παιδί.

Ἀνθοῦλα: (Μπαίνοντας καὶ τρέχοντας πρὸς τὸ δωμάτιο τοῦ παιδιοῦ) Τὸ παιδί. Γλαῦκο. Νίκη. (Μπαίνει ἡ Νίκη)

Γλαῦκος: "Εδῶ εἶμαι. Μιὰ στιγμή.

Κύρρη: Τὰ σέβη μου, κυρία... (Ἐνῶ περνᾶ ἡ Ἀνθοῦλα ἀπὸ μπροστά του)

Ἀνθοῦλα: Στὸ καλὸ, γιατρέ. (Φεύγει πρὸς τὸ δωμάτιο τοῦ παιδιοῦ).

Κύρρη: Μείνετε, μείνετε. Γεῖα χαρά. Χαίρετε.

Γλαῦκος: Μὲ συγχωρεῖτε τότε... Νίκη, συνόδευσε τὸν γιατρό. (Φεύγει)

Νίκη: "Ορίστε, κύριε γιατρέ.

Κύρρη: Τὸ ἓνα κακὸ πάνω στὸ ἄλλο. Εὐκόλα νὰ τὸ λές. Νὰ τὸ παθαίνεις; Σοβαρό, σοβαρό.

Νίκη: Τὴ τσάντα σας, γιατρέ, μμ! κύριε γιατρέ.

Κύρρη: "Α! Ναι! Τὰ ἐφόδια, τὰ ἐφόδια. "Ἡ καλύτερα τὰ σύνεργα. "Αντε, χαίρετε.

Νίκη: Χαίρετε, κύριε γιατρέ. (φεύγει ὁ γιατρός. Ἡ Νίκη σιγουρίζει τὸ μέρος ποὺ κάθονταν).

Ἀνθοῦλα: (Μπαίνοντας σὲ λίγο μὲ τὸν Γλαῦκο) Κοιμᾶται ἤσυχα τὸ χουσό μου. (Πηγαίνει καὶ κάθεται) Νίκη, ἐτοίμασε κάτι. Τουλάχιστον γιὰ τὸν κύριο.

Γλαῦκος: Ἀργότερα.

Νίκη: Καφέ;

Γλαῦκος: "Όχι! ὄχι τίποτα. (Ἡ Νίκη φεύγει)

Ἀνθοῦλα: Μήπως κάνετε λάθος;

Γλαῦκος : Μακάρι. Ἄλλὰ εἶναι τόσο φανερό, παρόλο που δὲ θέλω νὰ τὸ πιστέψω.  
'Ανθούλα : Καὶ ἔλεγα τότε νὰ μεγαλώσῃ. Θ' ἀναγγέλλαμε τοὺς ἀρραβώνες της.  
Θὰ φοροῦσε τὸ ρῶς φουστάνι μὲ τὰ κεντήματα στὴν τραχηλιά καὶ τὰ μανίκια...

Γλαῦκος : Θὰ τροποποιήσουμε τὰ ὄνειρά μας, Ἀνθούλα. Ἔχει τόσες χάρες ἢ ζωὴ.  
Θὰ φτιάξουμε στὸ παιδί ἕνα νέο περιβάλλον. Τέλος πάντων κάτι πού νὰ φωτίξῃ λίγο τὴ ζωὴ του.

'Ανθούλα : Πού νὰ φωτίξῃ τὴ ζωὴ μας. Γιατὶ τί θὰ φωτίσῃ δυὸ τυφλά μάτια; Ὄχι!  
(Κλείει μὲ τὰ χέρια τὰ μάτια της).

Γλαῦκος : Εἶναι πραγματικά μεγάλο πλήγμα γιὰ σένα, γιὰ μένα... κυρίως γιὰ τὸ παιδί. Ἀλλά, θὰ τοῦ φτιάξουμε τὴ ζωὴ, ὄχι ἀπλῶς ὑποφερτὴ, περισσότερο, πολὺ περισσότερο εὐχάριστη.

'Ανθούλα : Τὴν ἀγγέλισά μου... Γλαῦκο, δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα;

Γλαῦκος : Βεβαίως. Θὰ προσπαθήσουμε. Ἐξάλλου ἡ ἐπιστήμη προοδεύει ἀλματι-  
κά. Μέρα μὲ τὴ μέρα, ὥρα μὲ τὴν ὥρα. Θὰ παρακολουθοῦμε τὴν περὶπτωσῃ...

'Ανθούλα : Δὲ μιλῶ γιὰ τὸ... (δείχνει τὸ δωμάτιο). Γιὰ μένα, λέω.

Γλαῦκος : Γιὰ νὰ κάμῃς ἄλλο παιδί;

'Ανθούλα : Ναι! Ναι! Ἐνα δεύτερο παιδί. Ὄχι γιὰ μένα. Ἐμεῖς εἴμαστε τὸ λι-  
γότερο γιὰ τὸ σπίτι. Ἀλλά γιὰ τ' ἄρρωστο παιδί μας. Ἐνα παραστάτη, ἕνα φίλο, κάτι,  
κάτι. (Κλαίει).

Γλαῦκος : Κλάψε, καὶ μὲν Ἀνθούλα.

'Ανθούλα : Ὡστε καμμιά ἐλπίδα. Ἡ καταραμένη ἐπέμβαση μοῦ κατάστρεψε τὰ  
σπλάχνα. Πῆς το ἐπιτέλους. Πῆς το νὰ τελειώνουμε...

Γλαῦκος : Κι' αὐτὸ θὰ γίνῃ, Ἀνθούλα...!

'Ανθούλα : Καὶ μὲν Γλαῦκο. Ἀντιλαμβάνομαι πὼς μάταια προσπαθεῖς.

Γλαῦκος : Καὶ ὅταν πεθάνουμε; Τί; (Τρομαγμένος)

'Ανθούλα : Τί πρῶτα... τὸ παιδί...

Γλαῦκος : Νά! ἀπλῶς μὰ σκέψη γιὰ τὸ μέλλον. Ποῖος δὲν τρέμει γιὰ τὸ μέλλον;

'Ανθούλα : Γλαῦκο. Μὲ τρομάζεις μὲ αὐτὰ τὰ ὑπονοούμενα.

Γλαῦκος : Ἡ κούραση καὶ ἡ ἀγωνία φταίει, Ἀνθούλα. Σὲ παρακαλῶ...

(Σιωπὴ)

'Ανθούλα : Θὰ πάω στὸ παιδί. Νὰ κοιτάξω τὴν ἀνάσα του...

Γλαῦκος : Ναι. Στὸ τελευταῖο ταξίδι.

'Ανθούλα : Τί ἐννοεῖς, Γλαῦκο; (Ἐνῶ σηκώνεται)

Γλαῦκος : Ἄ! ἔτσι. Ἐμεῖς οἱ γιατροὶ ἔχουμε καὶ τίς λιγοφυχνίες μας.

'Ανθούλα : Οἱ πατέρες νὰ λές... (φεύγει).

Γλαῦκος : (κοιτάζοντας τὴν πόρτα τοῦ παιδιοῦ) Καὶ μὲν μου κοριτσάκι! Ἐσένα  
θεῖκε ἡ μάση μοῖρα. Κι' ἐμᾶς...

Νίκη : (Μπαίνοντας) Νὰ συγγνώσω, κύριε....

Γλαῦκος : Ὄχι. Φύγε. Φύγε εἶπα.

Νίκη : Μάλιστα, κύριε. (Φεύγει)

Γλαῦκος : (Ἀκούεται κουνδοῦν) Ποῖος εἶναι πάλι; Ἡ λογικὴ τῆς ἐπιστήμης;

Νίκη : (Μπαίνοντας) Κάποιος κτυπᾷ, κύριε.

Γλαῦκος : (νευρικά) Δὲν εἴμαστε μέσα, δὲν εἴμαστε μέσα.

Νίκη : Μάλιστα, κύριε. (φεύγει)

Γλαῦκος : (Κοιτάζοντας τὸ δωμάτιο τοῦ παιδιοῦ) Νὰ θάψουμε τὰ μπουμπούκια.  
'Ἐνας ὄρταιος ἄσπρος τάφος καὶ γύρω νὰ φυτέψουμε ἄλλα λουλούδια. Καὶ οἱ τάφοι νὰ ἔχουν  
τὰ λουλούδια τους. Κι' ἐμεῖς σ' αὐτὸ τὸ σπίτι μονάχα τὴν ἀνάμνησή τους καὶ τὴ δυστυχία  
μας. (Πηγαίνοῦνται νευρικά, ἐνῶ παίνει ἡ Ἀνθούλα).

Νίκη : (μπαίνοντας) Ρωτᾶνε γιὰ τὸ παιδί οἱ ἀντικρνοί.

Γλαῦκος : Εἶπα δὲν εἴμαστε μέσα (βγαίνει ἔξω).

Νίκη : Τοὺς εἶπα πᾶμε πρὸς τὸ καλύτερο. Πρὸς τὸ καλύτερο δὲν πᾶμε;

'Ανθούλα : Νὰ ἐτοιμάσῃς κάτι γιὰ τὸν κύριο.

Νίκη : Εἶναι ὅλα ἐτοιμα.

'Ανθούλα : Μὴν ἐνοχλεῖς τὸν κύριο μὲ ἐρωτήσεις. Βλέπεις εἶναι ἐκνευρισμένος.

Νίκη : Μάλιστα, κυρία. Λυπάμαι...

'Ανθούλα : Καὶ μὲν Νίκη... Ἦταν ἡ χαρὰ μας, ἡ ζωὴ μας, ἡ πεταλούδα μας...

(Ἡ Νίκη φεύγει, ἐνῶ παίνει ὁ Γλαῦκος). (Μικρὴ παύση).

'Ανθούλα : (Καθισμένη) Κουράστηκα πολὺ. Πὼς εἶναι τὸ παιδί;

Γλαῦκος : (Σταματᾷ τὸ πῆγαινε ἔλα) Φαντάζομαι κοιμάται.

'Ανθούλα : Ναι, κοιμάται.

Γλαῦκος : Κομάτα...

Ἀνθούλα : Θὰ καθήσω δίπλα της ἀπόψε. Θέλω νὰ βλέπω τ' ἀγγελούδι μου. (Κλαίει)

Γλαῦκος : (Πλησιάζοντάς την) Νομίζω πὸς ἐξαντλήθηκες πιά, Ἀνθούλα. Καλύτερα νὰ ξεπλώσης νὰ ξεκουραστῆς. Θὰ ξενυχτήσω ἐγώ. Νὰ τὸ περιποιηθῶ σὰν πατέρα καὶ σὰ γιατρό. Θὰ τοῦ χαϊδέψω τὰ μαλλάκια. Θὰ τὸ σκεπάσω. Θὰ τοῦ τραγουδήσω νὰ κοιμηθῆ ἂν ξυπνήσῃ.

Ἀνθούλα : Γλαῦκο μου, μ' ἀγαπᾷς;

Γλαῦκος : Γιατὶ νὰ μὴ σ' ἀγαπῶ, Ἀνθούλα μου; Ἐσύ 'σαι τὸ μεγαλύτερό μου παιδί. Τὸ ζωντανό μου παιδί.

Ἀνθούλα : Πές το, πές το, μ' ἀγαπᾷς;

Γλαῦκος : Ναί, χρυσή μου. Χίλιες φορές σ' ἀγαπῶ. Μὰ γιατί ρωτᾷς; Ρωτᾷς...

Ἀνθούλα : Γιατὶ νομίζω ὥρες, ὥρες πὸς εἶμαι ὑπεύθυνη γιὰ τὴν ἀρρώστεια τοῦ παιδιοῦ. Λέω, μήπως δὲν τὸ πρόσεξα, μήπως δὲν τὸ περιποιήθηκα. Μήπως... Ξέρω κι' ἐγώ!

Γλαῦκος : ὦ! Αὐτὰ εἶναι ἀνοησίες. Τί σχέση ἔχουν ὅλα αὐτὰ μ' ἓνα λοιμῶδες νόσημα καὶ δὴ ἐπιδημικόν; Νὰ μοῦ ἀφήνεις κατὰ μέρος αὐτὰ τὰ αἰσθήματα ἐνοχῆς. Ἀνοησίες... Ἄντε τώρα νὰ πᾶς στὸ κρεβάτι σου. (Κοιτᾷ τὸ ρολόι του) Πῶ, πωπῶ! Εἶναι καὶ ἀργά. Ἐμπρός, ἐμπρός. (Προσπαθεῖ νὰ τὴ σηκώσει ἀπ' τὸ κάθισμα γιὰ νὰ πάη νὰ κοιμηθῆ). Νίκη, Νίκη.

Νίκη : (Μπαίνοντας) Ἀμέσως, ὀρίστε, κύριε.

Γλαῦκος : Βοήθησε τὴν κυρία νὰ πλαγιασῇ. Θάρθω σὲ λίγο νὰ σὲ δῶ, Ἀνθούλα μου.

(Μικρὴ παύση, στὸ μεταξὺ ἡ Ἀνθούλα ἀκουμπισμένη ἐπάνω στὴ Νίκη φεύγουν ἀπ' τὴ σκηνή. Ὁ Γλαῦκος κάνει δύο τρία βήματα μόνος).

Γλαῦκος : Θὰ τοῦ χαϊδέψω τὰ μαλλιά. Μ' ἓνα τραγούδι θὰ τὸ νανουρίζω. Κι' ἔτσι εὐτυχισμένο νὰ φύγῃ γιὰ τοὺς οὐρανοὺς. Δὲν ὑπάρχει ἄλλη λύση. (Κλάμα ἀπὸ τὸ δωμάτιο) Μὲ καλεῖ. Ἡ λύση. (Τρέχει μέσα).

Νίκη : (Μπαίνοντας στὴ σκηνή) Νομίζω, κύριε, πὸς εἶναι ὄρα...

Ἀνθούλα : (Ἀπὸ τὰ παρασκήνια) Νίκη! Νίκη.

Νίκη : Ἀμέσως, κυρία. (Μονολογεῖ ἐνὸς κινεῖται νὰ φύγῃ). Παράξενος ὁ κύριος ἀπόψε! (Ἀκούεται μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὸ δωμάτιο. Ἡ Νίκη σταματᾷ).

Γλαῦκος : Τὸ παιδί... (Μπαίνοντας στὴ σκηνὴ ἀλλόφρενος) Τὸ παιδί, τὸ παιδί. Τὸ γιατρό. (Κοιτάζει μὰ τὸ ἓνα καὶ μὰ τὸ ἄλλο χέρι του).

Νίκη : Δίπλα. Νὰ τὸν φωνάξω. Ἀμέσως. (προχωρεῖ νὰ φύγῃ καὶ μένει στὴν πόρτα).

Γλαῦκος : (Ἀλλοπαρμένος) Εἶναι μιὰ λύση. Μιὰ λύση. (Σταματᾷ) Ἀλλά... ἂν κάναμε λάθος καὶ τὸ παιδί ἔβλεπε; Ἄ! (σφίγγει τὸ κεφάλι του).

Ἀνθούλα : (Μπαίνοντας μὲ ρόμπα) Τὸ παιδί... Τί συμβαίνει; Τί;

Γλαῦκος : Ἐκεῖ μέσα! Μὲ μὰ λύση... Δὲν ὑπάρχει ἄλλη λύση;

Ἀνθούλα : (ἀλλόφρενη) Ὅχι! Τὸ παιδί μου. (Μπαίνει στὸ δωμάτιο τοῦ παιδιοῦ).

Γλαῦκος : Ἄν περνοῦσε ἡ νόσος καὶ ξανάβλεπε; Ἄν δὲν ἔχασε τὴν ὄρασή του; Θεέ μου! (Πιάνει μὲ τὰ χέρια τὸ πρόσωπο).

Πέφτει ἡ ΑΥΛΑΙΑ.

## ΕΙΚΟΝΑ ΤΡΙΤΗ

(Ἡ σκηνὴ ὅπως στὴ δευτέρῃ εἰκόνι. Βραδακί).

Ἀνθοῦλα: Νίκη, Νίκη.

Νίκη: Ἀμέσως, κυρία. (Μπαίνει).

Ἀνθοῦλα: Ἄκουσε, Νίκη, σὲ πέντε λεπτά (κοιτάζει τὸ ρολοῖ της) σὲ τρία λεπτά θ' ἀρχίσῃ ἡ μετάδοσις ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο. Θὰ μιλήσῃ ὁ γιατρός. Δὲ θέλω νὰ μὲ ἀνησυχῆσῃ κανεὶς. Τὸ τηλέφωνο τὸ πῆγα στὸ ὑπνοδωμάτιο. Ἄν χτυπήσῃ ζητᾶς συγγνώμη καὶ πῆς νὰ μὲ πάρουν σὲ εἴκοσι λεπτά. Μόνο ἂν εἶναι ἀπὸ τὴ θεία κ' εἶναι ὑπόθεσις σοβαρά, τότε θὰ μὲ εἰδοποιήσῃς.

Νίκη: Μάλιστα, κυρία.

Ἀνθοῦλα: Ὠραία. Πήγαινε. Ἄ! ἂν μᾶς ἔρθουν ξένοι, πέρασέ τους στὸ σαλόνι. Χωρὶς νὰ μὲ ἀνησυχῆσῃς. Ζήτησε συγγνώμη καὶ παρεκάλεσέ τους νὰ περιμένουν.

Νίκη: Μάλιστα κυρία.

Ἀνθοῦλα: Χωρὶς νὰ δώσῃς ἐξήγησι, δηλαδὴ πῶς ἀκούω τὸν λόγο τοῦ γιατροῦ ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο. Κατάλαβες;

Νίκη: Μάλιστα κυρία.

Ἀνθοῦλα: Πήγαινε τώρα. (Κοιτᾷ τὸ ρολοῖ της) Ἄ! ἓνα λεπτό. (Ἀνοίγει τὸ ράδιο ἐνῶ ἡ Νίκη φεύγει).

Ραδιόφωνο: Ἐδῶ Ραδιοφωνικὸ Ἴδρυμα Κύπρου. Ἡ ὥρα εἶναι 8.

Ἀνθοῦλα: Ἀκριβῶς 8.

Ραδιόφωνο: Σᾶς μεταδίδουμε συνέντευξι τοῦ δρος Γλαύκου Στρατῆ γιὰ τὴν «Εὐθανασία».

Ἀνθοῦλα: Εὐθανασία;

Ραδιόφωνο: Ὁ δρ Γλαῦκος Στρατῆς ἔχει εἰδικὰ ἀσχοληθῆ μετὰ τὸ θέμα κ' ἔχει ἐκδόσει τρεῖς μονογραφίαι. Κύριε Στρατῆ, ἀπὸ πότε σᾶς ἀπασχολεῖ τὸ θέμα αὐτὸ τῆς «εὐθανασίας»;

Φωνὴ Γλαύκου: Τὸ πρόβλημα τῆς εὐθανασίας μετὰ ἀπασχολεῖ ἀπὸ τὰ φοιτητικὰ μου χρόνια. Ἀκριβῶς τότε δοῦλενα ὡς ὑποβοηθὸς στὸ «Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον Ἀθηνῶν. Ἦμουν ὑπεύθυνος διὰ ἑξὶ κλίνες. Στὴ μιά ἔνα ξανθὸ ἀγοράκι ἀπὸ κάποιο χωριὸ τῆς Ἠλείου ἐπάλεσε μετὰ τὸν θάνατο. Εἶχε διαγνωσθῆ ἀπὸ δυὸ καθηγητῆς, τὸν ὑπεύθυνον παθολόγον καὶ τὸν ὑπεύθυνον τοῦ χειρουργικοῦ τμήματος, «σάρκωμα τοῦ ἥπατος».

Ραδιόφωνο: Μὲ συγχωρεῖτε δρα Στρατῆ. Τί εἶναι αὐτὸ τὸ σάρκωμα; Εἶναι μιά προσωπική μου ἀπορία, ἀλλὰ φαντάζομαι καὶ ἀρκετῶν ἀρροσῶν.

Φωνὴ Γλαύκου: Τὸ σάρκωμα εἶναι εἶδος κακοήθους ὄγκου. Παρουσιάζεται εἰς τὰ νεαρὰ ἄτομα καὶ ἔχει ταχυτάτην πορείαν.

Ραδιόφωνο: Καὶ γιὰ νὰ ξαναγυρίσουμε στὴν ἐρώτησή μας...

Φωνὴ Γλαύκου: Ναι! Οἱ πόνοι τοῦ παιδιοῦ ἦταν φειχτοί. Ὅλη τὴν ὥρα μετὰ κοιτοῦσε μετὰ τὸ δακρυσμένον ματάκι καὶ μούλεγε: «Ἐλεος γιατρέ. Πεθαίνω. Τὴ μανούλα μου». Κ' ἐγὼ ἔπρεπε νὰ τοῦ δίνω θάρρος — ἂν εἶναι δυνατό μετὰ τὰ λόγια νὰ λιγοστεύσῃ ὁ σωματικὸς πόνος.

Ραδιόφωνο: Σᾶς παρακαλῶ, γιατρέ.

Φωνὴ Γλαύκου: Ναι, εἶναι τραγικόν. Ἄλλὰ ἀπ' ἐδῶ ξεκινᾷ ἡ ἀποψή μου. Νὰ δώσουμε στοὺς καταδικασμένους ἓνα γλυκὸ κ' ἀνώδυνο θάνατο.

Ραδιόφωνο: Ἀρρώστους ὄλων τῶν ἡλικιῶν;

Φωνὴ Γλαύκου: Δυστυχῶς ὁ πόνος, ποὺ εἶναι προειδοποιητικὸν στοιχεῖον τῆς ζωῆς, δὲν διαχωρῆζει τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἡλικίας.

Ραδιόφωνο: Καὶ στίς περιπτώσεις σοβαρῆς ἀναπηρίας ἔχετε τὴ γνώμη πῶς ἡ ἱατρικὴ πρέπει νὰ ἐπέμβῃ προκαλώντας τὸν θάνατο;

Φωνὴ Γλαύκου: Νὰ λιγοστεύσῃ μετὰ διάφορα μέσα τὸν πόνο καὶ νὰ δώσῃ ἓνα εὐχάριστο τέμα στὴ ζωή.

Ἀνθοῦλα: Νίκη, Νίκη! Σταμάτα πιά, σταμάτα. (Κλείει τὸ ραδιόφωνο).

Νίκη: (Μπαίνοντας) Μὲ φωνάξετε, κυρία;  
 Ἀνθοῦλα: Τὸν εἶδες μὲ τὰ μάτια σου ἢ φαντάστηκες;  
 Νίκη: Ποιό; τί πρόγραμμα κυρία; (μὲ ἐκπληξη).  
 Ἀνθοῦλα: Τὸν Γλαῦκο. Τὸν κύριο... Δὲν μοῦ τῶπες;  
 Νίκη: Πρὶν φύγη ἀπὸ τὸ σπίτι;  
 Ἀνθοῦλα: Ὅχι, καλέ. Τότε πού... πέθανε τὸ παιδί.  
 Νίκη: Ὅλη μέρα κ' ὅλη νύχτα ἦτανε σπίτι.  
 Ἀνθοῦλα: Πού βγήκε ἀπ' τὸ δωμάτιο τοῦ παιδιοῦ. Κεῖνο τὸ βράδυ τοῦ θανάτου.  
 Νίκη: Πῶς! Τὸν εἶδα πού μπαινόβγαине. Ὅλη μέρα κ' ὅλη νύχτα.  
 Ἀνθοῦλα: Τὴν ὥρα πού... πέθανε τὸ παιδί.  
 Νίκη: Στὸ δωμάτιο;  
 Ἀνθοῦλα: Πού ἔβγαине ἀπ' τὸ δωμάτιο.  
 Νίκη: Τὸν εἶδα.  
 Ἀνθοῦλα: Πῶς;  
 Νίκη: Κοιτοῦσε τὶς φοῦχτες του. Νὰ ἔτσι! Μιά ἔβλεπε τὴ μιά, μὰ ἔβλεπε τὴν ἄλλη. (Κοιτάζει τὶς φοῦχτες της).  
 Ἀνθοῦλα: Καὶ τί ἔλεγε;  
 Νίκη: Πού νὰ τὰ θυμᾶμαι ὅλα. Ἀλλά... κάτι σὰν λύση... ἂν ἔκαμε λάθος... μήπως ἔβλεπε... Νομίζω.  
 Ἀνθοῦλα: Ἄλλο... ἄλλο...  
 Νίκη: Νομίζω... ἂν γιαιτρευόταν καὶ ξανάβλεπε...  
 Ἀνθοῦλα: Ἄ! (σφίγγει τὸ κεφάλι της).  
 Νίκη: Τί ἔπαθες, κυρία;  
 Ἀνθοῦλα: Τίποτα. Φύγε ἀπ' ἐδῶ. (Κάθεται στὴν πολυθρόνα ἐξουθενωμένη). Ὅχι!  
 Νίκη: Νὰ σᾶς... φέρω κάτι;  
 Ἀνθοῦλα: Ὅχι! Φύγε εἶπα. (Ἡ Νίκη κινεῖ νὰ φύγη). Ὅχι. Ἐλα ἐδῶ. Ὁ γαιατρός ὁ Κύρως τί εἶπε τότε;  
 Νίκη: Πῶς εἶχε τὸ κοριτσάκι μας μηνιγγίτιδα.  
 Ἀνθοῦλα: Ὅχι! Ὅταν τὸ ἐξέταζε πεθαμένο.  
 Νίκη: Πεθαμένο...! Ἄ! Εἶπε... «παράξενο, παράξενο...» Ναί! καὶ μὰ ἄλλη λέξη...  
 Δὲν τὴ θυμᾶμαι.  
 Ἀνθοῦλα: Πίεσε τὸ μυαλό σου. Κοίταξε νὰ θυμηθῆς.  
 Νίκη: Δὲν τὴ λέμε τὴ λέξη...! Ναί! πού δὲν εἶναι φυσικό...  
 Ἀνθοῦλα: Ἄ... ἀφύσικο.  
 Νίκη: Ἀκριβῶς. Αὐτὴ τὴ λέξη: «ἀφύσικο».  
 Ἀνθοῦλα: Ἄλλο;  
 Νίκη: Ὁ Θεός... νὰ μᾶς συγχωρέση.  
 Ἀνθοῦλα: Ποιούς;  
 Νίκη: Μὰ φαντάζομαι ὅλους μας. Ὅλο τὸν κόσμο. (Ἀκούονται βήματα).  
 Ἀνθοῦλα: Ὁ κύριος. Πήγαινε τώρα.  
 Νίκη: Μάλιστα, κυρία.  
 Γλαῦκος: (Μπαίνοντας) Μπά! (Κοιτάζει τὸ ρολόι του). Δὲν ἀκούς τὴ συνέντευξή μου;  
 Ἀνθοῦλα: Τὴν ἀκουσα.  
 Γλαῦκος: Μά... (κοιτάζει τὸ ρολόι του) δὲν τελείωσε ἀκόμα. Ἀπορῶ. Ν' ἀνοίξω τὸ ράδιο. (Πάει πρὸς τὸ ραδιόφωνο).  
 Ἀνθοῦλα: (Ἀπότομα) Ὅχι!  
 Γλαῦκος: (Σταματᾷ) Πραγματικά μὲ κάνεις ν' ἀπορῶ. Τί σοῦ συμβαίνει, Ἀνθοῦλα; Ἐγὼ βέβαια δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ τὴν ἀκούσω. Στὴν πρόβα μ' ἄρεσε ἡ μαγνητοφώνηση Ἀλλά ἐσὺ δὲν ξέρεις τί εἶπα.  
 Ἀνθοῦλα: Ἀκουσα ὅσα ἔπρεπε ν' ἀκούσω.  
 Γλαῦκος: Καὶ διαφωνεῖς. Τὸ ξέρω. Πάεις μὲ τὴν πρόληψη, πάεις μὲ τό...  
 Εὐαγγέλιο.  
 Ἀνθοῦλα: Γιὰ νὰ διατηρήσω καθαρά τὰ χέρια μου.  
 Γλαῦκος: Κι' οἱ ἄλλοι ποὺ λυποῦνται τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ γλυτώνουν ἀπ' τὸ μεγάλο βάσανο λερώνουν τὰ χέρια τους;  
 Ἀνθοῦλα: Ἐγὼ γὰ τὰ δικὰ μου χέρια γνοιάζομαι.  
 Γλαῦκος: Καὶ μὲν Ἀνθοῦλα. Τσακκίσανε τὰ νεῦρα σου. Ἄν νομίζεις πὼς θὰ βρῆς τὸν ἑαυτό σου μ' ἓνα... δανεικὸ παιδί, δὲ φέρνω ἔνσταση. Νὰ πεταχτοῦμε στὴν Ἀθήνα νὰ διαλέξουμε ἓνα ἔκθετο. Ἔτσι σώζουμε καὶ τὴν ψυχὴ μας. Ἐ;

'Ανθούλα : "Αν λές τὸ τελευταῖο στ' ἀστεῖα λυπάμαι. Δὲ σώζεται ἡ ψυχὴ μὲ τὴν υἱοθέτηση.

Γλαῦκος : Τί θέλεις τέλος πάντων;

'Ανθούλα : Μιὰ ἐξήγηση.

Γλαῦκος : (Μὲ ἀπορία) 'Εξήγηση; Μὰ γιὰ ποῦο πρᾶγμα; Τί σοῦ συμβαίνει ἐπὶ τέλους;

'Ανθούλα : (Σηκώνεται ἀπ' τὴ θέση της). Γλαῦκο. Θέλω τὴν ἀλήθεια. Γυμνὴ ἀλήθεια.

Γλαῦκος : Μὰ σὲ παρακαλῶ, 'Ανθούλα. Τέλειωνε πιά.

'Ανθούλα : Γιατὶ πέθανε τὸ κοριτσάκι μας;

Γλαῦκος : (Ξαφνιάζεται. "Τότερα κοιτάζει χάμω). Πέθανε...!

'Ανθούλα : Κοίταξέ με στὰ μάτια.

Γλαῦκος : Μὰ γιατί ξύνεις παλιές πληγές;

'Ανθούλα : Γλαῦκο, τὸ ἀπαιτῶ.

Γλαῦκος : (Τὴν κοιτάζει λίγο. "Τότερα κάνει ἀμήχανες κινήσεις) Πέθανε... νά... πέθανε... φυσικὸ θάνατο.

'Ανθούλα : Φυσικὸ θάνατο;

Γλαῦκος : Τὸ σκότωσε ἡ ἀρρώστεια. ('Αποκτᾷ τὴν ψυχραΐα του). Καϊμένη μου 'Ανθούλα, λογικέψου. Μάνα εἶσαι, τὸ ἀναγνωρίζω. 'Αλλὰ εἶναι προτιμώτερος ὁ θάνατος ἀπὸ τὴν ἀναπηρία. Σὲ βεβαίῳ. Κι' ἐγὼ πατέρας εἶμαι. Σπλάχνο μου ἦταν. Τὸ μοναδικό.

'Ανθούλα : Τὸ μοναδικό...

Γλαῦκος : Μὰ θάλλωνα βλέποντάς το τυφλό, κουφό, ὀλότελα ἀνάπηρο.

'Ανθούλα : Καὶ τῶπνιξες! "Α! ('Αρπάζει τὸ κεφάλι της μὲ τὰ δύο της χέρια).

Γλαῦκος : "Α! (Κίνηση σὰ ν' ἀποδιώχνη κάτι τὸ φοβερό).

'Ανθούλα : Ναί! ναί! Καὶ μ' ἄφησες ἔρημη, τρισέρημη, μὲ τὴν ἀγωνία ἐνὸς μυστικοῦ, μὲ τὴν ἐνοχί, τὴ συνενοχί μου παντοῦ...

Γλαῦκος : Πάψε, πάψε.

'Ανθούλα : ('Ορθώνεται μπροστά του) "Α εἶσαι... ποῦ εἶσαι...

Γλαῦκος : Πάψε, σοῦ εἶπα. Μὴ μοῦ μπήγεις δεῦτερο μαχαίρι.

'Ανθούλα : Καὶ πήραν αὐτὰ τὰ χέρια τὴν ψυχὴ σου καὶ τὴ σφίξανε, τὴ σφίξανε...

Γλαῦκος : Πάψε. (Τὴν πλησιάζει ἀπειλητικά).

'Ανθούλα : (Κάνει ἀναπαράσταση πνιγμοῦ) "Ὡσπου βγῆκε ἡ πνοὴ τοῦ παιδιοῦ καὶ πέταξε.

Γλαῦκος : Πάψε. (Τὴν χτυπᾷ) "Α!

'Ανθούλα : (Σταματᾷ ἀπότομα. 'Ορθώνει τὸ κεφάλι της). Φονιά. (Καὶ φεύγει).

Γλαῦκος : (Μένει ἀποσοβλωμένος γιὰ λίγα λεπτά). Φονιά. ('Αρπάζει τὸ κεφάλι του καὶ πέφτει σὲ μιὰ πολυθρόνα). "Αν ἔκανα λάθος κι' ἔβλεπε τὸ κοριτσάκι μου; Τότε... εἶμαι...

## Πέφτει ἡ ΑΥΛΑΙΑ

## EIKONA TETARTH

(Τὸ σαλόνι τῆς πρώτης πράξης. Στέκονται ἡ Θεΐα, ὁ Ζώρας, ἡ Κα Μαργαρίτα, ὁ κ. Γεωργιάδης καὶ ὁ Μενέλαος. Ἡ ὥρα ἀμέσως μετὰ τὸ μεσημεριάντικο φαγητό).

**Θεΐα :** Νὰ πάρουμε τὸ καφεδάκι μας ἐδῶ. Ἔτσι θὰ μιλήσουμε πὸ ἄνετα. (Τοὺς δεῖχνει νὰ καθίσουν) Ἐδῶ, κυρία Μαργαρίτα. Μενέλαε, δόσε τὴν καρτέλα στὸ γιατρό. Ὠραΐα. **Ζώρας :** Ἄ! εἶναι ἔξοχη ἢ θεά ἀπ' ἐδῶ (Κοιτάζει ἀπὸ τὸ παράθυρο). Εἴμαστε ἀπ' ἀπὸ τὴ θάλασσα τῶν πορτοκαλιῶν. Ἀπὸ τὰ κυπαρίσσια ἐκεῖ ἀρχίζει τὸ χτύμα τῶν Στρατίδων;

**Θεΐα :** Ναί! Δὲν ξεκολλᾷ πιά ἀπ' ἐμᾶς ὁ γέρος Στρατής. Μῆτε κἄν πάει κάτω στὴν πόλη νὰ δῆ τὸ υἱό του, τὸ Γλαῦκο, δηλαδή.

**Μαργαρίτα :** Τοῦ στοίχισε ὁ θάνατος τῆς γυναίκας του.

**Θεΐα :** Σύμπτωση, θαρρῶ. Μπήκε μᾶλλον στὰ χρόνια. Παρακούρασε τὴ νιότη του. **Μενέλαος :** Κι' ὁμως ἡ κόουραση τῆς νιότης δικαιολογεῖ τὰ γεράματα. Ἡ ἀνάμνησή της φέρνει σωρὸ τριαντάφυλλα στὰ προχωρημένα χρόνια.

**Ζώρας :** Μενέλαε. Παραμίλησες γιὰ κούραση.

**Μενέλαος :** Γιατὶ ὄχι! Δὲν παρακούρασα τὸ αἶσθημά μου, τὴν καρδιά μου;

**Γεωργιάδης :** Ἄς γυρίσουμε λέω στὴν περὶ πραγματικότητα. Ἐχετε κανονίσει γιὰ τὴν φιλανθρωπικὴ ἑορτή; Κοντεύουνε οἱ μέρες.

**Μαργαρίτα :** Ὅταν ὑπάρχη ἡ διάθεση ὅλα θὰ πάνε. καλά. Πάντοτε σ' αὐτὰ τὰ ζητήματα οἱ τελευταῖες μέρες τὰ κανονίζουν.

**Θεΐα :** Ω! δὲ συμφωνῶ, ἀγαπητή μου, κυρία Μαργαρίτα. Ὁ σύζυγός σας, πὸν ξέρεῖ ἀπὸ ἀριθμούς, ὅπως λέτε συχνά, ἔχει ἀπόλυτο δίκαιο. Δὲν πρέπει νὰ περιμένουμε τὴ φορὰ τῶν πραγμάτων νὰ μᾶς κανονίση ἐνα σωρὸ ζητήματα. Ἐξἄλλου φέρουμε εὐθύνη. Κι' ἔχουμε καὶ προσωπικὸν οικονομικὸν κίνδυνον.

**Μενέλαος :** Μιὰ φορὰ ἐγὼ ἔχω ὑποσχεθῆ τὸ στολισμό. Τὰ τριαντάφυλλά μου, οἱ γλάστρες μου, ἡ ἐπινοητικότητα μου στὰ τέτοια εἶναι στὴ διάθεσή σας.

**Θεΐα :** Αὐτὸ εἶναι τελευταῖον.

**Γεωργιάδης :** Ἐγὼ θ' ἀναλάβω ὅπως κάθε χρόνο τὸ Ταμεῖον.

**Μαργαρίτα :** Κι' ὁ κύριος Ζώρας; Ἐσεῖς, γιατρέ μου...

**Ζώρας :** Τὴν ἀγορὰ πέντε εἰσιτηρίων, παρόλο πὸν ἕνας εἶμαι.

**Μαργαρίτα :** Φιλανθρωπικὴ ἑορτὴ εἶναι, γιατρέ μου.

**Γεωργιάδης :** Καὶ μιὰ φορὰ τὸ χρόνο. Ἔ;

**Ζώρας :** Ἄ! τὰ καφεδάκια. Τάντα 2 μὲ 1; (Μπαίνει ἡ Τάντα κρατώντας τὸ δίσκο)

**Τάντα :** Ναί, γιατρέ. Στὴν ἀκρὴ δεξιά. Σοῦ τὸν ἑφτιαξα ξεχωριστά.

**Γεωργιάδης :** 2 μὲ 1 τὸν πίνετε;

**Ζώρας :** Βεβαίως.

**Μαργαρίτα :** (Παίρνοντας τὸν καφέ) Εὐχαριστῶ

**Γεωργιάδης :** Ὁ γιατρός πρώτα.

**Μενέλαος :** Νὰ πᾶμε μὲ τὴν ἡλικία ἐμεῖς οἱ ἄντρες. Χά! χά! (Σερβίρονται ὄλοι).

**Ζώρας :** Καὶ γιὰ νάχουμε καλὸ ρώτημα πὶ ἀτραξιὸν θάχουμε στὴ φιλανθρωπικὴ ἑορτὴ;

**Θεΐα :** Θὰ μιλήσῃ ἕνας.

**Μαργαρίτα :** Ἐσεῖς δηλαδή ὡς πρόεδρος.

**Θεΐα :** Μμ! πιθανό. Θ' ἀπαγγείλουν ἐπίκαιρα ποιήματα, θὰ τραγουδήσουν τὰ παιδιά, κανένα κομματάκι στὸ πιάνο... Τέτοια.

**Ζώρας :** Δηλαδή θὰ πληρώσουμε γιὰ νὰ μᾶς τιμωρήσετε καὶ ἐκ τῆς τιμωρίας αὐτῆς νὰ καθαροῦμε γιὰτι ἔχουμε κάμει ὑψιστον καθῆκον, τὴν φιλανθρωπία.

**Μαργαρίτα :** Διαμαρτύρομαι, κύριε γιατρέ.

**Γεωργιάδης :** Πολὸν τσουχτερά τᾶπες γιατρέ μου.

**Μενέλαος :** Τὸ ἀγκάθι τῆς τριανταφυλιᾶς κεντάει λιγότερο ἀπὸ τὸ σχολιό σου, φίλτατέ μου Ζώρα. Πάντως κατὰ ἕνα τρόπο μ' ἔχεις σύμμαχο.

**Θεΐα :** Μενέλαε... Κύριε Ζώρα, ἔχω τὴν ἀποψη πὸς ἡ φιλανθρωπία ὡς ἀρετὴ, πρέπει νὰ ἐπιστρατεύῃ ἐνάρετες πράξεις γιὰ τὴν ἀσκησὴ τῆς. Μήπως θὰ θέλατε νὰ βάλομε στὴ

δημοκρασία φιλήματα νεάνιδων για είσπραξη χρημάτων; "Η νά επιδείξουμε σκανδαλιστικούς χορούς με όλογυμνες;

Ζώρας: Μὲ συγχωρεῖτε, ἀλλὰ μὲ φέρετε σὲ δύσκολη θέση. Ὡς ἀνύπαντρος θὰ προτιμοῦσα... μεγαλύτερες φασαρίες παρὰ τὰ τσιρίσματα τῶν παιδιῶν καὶ τὰ ὀρνιθοσκαλισματα στὸ πιάνο.

Μαργαρίτα: Διαμαρτύρομαι, κύριε γιατρέ.

Γεωργιάδης: Τὴν ἔπαθεσ...

Μενέλαος: Εἶναι τάχατε ἀρετὴ νὰ μαλλώνουμε γιὰ τὴν ἀρετὴ ὡς εἶναι ἡ φιλοφροσύνη;

Ζώρας: " Δοσεσ τὴ λύση, Μενέλαε.

Θεία: Ἡ φιλοφροσύνη εἶναι ψυχικὴ ἀνάγκη, ὑπεράνω θεαμάτων καὶ ὑπολογισμῶν.

Ζώρας: Συμφωνῶ. Ὅχι ὅμως καὶ νὰ σκᾶσης γιὰ φιλοφροσικὸς λόγους.

Γεωργιάδης: (Κοιτάζοντας τὸ ρολοῖ του) Πῶ πῶ, Μαργαρίτα! Πέρασε ἡ ὥρα. Θὰ χάσουμε τὸ ραντεβῶ.

Μαργαρίτα: Ἀκριβῶς τί ὥρα εἶναι;

Μενέλαος: Τρεῖς παρὰ τέταρτο.

Ζώρας: Πῶπῶπῶ! Καὶ εἶχα νὰ δῶ ἀρρώστους. ) (Σηκώνονται)

Μαργαρίτα: Καὶ πῶς περνάει ἡ ὥρα. )

Μενέλαος: Ἄμ. Τί! Νερὸ εἶναι καὶ κυλάει. )

Θεία: Καλέ, καθήστε. Πέρασαμε τόσο ὥραϊα κι' εὐχάριστα.

Ζώρας: Καλὸ εἶναι τὸ φαγητό σας, καλὴ ἡ κουβέντα σας, ὄλα καλά, ὄλα καλά. Ἄλλὰ ἔχουμε καὶ δουλειές. "Ε;

Μαργαρίτα: Γιατρέ, θὰ σὲ δοῦμε στὸ τσάϊ τῆς Φιλοπτόχου; Τὴν Πέμπτη στὶς 4.

Ζώρας: Ἄντε νὰ κερδίσουμε τὸν παράδεισο, πίνοντας τσάϊ καὶ κουτσομπολεύοντας τίς ἀνύπαντρες.

Θεία: Μὴν τὰ λέτε αὐτὰ, γιατρέ. Μᾶς προσβάλλετε, σᾶς τὸ ξαναλέω.

Ζώρας: Κάθε ἄλλα. Δὲ μπορῶ μόνο νὰ καταλάβω τὴν ἀσκησι τῆς φιλοφροσύνης κατὰ τέτοιο τρόπο. Πάντως παρὰ τὸ τίποτε, εἶναι κάπν. Ἐπιστρέφουσι τῶν πάντων ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ, τοῦ ἱεροῦ βέβαια σκοποῦ.

Μαργαρίτα: Ἀκριβῶς αὐτό, γιατρέ.

Μενέλαος: Κατὰ τὸν κόσμο καὶ τὰ μέτρα ποὺ θὰ χρησιμοποιηθοῦν.

Ζώρας: Αὐτὸ μάλιστα, εἶναι καλὴ ἐξήγησι. Λοιπόν, φεύγω, λιγάκι διασπικτός. Τὰ σέβη μου, τίς εὐχαριστίες μου κ.λ.π.

Θεία: Καὶ νὰ σὲ βλέπουμε, γιατρέ.

Μενέλαος: Σὰ φίλο βέβαια.

Ζώρας: Ἄντε καὶ ξεστόμισες τὸ ἔξυπνό σου πάλιν.

Μενέλαος: Βεβαίως, βεβαίως. (Φεύγει ὁ Ζώρας)

Μαργαρίτα: Κι' ἐμεῖς νὰ πηγαίνουμε.

Γεωργιάδης: Ναι, ναι, λοιπόν;

Μαργαρίτα: Χρυσή μου, χαιρετε. (Φιλοῦνται μὲ τὴ Θεία) Κύριε Μενέλαε.

Μενέλαος: Ἄνευ ἀσπασμῶν βεβαίως.

Γεωργιάδης: Βεβαίως. Χαιρετε. Γεῖα σου κῆρ -Μενέλαε.

Μενέλαος: Στὸ καλὸ, στὸ καλὸ. Νὰ ἀσχοληθῆς καὶ σὺ λίγο μὲ τὰ λουλούδια. Ἀριθμοῦς, ἀριθμοῦς καὶ ψηφία... Αὐτὰ στεγνώνουν τὸ μυαλό.

Γεωργιάδης: Ὁ καθένας μὲ τὸ μεράκι του, Μενέλαε.

Μενέλαος: Δὲν ἀντιλέγω, ἀλλὰ... καὶ λίγη ἀνάταση καὶ λίγη ποίηση. Χαιρεται.

Ὁλοῖ: Χαιρετε...

Θεία: Δὲ μ' ἀρέσουνε τ' ἀστεῖα σου, Μενέλαε. Παραφέρθηκες σήμερα. Ὅταν συναντηθῆς μὲ τὸ Ζῶρα τὰ θαλασσώνεις. Καὶ κείνος ἔχει πνεῦμα στὸ κάτω -κάτω. Ἐνῶ ἐσύ; Θεέ μου.

Μενέλαος: Μόνο γλώσσα ἔχω. Κι' ὅμως, ἀγαπητὴ μου ἀδερφή, πρέπει νὰ τὸ παραδεχτῆς πῶς ἐγὼ φέρνω τὴν κουβέντα στὰ ὥραϊα κι' ἀγαπητὰ. Κι' ἐγὼ τὴν κόβω πάλιν ὅταν ἀρχίσῃ νὰ γίνεται ἐπικίνδυνη.

Θεία: Σ' αὐτὸ τ' ὁμολογῶ εἶσαι καλός. Μὰ τὰ σχόλιά σου ὑπερβαίνουν τὴν ἀντοχή μου.

Τάντα: (Μπαίνοντας σαστισμένη) Ἡ... ἡ...

Ἀνθοῦλα: (Μπαίνοντας) Θεία μου.

Θεία: Ἀνθοῦλα, παιδί μου. Πῶς τοῦτο τὸ ξαφνικό; Τὴν Κυριακὴ εἶπες πῶς θάρθεις.

Μενέλαος: Ἀνθοῦλα μου....!

Ἀνθοῦλα: Θεῖε Μενέλαε (σφογγίζει κάποιο δάκρυ.) (Καμώνεται νὰ γελάσῃ) Στὶς

χαρές σου είσαι.

Μενέλαος : Καί στις χαρές μου όταν γυρίζεις κοντά μας. Είσαι ή ίδια ή άνοιξη που άνθίζει τις πορτοκαλιές μας και τά...

Άνθούλα : Τριαντάφυλλα.

Μενέλαος : Άκριβώς αυτό έλεγα στη θεία σου. Άρρωστήσανε, Άνθούλα μου, οι τριανταφυλλιές κοντά στο περίπτερο, ξέφεις με τον κισσό. Τι δεν έκανα να πολεμήσω την άρρώστεια. Μηδέν. Λέω να πάω ως κάτω να δω. Έσείς οι γυναίκες έχετε πάντα κάτι να πείτε μυστικό. Ή; (φεύγει γελαστός)

Άνθούλα : Το ποτάμι πλησιάζει προς τη θάλασσα. Άκου! Άκούω τα κύματα. Τι όραίο όνειρο ή ζωή μας όταν ξεκινάμε. Κι' όμως θάταν καλύτερο να μέναμε στο ξεκίνημα. Δεν ξέρω αν αυτή ή πικρά πείρα της ζωής αξίζει τον κόπο. Θυσιάζουμε τα τριαντάφυλλα για δυό φουχτες άγκάθια ξερά.

Θεία : Μην είσαι άδικη με τη ζωή, Άνθούλα μου. Έχει και την πίκρα της, έχει και τις χαρές της. Πόσο νοιώθω χαρούμενη που είσαι κοντά μου... Προτιμώ να βλέπω τα μάτια σου κι' ως έχω στην ψυχή μου όλη την πίκρα της πείρας, όπως είπες. Ή! Κάτι τέτοιο.

Άνθούλα : Αυτά είναι σαν τις χαραματιές στη μαύρη φυλακή. Ούφ! σās σκοτιζώ με τέτοιες άνοησίες. Είχατε καλές εισπράξεις από τα πορτοφόλια έφέτος;

Θεία : Μέτρια πράγματα. Βλέπεις ό θεϊός σου δεν πολυσκοτίζεται για αυτά τα πράγματα. Σταμάτησε τό ενδιαφέρον του στις ποικιλίες των τριανταφύλλων. Έφέτος με την πώληση των τριανταφύλλων κάτι έγινε, που να δικαιολογείται τουλάχιστον ό κόπος του προζόμενου του θείου σου.

Άνθούλα : Καλέ, τί γίνεται ό θεϊός; Κρατά - κρατά;

Θεία : Μα τάπαμε, καϊμένη. Τριαντάφυλλα στον κήπο και κρασάκι στη γειτονιά. Δέ λέω, τό λιγότευφε. Άλλά να τό σταματήση; Που τέτοια τύχη. Έδω όμως που τά λέμε έχουμε τις καλύτερες ποικιλίες τριαντάφυλλα. Είδες μά... πώς τη λένε... άμ δε θυμάμαι, κάτι σαν Ίταλικό, Ίσπανικό όνομα είναι. Έξοχο πράγμα. Και τί έκπληξη είχα; Άντε να τό βρης!

Άνθούλα : Ποιά, θείτσα μου;

Θεία : Ό Μενέλαος ήθε με άκρυνα στα μάτια και μου πρόσφερε τό πρώτο τριαντάφυλλό της. Τόν καϊμένο τό Μενέλαο. Έχει καρδιά πράγματι. Είναι στιγμές που του συγχαρώ τό καθετί γιατί είναι, είναι τό μόνο άγόρι της οικογενείας μας.

Άνθούλα : Είναι και καλός, θεία.

Θεία : Άσφαλώς, άσφαλώς. Άκριβώς όπως ή μακαρισμένη μητέρα μου, ή γιαγιά σου δηλαδή. Μα Τάντα, ε Τάντα; Θα φέρης κάτι στην Άνθούλα;

Άνθούλα : Δεν είναι άνάγκη θεία.

Θεία : Μα τί συμβαίνει κι' είσαι τόσο χλωμή, Άνθούλα; Σου τώχα πη, παιδάκι μου νάρθης λίγο έδω κοντά μας. Η έξοχη θα σου κάνη καλό.

Άνθούλα : Να βρω τον παλιό μου, άθωο κι' ευτυχισμένο εαυτό. Έδω κοντά σας. Πόσο άργά σταθμίζουμε κάποιες παλιές ευτυχίες...!

Θεία : Ευχαριστίεμαι που σ' άκούω να έχτιμάς την παλιά σου ζωή έδω κοντά στο πατρογονικό μας χώμα. Άλλά με στενοχωρεί. Δεν πρέπει συνεχώς νάχης τό μυαλό σου στο παλιό άτύχημα. Πέρασε άρκετός καιρός για να ήρεμήση λίγο ό πόνος...

Άνθούλα : Τό νεκρό παιδί μās τριγυρίζει, θεία μου.

Θεία : Μην είσαι υπερβολική. Θ' αναγκαστώ να σε επιπλήξω.

Άνθούλα : Τό νεκρό παιδί, ή κορούλα μας θά μās πνίξη... Τά βράδυα χτυπά τά παράθυρα και μου δείχνει με τό λευκό της δαχτυλάκι. Τη μέρα μου νεύει από τις γωνίες με κείνο τό άλλοτε έξαισιο ματάκι της. Μου δείχνει, μου δείχνει τό έγκλημά μου... (Κλαίει)

Θεία : Καλέ, μίλησε. Μ' έπνιξες. Έχουμε κι' έμεις τις άδυναμίες μας. Και προπαντός σ' αγαπάμε, Άνθούλα. Είσαι τό μόνο παιδί της οικογενείας.

Άνθούλα : Ό Γλαυκος τη σκότωσε... Ναι, ναι... (Πάνει τό πρόσωπό της)

Θεία : Δεν καταλαβαίνω. Προς Θεού μίλησε. Τι συμβαίνει;

Άνθούλα : Ό Γλαυκος σκότωσε τό παιδί μου. Ναι.

Θεία : Τι;...

Άνθούλα : Βεβαιώθηκα πά. Κοίταξε. (Άνοίγει και δείχνει ένα άπόκομμα) Ένα μικρό έρθρο του Γλαυκου στο περιοδικό. Τποστηρίζει την εϋθανασία. Νά, να έδω.

Θεία : (Φορά τά ματογύαλια της και διαβάει) Μμ... δικαιούται ό γιατρός με ήσυχη την συνείδηση να θέση τέρμα εις την ζωήν... μμ... Ό νόμος πρέπει να έρθη άρρωγός εις μίαν τοιαύτην εϋγενή προξεν... Μμ... Άκριβώς δεν εκατάλαβα. Θέλεις να πής πώς...

Άνθούλα : Ναι. Πώς ό Γλαυκος προσπαθεί να δικαιολογήση τό έγκλημά του.

Θεία : Τώρα... Ά, θυμάμαι πώς την τελευταία φορά τον άκουσα να μιλά για την

εὐθανασία... Μὰ εἶναι τρομερό. Τρομερό αὐτό καθ' ἑαυτό. Καὶ ὕστερα ὡς πατέρας πῶς τόλμησε;

Ἄνθούλα: Δὲ μπορῶ, θεία, νὰ κοιμᾶμαι δίπλα σ' ἕνα ἐγκληματία. Δὲ μπορῶ νὰ μοιράζομαι τὸ τραπέζι. Δὲ μπορῶ. Νοιώθω συνένοχη κάτω ἀπ' τὴν ἴδια στέγη.

Θεία: Τοῦ μίλησες καθόλου; Βεβαιώθηκες; Κύτταξε, παιδί μου, νὰ μὴ προσθέτουμε στὰ κακὰ ἄλλα κακὰ χειρότερα. Καὶ προπαντὸς ἀδικαιολόγητα.

Ἄνθούλα: Τοῦ μίλησα κάπως ἀσαφῶς. Ἡ ἀπάντηση ποὺ μοῦ ἔδωσε ἦταν πολὺ κοφτὴ καὶ πολὺ ὑποπτη. «Πιστεύω, Ἀνθούλα, στὴν εὐθανασία. Θὰ τὴν ὑποστηρίξω μὲ ὅλη τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς μου. Σκέψου ἕνα κοριτσάκι, σὰν τὸ μακαρισμένο τὸ κοριτσάκι μας, ἕνα μοιμητοῦκι δροσερὸ καὶ ὅμως νὰ εἶναι τυφλὸ ἢ κουφὸ ἢ καὶ τὰ δυό. Ὁ θάνατος γι' αὐτὸ θὰ εἶναι λύτρωση». Καὶ μετὰ, θείσα μου, ἔκρινε τὸ πρόσωπό του στὶς χούφτες του φωνάζοντας «κορούλα μου, κορούλα μου». Ἔ. Δὲν ἀντέχω πιά, θείσα.

Θεία: Ἐδῶ καθόμουνα συχνά. Ἐβλεπα ἔξω ἀπ' τὸ παράθυρο. Ἐβλεπα τὸν κῆπο καὶ σένα νὰ παίζεις μὲς τὰ λουλούδια. Μετὰ ἔβλεπα τὴν κορούλα σου. Τὸ ἴδιο ὄνειρο. Κι' ἔλεγα νὰ μεγαλώσῃ. Νὰ τῆς δώσω ἕκτεινο τὸ ρόζ φουστάνι μου μὲ τὰ κεντήματα στὴν τραχηλιά καὶ στὰ μανίκια. Νὰ τὸ διορθώσωμεν λιγάκι. Θὰ ἔβγαине στὸν πρῶτο ἐπίσημο περίπατό της μὲ τὸν ἀρραβωνιαστικό της. Τότε ἂς πέθαινα. Μὰ τώρα...

Μενέλαος: (Μπαίνοντας μαζί μὲ τὸν Γλαῦκο) Λοιπὸν ἡ νέα ποιικιλία εἶναι... εἶδος τριαντάφυλλο κατακίτρινο. Μὰ τ' ὄνομά του;... Εἶναι σὰν τὸν ἥλιο.

Γλαῦκος: Ἀνθούλα...

Ἄνθούλα: Μοῦ φαίνεται ἦταν περιττὸ νάρθηξ. Τὸ γράμμα μου τὰ ἐξηγοῦσε ὅλα.

Γλαῦκος: Ἀκριβῶς κάτω τό... Θεία μὲ συγχωρεῖτε (πάει νὰ τὴ φιλήσῃ, ἐκείνη ἀποτραβιέται).

Μενέλαος: Δὲ μπορῶ νὰ καταλάβω ὅλο αὐτὸ τὸ μυστήριο. Ἡ οἰκογένεια μυρίζει ἀπώθηση. Κι' ἐγὼ θαρροῦσα πὼς ἡ ἀνοιξη ἐνώνει τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ ἀρρώστεια τῶν τριαντάφυλλων σὰς πῆρε;

Ἄνθούλα: Ἀκριβῶς θείε. Νὰ ξεριζώσουμε πὰ τις παλιές τριανταφυλλιές. Νὰ φυτέψουμε νέες, δυνατές, καθαρές, δίχως βάρος στὴ συνείδηση. Νὰ κοιτᾶνε κατὰματα τὸν ἥλιο.

Γλαῦκος: Τοῦτο ἤθελα νὰ πῶ καὶ γώ, Ἀνθούλα. Πάμε σπίτι μας. Νὰ ξαναφυτέψουμε καινούργιες τριανταφυλλιές. Τὸ χῶμα εἶναι ἀκόμα γόνιμο. Ἐξαεῖται μόνο ἀπ' τὴ δική μας καλὴ προαίρεση. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνεξάντλητες δυνάμεις.

Ἄνθούλα: Πολὺ ἀργά γιὰ συζήτηση, Γλαῦκο. Ἐχτιμῶ τὴν προσπάθειά σου νὰ ξαναρχίσῃς μὰ καινούργια ζωὴ. Ποῖς μπορεῖ ὅμως νὰ δημιουργήσῃ καινούργια ζωὴ; Τὸ βάρος τῆς παλιᾶς; Δὲν εἶναι τόσο εὐκολο νὰ ξεγράψουμε κάτι. Δυστυχῶς ὁ Θεὸς ἐφραῖξε τὴν ἀνάμνηση. Κι' ἡ ἀνάμνηση εἶναι δίκοπο μαχαίρι. Ὅσοτερα εὐκολο πρᾶγμα εἶναι νὰ νικήσῃς τὶς τύψεις; Τουλάχιστον ἐγὼ αἰσθάνομαι τὴν ἀδυναμία μου.

Θεία: Μενέλαε; Πάμε νὰ δοῦμε τὸν κῆπο;

Μενέλαος: Καλὰ λές, ἀδερφή. Πάμε. Θὰ σᾶς πῶ νεώτερα ὅταν γυρίσω... (Φεύγουν Θεία καὶ Μενέλαος).

Γλαῦκος: Ἀνθούλα, δόσε μου μιὰ σαφὴ ἐξήγηση γιὰ ὅλα. Μοῦ ἔχεις γίνει αἰνίγμα.

Ἡ ἔπαφες νὰ εἶσαι ἡ παλιὰ μου τρυφερὴ γυναικούλα;

Ἄνθούλα: Ποὺ μοιράστηκε μαζί σου χαρὸς καὶ λύπες...

Γλαῦκος: Ἀκριβῶς αὐτὸ θέλω νὰ πῶ. Δόσε μου μιὰ σαφὴ ἐξήγηση.

Ἀνθούλα: Μάλλον ἐσύ, Γλαῦκο, μοῦ χρωστᾶς μιὰ σαφὴ ἐξήγηση. Καὶ τελειωτικῶς.

(Παύση)

Ἀνθούλα: Βοήκα τ' ἀπόκομμα ποὺ ὑποστηρίζεις μὲ θέρημ τὴν εὐθανασία. Νάτο ἐδῶ. (τοῦ τὸ δίνει) Τοῦτο μοῦ βεβαίωσε τὶς ὑποψίες μου.

Γλαῦκος: (Τὸ διαβάξῃ λίγο) Αὐτό... Ὡστε τὸ παράθυρο ἀνοιξε.

Ἀνθούλα: Καὶ μπήκε φῶς πολὺ. Κι' εἶδα τὸ τί εἶχε συμβῆ στοῦ σπύτι μας.

Γλαῦκος: Κι' ὅμως ἔπρεπε νὰ μείνῃς μὲς τὸ σκοτάδι μὲ τὸ φῶς τῆς ἀνάμνησης καὶ τῆς πιθανῆς ἐλπίδας. Τὸ πολὺ φῶς τυφλώνει, Ἀνθούλα.

Ἀνθούλα: Τὸ ξέρω πιά ἀπὸ πείρα. Μὰ τί ὄφελει πιά! Τὸ φῶς μπήκε κι' ἔδειξε καθαρά τὰ ἐπεισόδια.

Γλαῦκος: Κι' ὅμως ἂν ἔχῃς δύναμη μποροῦμε νὰ κρύψουμε σὲ μιὰ σιά...

Ἀνθούλα: Δὲ μπορεῖ νὰ κρυβῇ τίποτε μιὰ καὶ φανερώθηκε.

Γλαῦκος: Καὶ τὰ παλιὰ ἐκεῖνα χροῖα μας;

Ἀνθούλα: Ἦταν μιὰ χρυσὴ ἐποχὴ. Δὲ μεταγνοίωμαι ποὺ τὴν ἔζησα.

Γλαῦκος: Αὐτὸ εἶναι μιὰ ἐλπίδα.

Ἀνθούλα: Ἀπλῆ ἀδυναμία. Εἶχαμε πολὺ δλόφωτα ἀρχίσει τὴ ζωὴ μας. Μᾶς

μάτιασε ή ίδια ή εύτυχία. Κι' όλα σωριάστηκαν. Κι' ό θάνατος του παιδιού... αντί να μās ένωση στην κοινή δυστυχία μās χώρισε. Γιατί τώκανες; Γιατί;

Γλαυκος: Μά σου τόπα τόσες φορές. Μή ζητάς να ξύνης πληγές. Στο κάτω - κάτω είναι και μερικές σκέψεις

Άνθούλα: και πράξεις

Γλαυκος: και πράξεις που δεν λέγονται. Είναι τὰ προσωπικά μυστικά. Κι' αυτά όλα τὰ επιβάλλει ή επιστημονική πίστη, οι απόψεις ζωής, οι περιστάσεις. Ξέρεις, Άνθούλα. Ή επιστήμη δεν ξέρει από καρδιά. Έχει μόνο λογική. Πώς να σου εξηγήσω; Μή ζητάς εξηγήσεις.

Άνθούλα: Τό εγκλημα δεν αλλάζει με τις δικαιολογίες και τις λογικές απόψεις. Έξάλλου τί λογική, τί επιστημονική λογικήν έχει ή καρδιά, ή στοργή; Πώς έτόλμησες;

Γλαυκος: Σταμάτησε πιά. Ή καρδιά ζή την τυραννία της.

Άνθούλα: Έκτιμώ, Γλαυκο, και τή δική σου θέση. Δέ μπορώ όμως να γυρίσω στο σπίτι. Τό φάσμα του νεκρού παιδιού μας...!

Γλαυκος: Μή.

Άνθούλα: Νά! αυτό τριγυρνά. Και κτίζει τοίχους μεταξύ μας. Μπορεί νάναί άρθός οι επιστημονικές σου απόψεις. Μπορεί ό νόμος τής πολιτείας μιά μέρα να σου δίνη τό δικαίωμα του εγκλήματος εν όνόματι τής επιστήμης. Ή καρδιά μου όμως δέ δέχεται τέτοια άποψη. Τήν καταδικάζει. Και θεωρώ τόν έαυτό μου συνένοχο αν ζω δίπλα σου.

Γλαυκος: Αυτή είναι ή τελική άπόφαση;

Άνθούλα: Νάι. Έξάλλου άκου τὰ κύματα! Τό ποτάμι τής ζωής μας πλησιάζει στη θάλασσα. Θά χύση τό νερό του στον άπεραντο άκεανό. Κι' έμείς ό περαστικές σταγόνες θά χάθουμε στις άμέτρητες σταγόνες του άκεανού.

Γλαυκος: Νάχε κανείς τή δύναμη....

Άνθούλα: Νά πεθάνη;

Γλαυκος: Όχι. Νά νικήση τήν καρδιά του! Άντίο, Άνθούλα. (Πάει να τή φιλήση)

Άνθούλα: (Άποφύγει) Άντίο. Ό Θεός άς σε συγχωρέση.

Γλαυκος: Πάμε, Άνθούλα. Στο σπίτι μας. Δέχομαι στ' όρκίζομαι τήν πρότασή σου να υιοθετήσουμε ένα έκθετο. Έχω κι' όλας έτοιμάσει μιά αίτηση για τις οικείες άρχές.

Άνθούλα: Γιατί δεν τώκανες πέρσο, πρόπερσο; Σέ ίκέτευα να υιοθετήσουμε ένα παιδάκι. Κι' όμως άρνιόσουν. Δεν ήθελες ένα ξένο μες τό σπίτι.

Γλαυκος: Ζούσα με τ' όραμα του μικρού μας κοριτσιού.

Άνθούλα: Πού μās τό στέγησες.

Γλαυκος: Όχι εγώ! Αυτό έδω. Τό λογικό μου, ή πίστη μου, οι ιδέες μου.

Άνθούλα: Και τό υιοθετημένο θά γεμίση τό κενό;

Γλαυκος: Θάναί ένας τρόπος να γλυκάνουμε ένα κομμάτι τής ψυχής μας.

Άνθούλα: Τής ψυχής σου. Τό κενόν όμως; Δέ γεμίζει ένα κενό που φτιάξανε τὰ ίδια μας τὰ χέρια.

Γλαυκος: Όστε πρέπει να πουλήσω τ' ότι άπόμεινε από τήν ψυχή μου;

Άνθούλα: Δεν υπάρχει ύπόλειμμα ψυχής. Τώδοσες πιά, Γλαυκο.

Γλαυκος: Είμαι ένας πεθαμένος;

Άνθούλα: Σκοτωμένος από τήν ίδια σου τήν ψυχή.

Γλαυκος: Λυπούμαι για τή διαπίστωση. Θά τήν άντέξω; Θά τήν άντέξω;

Μενέλαος: (Μπαίνει στο μεταξύ) Τό κλαδευτήρι. Πού τό έβαλα πάλι; Τί;

Πās έξω, Γλαυκο;

Γλαυκος: Νάι, θεϊε Μενέλαε. Πάω να δώ πού χύνεται τό ποτάμι στη θάλασσα.

Μενέλαος: Άλήθεια; Μμ. Ωραία τοποθεσία. Έχει χρόνια να πάω. Βλέπεις δυσκολεύομαι. Τό κλαδευτήρι. Ά. Νάτο. Τό βρήκα. (Στό παράθυρο) Έλα μέσα άδερφή.

Ό Γλαυκος φεύγει.

Θεία: (Άπό μέσα) Έρχομαι, καλέ. Τί φωνάζεις;

Μενέλαος: Φωνάζω; Παράξενο.

Γλαυκος: Δεν ξέρω. Να σου στείλω τὰ πράγματα;

Άνθούλα: Θά με ύποχρεώσης. Έχω φέρει μιά βαλίτσα μόνο.

Γλαυκος: Και αν τυχόν αλλάξης... γνώμη;

Άνθούλα: Άποκλείεται, Γλαυκο. Οι τοίχοι δεν πέφτουν εύκολα.

Γλαυκος: Άντίο. (Φεύγει)

Άνθούλα: Ό Θεός άς σε συγχωρέση. Γλαυκο!

Γλαυκος: (Ξαναμπαίνοντας) Άλλάξες γνώμη; Σέ παρακαλώ...!

Άνθούλα: Άκόμα μιά έρώτηση. Είσαστε βέβαιος πως ήταν τυφλό τό παιδί;

Γλαῦκος : Ἀπλῆ διαπίστωση.  
 Ἀνθοῦλα : Εἴσατε βέβαιοι; Ὁ Κύρητος, ἐσύ...  
 Γλαῦκος : Ἐδῶ εἶναι τὸ δράμα.  
 Ἀνθοῦλα : Ποιὸ δράμα; Μίλησε καθαρά. Εἴσατε βέβαιοι; Ἡ ἀπλῶς ὑποψία ὑπῆρχε. Ἔτσι...  
 Γλαῦκος : Δὲν ξέρω... Δὲν ἔχει ἀπάντηση...  
 Ἀνθοῦλα : Στάσου. Τὸ πράγμα ἀλλάζει. Ἄν δὲν ἦσουν βέβαιοι... τότε τί λέει ἡ λογικὴ τῆς ἐπιστήμης;  
 Γλαῦκος : Νὰ τὴν βράσω τὴν ἐπιστήμη... (φεύγει σὰν τρελλός).  
 Μενέλαος : Μυστήριον. Μᾶς μαυρίζετε τὴ χαρὰ μας μὲ τούτα τὰ σοτεινά σας ἀποχωρησιότητες.  
 Θεία : (Μπαίνοντας) Τὸν εἶδα πὸν ἔβγαυε. Θέλεις νὰ σοῦ φτιάξω ἓνα καφεδάκι;  
 Ἀνθοῦλα : Ὁχι, θεία. Νὰ συγγοῖσουμε, λέω, τὰ πράγματα.  
 Μενέλαος : Σὲ τί μπορῶ νὰ βοηθήσω; Κυριολεκτικῶς πελάγωσα. Μ' ἓνα τέτοιο ἐξαίσιο καιρό...  
 Ἀνθοῦλα : Τίποτε, θεία Μενέλαε. Εὐχαριστῶ. (Ἀνοίγει τὴ βαλίτσα) Αὐτὸς ὁ μπόγος, θεία, εἶναι τὰ ἐνθίμια τοῦ... παιδιοῦ. Τὸ καίμενο...  
 Μενέλαος : Ἦταν μὰ κουκλίτσα. Τώρα εἶναι ἓνα ἀγγελουδί πάνω στὸν οὐρανό.  
 Θεία : Ἄφησε τώρα τὰ συγγοῖσματα...  
 Ἀνθοῦλα : Αὐτὸ ἐδῶ, θεία μου, εἶναι... (Κλαίει)  
 Μενέλαος : Μὰ χρυσή μου, γιατί κλαίς; Γιατί ξαίνεις διαρκῶς τὶς πληγές;  
 Θεία : Τὸ ρόζ φουστάνι μὲ τὰ κεντήματα στὴν τραχηλιά καὶ στὰ μανίκια... (Σηκώνεται)  
 Ἀνθοῦλα : Θέλεις τίποτα, θεία μου;  
 Θεία : (Ἀλλοπαρμένη) Ὁχι. Ὁχι. Θάρθῶ σὲ λίγο. Κάτι παραξένο, Ἀνθοῦλα. Παραδέχεσαι τὶς ψυχικὲς συγγένειες; Νά! δηλαδή ἡ μὰ ψυχὴ νὰ ἐπαναλαμβάνη τὴν ἱστορία μιᾶς ἄλλης ψυχῆς; Τέτοια συγγένεια. Ἐννοεῖται στὰ κύρια καὶ βασικὰ σημεῖα. Κάτι θέλω νὰ πῶ μὰ δὲν μπορῶ νὰ τοῦ δώσω τὴν κατάλληλη διατύπωση.  
 Ἀνθοῦλα : Καταλαβαίνω τὸ βάθος τοῦ λόγου σου, θεία. Κι' ὅμως ἡ κάθε ψυχὴ ζῆ τὴ δική της γραμμὴ. Ἡ λεπτομέρεια; Νομίζω πὸς αὐτὴ ἔχει τὸ βάρος.  
 Μενέλαος : Συμφωνῶ μὲ τὴν Ἀνθοῦλα. Ἡ λεπτομέρεια. Καὶ στὰ τριαντάφυλλα οἱ βασικὲς γραμμὲς εἶναι οἱ ἴδιες. Τριαντάφυλλο καὶ τριαντάφυλλο, ἀλλὰ ἡ λεπτομέρεια... Ἐνα ἀσήμαντο κάτι κάμνει τὸ ἓνα τριαντάφυλλο διάφορο ἀπ' τὸ ἄλλο.  
 Θεία : Μπορεῖ. Ἀνθοῦλα, μπορῶ νὰ σὲ ρωτήξω κάτι;  
 Ἀνθοῦλα : Ἀσφαλῶς, θείτσα μου.  
 Θεία : Δυσκολεύομαι. Νά! Ἐξηγήθηκες πὰ μὲ τὸν Γλαῦκο;  
 Ἀνθοῦλα : Νά, θείτσα. Χωρίσαμε. Ἦταν ἀπόλυτος ἀνάγκη. Εἶναι ἀλήθεια πὸς νοιώθω συμπάθεια γιὰ τὴν κατάστασή του. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ συμπάθεια δὲ μπορεῖ νὰ ξανασφίξει δεσμούς.  
 Θεία : Ἦταν ὑποχρέωσή μου, παιδί μου, ἀπέναντι στὸν μακαρίτη τὸν πατέρα σου. Ἐξᾶλλου σ' ἀγαπῶ, Ἀνθοῦλα.  
 Μενέλαος : Νά, σ' ἀγαποῦμε, Ἀνθοῦλα μου. Ἀλλὰ γιατί τόσοσ ἀισθηματισμὸς σήμερα; Σᾶς παρακαλῶ πέστε μου καὶ μένα τί συμβαίνει; Θεῖος δὲν εἶμαι; Νοικοκύρης δὲν εἶμαι;  
 Θεία : Διαφωνίεις στὴν οἰκογένεια, Μενέλαε. Θὰ κρατήσουμε λίγες μέρες τὴν Ἀνθοῦλα κοντά μας, ὥσπου νὰ κανονιστοῦν τὰ πράγματα.  
 Μενέλαος : Ὅσο καιρὸ θέλει. Τὸ σπῖτι εἶναι δικό της. Εἶναι τὸ μοναδικό μας παιδί. Ἄ! Ἀνθοῦλα, αἴριο θὰ σὲ πάω στὸν κῆπο. Ἐχομε δουλειά, βλέπετε. Θὰ σοῦ πῶ γιὰ τὰ τριαντάφυλλα, τὴ ζωὴ τους, τοὺς ἔρωτες των, ὅλα τους τὰ μυστικά.  
 Θεία : Καὶ γὼ τὸ βραδάκι θὰ σοῦ λέω τὰ παραμύθια σὰν ἄλλοτε. Θυμᾶσαι;  
 Ἀνθοῦλα : Θυμᾶμαι, θείτσα μου. Μοῦ ξέπλεκες τὰ μαλλιά καὶ μοῦλεγες γιὰ τὴν Ἀραδαφνούσα, πὸν τῆς μῆνυσε ἡ κακούργα ἡ βασίλισσα... πὸν τὴ σκότωσε ἀπὸ ζήλεια... πὸν γύρισε ὁ βασιλιάς...  
 Τάντα : (Μπαίνοντας) Κάποιος μοῦ ἔδωσε αὐτὸ τὸ φάκελλο. Γιὰ τὴν Ἀνθοῦλα ἀπὸ τὸν κύριο.  
 Ἀνθοῦλα : (Ἀνοίγοντάς το) Ἐνα κλειδί. Ἄ! (διαβάζει) Ὁ Θεὸς ἄς τὸν συγχωρήσει.  
 Θεία : Μπορεῖ.  
 Ἀνθοῦλα : Τουλάχιστο νὰ μπορέσει νὰ ἐλαφρώσει τὴν συνειδήσή του... (Χτυποῦνε στὴν πόρτα. Ἡ Τάντα φεύγει)

Θεία: Τι γράφει, ἂν ἐπιτρέπεται;  
 Ἀνθοῦλα: Δὲν εἶναι σαφὴ τὰ πράγματα. Φαίνεται πὼς θὰ ξενητευθῆ νὰ λησμο-  
 νήση. Καὶ πάλιν ἐποῦτο τὸ μαντεῖο.  
 Ζώρας: (Μπαίνοντας) Μὲ συγχωρεῖτε, κυρίες μου...  
 Θεία: Μπᾶ! Πῶς ἀπὸ δῶ, γιατρέ;  
 Ζώρας: Ἀτύχημα. Καθῆστε παρακαλῶ.  
 Μενέλαος: Σ' ἐσένα, γιατρέ; Θεὸς φυλάξοι. (κάθεται).  
 Θεία: Ναί. Καθῆστε.  
 Ζώρας: Ὁ Γλαῦ...  
 Ἀνθοῦλα: Ὁ Γλαῦκος;  
 Ζώρας: Ἀκριβῶς. Συμφώνως μὲ τὶς διηγήσεις αὐτόππου μάρτυρος. Ὁ γιατρός, ὁ  
 Γλαῦκος δηλαδή, στεκόταν ψηλὰ στὸν βράχο, ἐκεῖ καλὲ πού χύνεται τὸ ποτάμι στὴ θάλασσα.  
 Ξαφνικὰ γλύστρισε καὶ ἔπεσε στὸ νερὸ. Στὸ νερὸ; Τί λέω. Χτύπησε πάνω στὰ βράχια καί...  
 Ἀνθοῦλα: Σταμάτησε, γιατρέ.  
 Ζώρας: Τὰ συλλυπητήριά μου, κυρία μου. Στὴ διάθεσή σας. Νὰ μὲ συγχωρῆτε.  
 (Σηκώνεται) Κύριε Μενέλαε;  
 Μενέλαος: Τὸν καῦμένο τὸν Γλαῦκο!  
 Ἀνθοῦλα: Τελείωσε τὸ δράμα του.  
 Ζώρας: Μὰ μὲ συγχωρεῖτε. Συμβαίνει τίποτε;  
 Θεία: Θέλετε καὶ χειρότερα;  
 Ζώρας: Μά... σὰ νὰ δέχεστε τὸ χτύπημα... Χτύπημα εἶναι... μὲ μιά... ὄχι βέβαια  
 ἀταραξία ἀλλὰ σάμπως νὰ τὸ περιμένετε...  
 Ἀνθοῦλα: Τὸν καῦμένο τὸν Γλαῦκο...! Ἄ! ὄχι γιατρέ. Τὸν τελευταῖο καιρὸ ὁ  
 μακαρίτης ἔδειχνε κάποια σημεία ἀνησυχίας. Ἀϋπνία, ἀνορεξία, δυσθυμία...  
 Ζώρας: Γιατὶ νὰ μὴ κοιταζόταν; Δόξα σοι ὁ Θεὸς ὑπάρχουν εἰδικοί στὴν πόλη σας.  
 Ἀνθοῦλα: Τὸ μικρὸ, ἢ μικροῦλα μας, τὸ παλιὸ μας σπλάχνο μᾶς κνηγᾷ, γιατρέ.  
 Ζώρας: Δηλαδή συνδέετε τὸ παλιὸ ἐκεῖνο δυσάρεστο μὲ τὸ παρὸν ἐπεισόδιο; Τί  
 λέω. Τί σχέση ἔχει τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο. Ὁ Γλαῦκος ἦταν δυνατὸς χαρακτήρας. Δὲν μποροῦσε  
 νὰ γονατήσῃ ἀπὸ τὴν παλιὰ ἐκεῖνη λύπη. Ἐξάλλου δὲν τό... ἀντιληφθήκαμε...  
 Ἀνθοῦλα: Καὶ ὅμως! Οἱ νεκροὶ μᾶς κυβερνοῦν. Καὶ ζητᾶνε κάποια δικαιώματα.  
 Τὸ παλιὸ δικαίωμα ζωῆς. Τὸ βρέφος πού γεννήθηκε στὴ Βηθλεέμ.  
 Θεία: Ὁ Χριστός.  
 Ἀνθοῦλα: Ἐδωσε κάθε δικαίωμα ζωῆς σὲ ὅποιονδήποτε παιδί.  
 Θεία: Κι' ἐμεῖς ἀφαιρέσαμε χωρὶς δικαίωμα αὐτὸ τὸ μεγάλο δικαίωμα τῆς ζωῆς.  
 Ἀνθοῦλα: Καὶ τὸ πληρώσαμε μὲ τὴ σειρά. Ἐδῶ πληρώνονται οἱ ἁμαρτίες, γιατρέ.  
 Θεία: Ἐδῶ! μὲ τὸ ἴδιο νόμισμα. Ἡ ζωὴ μὲ τὴ ζωή, ἢ καλύτερα ὁ ἓνας θάνατος  
 μὲ τὸν ἄλλο θάνατο.  
 Ζώρας: Ὁραῖα αὐτά. Ἀλλὰ τί σχέση ἔχει ὁ θάνατος... τὸ δυστύχημα τοῦ Γλαῦκου  
 μὲ αὐτὰ ὅλα... ἦ...  
 Ἀνθοῦλα: Μᾶς κνηγᾶνε οἱ νεκροί.  
 Ζώρας: Ὅχι! Εἶμαι βέβαιος πὼς εἶναι τυχαῖο. Γλύστρισε. Ἐκεῖ κάτι ψαράδες  
 τὸ θεβαιώσανε. Πέρασε δίπλα τους εὐθυμα, ὁ Γλαῦκος. Τρικλιῆε λίγο. Αὐτὸ μάλιστα τὸ πα-  
 ρατηρήσανε. Ὁ βράχος φταίει. Ἡ ξαλάδα. Ἀδύνατο νὰ πιστέψω ἄλλη αἰτία.  
 Ἀνθοῦλα: Ὁ Θεὸς ἄς σώσῃ τὴν ψυχὴ του. (Θεία φεύγει).  
 Ζώρας: Νὰ μὴ σᾶς ἐνοχλῶ. Τὰ σέβη μου. Κύριε Μενέλαε... (φεύγει)  
 Ἀνθοῦλα: Ἀκόμα ἓνας θάνατος. Ὁ νεκρὸς μᾶς τραβᾷ. Εὐτυχῶς ποὺ τὸ ποτάμι  
 πλησιάζει στὴ θάλασσα. (Κλαίει) Γλαῦκο μου...  
 Θεία: (Μπαίνοντας φορεῖ μὰ μαύρη ἐσάρπα) Τὸν ἄλλο μῆνα θ' ἀναγγεῖλουμε τὶς  
 χαρῆς της... Τ' ἀγγονάκι μου...  
 Ἀνθοῦλα: Θεία! Οἱ νεκροὶ μᾶς κυβερνοῦν...! Οἱ νεκροί...! (πέφτει στὴν ἀγκαλιά  
 τῆς κλαίοντας).

Πέφτει ἡ ΑΤΛΑΙΑ.

## ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

### Α) Σὲ βιβλίο :

1. ΗΤΑΝ ΟΛΟΙ ΤΟΥΣ ΑΝΤΡΕΙΟΙ (τρίπρακτο σ' ἑξη σκηνές), «Λυρική Κύπρος», 1959.
2. Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΜΥΛΩΝ (ἔμμετρο μονόπρακτο), «Λυρική Κύπρος», 1960.
3. ΤΟ ΚΡΗΣΦΥΓΕΤΟ (μικρὸ τρίπρακτο), «Λυρική Κύπρος», 1960.
4. Η ΠΡΟΔΟΣΙΑ καὶ ΠΑΤΕΡΑΣ ΔΙΧΩΣ ΠΑΙΔΙ (δυσὶ μικρὰ μονόπρακτα), «Λυρική Κύπρος», 1961.
5. ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ (μονόπρακτο σὲ τρεῖς σκηνές), «Πνευματικὴ Κύπρος», 1962.
6. ΕΛΕΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ (σὲ τέσσερις εἰκόνες), «Λυρική Κύπρος», 1962.
7. Ο ΚΑΝΑΡΗΣ ΣΤΗ ΛΑΠΗΘΟ καὶ Η ΑΝΑΣΤΑΣΗ (μονόπρακτα), «Λυρική Κύπρος», 1962.

### Β) Σὲ περιοδικά :

8. ΤΟ ΔΙΛΗΜΜΑ (μονόπρακτο), «Πνευματικὴ Κύπρος», 1961 (τόμ. Α΄)
9. ΗΛΕΚΤΡΑ (ἔμμετρη τραγωδία), (συνεργασία μὲ τὸν Ἄ. Κοδρό), «φιλολογικὴ Κύπρος», 1961.

### Γ) Ἐνεβασμένα σὲ σκηνή :

10. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ ΑΜΑΡΤΙΑ, Θ.Ο.Ι. Νεαπόλεως, 1962.
11. Η ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΑΡΤΗ, «Ἀχιλλεύς» Κατίμασι, 1963.

### Δ) Ἐπὸ τὸ ραδιόφωνο :

12. ΠΟΛΕΜΟΥΣΑΜΕ ΟΛΟΙ (μονόπρακτο γιὰ μεγάλα παιδιά).
13. Η ΜΑΙΝΑ.
14. ΔΥΟ ΗΡΩΕΣ.
15. ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ.
16. ΔΗΜΩΝΑΣ ΣΑ.

### Ε) Ἐπὸ τὴν τηλεόραση :

17. ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ.

### ΣΤ) Παιδικά :

18. ΤΟ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ (τρίπρακτο), «Ἑλληνικὸς Πνευματικὸς Ὀμιλὸς Κύπρου», 1948.
19. ΤΟ «ΘΕΑΤΡΑΚΙ» ΜΑΣ (σὲ ἑπτὰ φυλλάδια) «Ἡ Χαρὰ τῶν Παιδιῶν», 1953—1959.
20. ΠΕΝΤΕ ΤΡΙΠΡΑΚΤΑ, ἔκδ. Ἄ. Πολίτη, 1962.

(Τὰ δημοσιευμένα σὲ βιβλίο ἢ περιοδικὸ ἔχουν ἀνεβασθῆ σὲ σκηνή ἢ ἔχουν μεταδοθῆ ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο ἢ τὴν τηλεόραση, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν «Ἑλένη Παλαιολόγου»).

# «ΛΥΡΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ»

Διμηνιαίες αὐτοτελείς ἐκδόσεις

Ἰδρυτής — διευθυντής: Κ. ΧΡΥΣΙΑΝΘΗΣ

Λήδρας 114 ἢ περιοδικὸ «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ»

\* Ἐχουν κυκλοφορήσει αἱ ἐξῆς ἐκδόσεις:

1953

1. Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ Η ΜΑΝΑ
2. ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ
3. ΠΡΙΣΜΑΤΙΚΟΣ ΟΚΤΩΒΡΗΣ ..... (τοῦ κ. Κ. Χρυσάνθη)
4. ΠΕΝΤΕ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ..... (τοῦ κ. Λ. Μαλένη)
5. ΣΤΙΓΜΕΣ ..... (τοῦ κ. Κ. Μόντη)
6. ΕΥΔΗΜΟΣ Ο ΚΥΠΡΙΟΣ ..... (τοῦ κ. Κ. Χρυσάνθη)

1959

7. ΔΕΚΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ..... (τοῦ κ. Α. Παναρέτου)
8. ΟΚΤΩ ΑΡΘΡΑ ..... (τοῦ κ. Κ. Σπυριδάκι)
9. ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ..... (τοῦ κ. Α. Περνάρη)
10. ΚΑΝΑΚΗΣ, Ο ΚΥΠΡΙΩΤΗΣ ΚΟΥΡΣΑΡΟΣ .... (τοῦ κ. Κ. Χρυσάνθη)
11. ΤΡΙΑ ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ..... (τοῦ κ. Ι. Κυθρεώτη)
12. ΠΑΘΟΣ ΓΙΑ ΕΝΑ ΛΕΥΤΕΡΟ ΟΥΡΑΝΟ ..... (τοῦ κ. Κ. Χρυσάνθη)

1960

13. Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΜΥΛΩΝ ..... (τοῦ κ. Κ. Χρυσάνθη)
14. ΠΡΟΣ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ..... (τοῦ κ. Θ. Σοφοκλέους)
15. ΗΤΑΝ ΟΛΟΙ ΤΟΥΣ ΑΝΤΡΕΙΟΙ ..... (τοῦ κ. Κ. Χρυσάνθη)
16. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΤΩΝ ΣΤΙΓΜΩΝ ..... (τοῦ κ. Κ. Μόντη)
17. ΣΧΕΔΙΑ ..... (τοῦ κ. Ἐλ. Οἰκονόμου)
18. ΤΟ ΚΡΗΣΦΥΓΕΤΟ ..... (τοῦ κ. Κ. Χρυσάνθη)

1961

19. ΣΩΚΡΑΤΗΣ ..... (τοῦ κ. Ἀ. Περνάρη)
20. Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ..... (τοῦ κ. Ἀν. Κρέσπο)
21. ΕΤΣΙ ΑΡΧΙΣΕ Η ΚΥΡΙΑΚΗ ..... (τοῦ κ. Κ. Χρυσάνθη)
22. Η ΠΡΟΔΟΣΙΑ ..... (τοῦ κ. Κ. Χρυσάνθη)
23. ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΓΑΛΑΖΙΟΥ  
ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ ..... (τοῦ κ. Κ. Χρυσάνθη)
24. ΕΝΝΙΑ ΠΙΚΡΑ ΚΑΙ ΡΩΜΑΛΕΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ (τοῦ κ. Κ. Χρυσάνθη)

1962

25. ΟΙ ΜΠΑΛΛΑΝΤΕΣ ΜΙΑΣ ΗΡΩΪΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ (τοῦ κ. Κ. Χρυσάνθη)
26. ΟΚΤΩ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ..... (τοῦ κ. Φρ. Βράχα)
27. ΜΝΗΜΕΣ ΣΤΗ ΝΥΚΤΑ ..... (τῆς δος Εἰρ. Παναγῆ)
28. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΛΟΓΟΥ ..... (τοῦ κ. Δημ. Γιάκου)
29. ΕΛΕΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ ..... (τοῦ κ. Κ. Χρυσάνθη)
30. Ο ΚΑΝΑΡΗΣ ΣΤΗ ΛΑΠΗΘΟ — ΑΝΑΣΤΑΣΗ (τοῦ κ. Κ. Χρυσάνθη)

Προμθευθήτε τις διμηνιαίες εκδόσεις

«ΛΥΡΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ»

Τόμοι 1958, 59, 60, 61, 62

Γράψετε στο περιοδικό  
«Πνευματική Κύπρος».

Η ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ Κ. ΜΟΝΤΗ

συλλογή ποιημάτων

Γράψετε στο περιοδικό  
«Πνευματική Κύπρος».

Η «ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ»

1963

ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ  
ΟΜΙΛΟΥ ΚΥΠΡΟΥ

σελίδες 248 (μεγάλο σχήμα) £1,000

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕ-  
ΡΩΤΙΚΟ ΜΑΣ ΑΓΩΝΑ 1955—59

ΚΡΗΣΦΤΤΕΤΟ  
ΗΤΑΝ ΟΛΟΙ ΤΟΥΣ ΑΝΤΡΕΙΟΙ  
ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΑΤΞΕΝΤΙΟΥ  
Η ΠΡΟΔΟΣΙΑ

Γράψετε στο περιοδικό  
«Πνευματική Κύπρος».

# ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ.

Ίδρυτής: ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ.

Κεντρικά Γραφεία :  
Ακίνητα Τραπέζης Κύπρου,  
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Τηλ. Διεύθυνσις διὰ Κεντρικόν  
και όλα τα Ύποκαταστήματα **GENSURANCE**

Ύποκαταστήματα έν: ΑΜΜΟΧΩΣΤΩ — ΛΑΡΝΑΚΙ — ΛΕΜΕΣΣΩ  
ΠΑΦΩ — ΚΥΡΗΝΕΙΑ — ΜΟΡΦΟΥ  
Τηλ. 4444

## ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ

- ★ ΖΩΗΣ
- ★ ΠΥΡΟΣ
- ★ ΘΑΛΑΣΣΗΣ
- ★ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ
- ★ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ
- ★ ΚΛΟΠΗΣ

Υπεύθυνος κατά τον νόμον: δρ Κ. Χρυσάνθης.  
Τυπώθηκε στα Τυπογραφεία ΖΑΒΑΛΛΗ, Λευκωσία-Κύπρος.